Seria istorie

ACEASTĂ CARTE A APĂRUT cU SPRIJINUL
Fundaţia pentru o Societate Deschisă Fundaţia Konrad Adcnauer
FUNDAŢIA
PENTRU o
■ SOCIETATE
DESCHISĂ

A
Konrad
Adenauer
Stiftung
5OJahre Kompetenzweltweît
Fundaţia Caritabilă Ion Raţiu Institutul Român de Istorie Recentă (IRIR)
The Raţiu family charitable foundation

STEJĂREL OLARU (n. 1973) a absolvit Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Bucureşti. Studii academice postuniversitare în ştiinţe politice în cadrul SNSPA, Bucureşti. începând cu anul 2001 s-a dedicat studiului istoriei comunismului românesc şi a Securităţii, publicând articole şi studii în presă şi în reviste de specialitate. în prezent este publicist comentator la cotidianul *Evenimentul zilei.* A fost coautor la volumul *Securiştii partidului* (Polirom, Iaşi, 2002). împreună cu Marius Oprea a publicat *Ziua care nu se uită. 15 noiembrie 1987, Braşov* (Polirom, Iaşi, 2002). Este autorul volumului *Cei cinci care au speriat Estul* (Polirom, Iaşi, 2003).

GEORG HER.BSTR.nT (n. 1965) a studiat Istoria Contemporană şi Teologie Catolică la Universitatea din Freiburg. în prezent lucrează în cadrul departamentului de cercetare al Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi din Berlin. Este autorul a numeroase articole despre istoria comunismului est-german şi a Stasi în presa de specialitate. A publicat studii şi cărţi despre operaţiunile de spionaj ale Stasi precum *Das Gesicht dem Westen zu... DDR-Spionage gegen die Bundesrepublik Deutschland* (Tcmmen, Bremen, 2003) în colaborare cu Helmut Miiller-Enbergs sau volumul *A Guide Ihrough Archives, Research Institulions, Libraries, Societies, Museums and Memorial Places* (Stiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur, Berlin, 2004), în colaborare cu Stejărel Olaru.

STEJĂREL OLARU GEORG HERBSTRITT

Traduceri din germană de

VIOREL BUTA şi MIHAI ALECU

HUMANITAS BUCUREŞTI

Coordonatorul seriei
HORIA BÂRNA
Coperta
GABI DUMITRU
Descrierea C)I* a Bibliotecii Naţionale a României , .,, , ,
OLARU, STUVRFL
Stasi şi Securitatea / Stejărel Olaru, Georg Herbstritt, trad din germană ale documentelor Stasi de Alecu Mihai şi Viorel Buta - Bucureşti Humamţas, 2005
Index
ISBN 973-50-l135-2 : ,.
1. Herbstritt, Georg ,4
II. Mihai, Alecu (trad.)
III. Buta, Viorel (trad.)
351.746.1(430.2)
351.746.1(498)
STEJĂREL OLARU, GEORG HERBSTRITT
STASI ŞI SECURITATEA
O Stejărel Olaru, Georg Herbstritt
© HUMANItAS, 2005, pentru prezenta versiune
EDITURA HUMANIŢAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/317 18 19 fax 021/317 18 24
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. - CP 14, Bucureşti
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro
ISBN 973-50-l135-2

^*Mulţumiri*

Documentarea la Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi a început în toamna anului 2002, iar dosarele studiate timp de peste doi ani au însumat câteva mii de file. Munca aceasta a fost pe cât de interesantă, pe atât de costisitoare. Tocmai de aceea, autorii îşi fac datoria de onoare de a le mulţumi tuturor acelora care au sprijinit financiar acest demers, cel mai important dintre partenerii noştri fiind *Fundaţia pentru o Societate Deschisă,* prin directorul de la acea vreme, Renate Weber, şi coordonatorul de proiecte Radu Motoc. Le suntem îndatoraţi pentru sprijinul acordat, fără de care apariţia volumului ar fi fost întârziată vreme îndelungată. Fundaţia *Konrad Adenauer* a fost un alt partener sincer, care s-a arătat deschis propunerilor noastre. Le suntem recunoscători dr. Giinter W. Dill, directorul biroului din Bucureşti, Măriei Vasiu, consilier în cadrul biroului, şi Corei Motoc, coordonator de proiecte, remarcând entuziasmul deosebit cu care *Fundaţia Adenauer* îmbrăţişează proiecte ce tratează astfel de subiecte dificile. *Fundaţia Caritabilă Ion Raţiu* (Londra) a fost al treilea partener care a oferit un sprijin preţios cercetării noastre. Le mulţumim domnilor Nicolae Raţiu şi Indrei Raţiu, care nu au ezitat să răspundă pozitiv solicitărilor noastre, dar şi Ramonei Mitrică, coordonator de proiecte în cadrul fundaţiei, care ne-a îndrumat cu sfaturi practice.
Acest proiect de cercetare a fost iniţiat pe vremea când unul dintre autori lucra în cadrul *Institutului Român de Istorie Recentă* (IRIR) din Bucureşti. Pentru că IRIR este în continuare o instituţie independentă, lipsită de mijloacele financiare necesare,

autorii nu au căutat decât sprijinul moral al acestei instituţii. Acest sprijin a fost obţinut din partea membrilor consiliului de conducere, Coen Stork, Dennis Deletant, Anca Oroveanu şi Alexandru Barnea, cărora le mulţumim. De asemenea, şi din partea unora dintre colegi, care au devenit între timp şi prieteni: Marius Oprea, Armând Goşu, Nicolae Videnie şi Sorin Cucerai. Autorii ţin să-şi afirme recunoştinţa în special faţă de Marius Oprea, care s-a implicat efectiv în cercetarea temei, oferind sugestii pertinente ori de câte ori diverse obstacole se iveau în calea documentării noastre. Pe de altă parte, unul dintre autorii volumului, Stejărel Olaru, se simte obligat să remarce public faptul că noul director al IRIR, Dragoş Petrescu, a sancţionat permanent temele de cercetare care aveau drept subiect istoria Securităţii, implicit şi cercetarea din care a rezultat acest volum, fiind reticent la orice abordare a istoriografiei din acest punct de vedere.

Mulţumim pentru sprijinul acordat şi lui Claudiu Secaşiu, lui Gabriel Liiceanu şi editurii Humanitas, lui Emil Hurezeanu, care a avut amabilitatea să semneze prefaţa volumului, dar şi autorului postfeţei, Johannes Beleites. De asemenea, menţionăm aici şi gesturile prieteneşti făcute de Adam Burakovski şi Ştefana Bianu, oameni dedicaţi studiului comunismului românesc, dar şi mai tinerilor istorici Mihai Burcea şi Mihai Bumbeş,. capabili să identifice noi surse arhivistice. Traducătorii Mihai Alecu şi Viorel Buta au colaborat cu stăruinţă la această cercetare, pentru ultimul simţindu-ne obligaţi să facem o menţiune specială datorită seriozităţii de care a dat dovadă în faţa volumului considerabil de muncă. De asemenea, îi suntem recunoscători celei care a verificat corectitudinea traducerilor, Andreea Năstase, autorii folosindu-se de ajutorul ei şi în timpul redactării formei finale a textului. Nu în ultimul rând, îi suntem îndatoraţi generalului-maior Dan Voinea, inspector la Secţia Parchetelor Militare, un profesionist al muncii de investigaţii şi un prieten sincer. De asemenea, mulţumim Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi pentru sprijinul acordat în toată această perioadă de documentare, precum şi victimelor Stasi şi Securităţii care ne-au împărtăşit cu sinceritate din amintirile lor.

După cum este uşor de imaginat, un astfel de volum nu ar putea fi temeinic închegat dacă autorii nu ar beneficia şi de opiniile unor foşti ofiţeri de securitate, implicaţi direct în munca de informaţii descrisă. Tocmai de aceea, unul dintre autorii acestui volum, Stejărel Olaru, pus în situaţia de a purta discuţii cu aceştia, îl aminteşte aici pe colonelul (r) Ioan Rusan, fostul şef al Compartimentului anti-Stasi din Securitate, care a împărtăşit din experienţa sa, cu rezervele pe care le-ar fi avut orice ofiţer responsabil, dar şi pe căpitanul (r) Marian Romanescu, fost angajat al USLA, care ne-a ajutat cu opiniile sale pertinente, oferite cu disponibilitate în orice moment. Nu în ultimul rând, le mulţumim pentru sprijin unor procurori şi ofiţeri ai Serviciului de Informaţii Externe, care au preferat să-şi păstreze anonimatul, convinşi fiind că fără ajutorul lor munca noastră ar fi fost mult îngreunată.

în final, autorii ţin să mulţumească familiilor şi prietenilor lor.

Lista abrevierilor

în mod oficial, cele două servicii secrete comuniste au purtat titulaturile „Ministerul Securităţii Statului", în Germania de Est, şi „Departamentul Securităţii Statului", în România. Pentru că ele au intrat în memoria colectivă sub numele Stasi şi Securitatea, autorii au preferat să folosească denumirile din urmă, familiare tuturor.

AfNS ... - Biroul pentru Securitatea Naţională
BStU ; v — Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi
C.A.E.R. - Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
C.C.E.S - Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste «
C.D.U. - Uniunea Creştin Democrată ;
C.E.E. - Comunitatea Economică Europeană
C.I.A. - Agenţia Centrală de Informaţii
C.N.S.A.S. - Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor, Securităţii
D.I.E. - Departamentul de Informaţii Externe
D.S.S. - Departamentul Securităţii Statului
F.D.U.S. - Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste
HV A - Administraţia Centrală A
IM - Colaborator neoficial
K.G.B. - Comitetul pentru Securitatea Statului
M.A.N. - Marea Adunare Naţională
M.S.S. - Ministerul Securităţi Statului
N.A.T.O. - Organizaţia Tratatului Nord-Atlantic
N.V.A. - Armata Populară Naţională
OibE r - Ofiţer Stasi în misiune specială

OPK - Control Operativ de Persoană
OTS - Sectorul de Tehnică Operativă **al $tasi**
P.C.R. - Partidul Comunist Român
P.M.R. ' - Partidul Muncitoresc Român
R.A.F. - Facţiunea Armata Roşie
R.D.G. - Republica Democrată Germania
R.F.G. - Republica Federală Germania
R.S.C. - Republica Socialistă Cehoslovacia
R.S.F.I. - Republica Socialistă Federativă Iugoslavia
S.E.D. - Partidul Socialist Unit din Germania
S.H.A.P.E. - Comandamentul Suprem al Puterilor Aliate din Europa
S.I.E. - Serviciul de Informaţii Externe
ŞIRA - Sistemul de cercetări asupra informaţiilor HVA
SOUD - Sistemul înregistrărilor unificate a datelor cu privire la opozanţi
S.P.D. - Partidul Social Democrat din R.F.G.
S.R.I. - Serviciul Român de Informaţii
StUG - Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi
U.R.S.S. - Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
U.S.L.A. - Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă
ZAIG - Grupul Central de Evaluare şi Informare al Stasi

Prefaţă

A cunoaşte şi a informa '

de EMIL HUREZEANU

, în concluziile acestei cărţi despre relaţiile dintre Stasi şi Securitate, Stejărel Olaru şi Georg Herbstritt reproduc constatarea filozofului călugăr Nicolae Steinhardt, aparent simplă, dar fundamentală: în orice univers concentrationar, şi el nu trebuie să fie neapărat o temniţă, scopul serviciilor secrete este acela de „a cunoaşte şi a reprima". Autorii acestei cronici a relaţiilor dintre Stasi şi Securitate continuă apoi, adăugând ultimele cuvinte ale cărţii, cu nedisimulată satisfacţie a vindictei târzii, dar implacabile, a istoricului: acum e rândul nostru să privim serviciile secrete sub lupă.

Deşi nu am avut încă prilejul să-l cunosc pe Georg Herbstritt, sunt convins că acesta, ca şi Stejărel Olaru, are o astfel de preocupare de bază, amândoi fiind doi tineri cercetători-cutezători. Stejărel Olaru, pe care l-am cunoscut în urmă cu câţiva ani, s-a profilat în această perioadă, prin cărţi şi articole extrem de interesante, în aceeaşi măsură palpitante şi informate, ca unul din cei mai buni cunoscători ai trecutului serviciilor secrete româneşti. Comentatorul *Evenimentului zilei* şi colaboratorul Realităţii TV este în primul rând un om de ştiinţă. Când îl cunoşti personal, Stejărel Olaru te priveşte oarecum atent-suspicios, pare adâncit în concluziile unor dosare secrete senzaţionale ce-i privesc nemijlocit şi pe interlocutori. Un om care scormoneşte şi compară dosare, arhive şi informaţii secrete, la Bucureşti sau Berlin, ani în şir, care-i adulmecă sau cunoaşte pe ofiţerii acoperiţi sau descoperiţi, în *streaptease-ul* macabru al misterului pe care Elia Canetti îl considera principalul ingredient

al oricărei dictaturi, este în situaţia acelui psihanalist pe care-l saluţi cu cuvintele: bună-ziua, ce mai fac?
Stejărel Olaru este însă nu doar un istoric serios şi un cercetător aplicat, ci şi un scriitor de nuvele sau mici romane de aventuri, în care legătura personajelor şi a situaţiilor cu realitatea deceniilor comuniste este cea mai neîntâmplătoarc dintre coincidenţe. Cartea sa despre „cei cinci care au speriat Estul", apărută la Polirom în 2003, dar şi tentativa de faţă realizată împreună cu Gcorg Herbstritt, de reconstituire a celor mai atipic-bizarc relaţii dintre două servicii secrete comuniste, Stasi şi Securitatea, pot fi citite ca literatură poliţistă (securistă?) de primă mână.
Asasinatele, răpirile, aglomerarea suspecţilor, cu sau fără pctliţe albastre, vinovaţii, comanditarii fizici şi morali, complicitatea sistemelor intră în caruselul fascinant al unui John Ic Carre realist-socialist, în sensul metodei şi amplasamentului. Pentru că Stejărel Olaru şi Georg Herbstritt pleacă de la realităţile clar-obscure ale trecutului Securităţii şi Stasi, de la episoade spectaculoase, în aceeaşi măsură în care sunt reale: atacul asupra ambasadei R.P.R. de la Berna sau răpirea unor personaje stigmatizate de regimul comunist de la Bucureşti, în Berlinul răsăritean.
Mă grăbesc însă să adaug că principalele merite ale cărţilor lui Stejărel Olaru sunt de natura ştiinţifică. Cartea de faţă, scrisă împreună cu cercetătorul german Georg Herbstritt, este prima încercare de haşurare a relaţiilor dintre Stasi şi Securitate, în lumina unor documente descoperite şi citite de cei doi autori în arhivele celebrului „Oficiu Gauck"; unde sute, dacă nu mii de pagini îşi aşteptau eliberatorul. Oameni nevinovaţi, victime ale regimului comunist, devin cunoscuţi astfel. Avem de-a face aşadar nu doar cu o reparaţie ştiinţifică, ci şi cu una morală.
In al treilea rând, asistăm la deplasarea interesului pentru dosarele securităţii, din România, spre alte state comuniste. Or Stasi, fosta securitate de stat a R.D.G., prezintă particularităţi importante. A fost un serviciu secret strict subordonat politic

şi profesional Moscovei, având în vedere calitatea de colonie sovietică absolută, ca principală raţiune de stat, a R.D.G. Stasi a fost învinsă definitiv în anii 1989-l990, prin ocuparea sediilor sale centrale şi confiscarea totală a arhivelor de către societatea civilă. Statul comunist pe care l-a apărat Stasi a fost desfiinţat, practic, concomitent. Avem de-a face deci cu un „tiranozaur" intact, care nu mai trebuie reconstituit azi, din fărâme sau aproximări, cu sau fără bunăvoinţa urmaşilor şi a custozilor Securităţii, precum în România.
în sfârşit, Stasi a fost un serviciu secret comunist, dar şi german. Adică, seriozitatea, consecvenţa, disciplina, acurateţea dosarelor, chiar puse în slujba aceloraşi scopuri vinovate, ca în restul lumii comuniste, au fost trăsături de diferenţiere faţă de Securitate, să zicem. Aşa reuşim astăzi, prin Stejărel Olaru şi Georg Herbstritt, să găsim la Berlin, mai ales după preluarea arhivelor „Rosenholz" cu dosarele agenţilor externi ai R.D.G.,

de la americani, în 2003, informaţii mai complete şi mai credibile decât în cele româneşti, în cazurile de interes comun. Una din descoperirile importante ale celor doi autori, Stejărel Olaru şi Georg Herbstritt, în această cronică ncsentimentală a relaţiei dintre reccpţioncrul tuciuriu şi şmecher de la Marea Neagră şi turista blondă, în sandale fără ciorapi din Karl Marx Stadt, este că, într-adevăr, primul era autonomist, oricât de post-stalinist, în timp ce partenera germană a avut mereu comandă dublă a K.G.B. Comunismul cu chip(i)ul lui Ceauşescu — a fost mai liber decât cel est-german, în raport cu metropola moscovită, dar a fost mai rău pentru români decât pentru sovietici şi redegişti. Cartea lui Stejărel Olaru şi Georg Herbstritt se citeşte cu atenţie pasională, mereu răsplătită.

Introducere

într-una dintre clădirile berlineze ale Stasi, cea în care s-a aflat şi biroul lui Erich Mielke, ministrul Securităţii Statului, vizitatorii de astăzi pot contempla numeroase fotografii făcute în ianuarie 1990 în timpul ocupării centralei Stasi de către manifestanţi. Privitorul român este atras mai cu seamă de una dintre ele, înfăţişând un gaip de civili care, în plină atmosferă revoluţionară, se agită în faţa unui birou al poliţiei politice. Peste tot, aruncate pe jos, se află hârtii şi dosare, iar albul unui perete al încăperii serveşte drept fundal pentru inscripţia desenată cu o mână sigură: „Stasi = Gestapo = K.G.B. = Securitate!"

O alăturare simplă, dar puternică, inspirată de evenimentele fericite petrecute în anii 1989-l990 în ţările lagărului comunist, în ceea ce privea opinia publică germană, Securitatea îşi câştigase locul în înşiruirea serviciilor secrete represive, cunoscute azi şi sub denumirea de poliţii politice. De altfel, Securitatea era atât de rău famată, încât nici măcar Stasi nu mai dorea să fie identificată drept unul dintre foştii ei colaboratori. La 23 decembrie 1989, când evenimentele din România ţineau cu sufletul la gură întreaga Europă, Biroul de presă al serviciului secret est-german dădea publicităţii următorul comunicat: „Serviciul de Informaţii Externe şi Oficiul pentru Apărarea Constituţiei se distanţează în modul cel mai hotărât de crimele comise împotriva poporului român de către unităţile Securităţii, trimise împotriva manifestanţilor. Ele asigură poporul român şi forţele armate care luptă de partea lui de întreaga lor solidaritate. Ele vor participa la ajutorarea României cu o donaţie în valoare de 500.000 de mărci [est-germane] din fondul de solidaritate,

depusă în contul nr. 444. Nici fostul Minister al Securităţii Statului, nici Biroul pentru Securitatea Statului, care a fost desfiinţat, nu au avut în trecut legături cu Securitatea română. Ele nu au colaborat niciodată cu acest organ."*
La acea dată, Ministerul Securităţii Statului avea şi el destule probleme de rezolvat. Erich Mielkc îşi dăduse demisia la 7 noiembrie, iar la începutul lunii decembrie sediile Stasi din raioanele şi regiunile ţării fuseseră ocupate de manifestanţi. Prin diverse schimbări de nume şi timide reforme interne, Stasi încerca să-şi construiască o noua imagine. La 14 decembrie 1989, ultimul guvern socialist est-german a împărţit Stasi într-un serviciu de informaţii externe şi un departament intern, imitând astfel modelul vest-german. Până şi numele primit de noul departament intern era identic cu serviciul de informaţii intern din R.F.G.: „Oficiul pentru Apărarea Constituţiei", încercând astfel să se ascundă diferenţele majore dintre ele. în comunicatul de presă amintit aici, Stasi se ascundea în spatele noii titulaturi, ceea ce reprezenta o încercare de dezinformare. De asemenea, era simulată şi o solidaritate cu cei care luptau împotriva regimului comunist din România, în condiţiile în care Stasi nu sprijinise în nici un fel mişcarea democratică pentru pace şi revoluţie din Germania de Est în toamna anului 1989. Nu ştim în buzunarul căror lideri de partid români sau ofiţeri de securitate, transformaţi peste noapte în revoluţionari cu diplomă, au ajuns banii donaţi de noul serviciu secret est-german, moştenitorul Stasi. Ştim însă că declaraţia publică era una mincinoasă: de-a lungul istoriei lor destul de scurte, Stasi şi Securitatea colaboraseră. Cât de eficient, cât de sincer? La aceste întrebări, dar şi la altele, am încercat să răspundem în volumul de faţă, în care descriem rolul aparte jucat de Securitate

*Die Bundesbeauftragte fiir die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen D.D.R., MfS, dosar BdL/Dok 8407, f. 2 (în continuare BStU...). Comunicatul de presă a apărut într-o variantă aproape identică în „Neues Deutschland", cel mai important ziar din R.D.G., la 28 decembrie 1989 *(n. a.)*.b ianiMTrag.if,.aj *mtm sb* 000.00?; yi>;,\

în cadrul comunităţii serviciilor secrete comuniste şi poziţia Stasi faţa de activitatea serviciului de informaţii „frăţesc" de la Bucureşti. O relaţie iniţial marcată de momente de înţelegere deplină, dar şi numeroase incidente.
în aceste condiţii, am abordat cât mai multe aspecte ale colaborării dintre Securitate şi Stasi, de la operaţiunile comune desfăşurate în România sau Germania de Est până la cooperarea la nivel tehnic. Pentru că debutul acestei relaţii a fost unul „reuşit", sub umbrela K.G.B., colaborarea dintre cele două servicii secrete a înregistrat destule succese în perioada anilor '50, când majoritatea operaţiunilor comune au vizat anihilarea sau răpirea românilor aflaţi în exil, care criticau în mod activ regimul comunist de la Bucureşti. Sfârşitul anilor '60 a adus însă o schimbare de atitudine din partea Securităţii şi, implicit, o reacţie de ostilitate din partea colegilor est-germani. Această nouă evoluţie a relaţiilor de colaborare a fost imprimată de cercurile politice de la Bucureşti şi Berlinul de Est, dar vremurile bune

care marcaseră începutul prieteniei dintre Securitate şi Stasi nu aveau să se repete. Ultima operaţiune de colaborare a celor două servicii secrete s-a înregistrat în anul 1973, desfăşurată pe teren, în România. în momentul când am pornit la drum, fiind puţin familiarizaţi cu această temă, am crezut că cercetarea ne va oferi multe surprize, că vom descoperi amănunte inedite despre prietenia dintre poliţiile politice română şi est-germană. Documentele cercetate nc-au pus însă în faţa unei istorii neaşteptate, marcată de decenii în care nu s-au manifestat decât gesturi ostile, dar care s-a dovedit cel puţin la fel de interesantă ca cea pe care o căutasem noi iniţial.

De asemenea, am dorit să prezentăm cititorului din România, familiarizat deja cu dezbaterile publice referitoare la legea lustraţiei, dar şi cu problemele pe care Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (C.N.S.A.S.) le întâmpină din momentul înfiinţării sale, felul în care a fost pusă în practică legea lustraţiei în Germania. Postfaţa volumului, semnată de Johannes Beleites, unul dintre delegaţii regiunii Leipzig în comisia Camerei Populare în anul 1990, tratează această temă.

Beleites a fost implicat în mod activ în activitatea de elaborare a legii lustraţiei, iar în anul 2002, în calitate de expert, a fost invitat de comisia pentru afaceri interne a Bundestagului să participe la dezbaterile privind modificarea Legii Administrării Arhivelor Stasi. Studiul său descrie paşii făcuţi în această direcţie de Germania, prima ţară din Europa care a fost pusă în situaţia de a elabora o lege a lustraţiei, găsind în acelaşi timp şi soluţii care priveau administrarea arhivei Stasi.
Din păcate, ca urmare a dificultăţilor întâmpinate, volumul este, pe alocuri, lipsit de informaţii concrete. Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi, instituţia cunoscută de opinia publică din România şi ca „Institutul Gauck", după numele primului ei conducător, pastorul Joachim Gauck, nu a deschis accesul la toate documentele spionajului est-german, motivul fiind acela că ele conţin informaţii importante despre serviciile secrete occidentale, în cazul nostru, s-a întâmplat să fim obligaţi de Legea Administrării Arhivelor Stasi să nu dăm publicităţii unele nume întâlnite în dosarele Stasi, urmărindu-se astfel protejarea victimelor, însă situaţia nu este chiar atât de dificilă ca aceea a arhivei spionajului românesc din perioada regimului comunist. Aceste dosare, considerate în mod abuziv ca fiind de „siguranţă naţională", de parcă termenul folosit în vremea lui Gheorghe Ghcorghiu-Dej sau Nicolae Ceauşescu ar avea aceleaşi conotaţii cu termenul folosit în zilele noastre, sunt în continuare ţinute sub cheie.
Prima cerere în acest sens a fost adresată C.N.S.A.S. la 15 august 2002, solicitându-se accesul „la toate documentele de arhivă privind operaţiunile comune Stasi-Securitate în perioada 1948-l989". Răspunsul a fost negativ, Serviciul Român de Informaţii afirmând că nu a identificat în arhiva sa astfel de documente (sic!), în timp ce Serviciul de Informaţii Externe a răspuns că „solicitarea [...] excede prevederile Legii nr. 187/1999". După încă o cerere adresată de autori direct conducerii S.I.E., în care specificam faptul că suntem interesaţi doar de operaţiunile care au avut caracter de poliţie politică, răspunsul a rămas negativ. Nici măcar organigrama Departamentului de Informaţii Externe al Securităţii nu a putut fi obţinută, sugerându-ni-se că publicarea ei ar putea duce la identificarea organigramei actuale a S.I.E., ceea ce arată cât de apropiate în structură au rămas cele două direcţii de spionaj ale României. în acelaşi timp, Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi a răspuns prompt solicitării făcute, dosarele Stasi studiate fiind numeroase. Deşi demersul nostru a fost realizat doar pe jumătate, ne păstrăm entuziasmul şi convingerea că pe drumul deschis de acest volum vor păşi hotărâţi alţi cercetători mai norocoşi.

Consiliul
Naţional pentru
Studierea
Arhivelor
Securităţii
Colegiul
Gheorglie Ortisom, *Preşedinte*
Mihai Glieorghe, *Vicepreşedinte*
Constantin Buchet, *Secretar*
Florlan Chiritcscu
Ladislau-Antoniu Csendcs
Mircea Dincscu
Viorcl-Mîrcea Nicolcscu
Horia-Roman I'atapiuvici
Andrei-Oabricl **Plcşvi**
Aurel Pricu
Ciaudiu-Octavinn Sccaţiu

Domnului Stejărel OLARU

Stimate domn,

Urmare a cererii înregistrate la nr. 2527/02 din 15.08.2002, prin care solicitaţi accesul „la toate documentele de arhivă privind operaţiunile dintre Securitate şi STASI în perioada 1948-l989, operaţiuni desfăşurate atât pe teritoriul României, cât şi în afara ei", vă comunicăm următoarele:

. Cu adresa C.N.S.A.S. nr. 3006/02 din 30.09.2002, am solicitat, Serviciului Român de Informaţii şi Serviciului de Informaţii Externe, accesul la toate dosarele/documentele întocmite de fostele organe de Securitate referitoare la tema dumneavoastră;

La solicitările C.N.S.A.S., Serviciul Român de Informaţii ne-a comunicat că: „nu au fost identificate documente privind <operapunile de colaborare dintre Securitate şi STASI în perioada 1948-l989>", iar Serviciul de Informaţii Externe ne-a comunicat că: .solicitarea privind problematica operaţiunilor de colaborare dintre Securitate şi STASI în perioada 1948-1989 excede prevederile Legii nr. 187/1999'.

Cu stimă,

Preşedinte

Prof. univ. dr. Gheorahe ONIŞORU

GN.S.A.S, **Str** Dragoslavelc nr. 2^1, Sector 1.78132 - Bucureşti
Tel: 223.02.48; 223.02.49
Fa*: 222.10.39

Răspunsul dat de C.N.S.A.S. cererii lui Stejărel Olaru pentru accesul „la toate documentele de arhivă privind operaţiunile comune Stasi-Securitate în perioada 1948-l989".

Capitolul 1
Două „organe prietene".
Stasi şi Securitatea la început de drum

în timpul Războiului Rece, Berlinul divizat îşi câştigase faima de a fi „capitala spionilor". Zidului Berlinului, construcţie finalizată la 13 august 1961, nu a schimbat acest statut al oraşului. Fără a face prea mari eforturi, Berlinul părea gazda perfectă a tuturor acelora care îşi făcuseră din abilitate, discreţie, inteligenţă, cruzime sau trădare un mod de viaţă. Printre ei, agenţii Securităţii. Din când în când, de cele mai multe ori din cauza incompetenţei de care dădeau dovadă în timpul desfăşurării operaţiunilor, prezenţa acestora era semnalată în oraş de către serviciile secrete „duşmane".

Dat fiind că în octombrie 1949, la câteva zile după înfiinţarea Republicii Democrate Germane, România şi R.D.G. au stabilit relaţii diplomatice, Securităţii i s-a oferit — sub acoperirea unei misiuni diplomatice — posibilitatea să pună piciorul în Berlinul de Est şi, în acest fel, să desfăşoare operaţiuni pe un teren atractiv din punctul de vedere al muncii informative. Ambasada României din Berlinul Răsăritean, cu sediul în ParkstraBe 23, districtul Pankow, era situată la aproximativ un kilometru de frontiera cu Berlinul de Vest. Această misiune diplomatică funcţiona de fapt ca o rezidenţă a Securităţii, un loc în care agenţii şi ofiţerii spionajului românesc erau acoperiţi legal prin misiunile oficiale pe care le îndeplineau în calitate de „diplomaţi" ai statului român.

Inedita prezenţă a Securităţii în Berlin nu a scăpat atenţiei serviciilor de contraspionaj occidentale. în aprilie 1960, guvernul federal german a publicat un raport amănunţit, în care

se descria modul în care Stasi şi serviciile secrete „frăţeşti" din

Est au încercat să-şi infiltreze agenţii în R.F.G. şi să desfăşoare activităţi de spionaj pe teritoriul acestei ţări. Potrivit raportului, „sectorul sovietic al Berlinului", aşa cum i se mai spunea Berlinului de Est în limbajul folosit în Occident, se dezvoltase şi devenise în anii '50 „unul dintre cele mai mari centre de spionaj din lume"'. Raportul guvernului federal german amintit aici îl menţiona de pildă pe agentul român Tonegaru, care fusese recrutat de Securitate încă din 1949 şi care, potrivit însărcinării date şi sub falsul pretext că este refugiat, a trecut prin Berlinul de Vest în Republica Federală Germania. Acolo a îndeplinit misiuni de spionaj până la arestarea sa din 1956. Tonegaru şi-a primit însărcinările prin intermediul misiunii diplomatice române din Berlinul de Est, la fel ca etnicul german originar din România Johann Galter, despre care se presupunea că ar fi fost recrutat ca agent al spionajului românesc în 1958. în fine, tot prin intermediul misiunii diplomatice române din Berlinul de Est, a fost dirijată, cu aceleaşi scopuri, şi Agenţia Economică Română din R.F.G., al cărei sediu se afla la Franklini pe Main[2]. Securitatea era obligată să menţină o astfel de legătură strânsă deoarece România nu avea încă relaţii diplomatice cu Germania de Vest. Astfel, rezidenţa Departamentului de Informaţii Externe (D.I.E.) se afla în cadrul misiunii comerciale, ceea ce însemna că ofiţerii de securitate trebuiau să aibă acoperire de această natură. Agenţia Economică Română nu se bucură însă de imunitate diplomatică şi, prin urmare, nu putea întreţine o legătură radio cifrată cu Bucureştiul şi nici nu beneficia de un curier diplomatic. Sistemul de comunicaţii al rezidenţei D.I.E. de la agenţia economică din Frankfurt am Main era ilegal, scrisorile operative, documentele şi informaţiile adunate de agentură fiind trimise la Bucureşti prin intermediul maşinilor rezidenţei, care făceau curse la Ambasada României din Berlin, unde exista un ofiţer de legătură. Alteori, documentele secrete ale ofiţerilor de securitate de la agenţia economică erau predate rezidenţei sovietice din Germania de Vest, care se îngrijea ca ele să ajungă la Bucureşti după ce erau copiate

„Rumänische Gruppe in Berlin"

Securitatea era prezentă în Berlin nu doar prin intermediul unor agenţi acoperiţi care ţineau legătura cu rezidenţa din am-, basadă şi care încercau să se infiltreze în cercurile exilului românesc din Germania Federală. Structura pe care românii au desfăşurat-o în acest oraş a fost mult mai bine gândită, ca o rezidenţă aparte, cu caracteristici pe care astăzi le-am putea regăsi la o adevărată celulă teroristă. Această rezidenţă a Securităţii a fost botezată de ofiţerii Stasi drept „Rumänische Gruppe in Berlin", „Grupul operativ român" sau, alteori, „Grupul prietenilor români" — iar noi, în mod colocvial, o vom numi în continuare Grupul[3].

Oficial, termenul de rezidenţă denumeşte filialele D.I.E. din străinătate. Şeful rezidenţei are acoperire diplomatică şi conduce activitatea acesteia, controlând reţeaua de agenţi care i-a fost predată, precum şi o parte dintre informatorii reţelei. Sarcina şefului rezidenţei, care nu se află pe statul de plată oficial al Securităţii, el fiind diplomat, presupune asigurarea condiţi-

ilor de conspirativitate şi menţinerea secretului informaţiilor obţinute, informaţii pe care urmează să le predea unităţii centrale. Având aceste caracteristici, rezidenţa D.I.E. din Berlin a fost angrenată în anii '50 într-o serie de activităţi care depăşeau cu mult sfera muncii informative specifică unui serviciu secret. Ofiţerii de securitate care formau Grupul de la Berlin au reu-' şit să se specializeze în operaţiuni secrete prin care anihilau, într-un fel sau altul, emigranţii români ostili regimului de la ; Bucureşti.

Detalii despre activitatea Grupului nu mai pot fi găsite în arhiva Securităţii. Documentele care ar putea face referiri la activitatea ofiţerilor de securitate din Berlinul anilor '50 şi '60 ' pur şi simplu lipsesc, ca şi cum rezidenţa n-ar fi existat niciodată. Situaţia este uşor diferită în ceea ce priveşte arhiva Stasi. Documentele întocmite de ofiţerii de securitate est-germani indică existenţa Grupului, precum şi activităţile lui. Este şi cazul unui dosar din 1955, pe ale cărui file cineva a scris de mână

.11'
tir.
tk)
li»
•/
Ui t
tî'
?! liJ'M "'i
BStU
000005
An das
Staatssekretariat fiir Staatasictierhelt
dor Deutschen Demokratischen Ropublik
ft* Berlin
Wir bittsn Sie eine grîindliolie Analyse dor
untenerwShiiten Haterialion durclifiîhren zu wollen:
1. Ein Brief (mit linte §seaohriel>en)
2. Bine Iute mit Pfefferkorner.
STASI ŞI SECURITATEA LA ÎNCEPUT DE DRUM
25

„Rumänische Gruppe in Berlin",[4] (reprodus aici) sugerând astfel că informaţiile vor fi transmise şi ofiţerilor români. Povestea acestui dosar nu are nimic spectaculos în ea, dar reprezintă o dovadă clară a existenţei Grupului. Practic, atunci când se simţea depăşită, Securitatea era interesată să primească de la Stasi sprijin în domeniul tehnic. în noiembrie 1955, prin intermediul Grupului, poliţia politică din România a transmis către Stasi o scrisoare însoţită de un colet ce conţinea nişte boabe negre şi cafenii, rugând ca acestea să fie testate în laboratoarele serviciului secret est-german. După numai două zile, Grupul Securităţii a primit înapoi materialul testat, precum şi un buletin cu scurte explicaţii. Concluziile colegilor din R.D.G. erau că nu s-au identificat urmele unei posibile scrieri secrete, iar analiza boabelor negre şi cafenii a arătat, fără nici un fel de îndoială, că acestea erau simple boabe de piper[5]. Rezultatul lapidar al analizei nu prezintă interes pentru cei care studiază dosarele Stasi. Cu toate acestea, documentul rămâne un argument care demonstrează legăturile dintre Securitate şi Stasi din acea perioadă, acest schimb de scrisori din 1955 fiind cea mai timpurie menţionare a Grupului Securităţii din Berlin.

Securitatea nu era singurul serviciu secret comunist prezent în Berlin cu un grup operativ. Serviciile secrete ale altor state din Blocul Răsăritean aveau şi ele grupuri operative în Berlinul de Est şi, în contrapartidă, Stasi era reprezentat prin unităţi comparabile în fiecare dintre ţările respective. Existau acorduri interstatale, prin intermediul cărora serviciilor secrete prietene li se atribuiau anumite competenţe, de cele mai multe ori destul de limitate. Grupurile operative puteau în plus să constituie un fel de elemente de legătură între diversele servicii secrete, ofiţerii efectuând schimburi de informaţii sau căutând soluţii la probleme comune[6]. Evident, ele nu puteau fi înfiinţate fără acordul ţării care le găzduia. în felul acesta, grupurile operative se deosebeau în mod fundamental de rezidenţele serviciilor secrete comuniste care se aflau în cadrul reprezentanţelor diplomatice, situate în capitale occidentale. Acestea erau şi ele dotate

cu personal din serviciul secret, fără a avea însă la baza existenţei şi funcţionării lor un acord din partea ţărilor gazdă. între serviciile secrete ale lagărului comunist exista obiceiul de a rezolva cereri reciproce, efectuând cercetări privind anumite persoane urmărite informativ. De exemplu, în perioada 1959-l960 s-a efectuat, printre altele, un schimb de scrisori între ministrul de Interne român, generalul-colonel Alexandru Drăghici, căruia îi era subordonată Securitatea, şi Erich Mielke, ministrul Securităţii Statului. La 14 octombrie 1959, Drăghici îi scria lui Mielke despre un caz investigat de Securitate. Acesta îi comunica faptul că securiştii aveau sub observaţie o persoană care era în legătură cu ziaristul Helmut Reinhard din Berlinul de Vest. Drăghici l-a rugat pe Mielke să-i transmită informaţii mai amănunţite despre Helmut Reinhard, interesându-se dacă nu cumva Reinhard este deja racolat de Stasi. A durat însă cinci luni până când Erich Mielke a trimis un răspuns la Bucureşti. Din acel moment, Helmut Reinhard a primit un pseudonim, „Reinhard Bischoff'. în acea perioadă „Bischoff se afla şi în vizorul Stasi, iar Mielke a adus la cunoştinţa colegului său român acest lucru. Faptul că „Bischoff fusese racolat chiar în acea perioadă de către „Administraţia Centrală A" (TiV A), adică tocmai de direcţia de spionaj est-german, în calitate de „colaborator neoficial",[7] nu a fost totuşi comunicat de către Mielke[8]. Din acest motiv, informaţiile transmise de Stasi colegilor de la Securitate s-au limitat la date care erau cuprinse şi în Anuarul Ziariştilor, accesibil opiniei publice. Corespondenţa dintre Stasi şi Securitate se purta în acea perioadă parţial prin grupul operativ al Securităţii din Berlinul de Est. Chiar şi întrebările referitoare la „Reinhard Bischoff' şi răspunsurile Stasi se transmiteau în parte prin ofiţerii de securitate ai Grupului[9].

Pe de altă parte, în raportul guvernului federal german din anul 1960 au fost indicaţi — cu numele lor — mai mulţi ofiţeri de securitate care aparţineau Grupului din Berlinul de Est. Astfel, şeful rezidenţei era, în anii 1956 şi 1957, colonelul Aurel Moiş. Ofiţer experimentat, Moiş trecuse în autobiografia sa nu doar slujba de la Securitate, ci şi activităţile desfăşurate pe vremea

când era şeful Biroului de Siguranţă din Chestura de Poliţie Timişoara. îşi dovedise loialitatea faţă de noua instituţie în special în anul 1949, când a condus operaţiunile de capturare a grupului Spiru Blănaru, care atacase postul de Miliţie de la Teregova, acţiune în urma căreia s-a înfiinţat în cadrul Securităţii Serviciul „Bande"[10]. în 1952, după succesele sale împotriva „bandelor", Moiş a fost numit şef al Direcţiei Regionale de Securitate din Timişoara. Un an mai târziu a devenit şeful Securităţii din Braşov, după ce acumulase deja experienţă în lupta împotriva grupurilor de rezistenţă din munţi.

Se pare că plecarea sa la Berlin a fost mai mult o sancţiune, între timp, Moiş se transferase în cadrul D.l.E. şi devenise adjunct al lui Mihai Gavriliuc, şeful spionajului românesc între 1955 şi 1959. Acesta absolvise Institutul de Mine din Bucureşti, dar era semianalfabet şi vorbea stâlcit româneşte. Era

totuşi destul de inteligent ca să accepte în jurul său doi adjuncţi arivişti, Nicolac Doicaru şi Aurel Moiş, interesaţi să rezolve sarcinile de serviciu cu eficienţă, pentru a fi remarcaţi de şeful lor. în definitiv, Doicaru şi Moiş aveau aceleaşi aspiraţii: numirea în funcţia de şef al D.l.E. într-un viitor cât mai apropiat, în aceste condiţii, competiţia dintre Doicaru şi Moiş s-a transformat într-o rivalitate evidentă, iar primul episod al acestei lupte a fost câştigat de Nicolae Doicaru[11]. Gavriliuc a decis la sfârşitul anului 1955 ca să-i despartă măcar temporar pe cei doi adjuncţi, ceea ce a dus la numirea lui Aurel Moiş în funcţia de şef al rezidenţei Securităţii de la Berlin. La început, pe parcursul a câtorva luni, Moiş a trecut printr-o pregătire preliminară. A fost doar secretar al Ambasadei României din R.D.G., încercând în această perioadă să înţeleagă, pe teren fiind, natura muncii de informaţii în spaţiul german. Apoi, la începutul anului 1956, a luat în primire rezidenţa pe care a coordonat-o timp de un an, până în 1957, oficial îndeplinind funcţia de consilier al misiunii diplomatice române.
Activitatea lui Moiş la Berlin a fost axată pe identificarea, fişarea, urmărirea şi anihilarea tuturor românilor din exil care puteau constitui un minim pericol pentru regimul de la Bucureşti.

Membrii Grupului erau în căutarea tuturor organizaţiilor constituite de români în Germania Federală, afirmând despre acestea că sunt agenturi ale spionajului occidental. Ele urmau să fie anihilate de Securitate. Arhiva Stasi păstrează un document elaborat de ofiţerii cst-germani după întâlnirea cu „tovarăşii români" din decembrie 1956, întâlnire în cadrul căreia s-au discutat exact aceste doleanţe ale părţii române. Intitulat „Raport cu privire la convorbirea purtată cu tovarăşii români"[12], documentul demonstrează interesul Securităţii faţă de activitatea exilului românesc. La această întâlnire au participat Vasile Turcu şi Aurel Moiş, partenerii lor de discuţii fiind căpitanul Schneider, locotenentul Schierhorn, locotenentul Miiller şi plutonierul-major Mii!Ier. După ce românii au promis că la viitoarea întâlnire cu ofiţerii Stasi vor fi mult mai bine pregătiţi, cu toţii au reuşit până la urmă să schiţeze o listă a acestor organizaţii, ajungând la concluzia că munca lor va fi extrem de dificilă, din moment ce Republica Federală Germania şi Berlinul de Vest găzduiau atunci, potrivit afirmaţiilor din cursul discuţiei, aproximativ 10.000 de români şi etnici germani din România. Pe lângă aceasta, rămân interesante cererile sccuriştilor români adresate colegilor de la Stasi: liste ale tuturor serviciilor secrete duşmane, precum şi ale persoanelor care se aflau la conducerea acestora. Moiş a mai avut o sugestie care ar fi putut face mai simple operaţiunile Securităţii împotriva românilor refugiaţi. Pentru a le construi acestora biografii cât de cât complete, colonelul de securitate le-a sugerat est-germanilor să-i caute pe refugiaţii români în arhivele germane care, din fericire, în cea mai mare parte se aflau în zona controlată de Armata Roşie.

După plecarea lui Moiş scaunul de şef al rezidenţei a fost ocupat de Eugen Sabău[13], care se afla în Berlin încă din 1956. Oficial, Sabău avea aceeaşi funcţie în Ambasada română ca cea ocupată de Moiş până în 1957: consilier. în rezidenţa Securităţii de la Berlin au mai lucrat în acea perioadă maiorul Alexandru lonescu şi maiorul Petre Niţu. Acesta din urmă a fost, începând cu anul 1959, lucrător oficial în cadrul Agenţiei Economice

Române, al cărei sediu se afla pe Puschkinallee 39, în districtul Treptow al Berlinului de Est[14].

Oricât de mult s-ar fi străduit Securitatea să distrugă (sau cât se străduieşte Serviciul de Informaţii Externe de azi să ascundă) documentele ce privesc operaţiunile Gmpului, urinele acestor operaţiuni au rămas. De ce? Pentru că activitatea ofiţerilor de securitate români instalaţi temporar la Berlin a fost de multe ori neglijentă. Operaţiunile Grupului au avut o natură criminală, cu un profund caracter de poliţie politică. De la Bucureşti se comanda răpirea, asasinarea sau compromiterea în orice fel a românilor aflaţi în exil, care participau la acţiuni de propagandă împotriva regimului de la Bucureşti. Ofiţerul de securitate ştia că, pentru a fi o operaţiune de succes, organizarea unei răpiri trebuia realizată cu discreţie. Nu era destul ca persoana luată în vizor să fie răpită şi adusă în România. La fel de important era şi ceea ce se întâmpla după răpire, în timpul anchetei ofiţerilor de poliţie, prin care se încerca să se desluşească mis-

terioasa dispariţie. Dacă această anchetă ar fi indicat la un moment dat faptul că poliţia politică din România, alături de alte servicii similare ale lagărului socialist, era implicată în dispariţia unui român aflat în exil, succesul operaţiunii ar fi fost doar parţial. în condiţiile în care guvernul comunist de la Bucureşti era deja etichetat ca nelegiuit şi infam, Securităţii nu-i convenea să contribuie, prin acţiunile ei, la consolidarea acestei reputaţii. Iar o răpire sau un asasinat care o indicau drept organizator generau imediat aprecieri devaforabile în presa occidentală, care publica în astfel de situaţii articole de genul „Moartea bate la uşă".

în aceste condiţii, nu exagerăm cu nimic atunci când afirmăm că în primii săi ani de activitate Grupul de la Berlin a avut de multe ori doar succese parţiale. Această afirmaţie este întărită şi de simplul fapt că putem scrie astăzi despre ele. în anii '50 au existat cel puţin trei răpiri ale unor refugiaţi români organizate de Securitate, în timpul cărora aceasta a fost nevoită să ceară ajutorul Stasi. Evenimentele au stârnit oricum comentarii ample în presa occidentală şi în cercurile românilor din exil.

Nimeni nu s-a îndoit atunci că braţul Securităţii manevrase to* tul, că ordinul venise de la Bucureşti şi că aceste activităţi criminale nu se vor opri vreodată. Un singur lucru era însă cât se poate de clar: sectorul sovietic al Berlinului era un teritoriu ideal de acţiune, asasinatele şi răpirile putând fi organizate în acea parte a oraşului, la adăpost intervenţia salvatoare a autorităţilor democratice britanice, franceze şi americane.

w *Constanţa Magoş* ,

în vara anului 1951, Constanţa Magoş (născută Olariu) se afla la Paris. Reuşise să fugă din România în primăvara anului 1948. într-un ritm cât se poate de normal, ceea ce ar fi trebuit să-i dea de bănuit, doamna Magoş primea scrisori din partea soţului ei, inginerul Dumitru Magoş, care încă se mai afla în ţară. Deşi amândoi îşi doreau reunirea familiei în Occident, Dumitru Magoş nu mai putea obţine un paşaport. Cu toate acestea, inginerul avea o situaţie bună. Cel puţin astfel era informată Constanţa din scrisorile primite, dar şi rudele şi prietenii lor din ţară, care aflaseră că Dumitru Magoş lucra într-un post important pe un şantier din regiunea Câmpulung Moldovenesc, în realitate, inginerul fusese arestat încă din aprilie 1951, iar lucrurile minunate spuse despre el nu erau decât o legendă[15] a Securităţii.

Poliţia politică din România intenţiona să o recruteze pe Constanţa Magoş drept informatoare, deoarece se afla în strânsă legătură cu comandorul de aviaţie Mihail Opran, aflat şi el la Paris, care pusese bazele unei structuri informative numită „Serviciul de Informaţii al Militarilor Români din Exil". în acest sens, ofiţerii de securitate doreau să o atragă pe Constanţa Magoş în sectorul sovietic al oraşului Berlin sau la Viena, iar după o anchetă şi ameninţarea că toate rudele din ţară îi vor fi arestate să devină agenta Securităţii. într-un referat al poliţiei politice de la Bucureşti se spunea că „scopul general al acţiunii este exploatarea politică şi operativă a faptului că Magoş

Constanţa cunoaşte aspecte importante ale activităţii de spionaj desfăşurate de emigraţia română din străinătate cu concursul autorităţilor franceze, austriece şi americane". Pe parcursul pregătirii operaţiunii s-a renunţat însă la ideea recrutării ei, Securitatea luând decizia de a o ademeni la Berlin, dar pentru a o răpi. Se pare că această răpire a fost organizată de Securitate fără a solicita sprijin din partea colegilor de la Stasi, care aveau dreptul legal de a face arestări în sectorul sovietic al Berlinului. în cazul în care Constanţa Magoş ar fi venit la întâlnirea cu emisarul Securităţii singură sau însoţită, ori ar fi fost prezentă la Berlin ca membră a unei delegaţii, Direcţia de Contraspionaj a Securităţii a elaborat trei variante diferite de acţiune. S-a profitat de desfăşurarea la Berlin a Festivalului Mondial al Tineretului Democrat, care s-a dovedit a fi o bună acoperire, prezenţa ofiţerilor de securitate trimişi pe teren putând trece astfel neobservată. După ce s-a realizat un schimb de scrisori dirijat de Securitate care a convins-o că „soţul ci îşi pregăteşte plecarea

în străinătate şi în momentul de faţă îşi lichidează averea pentru a o transforma în valută", la 12 august 1951 Constanţa Magoş a fost atrasă în Berlinul de Est. Acolo o aştepta echipa operativă a Securităţii condusă de maiorul Isidor Hollingher. în aceeaşi echipă erau şi maiorul Boris Caranicolov, şeful Serviciului Filaj-Investigaţii, locotenentul-major Virgil Georgescu şi Măria Bucicov, toţi angajaţi ai Direcţiei de Contraspionaj, alături de ei fiind prezent şi Gheorghe Filipescu, fostul şef al Direcţiei de Anchete a Serviciului Special de Informaţii între 1947 şi 1950. Răpirea Constanţei Magoş a fost repede transformată într-o repatriere „de bună voie", fără a se acţiona spectaculos, cum s-a procedat în alte cazuri similare. Hollingher şi Filipescu, la întâlnirea pe care au avut-o cu victima în Berlinul de Est, i-au explicat că soţul ei are în ţară <.> situaţie materială şi profesională strălucită, că se bucură de aprecierea ministrului Silviculturii şi că, în cazul unui eventual refuz de a reveni în România, Dumitru Magoş „va considera legătura dintre ei complet ruptă". După o oră şi jumătate de discuţii, Constanţa Magoş a acceptat să se întoarcă în ţară, escortată pe drum de locotenentul-major

Georgescu şi Măria Bucicov, prezenţi la faţa locului „ca nişte cunoscuţi ai tov. Hollingher, care întâmplător se întorc şi ei în R.P.R. în aceeaşi zi".
Ajunsă în România, Constanţa Magoş a fost arestată şi anchetată permanent. Securitatea a urmărit „crearea unei situaţii care să întărească convingerea emigraţiei din Franţa că Magoş Constanţa a fost agentă a noastră. Astfel este necesar ca Dumitru Magoş [...] să fie pus în libertate şi reîncadrat în funcţia pe care a avut-o". în acelaşi timp, soţia Iui era supusă unor anchete minuţioase, sarcina ci fiind aceea de a elabora fişe biografice nominale ale românilor aflaţi în exil la Paris. Informaţiile furnizate de ea au fost extrem de utile Securităţii, care ducea un război continuu cu emigraţia română. în timpul anchetelor, Constanţa Magoş a scris peste 7.000 de pagini. în schimbul acestui efort, Securitatea i-a uşurat detenţia, având parte uneori de ieşiri la plimbare în oraş. Numai că informaţiile furnizate ofiţerilor de securitate nu i-au adus libertatea promisă la schimb. După mai bine de doi ani petrecuţi în arestul de la *Malmaison,* la 16 aprilie 1953 a fost mutată în arestul Ministerului de Interne şi supusă la noi anchete pentru a se stabili exact „natura activităţii criminale desfăşurate de către Magoş Constanţa şi Magoş Dumitru împotriva R.P.R.". După ce s-a decis trimiterea ci în judecată în stare de arest, la 17 iulie 1953 a fost transferată la închisoarea Jilava, apoi la penitenciarul din Miercurea Ciuc, unde a rămas întemniţată până la 24 august 1959. Calvarul Constanţei Magoş a continuat în perioada celor 36 de luni cât a stat în domiciliu obligatoriu în comuna Rubla, raionul Călmăţui, regiunea Galaţi. Toate petiţiile adresate de familie Ministerului de Interne, în care se arăta că femeia suferă de diverse boli, iar părinţii ei sunt „bătrâni şi bolnavi şi vor ca fiica lor să fie liberă pentru a-i ajuta" nu au avut un rezultat pozitiv. Dimpotrivă, la 24 iulie 1962, Ministerul de Interne a decis prelungirea perioadei de domiciliu obligatoriu cu încă 24 de luni. în iulie 1964, „restricţiile domiciliare" ale Constanţei Magoş au fost în sfârşit ridicate, putându-se stabili în Bucureşti[16]. • r'-

Theodor Bucur
33
Câţiva ani mai târziu, în 1953, Securitatea a organizat o altă răpire. într-o taină perfectă, simplu şi eficient, la 27 martie 1953 ofiţeri ai Stasi l-au arestat în Berlinul de Est pe Theodor Bucur. Acesta locuia în partea de vest a oraşului, dar era profesor la Universitatea Humboldt, situată în partea răsăriteană. Motivul arestării lui nu a putut ieşi la iveală din schimbul limitat de documente dintre Stasi şi Securitate. Ordinul de arestare al lui Bucur a fost dat de şeful Direcţiei a IV-a din Stasi, Rolf Markert. La vremea respectivă, Direcţia a IV-a răspundea de activitatea de contraspionaj. Acest amănunt indică faptul că Securitatea şi Stasi bănuiau că Bucur lucra pentru un serviciu de spionaj occidental. Profesorul Theodor Bucur, care locuia în Berlinul de Vest, dar lucra în Berlinul de Est, putea să fie cu uşurinţă suspectat că este „agent imperialist" trimis să spioneze şi să saboteze regimul comunist.

Trecând peste aceste indicii sumare oferite de arhiva Stasi, întrebările totuşi rămân: cine era Theodor Bucur şi care au fost motivele răpirii sale din Berlin? Se născuse în Bucureşti şi, la momentul arestării sale, avea 37 de ani. Obţinuse licenţa în istorie la Universitatea din Iaşi în 1938, iar după un an, timp în care a fost asistent la aceeaşi universitate, a primit o bursă la Şcoala română din Paris. în 1942 s-a stabilit la Berlin unde, în iunie 1943, a obţinut titlul de doctor în istorie şi filologie romanică. Apoi, începând cu 1 mai 1944 şi până la 27 martie 1953, adică până în ziua răpirii sale, Bucur a fost lector la catedra de limba română a Universităţii Humboldt din Berlin. în mai 1945 a primit cetăţenia germană, renunţând la cea română. în acest fel toate legăturile cu statul român erau rupte şi viaţa lui Bucur continua să fie una obişnuită. Locuia în Schaumburgallee 12, Charlottenburg, în sectorul britanic al oraşului. Nu era foarte îngrijorat de statutul lui de „Grenzgänger", adică o persoană care făcea naveta în sectorul controlat de sovietici, trecând aproape zilnic linia de demarcaţie în drumul său spre Universitatea din Berlin. Bucur nu era singurul în această situaţie, mii de berlinezi

făcând naveta în această manieră la acea vreme. De asemenea, nu era interesat de politică sub nici o formă, petrecând cea mai mare parte a timpului liber în bibliotecile din oraş. Se căsătorise în iunie 1945, la o primărie din sectorul britanic, cu Hildegard Seifert. Vecinii erau mulţumiţi, familia Bucur era liniştită, amabilă, având preocupări intelectuale, inofensive.
Firescul din viaţa celor doi a fost spulberat la 27 martie 1953. Din acea seară Bucur nu a mai venit acasă. La ora 20:00 era arestat, luat de pe străzile sectorului sovietic al oraşului şi, sub ameninţarea revolverului, transportat şi închis în celulele Stasi din Alexanderplatz timp de o săptămână. La 3 aprilie 1953, Bucur părăsea Berlinul, fiind predat membrilor Grupului Securităţii care îl aşteptau pe aeroportul Berlin-Schonefeld din R.D.G.[17]
în perioada cât a stat în detenţie în celulele Stasi, Bucur a fost vizitat de „nişte tovarăşi ai Ambasadei române din Berlin"[18]. Aceştia i-au comunicat arestatului că trebuie să solicite cetăţenia română şi un paşaport pentru revenirea în ţară, justificând cererea prin faptul că autorităţile din R.D.G. intenţionează să-l expulzeze. Sesizând faptul că orice urmă a sa va dispărea, că va fi silit să părăsească Berlinul fără a lua cu el vreun document sau vreun bun personal, Theodor Bucur a cerut o întrevedere cu soţia sa, care i-a fost refuzată. Este posibil ca Stasi şi Securitatea să fi decis împreună ca momentul transferării lui în România să fie grăbit, pentru a nu lăsa timp soţiei şi prietenilor lui Bucur, alarmaţi de dispariţia lui, să reacţioneze în vreun fel. De altfel, acest lucru se întâmplase deja cu două zile înainte. La 1 aprilie, Hildegard Bucur a făcut o sesizare la o secţie a Miliţiei populare est-berlineze. Se plângea că soţul ei nu s-a mai întors în locuinţa lor din Charlottenburg, temându-se în acelaşi timp ca nu cumva să fi suferit un accident grav[19].
înlănţuit în cătuşe şi obligat să poarte nişte ochelari negri, Theodor Bucur a ajuns la Bucureşti după o escală făcută la Bratislava. A fost aruncat într-o celulă a Securităţii din strada Uranus fără să fie anchetat vreodată şi fără să fie trimis în faţa unei instanţe populare. Ori de câte ori îndrăznea să întrebe care era

motivul detenţiei sale nu primea nici un răspuns. La sfârşitul lunii octombrie 1955, după aproximativ 900 de zile de arest, a fost eliberat, primind într-un final explicaţia aşteptată: Theodor Bucur fusese răpit din greşeală!
Să fi fost o confuzie de nume? Dacă da, cine să o fi făcut, care dintre ofiţerii de Securitate? A fost identificat vreun securist responsabil pentru inutilitatea unei operaţiuni considerabile în spaţiul extern României, operaţiune de filaj, finalizată cu răpirea lui Bucur, şi care implica un buget semnificativ? Fără îndoială, întrebările noastre au fost şi ale lui Bucur. însă profesorul de istorie şi filologie de la Berlin nu a primit răspunsul nici până în 1989 şi nici după, până în 1992, anul morţii sale. Dimpotrivă, în timp ce se afla în detenţie, deznădăjduit şi chinuit de faptul că nu înţelegea ce se va întâmpla cu ci şi care îi sunt acuzaţiile aduse de statul român, al cărui cetăţean nu mai era de mult, Theodor Bucur a făcut greva foamei. A fost hrănit cu furtunul,

iar după eliberare a fost ţinut o perioadă într-o casă conspirativă a Securităţii, unde a avut la dispoziţie o gamă variată de alimente care, în mod normal, nu se găseau în magazinele vremii. în acele zile, ofiţerii de Securitate i-au atras atenţia că nu are voie să vorbească vreodată despre ceea ce se întâmplase cu el. Aşadar, după ce a fost forţat să renunţe la cetăţenia germană, după ce a fost separat în mod abuziv de soţia sa care locuia la Berlin şi îl credea acum decedat, după ce a fost deposedat de întregul său avut din Germania şi după o detenţie nejustificată în timpul căreia a suportat torturi, Theodor Bucur era în sfârşit o persoană liberă, dar cu un remarcabil dosar pe a cărui copertă scria „strict secret". Dosar al cărui conţinut nu l-a ştiut niciodată, „dar ale cărui consecinţe le-am simţit permanent"[20], după cum mărturisea chiar Bucur în anii '70. Oficial, el era trecut în rândul „repatriaţilor", adică al celor care s-au întors din propria voinţă în România, recunoscând astfel realizările regimului comunist. Student remarcat de Nicolae Iorga în trecut, devenit doctor în ştiinţe umaniste cu două titluri universitare, Bucur a primit din partea statului român doar o slujbă la garajul

Sfatului Popular din Bucureşti, care îi aducea un venit lunar de 800 de lei! Autorităţile l-au informat că mariajul său nu mai întrunea condiţiile prevăzute de lege, iar în scurt timp s-a transferat la întreprinderea „Dramuri şi Poduri", Bucureşti. „Diplomele mele nu erau bune la întreprinderea unde funcţionam, căci majoritatea corpului administrativ era formată doar din absolvenţi a [sic!] câtorva clase, ori eu aveam licenţă. Când solicitam să fiu admis la un concurs de meşter (remunerat cu 1.400 de lei), mi se răspundea că nu era demn de studiile mele un asemenea post, căci eram profesor. Când se alcătuiau noile scheme eram prins întotdeauna cu salariul cel mai mic la studiile mele, faţă de colegii mei, care, la studiile avute, cel mai adesea fără studii, aveau salarii mai mari"[21]. Odiseea istoricului a continuat. Abia în 1962 a reuşit să obţină un post de profesor, predând limbile germană şi franceză la Şcoala generală nr. 42 din raionul 1 Mai, comuna Voluntari. în sfârşit, se părea că autorităţile sunt dispuse să-i rezolve situaţia. Se căsătorise în 1956 cu Constanţa Burcea şi, în 1958, un eveniment fericit i-a descreţit fruntea: se născuse Casandra, singura lui fiică. însă regimul comunist nu l-a lăsat să se bucure nici măcar de căsnicia sa. în 1967 i s-a anulat cea de-a doua căsătorie, fiind, culmea, acuzat de bigamie. Fără locuinţă, lipsit de familie şi refuzându-i-se posibilitatea să părăsească ţara, Theodor Bucur trăia în continuare consecinţele operaţiunii comune Securitate-Stasi din primăvara anului 1953. Tot ce a mai reuşit istoricul să facă în ţara în care se „repatriase" a fost să i se recunoască în cartea de muncă anii de detenţie drept perioadă petrecută în câmpul muncii. Pe lângă asta, a izbutit să publice în revista *Magazin istoric,* nr. 7 din iulie 1970, un studiu despre ultimul domn al Moldovei, Grigore Al. Ghica. în ultimii săi ani de viaţă a orbit, dar în decembrie 1989 s-a simţit satisfăcut de faptul că se număra printre martorii prăbuşirii comunismului în România[22]. iq

.• 'fîJift;-";
l.t?
■Isjfft'i:<!'T V!-,.|'"

Aurel Decei

în anul 1956, când Aurel Moiş a fost „exilat" la rezidenţa din Berlin, Grupul Operativ de la Ambasada României din R.D.G. era nici mare, nici mic, şi în plină funcţiune. Număra trei lucrători operativi, un radiotelegrafist şi un şofer, iar la Agenţia Economică din Frankfurt am Main se aflau doi lucrători operativi şi un şofer. Numărul securiştilor din cele două birouri era similar, de exemplu, cu numărul securiştilor trimişi la post la rezidenţa din Londra sau la cea de la Paris[23]. însă Aurel Moiş nu avea nevoie de un personal numeros, ci de unul dedicat îndeplinirii obiectivelor Securităţii, care să-i urmeze ordinele cu hotărâre. Fără să bănuiască nimic atunci, colonelul de securitate Moiş urma să devină creierul care va organiza o serie întreagă de răpiri, cele mai spectaculoase din istoria instituţiei.

Prima lui victimă a fost Aurel Dccci. Ca şi Theodor Bucur, Decei era profesor, orientalist de excepţie şi un foarte bun cu-

noscător al limbilor turcă, arabă, persană, germană, italiană, engleză, franceză, rusă, spaniolă, greacă, maghiară, latină şi ebraică. Despre calităţile intelectuale ale istoricului Securitatea era informată prin notele primite de la agenţii ei. „Cunoaşte la perfecţie limba turcă, foarte bine cea arabă, citeşte şi scrie chiar cu caractere vechi arabe",[24] spunea o astfel de notă trimisă de la Istanbul. în 1940, când avea 35 de ani, a fost numit secretar de presă pe lângă Legaţia română din Istanbul, practic ultimul lui loc de muncă plătit de statul român. în mod firesc, în 1947 a refuzat să se întoarcă în ţară şi, un an mai târziu, a primit azil politic în Turcia. Securitatea l-a considerat spion şi, prin intermediul unor diverse note informative, semnala faptul că Decei se manifestă „ostil" regimului de la Bucureşti. însă Decei era genul de *spion* care „nu a făcut niciodată politică",[25] după cum recunoşteau chiar informatorii Securităţii. în realitate, istoricul începuse să publice în presa turcă articole potrivnice comuniştilor români

La 19 august 1955, când Decei fusese deja numit reprezentantul în Turcia al Comitetului Naţional Român, Securitatea i-a deschis un dosar informativ cu numele conspirativ „Danga", iar istoricul a început să fie urmărit de agenţii D.I.E. în funcţie de posibilităţile pe care aceştia le aveau în ţara în care se refugiase. Devenise „duşman înrăit al Patriei noastre", „naţionalist şovin" şi „fascist". De asemenea, potrivit Securităţii, profesorul Decei se transformase între timp într-un super-spion, lucrând simultan pentru serviciile secrete englez, american, turc, francez, iugoslav, italian, grec şi japonez.

Cu toate acestea, deşi sentimentele şi activităţile lui Decei erau reprobabile în ochii Securităţii, mesagerii regimului de la Bucureşti l-au contactat pentru a-l convinge să se întoarcă în ţară. Măsura făcea parte dintr-un „plan de recrutare" laborios, în urma căruia Decei trebuia să devină agentul Securităţii. Rezidenţa de la Istanbul voia să declanşeze recrutarea pe baza unei întâlniri cu un ofiţer de Securitate, ce trebuia să aibă loc acasă la Decei, seara, după orele 21. Se presupunea că ar putea să accepte, „pe baze ideologice", să colaboreze cu regimul. în timpul acestei întâlniri „va fi supravegheată discret locuinţa lui Danga de către tovii Costin şi Rotaru [...] postaţi în locuri potrivite de observare [...] Seara când se va face recrutarea va fi în aşa fel aleasă încât Danga să fie absolut singur acasă"[26].

întâlnirea dorită de Securitate a fost amânată. Până la 8 aprilie 1956. în acea zi, nu seara, ci la 10 dimineaţa, la uşa istoricului a bătut Gheorghe Pele, care s-a recomandat drept consul al României în Turcia. Pele spunea adevărul doar pe jumătate. Statutul lui de diplomat era de fapt o acoperire, ocupaţia reală a lui Pele fiind aceea de ofiţer de securitate. Mai mult, colonelul Pele era şeful rezidenţei din Turcia, detaşat şi el la post în urma unei decizii a lui Nicolae Doicaru. Probabil că ofiţerul de securitate a ţinut foarte mult să se implice „la vedere" în această acţiune şi a tot amânat-o până la momentul plecării sale din funcţia de şef al rezidenţei. Un document al Securităţii observa atunci, în mod obiectiv, faptul că „nu e bine ca tovarăşul Pele să fie recrutorul şi chiar nici un *razdvecic*[21] din cadrul

rezidenţei"[28]. în eventualitatea unui protest public al istoricului, Pele ar fi fost deconspirat „ivindu-se destule probleme diplomatice care ar duce la slăbirea pe o perioadă a muncii noastre, la descompletarea componenţei rezidenţei"[29]. în aceste condiţii, Pele, care curând avea să ajungă general, iar din 1974, timp de aproximativ un deceniu, şeful Biroului Interpol de la Bucureşti,[30] obţine de la Securitate această favoare la finalul activităţii sale de pe teritoriul Turciei.

Având într-un buzunar un pistol, în acea dimineaţă de aprilie Pele şi-a luat inima în dinţi şi l-a salutat pe Decei în limba română. Despre această vizită avem două mărturii, cea a ofiţerului de securitate, dar şi mărturia istoricului. Iată ce povesteşte Gheorghe Pele:

„Pe timpul deplasării nu am fost urmărit de nimeni, deoarece am fost contrafilat de tov. Ştciânescu şi Rizu. *[...]* Când m-a văzut, Danga a fost surprins, dar în acelaşi timp şi bucuros, mi-a strâns mâna în mod puternic, cu fără să mă mai prezint, i-am spus

«cred că ne cunoaştem», iar Danga mi-a răspuns «cred că nu mă înşel, dar ştiam că eraţi plecat din Turcia, iar în locul Dvs. a venit un alt consul general», i-am confirmat că este adevărat acest lucru, dar acum sunt în trecere prin Turcia şi cu această ocazie i-âm spus şi misiunea mea oficială faţă de el.
Foarte amabil m-a invitat să iau loc şi mi-a oferit o cafea, am acceptat cu multă complezenţă invitaţia lui. Cafeaua a fost servită de o grecoaică de 70 de ani cu care Danga discuta în limba franceză. Danga mi-a spus că putem discuta în mod deschis, deoarece bătrâna nu aude bine şi nici nu înţelege ce vorbim, de asemenea că va sta mai departe în cea de a IV-a cameră. Discuţia s-a purtat în una din cele patru camere a lui Danga, această cameră era plină de cărţi, care din lipsă de rafturi erau înşirate pretutindeni pe lângă pereţi. La acea oră înaintată Danga studia o carte. L-am servit cu o ţigară, Danga mi-a spus că deşi nu este fumător va fuma cu plăcere o ţigară românească. [...]
Pe scurt, i-am vorbit de scopul vizitei mele la el, dându-i cererea mamei lui către M.A.E., pe care el a citit-o foarte atent, după care m-a întrebat dacă i-am văzut părinţii, eu i-am răspuns că nu

şi i-am dat scrisoarea din partea mamei. Danga, foarte nerăbdă-l tor, a început să mă întrebe de toate rudele lui din ţară, ce fac, cum o duc, deoarece de cinci ani nu mai ştie nimic de ei. Eu, vă-t zând setea lui de a afla cât mai multe despre rude, i-am dat scri-j soarea fratelui lui, pe care o ţineam ca o rezervă ce urma să-i fi6| predată numai atunci când situaţia va cerc. ,
După aceasta am început să discut despre situaţia lui actuală. Danga, oftând, a început a discuta pe un ton mai ridicat. I-am ex-' plicat că scrisorile ce i le-am dat au fost trimise de rudele lui Di-recţiei Consulare M.A.E. unde lucrez şi eu, iar cu ocazia venirii în Turcia eu le-am luat pentru a le preda. Mi-a mulţumit foarte$^{S'}$ mult pentru gestul meu, a spus că deşi înţelege misiunea mea îi) parc totuşi foarte bine că am venit la el. L-am întrebat pe Danga j ce părere arc despre demersurile familiei lui, ci a spus că înţelege<■ bine aceste demersuri şi vede şi eforturile ce le face guvernul pentru repatrierea celor plecaţi, deoarece a primit ultimele numere din ziarul *Glasul PatrieP[,* adăugând însă că el, ca român, nu spune sincer că schimbările petrecute la noi sunt radicale. El înţelege să-şi servească ţara, dar în situaţia în care se găseşte va continua să luple pentru eliberarea tării de sub «ocupaţia rusească», în continuarc arătând că este convins că dacă s-ar întoarce în ţară pe moment nu i se va întâmpla nimic, dar mai târziu, când Moscova va da dispoziţii, va fi trimis la închisoare.[32]
Cu toate acestea i-am spus lui Danga că ţara noastră este liberă şi independentă şi în ciuda uneltirilor făcute de fugarii români [ţara noastră] a fost primită în O.N.U., de asemenea, ţara noastră de la eliberarea ei a făcut progrese mari, lucruri pe care de altfel le cunoaşte şi el. Mai departe i-am spus cum sunt trataţi oamenii de ştiinţă la noi, care deşi în marca lor majoritate nu sunt comunişti, dar sunt adevăraţi patrioţi legaţi de popor [...]. Danga a luat scrisoarea şi a citit-o cu multă atenţie şi răbdare, când a citit frazele în care se pomenea despre soţia lui decedată s-a emoţionat. [...] Epuizând toate argumentele, am schimbat tactica şi am trecut la un atac direct, folosind o manevră. Astfel, i-am spus că-i admir poziţia dovedind prin aceasta că el îşi păstrează caracterul de ardelean dârz şi atunci când este pus în faţa unor cotituri importante în viaţa lui nu se lasă uşor convins, arătându-i iîn continuare că dacă ar fi acceptat imediat propunerea l-am fi considerat un om slab, căruia nu i-am fi dat nici o importanţă,

oameni care se schimbă după cum este vremea sunt destui în emigraţie. [...]
în continuare i-am arătat ca în viitor el să ne ajute în îmbunătăţirea relaţiilor noastre culturale cu Turcia deoarece ar fi cel mai indicat să facă acestea. Auzind acest lucru s-a bucurat, întrebându-mă dacă [atunci când] vine în ţară îi vom mai da drumul să plece cu paşaport diplomatic în diferite ţări pentru a face cercetări ştiinţifice sau dacă îi dăm drumul va fi pus cineva să-l urmărească. I-am spus că în mod sigur i se va da drumul având doar cuvântul lui de om că afară nu va duce activitatea împotriva RPR şi se va întoarce în ţară. Danga a arătat că are să vină în ţară, dar mai aşteaptă unele schimbări, el este sigur că termenul decretului va fi prelungit, chiar dacă nu se va prelungi el este convins că dacă va cere să vină în ţară nu-l vom face de ruşine şi-l vom primi în ţară.
In continuare a arătat că nici nu crede şi nici nu speră că la noi în ţară se vor face schimbări radicale, în sensul că vom reveni

la vechea orânduire, acest lucru fiind imposibil şi el vede încotro merg lucrurile. La aceste probleme i-am spus că îi înţeleg poziţia, dar este periculoasă deoarece s-ar putea ca mai târziu să nu mai poată veni în ţară chiar dacă el şi noi am dori acest lucru, pentru că se închid frontierele, de altfel chiar acum nu ar putea pleca direct din Turcia deoarece ar fi arestat. El a fost de acord cu această afirmaţie, arătând că ar putea pleca undeva în Europa şi de acolo în ţară. [...] Referitor la venirea în ţară a spus că nu poate acuma, ceva mai târziu va vedea [...] Peste două săptămâni tov. Ştcfănescu va organiza cu el o discuţie, având poarta deschisă pentru a face acest lucru"[33].

Cu toate că Decei i-a promis ofiţerului de securitate că nu va vorbi despre această vizită, istoricul a făcut-o. Mai exact, a scris un raport pe care l-a expediat pe adresa din Washington a Comitetului Naţional Român. în document, momentul citirii scrisorilor aduse de Pele este prezentat altfel: „Da, văd că este scrisul mamei mele, pe care nu am văzut-o de aproape zece ani de zile, însă mai văd că stilul nu este al ei; cele mai multe din frazele acestea din cerere, ca şi multe alte detalii şi fapte, ea, mai ales acum la 80 de ani, nu le poate cunoaşte. Altcineva a

conceput cererea",[34] i-a răspuns Decei securistului. Apoi, vorbind despre posibilitatea oferită de guvernul român de a-şi continua studiile ştiinţifice în România răspunsul lui Decei, potrivit acestui raport, a fost uşor diferit de ceea ce a comunicat Pele la Securitate: „Şi obligaţia de a scrie lucrări ştiinţifice după canoanele marxiste. Uite, lucrul acesta eu nu-l pot admite. Să rămână marxismul, stalinismul şi leninismul la ei în Rusia şi pe noi să ne lase în pace. Am văzut revista *Studii,* am văzut un articol pur arheologic, care începea prin a cita pe Stalin şi pe Lenin. Ce au a face Stalin şi cu Lenin cu arheologia? La noi, însă, slugoii sunt mai decăzuţi decât oriunde." Şi tot din raportul lui Decei notăm o ultimă afirmaţie făcută de Pcle înainte de a se despărţi de gazda lui: „Gândeşte-te bine, înainte de a te decide definitiv. Să nu fie prea târziu, pe urmă...", l-a ameninţat acesta[35].
Vizita lui Gheorghe Pelc nu a fost ultima. Au fost şi altele, următoarea fiind cea de la 17 iunie 1956, când un alt „diplomat" român, locotencnt-colonelul Aurel Ştefănescu, abia numit în fruntea rezidenţei din Turcia, a crezut că are şanse mai mari. Rezultatele au fost similare: Decei a refuzat atât să se întoarcă în ţară, cât şi orice colaborare cu Securitatea:
„Tov. Ştefănescu a făcut apel la patriotismul lui, la dragostea pentru ştiinţă şi la datoria lui de a creşte cadre viitoare pentru ştiinţă. Danga era îngândurat si atent. A spus că el nu poate veni în tară atâta timp cât libertăţile cetăţeneşti nu sunt respectate. Tov. Ştefănescu a accentuat din nou asupra libertăţilor de care se bucură cetăţenii de la noi, arătându-i că nu arc dreptate, că la noi este un regim de libertate şi dacă au fost unele abuzuri în trecut acestea au fost curmate şi în prezent pentru dânsul sunt mari posibilităţi să-şi reia locul în lumea culturală, unde i se va da tot respectul şi consideraţiunea ce i se cuvine."[36]
La 9 septembrie 1956, vizita lui tov. Alexandru: „Lui Danga trebuie persistat şi turnat mereu câteva cuvinte de măgulire căci numai aşa va putea fi atras. Nu este o chestiune uşoară şi va cere timp mai mult. După hârtiile lui de pe masă este convins

că duce activitate de spionaj contra ţarii noastre, dar după câte se pare este cam sătul. Este o nadă mare pentru noi şi nu trebuie abandonat în nici un caz, pentru că este clar că întâlnirile cu noi îi face [sic!] plăcere şi cu timpul probabil îl vom determina să treacă de partea noastră"[37], a fost concluzia acestei întâlniri.
Şi pentru că Decei era „o nadă mare", şi pentru că acesta refuza cu încăpăţânare să colaboreze cu Securitatea, planul anihilării sale a primit undă verde. Cu toate că de obicei sfidau orice lege, ofiţerii de Securitate nu au avut curajul să-l răpească de la Istanbul. Terenul nesigur, riscurile mari implicate într-o astfel de operaţiune, precum şi alte detalii ce ţineau de siguranţa operaţiunii i-au determinat să se gândească la posibilitatea atragerii lui Decei în Berlinul Răsăritean. Istoricul „avea figura unui . gânditor nervos în aspect şi impresia că merge pe stradă şi nu vede pe nimeni, ci tot timpul se uită la un punct fix imaginar",[38] ceea ce era în avantajul urmăritorilor lui, care puteau profita uşor de acrul distrat al intelectualului.
în acest moment a intrat în scenă Aurel Moiş, căruia i s-a

"' încredinţat operaţiunea de răpire, el fiind la acel moment coordonator al serviciului „Emigranţi" din D.I.E. Iniţial, Moiş a preluat un agent al Securităţii de la un alt rezident, Cristian Scornea, care se afla la Viena. Agentul era cunoscut sub numele conspirativ „Gcorge". Pe numele lui adevărat Kehayoglu[39], era un grec originar din România şi care se stabilise în Berlinul Occidental, lucrând în acea perioadă cu ofiţerii de securitate ce formau Grupul din Berlin. La ordinul lui Aurel Moiş, Kehayoglu l-a contactat pe Decei în august 1957, spunându-i că a fost comerciant în Bucureşti, iar acum este refugiat. Despre relaţia cu „George" şi despre răpirea sa povesteşte chiar victima, care a fost anchetată imediat ce a ajuns în România. Pentru că dorea să afle pe cine ar fi putut informa Decei în legătură cu contactele iniţiate anterior de mesagerii de la Bucureşti, Securitatea l-a îndemnat să povestească următoarele:

„Subsemnatul Decei Aurel declar următoarele cu privire la drumul meu până la Bucureşti: Gheorghe Kehayoglu mi-a propus,

la data de 8-9 decembrie 1957, când a fost invitat la cină la mine acasă [...] ca să vin la Berlin cu el împreună ca să-l ajut să-şi aducă în Turcia 30.000 de dolari şi 100 de ceasuri de mână. Pentru aceasta el mi-a propus că îmi va da 1.000 de dolari, şi anume 500 înainte de plecarea din Istanbul şi 500 la sosirea la Berlin. Eu am acceptat. Despre prezenta lui Kchayoglu la Istanbul am fost anunţat telefonic de către Odisei Daniclidis, fost comerciant de grânc în ţară, care apoi mi l-a dat la aparat pe Kchayoglu care se afla în momentul acela în biroul lui Danielidis. Eu nu am vorbit nimic cu Daniclidis despre combinaţia cu Berlinul şi nici nu l-am văzut după această convorbire telefonică. [...] Despre propunerea lui Kehayoglu în legătură cu dolarii şi ceasurile cu nu am pomenit nimănui. însă despre plecarea mea cu ci la Berlin i-am spus Măriei Mavropoulos, prietena mea cu care intenţionez să mă căsătoresc, [...] următoarele:

Mai întâi i-am comunicat telefonic de la Istanbul că ne vom vedea fiindcă voi trece cu avionul spre Germania unde mă duc să rămân câtva timp. Pe urmă, într-o scrisoare prin poştă, i-am precizat între altele că merg la Berlin *«pour certaines affaires roumaines».* în scrisoare îi mai menţionam că voi sta, desigur, în sectorul american al Berlinului şi să fie liniştită. I-am mai spus că voi zbura cu avionul de la Miinchen la Berlin şi înapoi, menţionând între paranteze *«si/e ne tenberui*[40] *pas dans la sens sovietique».* Când am aterizat la aeroportul 1 lelliniko, la 18 decembrie, ora 10:30, i-am dat un telefon şi a venit imediat la aeroport. în timp ce stăteam de vorbă pe o bancă, într-o săliţă dintre vamă şi restaurante, Kehayoglu a venit şi s-a aşezat singur, unde a venit apoi o femeie grecoaică, despre care mi-a spus că este fosta lui soţie şi cu care au stat de vorbă. La un moment dat, Kehayoglu se ridică şi vine la mine oferindu-nc ţigarete. L-am refuzat ambii fiindcă nu fumăm. El s-a retras pe banca lui şi Mărie m-a întrebat cine e ăsta? I-am spus că e un grec din România, cu care călătorim împreună, fără a face altă precizare. [...] După aceea ne-am urcat în avionul nostru de la Istanbul, Swissair, şi am ajuns la Ziirich. în avion nu era nici un alt cunoscut. în faţa casei de bilete ne-am despărţit de Kchayoglu, care mi-a dat 400 de mărci ca să-mi plătesc biletul şi drumul la Berlin, completând astfel tranşa primă de dolari, din care îmi dăduse 400 de dolari dinainte de

plecarea din Istanbul. La Ziirich nu ne-am întâlnit cu nimeni, nici nu am dat vreun telefon cuiva.

Am ajuns la % 18[41] la Munchcn cu un avion german. Tot timpul la Miinchen am stat la aeroport. M-am interesat de avion spre Berlin şi mi s-a spus că există unul la 19:00 însă nu mai există nici un loc. Mi-au spus totuşi să aştept căci poate vreunul dintre călători să renunţe. Ceea ce s-a şi întâmplat. Ajuns la Miinchen n-am întâlnit pe nimeni şi nici n-am dat vreun telefon. Am plecat la Berlin la ora 19:00 şi am ajuns la 21:15. [...] La Berlin m-am dus direct la Pensiunea Kant de pe Kantstrassc nr. 134, adresă pe care mi-a dat-o Kchayoglu şi unde ajuns am constatat că este cunoscut şi că eu eram aşteptat, fiindcă el dăduse o telegramă de la Istanbul, am completat acolo fişa străinilor cu datele mele personale de pe paşaportul turcesc pe carc-l posed. [...] La ora *2'A* i-am telefonat de la pensiune lui Kehayoglu la locuinţa lui din Duisburgerstrasse şi el a venit imediat la pensiune [...]. Mi-a spus să ne întâlnim la ora 6 tot la pensiune ca să mergem la mătuşa lui, unde voi lua cei 30.000 de dolari şi 20 de ceasuri. Eu am ieşit încă în

oraş şi am cumpărat 2 genţi şi mănuşi pentru Mărie şi o pereche de ghete pentru mine. La ora 6 fix intrăm la pensiune unde l-am întâlnit pe Kchayoglu pe coridor şi împreună am intrat într-o maşină, care ne-a dus — spunând că mergem la mătuşa lui — într-o casă unde am fost reţinut."[42]

Declaraţia lui Decei a fost dată la 24 decembrie 1957, la două zile după ce acesta fusese răpit şi adus în ţară. Istoricul a fost păcălit de Securitate într-o manieră cât se poate de simplă, ademenit în Berlinul răsăritean cu doar 1.000 de dolari şi cu promisiunea unei afaceri cu ceasuri. Nu este mai puţin adevărat faptul că declaraţia dată în timpul anchetei este parţial falsă. Decei construise un scenariu de film pentru Mărie Mavropoulos, căreia îi spusese pe aeroport faptul că „se duce la Berlin pentru că a primit o misiune foarte secretă din partea americanilor, care îi vor raporta foarte mulţi bani."[43] Cu toate acestea, nu ne putem împiedica să remarcăm naivitatea de care a dat dovadă Decei care, în final, l-a costat libertatea. , "*; Î; ;;

După răpirea sa a fost pusă în aplicare o altă „combinaţie": sustragerea arhivei de la locuinţa din Istanbul. în timp ce Decei era anchetat într-o casă conspirativă a Ministerului de Interne, la Istanbul paşaportul de cetăţean turc al lui Decei era folosit de agentul „George", după ce acesta aplicase fotografia sa în locul celei aparţinând istoricului. Istoria acestei combinaţii, interesantă şi ea, o regăsim în documentele Securităţii:

„La 27 decembrie 1957, în urma unui instructaj făcut, a fost trimis cu acest paşaport «George» din Berlinul Occidental până la Miinchen, înapoindu-se tot cu acelaşi document (substituindu-se identităţii lui Decei Aurel) la Berlin în ziua următoare. Această acţiune a fost necesară pentru a face acoperirea agentului «George» în cazul unor eventuale cercetări ce ar întreprinde serviciile de spionaj duşmane, cu scopul stabilirii modului în care a dispărut Dccci Aurel. Existând înregistrarea în evidenţele organelor vest-germane a celor două deplasări — Berlin-Munchen, Munchcn-Berlin, în numele lui Decei Aurel, agentul se va putea sustrage oricăror cercetări şi, de asemenea, va putea justifica legenda cum că Decei Aurel a existat în Berlinul Occidental şi după întâlnirea ce a avut-o organizată, pentru afacerea cu ceasuri de la 19 decembrie 1957. După această călătorie făcută până la Miinchen şi înapoi cu paşaportul lui Decei Aurel, agentul «George» a fost trimis din Berlin — de această dată cu propriile documente — la Istanbul, unde conform legendei şi instructajului primit a procedat astfel: s-a prezentat la rudele sale din Istanbul spunându-le că a venit pentru a se întâlni cu Decei Aurel, de la care are de luat o anumită sumă de bani şi cu care avea convenţia de a se întâlni la Istanbul. în aceeaşi zi (29 decembrie 1957), având asupra sa o valiză goală şi cheile luate de la organele noastre de la Decei Aurel, a mers la domiciliul acestuia sub legenda că-l caută pe Decei Aurel. Fiind primit de menajera lui Decei Aurel, agentul «George» i-a cerut acesteia să-i procure din oraş diferite dulciuri, răsplătind-o cu un bacşiş. Menţionăm că această practică fusese folosită de agentul «George» şi în alte ocazii când a mers la domiciliul lui Decei Aurel la Istanbul. în timpul absenţei menajerei agentul «George» a sustras, folosind cu mănuşi în mâini cheile de la sertare,

'S o parte din arhiva lui Decei Aurel, închizând apoi sertarele biro-
16" urilor în care a umblat."[44]

ii' Aurel Decei, victimă a Grupului de la Berlin, a fost iniţial condamnat la moarte. A făcut o cerere de graţiere care, la 25 martie 1960, a fost luată în discuţie de prezidiul Marii Adunări Naţionale. S-a hotărât, în unanimitate, comutarea pedepsei capitale în muncă silnică pe viaţă. La începutul anilor '60 a fost eliberat şi a lucrat o perioadă la Arhivele Statului, apoi la Institutul „Nicolae lorga". A murit la 24 aprilie 1974 şi până la sfârşitul vieţii lui a fost considerat de Securitate tot un „duşman al poporului", deosebit de periculos.

,.! *Traian Puiu*

La fel de spectaculoasă a fost şi operaţiunea de neutralizare îndreptată împotriva unui legionar, Traian Puiu. De această dată Stasi nu a mai fost implicată în mod direct, iar acţiunea propriu-zisă nu s-a mai desfăşurat la Berlin, ci la Viena. Cu toate acestea, Aurel Moiş, fostul şef al Grupului de la Berlin, a fost din nou coordonatorul din umbră, iar o agentă a D.I.E. cu nume conspirativ „Gerda", originară din România, care opera în Ber-

linul occidental, a fost folosită de acesta în operaţiune. Traian Puiu locuia la Viena, iar prezenţa lui acolo a fost semnalată de Serviciul Special de Informaţii încă din 1947.[45] O notă informativă consemna faptul că Traian Puiu se stabilise în Austria pentru a asigura coordonarea legionarilor români grupaţi la Salzburg. De altfel, până să se stabilească la Viena, Traian Puiu a locuit la Salzburg, unde devenise în 1950 şi preşedintele Comitetului Românilor.

Comandantul legionar era născut în 1913 la Cobadin, judeţul Constanţa. Absolvent al Academiei Comerciale din Bucureşti, Traian Puiu şi-a atins vârful carierei politice în timpul guvernării legionare din toamna anului 1940, când a fost primarul Constanţei. Evenimentele din ianuarie 1941 l-au obligat pe Puiu

să părăsească ţara, trecând în Bulgaria cu gândul de a se refugia în Germania. Este greu de crezut că Traian Puiu s-ar mai fi întors vreodată în ţară, chiar şi în condiţiile în care comuniştii nu ar fi ajuns la putere. Imediat după fuga sa, justiţia română îl condamnase în contumacie la 18 ani de închisoare[46]. După mai bine de zece ani de pribegie, Traian Puiu părea că îşi găsise un loc în care să se aşeze: Viena. în momentul în care Securitatea îl suspecta că este agentul serviciului de informaţii din Germania de Vest, cunoscut sub numele de organizaţia „Gehlen"[47], Traian Puiu era agent imobiliar în capitala Austriei, iar noua sa meserie a fost folosită perfect de Securitate.

în ianuarie 1958, colonelul Moiş a adus-o în Austria pe „Gerda", care şi-a închiriat un apartament la Viena. Ea a apelat la serviciile de agent imobiliar ale lui Puiu, spunându-i că doreşte să-şi schimbe locuinţa. Pentru a discuta în amănunt afacerea, Traian Puiu a acceptat invitaţia femeii la ea acasă. Din momentul în care legionarul a păşit în locuinţa agentei au intrat în acţiune ofiţerii de securitate Aurel Moiş, Nicolae Doicaru şi Dumbravă. După câteva momente violente, Puiu a fost imobilizat şi apoi drogat. Pentru această etapă a răpirii se afla acolo şi un medic, colonelul de securitate Constantin Lerescu. Acesta era specializat în folosirea substanţelor soporifice şi otrăvitoare[48]. De altfel, doctorul Lerescu conducea un birou medical folosit de Securitate în astfel de acţiuni, acesta fiind răspunzător de asistenţa medicală pentru răniţi (sau cei care încercau să se sinucidă în timpul răpirilor).

Traian Puiu a fost transportat apoi la maşina parcată de ofiţerii de securitate într-un loc ferit. Ea fusese aranjată special pentru această operaţiune încă de la Bucureşti, fiind modificată şi dotată cu un compartiment spaţios în care se putea transporta un cadavru sau o persoană drogată. „Gerda" nu a mai avut nimic altceva de făcut decât să denunţe contractul de închiriere şi să se întoarcă în Berlinul Occidental. Imediat după momentul răpirii, locuinţa personală a lui Traian Puiu a fost violată de un spărgător, iar documentele găsite în casa victimei au ajuns imediat în arhiva operativă a Securităţii. Moiş, Doicaru şi echipa

de răpitori au plecat spre România, dar drumul de întoarcere a fost marcat de tensiune până când au reuşit să ajungă în Ungaria. Acolo, după ce s-au întâlnit cu o altă echipă trimisă de la Bucureşti, formată din Vasile Turcii şi şoferul Niculescu, Nicolae Doicaru şi Aurel Moiş şi-au regăsit entuziasmul. „De azi înainte, suntem fraţi de sânge!",[49] i-a spus Doicaru lui Moiş, eliberat de tensiunea acumulată în timpul operaţiunii. în drumul spre Bucureşti, Traian Puiu a fost nevoit să mai suporte o escală la Budapesta, răpitorii lui simţind nevoia să se odihnească. Cele mai negre gânduri pe care victima şi lc-a făcut în acele zile nu s-au adeverit. Nu a fost condamnat la moarte, ci doar trimis în detenţie. în 1964 a fost eliberat. Pentru a acoperi operaţiunea, Securitatea l-a obligat pe Traian Puiu să facă declaraţii publice potrivit cărora „s-ar fi repatriat" în mod voluntar.

Oliviu Beldeanu

La câteva luni după răpirea lui Traian Puiu de la Viena, în martie 1958, Securitatea a urzit un alt plan similar ce urma să se desfăşoare de această dată în Berlin. Oliviu Beldeanu avea să fie următoarea victimă a răpitorilor de la Bucureşti, acesta fiind un personaj aparte, duşmănit de toţi ofiţerii de securitate. Oliviu Beldeanu era sculptor, dar renunţase la arta plastică în momentul când părăsise România. Din şirul celor care au căzut în capcana Securităţii, Oliviu Beldeanu era cel mai cunoscut, îşi câştigase faima de luptător anticomunist în februarie 1955, când, împreună cu alţi patru prieteni români, refugiaţi şi ei, a atacat Legaţia României de la Berna, omorând unul dintre angajaţii misiunii diplomatice[50]. După trei ani, timp în care a fost filat cu disperare, hotărârea de a fi răpit fusese luată. La 2 august 1958, maiorul Turcu Vasile, şeful Serviciului I din D.I.E., a propus deschiderea dosarului individual pe numele lui Beldeanu, primul pas birocratic al acţiunii de răpire. Se motiva prin faptul că acesta „s-a dedat la acte de teroare împotriva instituţiilor R.P. Române din străinătate. [...] Fiind un element

mediocru din punct de vedere cultural, bazându-se numai pe forţa fizică, el este dirijat uşor de serviciile de spionaj imperialiste şi poate provoca mult rău ţării noastre"[51]. Planul de acţiune al D.I.E. a fost aprobat de ministrul Alexandru Drăghici, după ce acesta şi-a scris personal indicaţiile pe marginea documentului: „Să fie adus în Berlinul sovietic prin agentura noastră, apoi acţionat cu Tov. Germani care trebuie să-l aresteze ca agent american, făcând public acest lucru, apoi să ni-l dea nouă"[52]. Se alesese Berlinul occidental ca locaţia ideală pentru că Beldeanu, nefamiliarizat cu topografia, ar fi remarcat prea târziu că a fost atras în sectorul de est al oraşului. Odată ajuns în zona controlată de Stasi, echipele de intervenţie est-germanc l-ar fi arestat. Ca şi în „cazul Decei", s-a decis utilizarea agentului „George". în favoarea folosirii lui au stat rezultatele deosebite înregistrate deja în misiuni anterioare şi similare acesteia. Cu alte cuvinte, s-a preferat un agent experimentat, care dovedise „curaj, spirit de iniţiativă şi pricepere"[5]-l şi care, pe deasupra, avea o acoperire excelentă.

La 30 august 1958, un avion militar român, având la bord cinci lucrători ai Securităţii, a aterizat pe aeroportul Schonefeld de lângă Berlin. Printre ei se afla şi Aurel Moiş. Nu mai era şeful rezidenţei de la Berlin, dar prezenţa lui acolo a fost cerută insistent de „George". Agentul Securităţii refuzase să colaboreze în această operaţiune cu Eugen Sabău, noul şef al „Grupului" de la Berlin. Solicitarea lui Moiş a fost făcută pentru că cei doi colaboraseră cu numai un an în urmă în timpul operaţiunii care a dus la capturarea lui Aurel Decei, deci relaţia lor câştigase mult în încredere. Pe de altă parte, e posibil ca Moiş să fi fost mai generos în remunerarea agenţilor D.I.E.[54] Drept urmare, Moiş a făcut un ultim instructaj cu „George" în momentul când a aterizat la Berlin, chiar dacă planul răpirii, foarte ingenios, era aproape de finalizare. încă în aceeaşi zi de sâmbătă, Eugen Sabău i-a telefonat maiorului Willi Damm acasă şi i-a solicitat o întâlnire cât mai urgent posibil. Damm era şeful Direcţiei a X-a („zece") a Stasi, direcţie care coordona colaborarea Ministerului Securităţii Statului cu alte servicii secrete

comuniste[55]. în conversaţia din dimineaţa următoare, Sabău l-a informat pe Damm despre arestarea lui Beldeanu, plănuită pentru aceeaşi zi, şi a rugat M.S.S. să-i pună la dispoziţie doi sau trei lucrători în scopul efectuării acestei operaţiuni. Replica lui Damm a fost că în „sectorul democrat al Berlinului" — aceasta era, la vremea respectivă, denumirea oficială dată în R.D.G. părţii răsăritene a oraşului — numai autorităţile din Germania Democrată aveau dreptul să aresteze persoane. „Grupul" nu avea „nici un drept" în acest sens. Trebuie reţinut gestul ofensator al ofiţerilor de securitate faţă de Stasi: serviciul român şi-a anunţat târziu colegii germani că urmăreşte răpirea unei persoane în Berlinul Răsăritean, dovedind lipsă de respect faţă de suveranitatea noii republici socialiste. Pe de altă parte, este posibil ca Securitatea să fi primit indicaţii de la K.G.B. prin care i se recomanda să-şi „testeze" colegii din Germania Democrată.

Cum era de aşteptat, Damm a supus imediat acest caz atenţiei lui Erich Miclke, ministrul Securităţii Statului, care a aprobat arestarea lui Beldeanu de către lucrători ai Stasi[56].
Planul răpirii presupunea ca „George", având-o pe sora sa alături în rolul soţiei, să plece la Mimchen într-o vizită turistică şi să se cazeze la hotelul unde Beldeanu lucra ca recepţioner. Ceea ce s-a şi întâmplat. După câteva zile de filaj, lui Kehayoglu i-au „scăpat" câteva cuvinte româneşti de faţă cu Beldeanu, în felul acesta realizând primul contact cu victima sa. în urma conversaţiei ce a avut loc între cei doi, grecul l-a recunoscut pe „eroul naţional de la Berna" şi s-a mirat că a ajuns să lucreze recepţioner la un hotel. Mai târziu, i-a promis că va încerca să rezolve problema serviciului său şi va veni cu propuneri concrete la următoarea lor întâlnire. Soluţia lui „George" a fost găsirea unui loc de muncă la una dintre fabricile sale din Hamburg, dar până atunci Beldeanu trebuia să vină în Berlin pentru a se cunoaşte mai bine. Agentul D.I.E. a jucat totul pe cartea omului bogat care simte nevoia să ajute un erou. Ştia că Beldeanu este într-o continuă căutare de sprijin financiar, tentaţia fiind de altfel destul de puternică pentru a-i atenua

rezervele. Pe lângă bacşişurile mari oferite la hotel, grecul i-a plătit lui Beldeanu biletul de avion şi i-a promis un salariu de patm ori mai mare dacă va lucra la întreprinderea lui. în acelaşi timp, l-a sfătuit să nu renunţe la serviciul său până nu va veni la Hamburg şi se va convinge că doreşte să ocupe postul de acolo. La final, agentul a comunicat ofiţerilor D.l.E. că „a reuşit să câştige încrederea obiectivului"[57].

Nu mai rămânea decât să se aştepte venirea lui Beldeanu la Berlin, locul unde avea să se desfăşoare operaţiunea. Evenimentul în sine a decurs conform planului. Ofiţerii D.I.E., dornici de acţiune, au suportat destul de greu rolul de observatori. în ziua de 31 august 1958, avionul în care se îmbarcase Beldeanu a aterizat pe aeroportul din Berlin-Vest. Era ora 18. După o plimbare care a durat aproximativ o oră şi jumătate, maşina în care se afla alături de Kehayoglu a trecut în Berlinul răsăritean pe traseul special eliberat de vameşii est-germani. Arestarea a avut loc la intersecţia WilhelmstraBc cu LeipzigerstraBe, în momentul când „George" şi-a rugat „şoferul" să oprească pentru a-i arăta invitatului său o clădire care chipurile i-ar fi aparţinut.[58] Agenţii Stasi şi D.l.E. bănuiau că Beldeanu este înarmat, dar nu s-au aşteptat să reacţioneze mai rapid decât ei şi să folosească cele două pistoale aflate asupra sa. Până să fie complet imobilizat, Beldeanu a rănit un ofiţer al Stasi[59], iar el însuşi a fost împuşcat în abdomen şi în genunchiul stâng[60]. A fost transportat de urgenţă la spital, în timp ce, paradoxal, Doicaru, Moiş, Turcii, Sabău şi restul ofiţerilor D.l.E. se rugau pentru viaţa lui. Beldeanu trebuia să moară, dar nu înaintea anchetării sale la Bucureşti. Legat la mâini şi la picioare, singurul lucru pe care l-a mai putut face a fost să strige „Germani, daţi-mi ajutor, sunt răpit! Numele meu este Beldeanu, luptătorul de la Berna"[61].

Spectaculoasa operaţiune s-a sfârşit la 2 septembrie 1958, când ofiţerii Stasi l-au transferat în custodia colegilor români. în aceeaşi zi, sosind de la Berlin, Doicaru şi Moiş încheiau împreună procesul-verbal de predare a lui Oliviu Beldeanu în arestul M.A.I. din Calea Plevnei nr. 139. Aşa cum era firesc, se considera că „operaţiunea a dat o lovitură puternică elementelor

fugite în exterior, care activează împotriva ţării noastre. Ei vor putea să înţeleagă că oamenii muncii din ţara noastră nu permit nici unui trădător să atace cuceririle lor, că cel ce ridică mâna împotriva ţării noastre îşi primeşte răsplata"[62].

Momentul arestării a fost şi el bine pregătit, imaginându-se chiar înainte de răpire varianta care trebuia dată publicităţii. Astfel, s-a elaborat un comunicat al Ministerului Securităţii Statului est-german în care se spunea că în seara zilei de 31 august 1958 „o persoană necunoscută a fost supusă controlului documentelor"[63]. Pentru că evenimentele au decurs violent — Beldeanu nu fusese deloc liniştit aşa cum ar fi dorit răpitorii lui — a fost necesară schimbarea câtorva fraze din comunicat: „această persoană a scos în loc de buletinul de identitate un pistol şi a deschis numaidecât focul asupra lucrătorilor Ministerului Securităţii Statului însărcinaţi cu controlul. Prin aceas-

ta un lucrător al Ministerului Securităţii Statului a fost rănit. [...] Rezistenţa acestei persoane a fost înfrântă cu forţa. [...] Din verificarea actelor personale a reieşit că este vorba de fugarul român Oliviu Beldeanu"[64]. Comunicatul, pregătit în prealabil, era o măsură necesară pentru acoperirea operaţiunii, dar şi a agentului „George". Detaliile referitoare la arestarea lui Beldeanu prezentate în comunicat încercau să demteze ancheta ce urma să fie făcută de poliţia vest-germană şi presa occidentală, scopul fiind acela de a acoperi „metodele de muncă" ale D.l.E. Dar, deşi „în învălmăşeala creată, agentul [George] a fost scos cu maşina de la locul operaţiunii"[65] şi cazat o noapte într-o casă conspirativă din Berlinul de Est, D.l.E. a fost obligată să procedeze cu mai multă prudenţă, luând decizia de a-l retrage temporar din orice operaţiune. Şirul anchetelor la care a fost supus Beldeanu a durat mai bine de un an, începând efectiv la 3 septembrie, în noiembrie 1959, Tribunalul Militar îl va condamna la moarte pentru crima de trădare de patrie şi acte de teroare[66]. La 18 februarie 1960, la două zile după ce împlinise 36 de ani, sculptorul a fost executat prin împuşcare la Penitenciarul Jilava. Fără îndoială, anii '50 au reprezentat perioada romantică a ofiţerilor de securitate familiarizaţi cu acţiunile Grupului şi cu

operaţiunile comune Stasi-Securitate. Credem că mai târziu ele au încetat, dar această afirmaţie nu are la bază mărturii documentare. Studierea documentelor din arhiva Stasi arată totuşi că Securitatea şi Stasi au depăşit această fază odată cu trecerea timpului, cele două servicii transformându-se din „două organe prietene" în două servicii secrete care se suspectau unul pe celălalt, bănuindu-se reciproc de acţiuni ostile. De fapt, ele nu făceau decât să urmeze linia politică impusă de conducătorii celor două state comuniste.

Cu sau fără ajutorul Stasi, Securitatea nu şi-a schimbat însă năravul niciodată, obişnuindu-se să abuzeze de destinele oamenilor ca şi cum ar fi avut acest drept. Răpirile au continuat. Un serviciu specializat în astfel de acţiuni şi-a dezvoltat posibilităţile de acţiune în alte ţări, acolo unde reuşeau să se refugieze victimele poliţiei politice. Câteva mărturii confirmă activitatea susţinută a acestui serviciu special şi, chiar dacă operaţiunile de lichidare sau răpire nu mai erau organizate împreună cu Stasi, aceste mărturii şi dovezi merită amintite aici. Experienţa bogată câştigată în anii '50 alături de ofiţerii est-germani, sovietici sau din alte ţări socialiste vor încuraja Securitatea să lucreze pe cont propriu şi în acest domeniu. • <ui<

De la „Grupul român de la Berlin " la U.M. 0544/R

în primii ani după evenimentele din decembrie 1989, pe o stradă din centrul Bucureştiului s-au întâlnit într-o după-amiază doi foşti ofiţeri de securitate, un colonel şi un locotenent-colonel. Acum erau pensionari şi se cunoşteau mai mult din vedere şi după reputaţie, drumurile lor intersectându-se mai rar în perioada cât au fost ofiţeri activi ai Departamentului Securităţii Statului (D.S.S.). Cu toate acestea, unul dintre ei, după ce l-a salutat pe fostul său coleg, l-a întrebat cât se poate de direct: „Nu cumva tu eşti acela care a dat informaţii în presă

despre noi?". Locotenent-colonelul, iritat, i-a răspuns amenin-ţător: „Nu, iar dacă mă bănuieşti pe mine am să-ţi arăt eu ţie!". Acest scurt dialog a fost povestit autorităţilor române, în timpul unei anchete la care era supus, chiar de colonelul îngrijorat că secretele Securităţii au ajuns în paginile de ziar prea devreme. Numele lui este Nicolae Nădejde, constânţean de origine, născut la 1 aprilie 1936. Lucrase în cadrul D.S.S. între 1957 şi 1987, timp în care, după o perioadă petrecută la Cenzura presei, Nădejde s-a transferat la D.I.E., mai exact la U.M. 0544/102. După părerea lui, atitudinea fostului său coleg, care deconspirase câte ceva din activităţile spionajului românesc din timpul regimului comunist, era o consecinţă a ceea ce se întâmpla atunci în România, unde „după 1989 s-au răsturnat principiile morale."[67] Cel care încălcase aceste principii morale se numea Nica Sergiu, locotcnent-coloncl în rezervă, fost comandant al U.M. 0544/R din cadrul D.I.E. Oare de ce avea Nădejde sufletul atât de măcinat? Starea lui de revoltă era sinceră, pentru că mărturiile la care se referea îl arătau cu degetul, îl acuzau

şi îi provocau insomnii fiindcă era posibil să fie chemat la anchete suplimentare. Nica Sergiu, în schimb, risca mult mai mult. El fusese şeful U.M. 0544/R din Securitate, subunitate care avea sarcina activităţilor de genul celor inaugurate de Aurel Moiş în anii '50 la Berlin.

Răpirile comandate de Securitate şi executate în colaborare cu Stasi au cunoscut în curând o schimbare de metodă. Aceste operaţiuni de „pedepsire" peste hotare şi-au modificat parţial regulile. Ele au început să fie executate de agenţi aflaţi „sub steag străin", cetăţeni ai unor state necomuniste, acoperiţi de diverse legende, pentru a se preveni atribuirea acţiunii României. Şi în acest caz, secretul era total. Dacă în arhiva Securităţii mai pot fi identificate documente referitoare la răpirile coordonate de Grupul de la Berlin şi Stasi din anii '50, despre cele petrecute mai târziu nu se mai pot găsi indicii în această arhivă. Una dintre regulile interne ale Securităţii oprea întocmirea de materiale scrise privind operaţiunile speciale de acest tip.

AP;
Unitatea militară a Securităţii care a primit astfel de sarcini, U.M. 0544/R, a fost înfiinţată sub această titulatură în 1979. A fost creată după fuga generalului loan Mihai Pacepa, unul dintre obiective fiind acela de a-i pedepsi nu doar pe românii obişnuiţi care se rcfugiaseră în Occident, ci şi pe „trădătorii" din Securitate care defectau în ţări duşmane. Firesc, toată activitatea Securităţii şi, implicit, a D.I.E. a fost strict secretă. Cu toate acestea, existau două subunităţi ale Securităţii care aveau un statut aparte faţă de celelalte unităţi şi subunităţi, activitatea lor fiind total conspirată. Este vorba de U.M. 0544/R şi U.M. 0110, aceasta din urmă cunoscută şi sub titulatura „Contraspionaj Est" (ţări socialiste). Despre U.M. 0110 vom vorbi pe larg într-un alt capitol al acestui volum. în ceea ce priveşte subunitatea care se ocupa în continuare de „lichidări", U.M. 0544/R, deşi exista în această formă din 1979, abia după 1980, când a venit generalul Nicolae Pleşiţă la conducerea D.I.E., a primit un impuls, Pleşiţă manifestându-şi dorinţa să aibă un U.M. 0544/R extrem de activ şi cu rezultate reale.

In aceste condiţii, în 1981 a fost adus la şefia subunităţii Nica Sergiu. In acel moment locotenent-colonclul Nica avea 47 de ani şi destulă experienţă în câmpul muncii. Numirea lui nu a fost arbitrară. Nica Sergiu a fost transferat la această subunitate de la U.M. 0620, o altă unitate specială a Securităţii cunoscută de români în special în timpul evenimentelor din decembrie 1989: Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (U.S.L.A.). în timpul cât a lucrat la U.S.L.A., ca şef de serviciu informativ, s-a ocupat de urmărirea informativă a lui Ilici Ramirez Sânchez, cunoscut mai bine sub numele de Carlos, sau Carlos Şacalul, care era urmărit informativ şi de Stasi. Instrumentarea acestui dosar important a contat la decizia noii sale numiri, chiar dacă nu reuşise să aibă prea multe rezultate. Fără o reţea informativă la dispoziţie, teroristul urmărit de Nica Sergiu nici măcar nu putea fi localizat de U.S.L.A. Odată cu venirea locotenent-colonelului Nica, U.M. 0544/R a primit un sediu separat, s-a decis ca ofiţerii acestei subunităţi să fie şi ei conspiraţi, adică necunoscuţi altor ofiţeri de securitate, şi, tot din motive de

conspirativitate deplină, şeful U.M. 0544/R nu participa la şedinţele periodice de analiză. Nica Sergiu era subordonat direct şefului D.I.E., generalul Pleşiţă, iar ofiţerii care lucrau cu el, datorită specificului muncii, aveau tot interesul să rămână necunoscuţi printre colegii lor din Securitate. Subunitatea funcţiona în Bucureşti, dar avea nevoie de informaţii în special din exteriorul ţării, apelându-sc astfel la rezidenţele Securităţii din capitalele occidentale. Se urmărea ca activităţile curente ale victimelor să fie cunoscute, pentru a se putea identifica acelea dintre ele care ar iniţia acţiuni împotriva regimului comunist din România. De asemenea, foştii colegi, prietenii şi rudele celor refugiaţi în străinătate erau şi ei filaţi, pentru a se descoperi dacă nu cumva mai păstrau legături cu aceştia. Tot U.M. 0544/R participa activ la acele operaţiuni ale Securităţii prin care se urmărea neutralizarea protestelor organizate de românii din exil, în

special când clc se desfăşurau pe parcursul vizitelor lui Nicolae Ccauşcscu în Occident.
în momentul când Nica Sergiu a fost numit şeful acestei subunităţi, Nicolae Pleşiţă i-a trasat mai multe sarcini şi directive. Cea mai importantă a fost cea legată de Carlos, Pleşiţă soliei tându-i să-l pună în contact cu teroristul pentru a-l atrage în operaţiunea de lichidare a generalului Pacepa, care se refugiase în S.U.A. Ceea ce s-a şi întâmplat. Pe de altă parte, Pleşiţă, presat de Nicolae Ceauşescu, îi cerea lui Nica Sergiu să rezolve problema defectărilor din Securitate, U.M. 0544/R având sarcina să lichideze ofiţerii care defectaseră şi fuseseră condamnaţi de justiţia română. în acest fel, eventualele rezultate pozitive ale subunităţii i-ar fi obligat pe cei care intenţionau să meargă pe această cale să se gândească de două ori înainte de a trece în tabăra adversă. Nica Sergiu povesteşte:
„[...] în anul 1981, când am fost mutat în D.I.E., colectivul din care făceam parte a primit în lucru şi trădătorii, foste cadre active ale MLI. (circa 30). Am organizat urmărirea informativă a acestora prin acţiuni individuale, vizând în special localizarea acestora în străinătate, timp în care majoritatea lor a fost condamnată

pentru trădare de către instanţe. în paralel, din ordinul grai. lt. Pleşiţă, prin serviciul tehnic al D.I.E. s-a acţionat pentru confecţionarea unor mijloace care puteau fi folosite în străinătate împotriva trădătorilor. Aceste mijloace constau în principal în: pistoale cu amortizor, disimularea de armament în serviete sau colete, unele încărcături explozive cu diferite dispozitive de declanşare şi altele. Deşi mijloacele respective erau rudimentare, insuficient testate, la începutul anului 1982, grai. Plcşiţă N. a ordonat să se întreprindă două acţiuni împotriva trădătorilor, din câte am înţeles, chiar numai pentru a-i speria. Graba şefului D.I.E. era determinată şi de faptul că în acea perioadă continuau să trădeze unele cadre aflate la post. Acţiunile au constat în plasarea la autoturisme a unor încărcături explozive mici asupra trădătorilor Şcrban Ion din Elveţia şi Mandachc Ghe. din R.F. Germania, ambii condamnaţi la moarte. Rezultatul a fost rănirea uşoară la un picior a trădătorului Şcrban Ion şi numai incendierea autoturismului lui Mandache. [...] De colectivul din care am făcut parte răspundea directorul D.I.E., grai. lt. Pleşiţă N."[68]

însă ofiţerii de securitate defectori nu erau singurele victime ale U.M. 0544/R. Românii aflaţi în exil, cei care aveau curajul să facă public, în mod constant, protestul lor faţă de regimul comunist din România, erau luaţi în vizorul acestei subunităţi după ce Nicoale Ceauşescu ordonase personal neutralizarea lor. Aceste episoade dramatice, în urma cărora au fost mutilate destine, sperăm că vor putea fi cercetate cât de curând.

NOTE

[1] Raportul *„Ost-Berlin. Agiiations-und Zersetzungszentrale fur den Angriff gegen den Bestand und die verfassungsmăfiige Ordung der Bundesrepublik Deutschland und Operationsbasis der ostlichen Spionagedienste,* Bonn, 1960, p. 32.

[2] Ibidem, p. 48. <,*i* v. V; ^ '»! *i*\" * ■ >

[3] Denumirea nu este aparte, pentru că ceea ce în limbajul Securităţii se numeşte rezidenţă în limbajul obişnuit al Stasi poartă numele de „grup operativ".

[4] BStU, MfS, dosar 76/56, D7, f. 5 (vezi foto).

[5] Ibidem, f. 5-7.

[6] Un studiu amplu referitor la rolul grupurilor operative ale Stasi în alte state din Blocul Răsăritean este în curs de elaborare de Monika Tantzscher şi va fi publicat în 2006 în Germania.

[7] Sintagma „colaborator neoficial" denumeşte informatorul Stasi. Acesta avea sarcina de a dobândi, pe calc conspirativă, informaţii şi dovezi concrete referitoare la persoane sau activităţi duşmănoase îndreptate împotriva R.D.G.

[8] BStU, MfS, dosar AP 15942/62, f. 39-40. De asemenea, vezi Anexa, documentele nr. 2 şi 3. Referitor la înregistrarea lui „Bischoff' vezi BStU, Cazul „Roscnholz", Reg.-Nr. XV/6414/60, precum şi amănunţit în Sandra Pingel-Schliemann şi Rahcl Frank, *Giftspinne im Ăther,* Ed. Norddeutschcr Rundfunk, Hamburg, 2005, pp. 195-205. Dacă „Bischoff a acţionat într-adevăr în calitate de colaborator neoficial este discutabil. O cerere comparabilă de investigare a unei alte persoane, adresată Stasi de către Securitate la 7 septembrie 1955, este înregistrată în BStU, MfS, dosar AS 76/56, D 14, f. l-l1.

[9] Ibidem, dosar AP 15942/62, f. 39-40.

[10] Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securităţii în documente, 1949-l989,* Ed. Polirom, Iaşi, 2002, pp. 56l-562.

[11] Vezi detalii despre conflictul dintre Nicolae Doicaru şi Aurel

Moiş în Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc,* Ed. Evenimentul românesc, Bucureşti, 1997.

[12] Vezi Anexa, documentul nr. 1.

[13] Potrivit istoricului Marius Oprea, Eugen Szabo, alias Sabău, a fost transferat la mijlocul anilor '50 în structura de conducere a Securităţii, fiind numit şeful Corpului de Inspecţii. A emigrat în Israel în anii '70, unde trăia încă în 1993, anul când a fost văzut ultima dată.

[14] *Ost-Berlin. Agitations-und Zersetzungszentrale...,* p. 48. Din motive evidente, în raportul guvernului federal german nu sunt menţionate sursele de care autorităţile vest-germane au dispus în culegerea acestor informaţii. De aceea, este foarte posibil ca anumite nume să fi fost scrise greşit, iar funcţiile menţionate să fie consemnate eronat. Documentele Stasi confirmă o parte din informaţiile publicate în raportul amintit aici, cum ar fi menţionarea lui Eugen Sabău, dar

al cărui nume figurează în documente Stasi uşor modificat, sub forma „Sabou".
15 în jargonul Securităţii *legendă* înseamnă crearea unei acoperiri pentru o acţiune sau un agent, prin acreditarea publică de către agenţi acoperiţi a unui scenariu bine documentat.
16 Informaţiile privind cazul Constanţei Magoş au fost obţinute din studiul lui Claudiu Sccaşiu, *Preliminariile unui proces politic îndelung amânat,* în „Analele Sighet" nr. 8, *Anii 1954-l960: Fluxurile si refluxurile stalinismului,* Ed. Fundaţia Academia civică, Bucureşti, 2000, pp. 369-379.
17 BStU, MfS, dosar 76/56, Dl, f. l-l0.
IS Arhiva Familiei Bucur, „Notiţă biografică", f. 2 (în continuare A.F.B...).
19 BStU, MfS, dosar 76/56, DI, f. 9.
20 A.F.B., „Notiţă biografică", f. 2.
21 Ibidcm, f. 3.
22 Mulţumim soţiei şi fiicei lui Theodor Bucur, Constanţa Burcea şi Casandra Bucur, pentru posibilitatea de a studia documentele familiei. Dosarul din arhiva Stasi al lui Theodor Bucur a fost identificat după ce am luat cunoştinţă de acest caz. De asemenea, menţionăm că până la data publicării volumului nu am primit de la C.N.S.A.S. nici un răspuns referitor la demersul nostru de a studia dosarul de Securitate al lui Theodor Bucur. Cererea a fost adresată C.N.S.A.S. în noiembrie 2004.
23 Direcţia Arhivelor Naţionale Istorice Centrale, Fond CC. al P.C.R., dosar 83/1955, f. 118 (în continuare D.A.N.I.C.).
24 Arhiva Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, dosar S.I.E. 22, f. 26 (în continuare A.C.N.S.A.S...).
25 Ibidcm
26 Ibidem, f. 70
27 Spion (rusă).
28 A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 22, f. 79-80.
29 Ibidcm.
30 Mihai Pelin, *Culisele...,* p. 348.
31 „Glasul Patriei" a fost organul de presă al Comitetului Român pentru Repatriere. Pentru a-i atrage în ţară pe românii refugiaţi în Occident, ziarul trebuia să prezinte în paginile sale noile condiţii de viaţă din Republica Populară Română şi succesele economice, culturale şi sociale obţinute; oferea exemple de refugiaţi întorşi în ţară

şi încadraţi în câmpul muncii şi dezvăluia mizeria şi nivelul de trai inacceptabil al emigranţilor români.
32 Sublinierile aparţin autorilor documentului.
33 A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 22, voi. 2, f 42-48.
34 Vezi raportul scris de Aurel Decei în Ion Calafeteanu, *Aurel Decei nu crede în promisiuni,* în „Magazin istoric", nr. 7 (400), iu$_r$lie2000, pp. 1l-l4.
35 *Ibidem, p.* 13
36 A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 22, voi. 1, f. 57-58. .A;V^:).A)
37 **Ibidem, f 74.**
38 Ibidcm, voi. 2, f. 69.
39 Mihai Pelin, *Culisele..., p.* 31.
40 Transcrierea respectă ortografia documentului.
41 Probabil ora 17.45.
42 [2] A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 22 voi. 3, f. 10-l2.
43 Ion Calafeteanu, *Cazul Decei şi Doamna Xm* „Magazih"istoric", nr. 7 (436), iulie 2003, p. 7.
44 A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 22, voi. 1, f. 287-287 bis. / .

45 Mihai Pelin, *Opisul emigraţiei politice,* Ed. Compania^ bucureşti, 2002, p. 272

46 *Ibidem*

[47] Organizaţia „Gehlen", condusă de generalul Reinhard Gchlen, a fost agenţia „semi-oficială de informaţii externe", ataşată în 1956 Cancelariei Federale sub denumirea de Bundesnachrichtendienst, B.N.D.

[48] Arhiva Familiei Raţiu, dosar Pacepa, nenumerotat. Interviu acordat de Ion Mihai Pacepa lui Michael Ledeen, „How K.G.B. opponents are silenced..."

[49] Mihai Pelin, *Culisele...*, p. 57.

[50] Vezi detalii despre atacul asupra Legaţiei României de la Berna în Stejărel Olaru, *Cei cinci care au speriat Estul,* Ed. Polirom, Iaşi, 2003.

[51] A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 67, voi. 1, f. 47.

[52] Ibidem, voi. 2, f. 213.

[53] Ibidem, f. 223.

[54] Mihai Pelin, *Culisele...,* p. 32

[55] Vezi o trecere în revistă amănunţită a tuturor unităţilor de serviciu ale Stasi în Roland Wicdmann (coord.), *Die Organisationsslruktur des Ministeriumsjur Slaatssicherheit 1989,* Ed. BStU, Berlin, 1996.
[56] BStU, MfS, dosar AP 5638/70, f. 37-38.
, [57] A.C.N.S.A.S, dosar S.I.E. 67, voi. 2, f. 224.
[58] BStU, MfS, dosar 5638/70, f. 5, 27, 34-38. Vezi descrierea pe larg a răpirii, precum şi documente din arhiva Securităţii care fac referiri la acest eveniment în Stcjărcl Olarii, *Cei cinci...,* pp. 108-l14.
[59] Cf. certificatul medical al ofiţerului Schildknecht Wolfgang (A.C.N.S.A.S., dosar S.I.E. 67, voi. 1, f. 71).
[60] Cf. certificatul medical al arestatului român (ibidem, f. 72).
[61] lbidem, voi. 2, f. 225
Ibidem, f. 220-221.
[a] Ibidem, voi. l,f. 65.
[64] Ibidem
[55] Ibidem, voi. 2, f. 227.
[66] Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fondD, dosar 40031, voi. 18, f. 8 (în continuare A.S.R.I...).
[67] Nicolac Nădejde a fost condamnat la 5 decembrie 1998 la 12 ani de închisoare pentru că a deturnat 225.000 de dolari din fondurile Securităţii. în urma procesului, Nădejde a fost degradat şi obligat să restituie banii, inclusiv dobânzile aferente. Fostul colonel de securitate a fost reprezentantul D.I.E. într-o firmă panameză fantomă, „Marsue Holding", care avea sediul în România şi era patronată de Jaimes Gonzâles. Prin activităţile firmei se urmărea acoperirea unor agenţi români din străinătate. Profitul obţinut de „Marsue" după şase ani de activitate a fost de 230.000 de dolari. După ce a fost trecut în rezervă, pe colonelul Nădejde nu l-a mai întrebat nimeni despre sumele de bani obţinute de firma panameză, sume rămase iniţial în conturile firmei. în decembrie 1993, Jaimes Gonzâles i-a cerut lui Nădejde să lichideze firma, ceea ce fostul ofiţer de securitate a şi făcut. La scurt timp, aceeaşi solicitare a primit-o şi din partea Serviciul de Informaţii Externe. După ancheta deschisă în 1996 de procurorii militari s-a stabilit că Nădejde şi-a însuşit banii, hotărându-se trimiterea sa în judecată pentru delapidare; procesul colonelului s-a desfăşurat cu uşile închise, judecătorii considerând că dezvăluirile făcute în timpul procesului ar putea leza interesele statului, dacă sunt făcute publice. Chiar şi în aceste condiţii, este de remarcat gestul S.I.E. de a-l trimite în judecată pe fostul ofiţer de Securitate în condiţiile

în care cutumele spionajului presupun o abordare discretă a acestor cazuri, rufele spălându-se întotdeauna în familie (vezi detalii în presa din România, anul 1998).
[68] Fără cotă. Mulţumim procurorilor şi lui Marius Oprea care ne-au pus la dispoziţie acest document.

Capitolul 2
.©' prietenie se

Oricare ar fi sistemul politic de care aparţine, un serviciu secret, prin departamentele sale de informaţii şi contrainformaţii, are nevoie de un sistem de colaborare cu alte servicii similare pe care să se sprijine. Din această cauză, nu este nimic nefiresc dacă astfel de nevoi au fost resimţite şi de Securitate. Practica schimbului de date cu serviciile secrete comuniste era necesară, fiind vital fluxul informativ creat astfel. Procesul de colaborare dintre cele două servicii secrete, Securitatea şi Stasi, a făcut primul pas cu dreptul. Asistate de K.G.B., poliţiile politice est-germană şi română şi-au desăvârşit în anii '50 operaţiunile criminale îndreptate împotriva celor care nu acceptau comunismul, la Bucureşti sau în Berlinul de Est. însă urmele Grupului Operativ al Securităţii de la Berlin au început să fie din ce în ce mai puţin numeroase, ceea ce indica o răcire a relaţiilor de cooperare dintre ofiţerii Stasi şi cei ai Securităţii. Care este explicaţia? Câştigaseră ofiţerii români de informaţii o atât de mare pricepere în domeniul lor de activitate încât nu mai aveau nevoie de sprijinul serviciilor secrete din Pactul de la Varşovia?

Doi generali ai poliţiei politice de la Bucureşti, Neagu Cozma şi Ion Stănescu, sunt convinşi că, începând cu anii '60, Securitatea a câştigat în mobilitate, iar eficienţa ei a sporit. „Relaţiile Departamentului Securităţii Statului cu organele similare din Ţările Socialiste, sau cu un regim politic apropiat, au căpătat forme organizate, îmbrăcând aspecte variate, de la schimbul reciproc de informaţii, utile ambelor părţi — se impune o precizare: au avut loc numai relaţii bilaterale—, până la asistenţă

în organizarea unor structuri informative (Algeria, Tanzania, Africa Centrală, Angola şi altele)"[1], afirmă cei doi ofiţeri de securitate. Reţinem, aşadar, faptul că ritmul schimbului reciproc de informaţii creştea, iar Securitatea întreţinea cu celelalte servicii secrete comuniste numai relaţii bilaterale. Aceste întâlniri bilaterale au căpătat un caracter ciclic, iar schimbului de informaţii i se imprima, în consecinţă, un ritm alert. însă în cazul relaţiei de colaborare între Stasi şi Securitate sursele arhivistice nu confirmă afirmaţia generalilor Cozma şi Stănescu. Dimpotrivă, poate cu excepţia relaţiei aparte dintre români şi iugoslavi, precum şi cea dintre români şi chinezi, lucrurile începeau să capete o evidentă direcţie nefavorabilă în toate relaţiile bilaterale ale Securităţii cu serviciile similare din ţările de dincoace de „Cortina de Fier".

Cooperarea tehnico-ştiinţifică

Până la urmă, care era scopul comun al celor două poliţii politice? „Comploturile şi uneltirile" imperialiştilor au fost şi au rămas până în 1989 ţinta departamentelor acestor instituţii, care vedeau în fiecare cetăţean al ţării lor un eventual spion sau un potenţial informator. Cel puţin în privinţa Securităţii, gradul impresionant de mistificare a posibilităţilor acestei instituţii a putut fi descifrat abia după căderea regimului comunist. Mai mult chiar, deşi ne-ar fi plăcut să credem că teroarea în care

trăiau românii era organizată şi controlată de această instituţie cu sprijinul substanţial al Moscovei, realitatea este că ofiţerii de securitate s-au descurcat şi singuri, o reală colaborare între Securitate şi organismele similare din Uniunea Sovietică sau din alte ţări socialiste fiind — de la un moment încolo — doar sporadice şi mai mult decât precare[2].
Revenind la activităţile Grupului Securităţii din Berlinul de Est, un tabel sinoptic intern al Stasi arată că, în perioada iunie 1958-decembrie 1961, Stasi a transmis direct Grupului un total de 19 note informative. Dintre acestea, nouă se refereau

1

la informaţii biografice privind unele persoane urmărite, dar şi la scrisori interceptate de Stasi în interesul şi beneficiul Securităţii. Celelalte zece schimburi de informaţii vizau instituţii din R.F.G., printre care armata federală şi „Institut fur Ostrecht" (Institutul de Drept Estic) din Miinchen[3]. Schimburile de informaţii indicate în scrisorile dintre Drăghici şi Mielke, şeful Stasi, nu sunt cuprinse în tabelul sinoptic menţionat, ceea ce arată că — cel puţin pentru anii '50 — el nu este complet.

Un dosar ce poartă numele de cod „Balkan" reprezintă un alt indiciu al colaborării intense din anii '50 dintre Grupul Operativ al Securităţii din Berlin şi Stasi. Acest dosar a fost deschis în anul 1960, dar Stasi a decis închiderea lui în 1962. Cu toate acestea, el conţine documente din perioada 1955-l962.

In dosarul „Balkan", Stasi a adunat note informative şi rapoarte de tot felul care fac referiri la emigranţii albanezi, bulgari, unguri şi români care locuiau în Germania de Vest, dar şi despre postul de radio „Europa liberă" din Miinchen. Printre aceşti emigranţi luaţi în vizor de Stasi se aflau şi cei de etnie germană care locuiseră în toate aceste ţări. Cu alte cuvinte, dosarul „Balkan" era folosit în cadrul cooperării dintre serviciile secrete comuniste din ţările menţionate, informaţiile fiind împărtăşite tuturor acelora care aveau nevoie să controleze emigraţia ostilă. După cum remarca Direcţia Principală 11/5 a Stasi în anul 1965, dosarul „Balkan" a fost închis în 1962 pentru că, începând cu acel an est-germanii nu au mai primit informaţii referitoare la emigranţi de la serviciile secrete „frăţeşti"[4].

în ansamblu, activitatea Grupului Securităţii din Berlin nu poate fi prezentată decât fragmentar. Cu totul altfel stăteau lucrurile în cazul colaborării în domeniul tehnic dintre cele două servicii secrete. Serviciile de informaţii ale ţărilor socialiste făceau mereu schimburi de noi realizări ale tehnicii lor operative, între Stasi şi Securitate exista, încă de la sfârşitul anilor '50, un schimb sporadic de informaţii în acest domeniu. Pentru Stasi a devenit la un moment dat o prioritate precizia modalităţilor de contact cu alte servicii secrete comuniste, încercând să identifice forme de colaborare tehnico-operativă ferme. în acest

scop, o delegaţie a Securităţii, condusă de generalul-maior Nicolae Doicaru[5], şeful D.I.E., însoţit de şeful Departamentului pentru Tehnică Operativă al Securităţii, maiorul Ovidiu Diaconescu[6], a făcut o vizită în Berlinul de Est în aprilie 1963. înaintea călătoriei propriu-zise, ofiţerii de securitate au transmis centralei Stasi o listă cu temele despre care doreau să discute. Printre altele, românii s-au interesat de posibilităţile de detecţie acustice şi optice cu radiaţii infraroşii, apoi de aparate de ascultare, microfotografie, mijloace de scriere secretă (cu cerneluri simpatice), precum şi de noile procedee tehnice de realizare a unor documente false. Aceste cereri de informaţii au produs o anumită iritare ofiţerilor Stasi. Ele puteau să însemne că Securitatea cunoştea cele mai noi realizări tehnice şi dispunea, în măsura posibilului, de o experienţă bogată şi cunoştinţe la nivelul actual al tehnicii. Stasi nu a încredinţat însă tovară-

şilor din Bucureşti informaţiile referitoare la un standard tehnic atât de înalt. Bănuiala est-germanilor era aceea că Securitatea doar se interesa de toate aceste chestiuni tehnice, fără însă de a dispune de soluţii concrete în rezolvarea lor.
Astfel, la 8 aprilie 1963, aflaţi la Berlin, Doicaru şi Diaconescu au deschis discuţiile cu şeful HV A, direcţia de spionaj a Stasi, generalul-maior Markus Wolf care fusese la Bucureşti cu puţin timp înainte, secondat de şeful departamentului tehnic al Stasi, colonelul Herbert Hentschke. Discuţiile s-au întins pe parcursul a trei zile, până la 10 aprilie, iar rezultatele nu au fost concludente. în timpul întâlnirilor, având impresia că Securitatea se baza doar pe zvonuri în privinţa posibilităţilor tehnice ale Stasi, ofiţerii est-germani au făcut o prezentare a unor realizări tehnice, dar nu a celor de ultimă oră. în acelaşi timp, aceştia nu le-au permis românilor să cunoască în detaliu nivelul la care ajunsese spionajul est-german în domeniul tehnic, în final, deşi nici o parte prezentă la discuţii nu a fost pe deplin mulţumită, reprezentanţii celor două servicii secrete au convenit în scris să facă livrări reciproce de mijloace tehnico-operative. Securitatea a comandat, printre altele, diverse aparate de fotografiat speciale şi trei maşini de găurit silenţioase. Stasi

a cerut livrarea unor microfoane cu cristal, fiind interesate şi de date tehnice referitoare la echipamente de telecomutare şi centrale de ascultare.
în aceste condiţii, în iunie 1963, alături de alţi trei colegi, colonelul Hentschke a făcut o vizită de cinci zile la Bucureşti pentru a se întâlni din nou cu Doicaru şi Diaconescu. Delegaţia Stasi a fost întâmpinată de Vasile Negrea,[7] pe atunci adjunct al ministrului Afacerilor Interne. Pentru că obişnuia să îmbine utilul cu plăcutul, Securitatea a avut grijă ca ofiţerii Stasi să beneficieze şi de un program turistic suplimentar, încercând în acest fel să obţină rezultatele maxime la întrevederile cu germanii bine dispuşi şi odihniţi. Numai că aceştia au fost iritaţi şi vizibil deranjaţi de atitudinea ofiţerilor de securitate, care au refuzat să încheie orice fel de acorduri în scris. Era obiceiul Securităţii să nu lase în arhive urmele diverselor colaborări cu alte servicii secrete comuniste. De altfel, la toate aceste întâlniri, ofiţerul de securitate care avea sarcina de translator primea, înainte de a intra în şedinţa propriu-zisă, ordinul de a nu folosi nici măcar o agendă în care şi-ar fi putut nota anumite idei. Totul s-a rezumat, prin urmare, la înţelegeri verbale cu privire la o colaborare mai strânsă în domeniul tehnicii operative. Concluziile au fost trase destul de repede de partea germană, în timp ce noul şef al Sectorului de Tehnică Operativă (OTS), colonelul Giinter Schmidt, efectua în 1969 un bilanţ cu privire la situaţia acestor colaborări, a constatat că cele două părţi nu şi-au respectat promisiunile referitoare la schimbul de documentaţii tehnice şi livrarea de aparatură. Schmidt a observat cu uşurinţă faptul că, odată cu trecerea anilor, colaborarea dintre cele două departamente pur şi simplu a „adormit". începând cu vara anului 1970 şi până în primăvara anului 1971 s-a mai efectuat încă un schimb de documentaţii tehnice şi de aparatură, dar după această perioadă nu mai există nici un indiciu care să confirme vreo formă de cooperare în domeniu[8]. Pe de altă parte, în mod surprinzător pentru est-germani, la 15 decembrie 1969 guvernul României lua decizia de a construi o fabrică specială, care să fie controlată în totalitate de Securitate

şi care urma să producă echipament tehnologic de combatere a acţiunilor informative iniţiate de statele duşmane[9]. Era mai mult decât evident, România încerca să devină independentă faţă de alte ţări ale Tratatului de la Varşovia măcar în acest domeniu special al dezvoltării tehnice. Un raport ulterior al Sectorului de Tehnică Operativă al Stasi confirmă indirect rolul de „outsider" pe care şi-l asumase poliţia politică din România, în acest raport, care conţinea o listă a serviciilor secrete cu care OTS colabora planificat şi pe lungă durată pe baza unor acorduri bilaterale, Unitatea de Tehnică Operativă a Securităţii nu figura. Erau indicate în schimb alte şapte servicii secrete, şi anume cele din Uniunea Sovietică, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, Cuba şi Vietnam[10].
Volumul schimbului de informaţii ,'•;,
Ce se întâmpla însă când cele două servicii secrete obţineau

informaţii importante, în urma diverselor acţiuni de spionaj desfăşurate în Occident? Şi le împărtăşeau? în perioada 1959-l971, Stasi a obţinut de la Securitate 637 de informaţii de acest gen. în medie, au avut loc aproape cincizeci de transmiteri de informaţii anual, cu observaţia că în anii 1961,1962 şi între 1968-l970 volumul de transmiteri de informaţii efectuat era mult peste media anuală menţionată mai sus, în timp ce între 1964 şi 1966 Stasi a primit doar sporadic informaţii de la Securitate. Spectrul tematic era larg şi acoperea întreaga politică mondială. Documentele arată că adesea se primeau puncte de vedere ce făceau referiri la strategiile militare elaborate de S.U.A., Franţa şi Marea Britanie în vederea extinderii influenţei lor politice şi în lagărul socialist. Alte subiecte abordate de analiştii Securităţii erau cele care priveau situaţia politică din Italia, politica Vaticanului, precum şi — din ce în ce mai frecvent de la mijlocul anilor '60 — rapoarte de tip sinteză despre Turcia, Israel, Egipt şi India. Foarte puţine informaţii se refereau la Republica Federală Germania. Cele mai multe dintre aceste informaţii au

fost predate direcţiei de spionaj a Stasi, HV A". Ce foloase a tras HVAîn urma acestei colaborări este dificil de stabilit. Doar pe baza numărului de informaţii nu se poate încă trage nici o concluzie cu privire la valoarea şi gradul lor de actualitate. Doar un număr de douăzeci de schimburi de informaţii din anul 1971 a fost comentat şi analizat de HV A. Ulterior, cele mai multe rapoarte-sinteză ale Securităţii trimise HV A nu mai conţineau nimic spectaculos. în covârşitoarea lor majoritate, ele doar confirmau situaţii despre care HV A era deja informată, de cele mai multe ori aceste informaţii fiind depăşite ca valoare. în două din aceste cazuri HV A a mers mai departe, considerând nedemne de luat în seamă informaţiile primite de la Securitate. Astfel, HV A se îndoia de faptul că, în februarie 1971, s-ar fi ajuns la grave dezacorduri între S.U.A. şi Republica Federală Germania; de asemenea, afirmaţia analiştilor Securităţii potrivit căreia Franţa şi-ar fi modificat poziţia cu 180° în ceea ce privea politica ei externă faţă de statele din Blocul Răsăritean nu a fost crezută de ofiţerii din Berlinul de Est la acea vreme[12]. De cealaltă parte, la Bucureşti, informaţiile provenite pe filiera Stasi erau şi mai puţine. între 1957 şi 1968, doar 61 de rapoarte ale Stasi au ajuns în birourile Securităţii. Printre acestea se găsesc şi cele 19 informaţii deja menţionate, care au fost transmise Grupului din Berlin al Securităţii. Cele mai multe sunt rapoarte referitoare la activităţi politice, economice şi religioase, desfăşurate de Republica Federală Germania, şi care vizau într-un fel sau altul şi România. Din acest motiv, ele puteau fi de importanţă imediată şi pentru destinatarul de la Bucureşti. Care era natura acestor informaţii? în 1961 s-au trimis rapoarte privind Ministerul Federal pentru Exilaţi, rapoarte din comisiile Bundestagului, parlamentul vest-german, cu privire la dezvoltarea relaţiilor cu ţările socialiste din Europa, sau o informaţie despre o întâlnire a emigranţilor români de religie catolică, desfăşurată la Bruxelles. în anii următori, spre satisfacţia Securităţii, care era foarte interesată de firmele vest-germane, au fost trimise mai multe rapoarte despre concernurile

\

vest-germane şi relaţiile lor economice cu Blocul Răsăritean, iar în 1968 au fost expediate la Bucureşti două rapoarte ce conţineau date despre vizitele în România ale „Uniunii Tinerilor", organizaţia de tineret a Uniunii Creştin-Democrate (C.D.U.), partidul de guvernământ din R.F.G., precum şi ale Asociaţiei „Kuratorium Unteilbares Deutschland"[13]. Concluzia este aceea că prin însăşi natura lucrurilor, între Securitate şi Stasi nu putea exista un schimb de informaţii periodic, o reciprocitate onestă, cele două servicii secrete „frăţeşti" făcând schimb de informaţii cu adevărat valoroase doar în condiţii excepţionale. Dacă schimbul de informaţii semnificative ar fi devenit un obicei între Securitate şi Stasi, atunci partea beneficiară ar fi identificat imediat forţa şi resursele de care dispunea expeditorul. Cu toate acestea, în anii '60, pare surprinzător faptul că Securitatea a trimis în Berlinul de Est de zece ori mai multe rapoarte decât

a primit în contrapartidă. Dosarele Securităţii în acest sens fiind în continuare inaccesibile, nu putem susţine o explicaţie solidă a acestui dezechilibru.
în 1973, Securitatea a pus capăt definitiv schimbului de informaţii cu Stasi. O dovadă importantă este baza de date ŞIRA dezvoltată de HV A, cunoscută şi sub numele de „Sistemul de cercetări asupra informaţiilor HV A". în 1998, Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi a reuşit să facă aceste date din nou lizibile. Sistemul, introdus în exploatare de HV A, spionajul est-german, la începutul anilor '70, a fost extins în perioada imediat următoare. El reunea mai multe baze de date parţiale, HV A înregistrând cu ajutorul lui datele primite. în ŞIRA au fost memorate titlurile informaţiilor, parolele aferente, precum şi date despre tipul informaţiilor şi volumul lor. Fiecare material de informare şi documentare a primit câte o notă, pentru a se identifica uşor care dintre ele erau considerate de HV A deosebit de importante. în afară de aceasta, în majoritatea cazurilor se indica sursa — cine dobândise informaţia respectivă. Astfel, în baza de date a spionajului est-german erau stocate numele conspirative şi numerele de înregistrare ale agenţilor Stasi recrutaţi în toată lumea. Când HV A primea informaţii

de la un serviciu secret prieten, acest lucru era şi el marcat în ŞIRA. începând din 1980, H V A a ţinut şi o evidenţă a informaţiilor pe care le transmisese mai departe altor servicii secrete. în total, între 1969 şi 1989, în ŞIRA au fost înregistrate ca intrate în această bază de date aproape 500.000 de informaţii, care puteau fi studiate. în plus, în baza de date parţială 21 a ŞIRA erau cuprinşi toţi cei 63.188 de agenţi ai HV A, care au fost activi între 1960-l989, cu numele lor conspirative, precum şi alte date cum ar fi numele ofiţerilor care îi aveau în lucru[14]. ŞIRA ne oferă şi o altă situaţie numerică: între iulie 1969 şi ianuarie 1973, HVAa mai primit din partea Securităţii încă optsprezece informaţii, care — spuneau analiştii spionajului est-german — păreau să fie de încredere[15]. Rapoartele care erau în mod evident incorecte nu au fost înregistrate de HV A în baza de date. Confirmă toate aceste lucruri un parteneriat serios între Securitate şi Stasi? Pentru a face o comparaţie din care să putem înţelege situaţia reală, e bine să menţionăm faptul că, în aceeaşi perioadă, 1969-l973, HV A a primit de la serviciul secret ungar 197 de rapoarte. Din Bulgaria au sosit 130, iar din Cehoslovacia 389. Aşadar, cele 18 rapoarte informative primite de la Bucureşti reprezintă un număr extrem de mic. Mai mult, volumul schimbului de informaţii cu celelalte ţări socialiste a crescut începând din anii '70. Timp de douăzeci de ani, între 1969 şi 1989, HV A a beneficiat de la partenerul ungar de aproximativ 2.500 de rapoarte informative, din Bulgaria au sosit aproximativ 1.500, iar din Cehoslovacia aproximativ 3.000. România ocupa din nou ultimul loc: Stasi primise de la Bucureşti doar cele 18 rapoarte şi sinteze informative menţionate deja. între 1980 şi 1989, poliţia politică din Ungaria a beneficiat de aproximativ 3.500 de rapoarte informative, informaţii elaborate de Stasi, Bulgaria a primit aproximativ 5.400, Cehoslovacia 2.500. Spre deosebire de aceştia, la căsuţa poştală a Securităţii, în aceeaşi perioadă, nu a poposit nici un document de la Stasi. De această bizară situaţie a profitat cel mai mult Uniunea Sovietică. HV A i-a livrat „fratelui cel mare" de la Moscova, K.G.B., aproximativ o treime din cele aproape

500.000 de rapoarte informative aflate în baza de date a Stasi. în aceste condiţii, Stasi poate fi considerat cu uşurinţă drept o filială a K.G.B.-ului, în timp ce Securitatea, după anul 1973, a evitat să fie angrenată în activităţi de strânsă colaborare cu restul serviciilor secrete ce aparţineau lagărului comunist. Prin urmare, datele prezentate mai sus indică faptul că poziţia asumată de Securitate începând cu anii '70 a fost aceea de a se autoizola de comunitatea serviciilor secrete comuniste, în acelaşi timp, colaborarea dintre cele mai importante poliţii politice din centrul şi estul Europei s-a intensificat. Acest aspect, imposibil de sesizat de opinia publică la acea dată, reflectă de fapt situaţia politică parcursă atunci de ţările respective. Practic, serviciile secrete au reacţionat la tendinţele de integrare a statelor Blocului Răsăritean, tendinţe care aveau caracter politic, dar şi economic şi militar. în acea perioadă, în

viziunea Stasi, colaborarea dintre serviciile secrete comuniste a câştigat în importanţă[16]. Pe lângă diversele acorduri bilaterale şi multilaterale încheiate între serviciile secrete ale lagărului socialist, merită menţionat, în acest context, sistemul informaţional SOUD[17], înfiinţat în 1977, din care făceau parte serviciile secrete din Uniunea Sovietică, Polonia, Germania Democrată, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, Mongolia, Cuba şi, din 1984, Vietnamul, dar nu şi România. în memoria acestui sistem, care a fost instalat la sediul K.G.B. din Moscova, erau înregistrate date cu privire la adversarii politici, diplomaţii şi corespondenţii de presă din Vest, date referitoare la ofiţeri ai serviciilor secrete vestice, precum şi informaţii despre organizaţiile teroriste transmise de serviciile secrete participante[18].

De altfel, existenţa acestui sistem informaţional a fost luată în discuţie în timpul unei consfătuiri ţinute în anii '60 la Praga, unde şeful Securităţii poloneze (Shizba Bezpieczerîstwa, SB) a abordat acest subiect: crearea unei cartoteci comune, cu sediul la Moscova. Aceasta avea să cuprindă toată reţeaua informativă care acţiona în afara graniţelor statelor ce făceau parte din Tratatul de la Varşovia. Informaţia a fost dată publicităţii de aceiaşi Neagu Cozma şi Ion Stănescu, ei afirmând în acelaşi

timp că Alexandru Drăghici, şeful Securităţii, a refuzat atunci să accepte „unirea potenţialului informativ" al ţărilor comuniste prin înfiinţarea acestei cartoteci[19]. Cum poate fi explicat acest gest? Era Securitatea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, şi apoi cea patronată de Nicolae Ceauşescu, interesată să se „dekaghebizeze"? Cei care depun eforturi pentru a apăra această instituţie vor răspunde simplu: da. în opinia lor, adică a ofiţerilor de securitate aflaţi azi în rezervă, începând cu 1964 „Securitatea s-a aşezat şi ea pe un teren propriu, simţind sub tălpi şi căldura pământului românesc"[20]. Cu alte cuvinte, Securitatea nu s-ar fi autoizolat de comunitatea serviciilor secrete comuniste, ci doar s-ar fi pus în slujba României, această nouă poziţie având astfel de consecinţe.

Din păcate, explicaţie nu este atât de simplă. Securitatea începea să guste dintr-o falsă independenţă. Ofiţerii ei, prinşi între două operaţiuni de poliţie politică, doar îşi amăgeau orgoliul simţind, în sfârşit, „căldura pământului românesc". De fapt, Securităţii nu-i mai convenea Joaca de-a spionajul" alături de Uniunea Sovietică şi celelalte servicii secrete ale Tratatului de la Varşovia, pentru că descoperise avantajele operaţiunilor de spionaj pe cont propriu. în acelaşi timp, scopul pentru care fusese creată în august 1948 era nemodificat: slujirea cu credinţă a unui regim totalitar şi protejarea intereselor personale şi de grup ale conducătorilor de partid şi de stat prin orice mijloace, inclusiv prin promovarea terorismului internaţional.

NOTE

[1] Neagu Cozma, Ion Stănescu, *De la iscoadă la agentul modeM în spionajul şi contraspionajul românesc,* Ed. Paco, Bucureşti, 2001' p. 203

[2] Cristian Troncotă, *Duplicitarii. O istorie a Serviciilor de Infammaţii si Securitate ale regimului comunist din România,* Ed. Elion* Bucureşti, 2003, pp. 14-l5

• [3] BStU, MfiS, dosar AS 312/83, f. 90-91,93-95,97-98, „Schimb de informaţii cu organele frăţeşti".

[4] Ibidem, dosar AOP 4288/65, voi. 1, f. 21. Dosarul „Balkan" este format din 19 volume. Pentru exemplificare vezi Anexa, documentul nr. 1.

[5] în anul 1963, Nicolae Doicaru (1922-l991) era şeful Direcţiei 1 (Informaţii Externe) din cadrul Direcţiei Generale a Securităţii Statului. A ocupat această funcţie între 1959 şi 1963; a fost numit adjunct al ministrului de Interne şi şef al Direcţiei Generale de Informaţii Externe, din cadrul Consiliului Securităţii Statului, între anii 1963-l972, iar în perioada 197l-l978 a fost prim-adjunct al ministrului de Interne şi şef al Departamentului de Informaţii Externe — D.I.E. din C.S.S. Practic, începând din 1959 şi până în 1978, timp de aproape 20 de ani, Doicaru a fost şef al D.I.E.

[6] Ovidiu I. Diaconcscu (1929-l995), inginer electronist, a fost avansat la gradul de gencral-locolencnt la 7 mai 1977. între 1968-l989 a fost şeful Direcţiei Generale de Tehnică Operativă din Ministerul de Interne (Gheorghe Crişan, *Piramida puterii,* Ed. Pro Historia, Bucureşti, 2004, voi. I, p. 114).

[7] Vasilc Negrea, muncitor ceferist, a atins vârful carierei sale în Securitate în anii '60. în 1966 a fost avansat la gradul de general-lo-

cotenent. între 1958-l966 a fost adjunct, iar între 1966-l969 a fost prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne. .

[8] BStU, MfS, OTS, dosar Bundei 3112, nenumerotat, „Colecţie de materiale privind colaborarea tehnică dintre M.S.S. şi Securitate"; vezi şi ibidem, dosar OTS 1620, f. 84-85. De asemenea, vezi Anexa, documentul nr. 4.

[9] Dennis Deletant, *The Securitate and the Police State in România, 1964-l989,* în „Intclligence and National Security 9" (1994)1, p. 28.

[1(1] BStU, MfS, dosar SdM 2158, f. 79, „Trecere în revistă a volumului colaborării internaţionale a O.T.S.", 28.04.1987.

[11] Ibidem, dosar AS 312/83, f. 3-89, „Schimb de informaţii cu România, 1957-l971".

[12] Ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 22l-227, 353-355, 363-364, „Evaluarea informaţiilor primite de la organele de securitate ale R.S. România, [14.04J-20.05.1971".

[13] Ibidem, dosar AS 312/83, f. 90-l02, „Schimb de informaţii cu România, 1957-l971".. ■osrqsn .ii^iwi.:»»,. yi.M.'^j..o. j,'^Л\Ш su-.w;•■.:■•..•

[14] De fapt, baza de date ŞIRA a fost dată în exploatare de-abia la începutul anilor '70, dar ulterior HV A a memorat şi informaţii din anul de origine, 1969. Vezi detalii în Stephan Konopatzky, *Moglichkeiten und Grenzen der SIRA-Dalenbanken* în Georg Herbstritt, Helmut Miiller-Enbcrgs, *Das Gesicht dem Westen zu...DDR-Spionage gegen die Bundesrepublik Deutschland,* Edition Temmcn, Brcmen, 2003, pp. 112-l32.
[15] BStU, MfS, dosar HV A/MD/3, SIRA-TDB 12, Anchetă asupra expeditorului R.S.R. Informaţiile conţineau, ca şi în anii anteriori, diverse sinteze, de la strategii politice ale britanicilor în privinţa Europei şi politica externă a Franţei până Ia politica internă a Greciei, date referitoare la partizanii din America Latină, „Internaţionala Socialistă", cooperarea militară a ţărilor scandinave, programul de infrastructură al N.A.T.O. sau rapoarte de ţară ale Fondului Monetar Internaţional şi informaţii din Berlinul de Est. 17 dintre aceste informaţii au fost primite de HV A între 1969 şi 1971. După vizita Iui Doicaru în Berlinul de Est în martie 1971, HV A a mai primit de la Securitate un singur raport informativ, cel din anul 1973.
[16] Monika Tantzscher, *Die Stasi und ihre geheimen Briider. Die internaţionale geheimdienslliche Kooperation des M/S,* în Heincr Timmermann (ed.), *Diktaluren in Europa im 20. Jahrhundert — der FallDDR,* Ed. Duncker und Humblot, Berlin, 1996, pp. 596-601.
[17] în spatele acestei prescurtări ruseşti se ascundea „Sistemul înregistrărilor unificate a datelor cu privire la opozanţi", un centru strict secret al serviciilor de informaţii ale celor mai multe dintre statele Tratatului de la Varşovia, precum şi al altor trei state aliate (Cuba, Mongolia şi Vietnam). Sistemul înregistra datele emise de fiecare serviciu secret în parte ale persoanelor şi instituţiilor care, din punctul de vedere al partenerilor SOUD, prezentau un pericol pentru securitatea internă. Sediul şi arhiva centrală al acestui sistem a fost în centrala K.G.B. de la Moscova. SOUD stoca informaţiile de bază pe 15 categorii de persoane. în cadrul sistemului erau operate date despre angajaţii centrelor de spionaj din Occident, teroriştii şi persoanele care participau la acţiuni şi „diversiuni politico-ideologice" sau „activităţi subversive împotriva statelor din lagărul comunist. Până la finele anului 1987, SOUD a înregistrat 102.223 de persoane din categoria „Angajaţi şi agenţi ai serviciilor secrete duşmane", 12.332 de „Angajaţi cu funcţii de conducere de la centrele de diversiune politico-ideologică", 13.140 de „Terorişti, răpitori, deturnători de avioane

şi vapoare" şi 9.337 de „Membrii ai organizaţiilor subversive". SOUD a înregistrat alte câteva zeci de mii de informatori falşi (134), provocatori (803), persoane deportate şi indezirabile (31.528), criminali politici (1.093), diplomaţi şi angajaţi ai reprezentanţelor din Occident (5.576), angajaţi ai reprezentanţelor comerciale occidentale, precum şi cei ai centrelor culturale (153), contrabandişti (334) sau persoane care „au adus un prejudiciu economiei statelor participante la SOUD" (196).
[18] Vezi Bodo Wcgmann, Monika Tantzscher, *SOUD. Das geheimdienstliche Datennetz des ostlichen Biindnissystems,* Ed. BStU, Berlin, 1996.
[19] Neagu Cozma, Ion Stăncscu, *în anul 1968 a fost programată şi invadarea României. Informaţii inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României,* Ed. Paco, Bucureşti, 1998, p. 22.
[20] Neagu Cozma, Ion Stăncscu, *„Adevăruri" demontate,* Ed. Paco, Bucureşti, f. a., p. 29.

Capitolul 3
Jocuri murdare

în vara anului 1962, pe aeroportul militar Otopeni ateriza un avion, o cursă specială ce plecase din Berlinul de Est, în el se aflau opt ofiţeri superiori ai Stasi. Delegaţia est-germană nu efectua o vizită oficială în România. Cei opt ofiţeri Stasi erau însoţiţi de soţiile lor şi aveau intenţia să petreacă trei săptămâni pe litoralul românesc.

în mod firesc, Securitatea era în alertă. Agenţii români se aflau peste tot, erau îmbrăcaţi în civil pentru a nu atrage atenţia asupra lor, nici măcar Dariile negre nu mai erau trimise pe teren. Maşinile erau, de această dată, gri. într-un salon oficial, cei opt şi soţiile lor erau aşteptaţi de înalţi ofiţeri de securitate români. împreună cu aceştia, est-germanii urmau să meargă la masă la hotelul *Union* din centrul Bucureştiului. Toată agitaţia ce a cuprins poliţia politică din România nu era fără rost. Delegaţia „securiştilor" germani era condusă chiar de către ministrul Securităţii Statului, Erich Mielke. Alături de el se afla şi şeful spionajului est-german, Markus Wolf.

A doua zi, cei opt şi soţiile lor s-au urcat într-un autocar şi au plecat la Mangalia. Pentru că era vorba de o vacanţă, autorităţile române încercau să păstreze aparenţa unei situaţii relaxate, ofiţerii de filaj având mari probleme în încercarea de a le da impresia est-germanilor că sunt nesupravegheaţi. O singură persoană a fost desemnată să-i însoţească în mod oficial: „tovarăşa Olga", angajata Ministerului Turismului. Femeia era tânără, vorbea germana perfect şi lucra de fapt pentru Securitate. Era cam singura „reproducătoare" — aşa se numeau traducătorii în acei ani — din Securitate care stăpânea limba germană

atât de bine, şi asta pentru că tatăl ei, meşter sticlar, era originar din Dresda. Erich Mielke, Markus Wolf şi ceilalţi, împreună cu Olga, au petrecut trei săptămâni de vis într-o vilă din Mangalia construită de deţinuţi politici, situată pe plajă şi cu perimetrul împrejmuit de un gard înalt.

Olga le prezenta în fiecare dimineaţă programul zilei. Nemţii, cuminţi şi disciplinaţi, acceptau sugestiile ghidei. Nu încercau să schimbe nimic. Nici nu doreau, pentru că totul era minunat. Olga suporta toate cheltuielile lor, folosindu-se de fondurile Securităţii, plătind până şi îngheţata sau orele petrecute la coafor de soţiile ofiţerilor de la Berlin. Bugetul avut la dispoziţie nu a fost deloc mic. Est-germanii consumau cam de 1.000 de lei zilnic. într-o zi, Mielke a întrebat-o pe Olga dacă în Ministerul Turismului lucrează ofiţeri de securitate. Femeia a negat, dar nimeni nu-l putea păcăli pe şeful Stasi. *Genosse*[1] Mielke a zâmbit, uitându-se în ochii Olgăi, şi a schimbat imediat subiectul. După ce vacanţa a ajuns la final, Mielke şi ceilalţi ofiţeri Stasi i-au mulţumit călduros „tovarăşei Olga" pentru atenţia cu care au fost trataţi şi s-au întors în Berlinul de Est, având cu ei doar amintiri frumoase despre litoralul românesc[2].

Se parc că vizita a fost ultima de acest gen, cu timpul asemenea evenimente devenind chiar de neimaginat. începutul anilor '60 a adus o stare de tensiune între cadrele serviciilor secrete român şi est-german. în România, chiar dacă Stalin murise în

1953, nu se vedeau semnele destalinizării. Gheorghiu-Dej, simţindu-se personal ameninţat, s-a înverşunat să păstreze puterea. Brusc, acest lucru l-a determinat pe liderul comunist de la Bucureşti să descopere avantajele politicii de independenţă faţă de Moscova. Astfel, se ridicau din ce în ce mai des probleme de natură economică, invocând rapida industrializare a ţării chiar şi în condiţiile în care celelalte ţări socialiste frăţeşti nu erau de acord. în interiorul partidului comunist aflat la putere la Bucureşti, dezbaterile provocate de noua linie a lui Nikita Hruşciov erau temporizate cu abilitate[3]. Cât de sincer era divorţul lui Gheorghiu-Dej de U.R.S.S.? Strategia liderului de la Bucureşti a fost un *succes,* pentru că s-a opus destalinizării construind

o platformă „în jurul conceptelor de industrializare, autonomie, suveranitate şi mândrie naţională"[4]. Practic, având astfel de pretenţii patriotice, el a reuşit să câştige de partea sa masele, care nutreau profunde sentimente antiruseşti. în acelaşi timp, Gheorghiu-Dej îşi dorea menţinerea unor relaţii normale cu liderii sovietici, fără a imita încercările lor de demitizare a lui Stalin. După moartea sa, noul secretar general al partidului, Nicolae Ceauşescu, a mers mai departe. Desăvârşind comunismul naţional românesc, Ceauşescu a atins performanţe considerabile în politica externă, fiind sincer felicitat de liderii occidentali pentru pretinsa sa independenţă. La sfârşitul anilor '60, Ceauşescu era privit ca un negociator abil şi un lider comunist de încredere.

In tot acest timp, pe scena războiului invizibil se strângeau informaţii referitoare la poziţia României în politica externă, dar şi date despre evenimentele interne ale ţării. Serviciile secrete ale lagărului comunist căutau să înţeleagă ce urmărea de fapt România. Ofiţerii Stasi au fost foarte preocupaţi să analizeze gesturile politice ale guvernului de la Bucureşti, R.D.G. fiind afectată în mod direct de relaţiile dintre România şi Republica Federală Germania. Totul a culminat în 1967, când s-au stabilit relaţii diplomatice între cele două ţări. Din acel moment, orice fel de colaborare între Securitate şi Stasi a fost privită cu profundă suspiciune.

- *Analize ale Stasi şi S.E.D. privind a politica externa a României*

i,*r încă de la începutul anilor '60, conducerea de partid şi de stat a R.D.G. a întâmpinat serioase probleme când s-a lovit de consecinţele acţiunilor de politică externă a României. Un document elaborat la 12 noiembrie 1963 de către Comitetul Central (CC.) al Partidului Socialist Unit din Germania *(Sozialistische Einheitspartei Deutschlands* — S.E.D.), partidul aflat la putere, este mai mult decât concludent. Intitulat „Informare cu

privire la atitudinea conducerii Partidului Muncitoresc Român faţă de colaborarea dintre ţările socialiste şi faţă de deosebirile de opinii din mişcarea comunistă mondială", fiind o „chestiune secretă şi confidenţială", documentul era adresat tuturor membrilor şi membrilor supleanţi ai CC. al S.E.D. Autorii lui imputau conducerii politice a României faptul că se lasă condusă de naţionalism şi de „egoism economic", acestea fiind

cauzele pentru care statul român a părăsit linia comună a partidelor comuniste frăţeşti. în politica economică, România se opunea unei colaborări mai strânse în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) şi se străduia să realizeze o industrie care să producă o cantitate cât mai mare de bunuri de larg consum şi materie primă industrială în propria ţară. Din punct de vedere ideologic, P.M.R. se apropia, prin această atitudine, de teza „Totul prin forţe proprii" a comuniştilor chinezi, iar această apropiere avea loc pe fondul contradicţiilor sovieto-chineze. Fireşte, S.E.D. s-a simţit obligat să reacţioneze faţă de poziţia României, care se situase, fără nici un fel de rezerve, de partea Moscovei, dar pe de altă parte avea în continuare relaţii bune cu Republica Populară Chineză. Oficial, România nu obişnuia să se implice în atacurile de natură ideologică lansate de alte partide comuniste la adresa cursului deviaţionist chinez[5]. însă comuniştii est-germani erau iritaţi în special de faptul că România nu trata cu destulă seriozitate evenimentele din Germania divizată.

Neîmpăcându-se cu rolul de furnizor de produse agroalimentare al ţărilor din Europa Centrală şi de Est, acestea din urmă fiind mai dezvoltate din punct de vedere industrial, România a iniţiat, încă de la începutul anilor '60, propriile sale relaţii economice cu ţările Comunităţii Economice Europene (C.E.E.). în acest context, în anul 1963, România şi Republica Federală Germania au încheiat un acord economic. Documentul partidului comunist est-german menţionat aici acuza partea română de faptul că nu informase conducerea R.D.G. cu privire la acordurile româno-vest-germane, „ţinând [aceste tratative] foarte secrete" faţă de statul est-german. Acordul comercial,

potrivit R.D.G., dovedea fără tăgadă faptul că România ajunsese să accepte apartenenţa Berlinului de Vest la R.F.G.[6] Nu era un amănunt neînsemnat, ci dimpotrivă. Era pus în discuţie unul dintre cele mai sensibile puncte conflictuale din relaţia celor două state germane.

între 1945 şi 1990, pe tot cuprinsul oraşului Berlin au fost în vigoare o serie de drepturi speciale ale celor patru puteri învingătoare aliate. De aceea, nici Berlinul de Vest nu era o parte componentă integrală a R.F.G., dar nici Berlinul de Est nu aparţinea întru totul de R.D.G. Concomitent, cele două state germane încercau, fiecare utilizând alte mijloace, să integreze jumătatea respectivă a Berlinului cât mai mult posibil în propria lor uniune statală, în cazul Berlinului de Vest, acest lucru a fost mai dificil, deoarece era separat geografic de restul teritoriului R.F.G. şi se afla în mijlocul R.D.G. Din cauza poziţiei sale, Berlinul de Vest constituia o permanentă sursă de iritare pentru autorităţile est-germanc. încă din 1958 şi 1959, Uniunea Sovietică încercase, printr-un ultimatum referitor la statutul Berlinului, să alunge puterile vestice din oraş, pentru a-l transforma, din punct de vedere politic, într-o zonă urbană unitară şi de sine stătătoare, adică într-un „oraş liber" controlat de comunişti. Anul 1948 fusese primul moment de cotitură în derularea Războiului Rece în ceea ce priveşte soarta oraşului, odată cu blocada şi podul aerian desfăşurate în Berlin, întrucât acest lucru nu a reuşit, la 13 august 1961 R.D.G. a reacţionat,

ridicând zidul Berlinului. Acesta era contextul în care gestul României din 1963 a fost interpretat de partidul comunist est-german drept un afront. Pe de altă parte, insulta a fost cu atât mai mare cu cât România nu a pus Ia dispoziţia S.E.D. nici un fel de documente de arhivă cu privire la posibilele crime de război săvârşite de persoane care, la vremea respectivă, deţineau funcţii politice înalte în R.F.G., aşa cum oficialii est-germani solicitaseră Bucureştiului. în felul acesta, se considera că România a pus beţe în roate campaniei iniţiate de S.E.D. împotriva unor politicieni vest-germani cunoscuţi[7].

în anul 1967, România şi Republica Federală Germania au stabilit relaţii diplomatice depline, în condiţiile în care R.F.G. afirma că este singurul stat german care reprezintă interesele tuturor germanilor. Această „pretenţie de reprezentare unică" a pus sub semnul întrebării dreptul la existenţă al R.D.G., deoarece până atunci nici o ţară socialistă, cu excepţia Uniunii Sovietice, nu întreţinuse relaţii diplomatice cu Republica Federală Germania. România a ignorat, cum făcuse deja în privinţa acordului comercial, sensibilităţile conducerii R.D.G. cu privire la problemele delicate ale statutului politic al Germaniei[8].
în aceste condiţii, deşi încă din 1967 existau destule dezacorduri între România şi R.D.G., serviciile secrete ale celor două state au continuat să întreţină relaţii de lucru care se situau însă la un nivel modest. Este posibil ca în momentul când Ceauşescu a condamnat invadarea Cehoslovaciei de către armatele ţărilor membre ale Tratatului de la Varşovia, în august 1968, Stasi să fi primit ordinul de a înceta schimbul de informaţii cu Securitatea[9]. La sfârşitul anului 1968, Stasi a început să alcătuiască liste cu numele acelor cetăţeni ai R.D.G. care întreţineau relaţii cu România, Iugoslavia şi China, menţionând, în fiecare caz, dacă persoana putea fi recrutată sau nu drept colaborator neoficial[10]. La începutul anului 1969, HV A a efectuat o analiză „a situaţiei din Republica Socialistă România şi a influenţei imperialiste asupra acestei ţări"[11]. Analiza a fost destinată lui Erich Mielke, prim-adjunctului său, Bruno Beater, adjunctului lui Mielke care răspundea de comunităţile bisericeşti, de mişcările subterane şi de activităţile disidenţilor, Fritz Schroder, precum şi şefului Direcţiei a X-a din Stasi, Willi Damm. H V A a adunat în această analiză ceea ce a părut a fi relevant, adică toate elementele care indicau liniile de dezvoltare ale României de la începutul anilor '60. în esenţă, analiza Stasi confirma „linia naţionalistă şi oportunistă de dreapta" a Partidului Comunist Român. Conducătorii de la Bucureşti au izolat partidul în cadrul „mişcării comuniste mondiale" şi au adoptat o „atitudine distructivă" în cadrul Tratatului de la Varşovia şi în interiorul C.A.E.R. Stasi estima că RC.R. pune Tratatul

de la Varşovia şi N.A.T.O. pe acelaşi plan, preluând într-o anumită măsură ideile politice iugoslave. Spionajul est-german a constatat că atitudinea României faţă de evenimentele din Cehoslovacia nu trebuie înţeleasă ca fiind una de ataşament faţă de evoluţia politică internă a ţării, ci ca sprijin pentru tendinţele naţionaliste din Cehoslovacia. Deşi a fost elaborat în februarie 1969, documentul semnala deja intensificarea cultului personalităţii lui Ceauşescu. Acest proces se afla practic la început, impulsionat de evenimentele din august 1968, care au pus temelia pentru viitorul cult al lui Ceauşescu. De asemenea, Stasi observa şi încercările liderului de la Bucureşti de a centraliza puterea de stat într-o mai mare măsură, precum şi ostilitatea care începuse să se manifeste faţă de minorităţile maghiară) germană şi sârbă.

Analizând relaţiile dintre România şi R.D.G., analiştii spionajului est-german au constatat că partea română aşază aceste relaţii „pe ultimul loc". România nu a susţinut R.D.G. în lupta acesteia împotriva „revanşismului vest-german" şi nu manifestă nici un fel de interes faţă de problemele politice ale est-germanilor. P.C.R. întreţine relaţii amiabile cu partidele social-democrate şi îi consideră chiar şi pe social-democraţii vest-germani ca fiind parte a cercului „forţelor progresiste". Şi din acest punct de vedere, poziţia românilor era în totală contradicţie cu strategia ideologică internaţională a comuniştilor est-germani, care considerau că politica S.P.D., partidul social democrat din R.F.G., este „agresivă" şi „revanşardă" aproape în aceeaşi măsură ca şi politica C.D.U., creştin-democraţii de la Bonn.

Atentă la toate deciziile guvernului comunist de la Bucureşti, HV A menţionează măsurile luate pentru a se abroga întreruperea legală a sarcinii, „pentru ca populaţia României să ajungă cât mai curând posibil la 30 de milioane de locuitori"[12]. Absolut de neînţeles pentru HV A a fost faptul „că filmele vestice cu Tarzan rulează în România numai pentru că actorul care interpretează rolul principal este originar din Siebenbiirgen"[13]. Mai mult, în România este permisă rularea unor filme cu „tendinţe antimarxiste", iar „filmul antisovietic lipsit de orice valoare,

Dr. Jivago", se bucură de multă apreciere din partea studenţilor români.

De altfel, observaţiile HV A din acest raport-sinteză sunt, de cele mai multe ori, bine întemeiate la nivel informativ, sesizând în premieră aspecte critice ale situaţiei interne din România care, în acel an, 1969, erau încă minore, dar urmau să se dezvolte pe parcurs. De exemplu, analiştii spionajului est-german observă dorinţa P.C.R. de a se implica tot mai mult în viaţa culturală a ţării, precum şi reacţia timpurie a societăţii. Este menţionată în acest document o demonstraţie a studenţilor bucureşteni din iarna anului 1968. Aceasta a avut loc la 24 decembrie, prilej pentru cei aproximativ „800 de studenţi de a cânta melodii bisericeşti (colinde)", de a împrăştia manifeste antisovietice, strigând în timpul manifestaţiei lozinci precum „libertate ca la Tito"[14]. Detaliile despre acest eveniment oferite de HV A liderilor de partid est-germani nu sunt surprinzătoare. Cu foarte puţine excepţii, toate misiunile diplomatice de la Bucureşti care aparţineau lagărului socialist, au fost interesate de manifestaţia studenţilor din decembrie 1968, rezidenţele acestor ambasade trimiţându-şi informatorii sau agenţii să observe derularea evenimentelor chiar la faţa locului[15].

Astfel, analiza HV A documentează marea prăpastie ideologică dintre S.E.D. şi P.C.R. de la acea vreme. Din punctul de vedere al spionajul est-german, România pierduse, la nivel politic şi ideologic, încrederea comuniştilor „ultraortodocşi" din Germania de Est, oferind „o serie de «capete de pod» pentru pătrunderea ideologiei imperialiste"[16].

Tatonări ale Securităţii

în timp ce Stasi avea o poziţie cel puţin rezervată, fiind în acelaşi timp extrem de interesată de evoluţia României, Securitatea s-a arătat în continuare dornică de o eventuală colaborare cu Stasi, încercând să iniţieze contacte, în martie 1971, Nicolae Doicaru, şeful spionajului românesc si adjunct al

comandantului Securităţii, a făcut o călătorie în Berlinul de Est, în scopul revigorării colaborării bilaterale. Din păcate pentru Securitate, vizita sa nu a făcut deloc o impresie favorabilă ofiţerilor Stasi.

Contrar uzanţelor normale, Doicaru a sosit în Berlinul de Est fără să-şi anunţe în prealabil vizita, în ciuda acestui lucru, Markus Wolf l-a primit la 18 martie, dar numai pentru o convorbire de trei ore. Cu această ocazie, Doicaru a declarat — înainte de toate — că vizita în Berlinul Răsăritean era o scurtă „escală", el fiind pe drumul de întoarcere de la Copenhaga la Bucureşti. Această vizită-surpriză a fost făcută din dorinţa de a discuta cu colegii săi est-germani despre măsurile de securitate ce trebuiau luate în legătură cu vizita iminentă la Bucureşti a şefului S.E.D., Walter Ulbricht. Mai târziu, tot în timpul acelei vizite în care pur şi simplu s-a făcut de râs, Doicaru a recunoscut faţă de Wolf că voiajul la Copenhaga fusese doar un pretext pentru a-şi crea prilejul de a avea o discuţie cu conducerea Stasi. Ca atare, a cerut insistent să fie primit chiar de şeful Stasi, Erich Mielke. Din nefericire pentru el, Mielke a refuzat întâlnirea, argumentând astfel decizia sa: ofiţerul de securitate român nu-şi anunţase vizita în prealabil.

De altfel, nici Markus Wolf nu era foarte încântat de prezenţa lui Doicaru în sediul Stasi. Românul i-a prezentat lui Wolf o serie întreagă de teme şi documente într-o versiune destul de elaborată, astfel încât Wolf a fost nevoit să înceapă convorbirile cu constatarea că el nu este pregătit pentru atât de multe probleme punctuale, în acel moment având şi o agendă proprie încărcată. După ce Wolf şi Doicaru nu se văzuseră timp de mai mulţi ani, în ultima vreme — într-o perioadă de timp scurtă — ei au avut prilejul să se întâlnească de trei ori, la o consfătuire a serviciilor secrete comuniste de la Budapesta, precum şi la Moscova, cu ocazia sărbătoririi a 50 de ani de la înfiinţarea K.G.B. Cu toate acestea, solicitările lui Doicaru l-au surprins cu adevărat pe Markus Wolf, care i-a repetat de mai multe ori faptul că subiectele aflate în discuţie trebuie să fie

mai întâi clarificate la nivelul conducerilor de partid şi de stat ale ambelor ţări, pentru a se putea ajunge la o adevărată „colaborare cekistă" între Stasi şi Securitate. Doar o colaborare formală, aşa cum exista la vremea respectivă, care avea în vedere numai probleme minore, nu interesa pe nimeni. Doicaru, dimpotrivă, nu dorea să discute problemele fundamentale ale cooperării Securitate-Stasi, forţând exclusiv o imediată îmbunătăţire a relaţiilor, încercând să-l convingă pe Wolf că este sincer, Doicaru a afirmat în timpul întâlnirii că regreta „nivelul atât de scăzut" în care se aflau relaţiile dintre spionii români şi cei est-germani, şi a arătat cum Securitatea şi-a intensificat de curând relaţiile cu colegii polonezi şi maghiari. Cu serviciul secret bulgar, spunea Doicaru, s-a semnat chiar un protocol de colaborare, iar de la Moscova se aştepta ca şeful K.G.B., Iuri Andropov, să facă în curând o vizită la Bucureşti. De altfel, Doicaru i-a invitat pe Erich Mielke si pe Markus Wolf la o vânătoare de urşi în România, ba a făcut chiar o propunere de reciprocitate, şi anume ca Ion Stănescu, şeful Consiliului Securităţii Statului, să vină şi el în R.D.G. pentru a-l însoţi pe Mielke la o vânătoare de cerbi sau porci mistreţi şi, cu acea ocazie, să aibă loc alte discuţii la nivel înalt.

Această ofertă era exact contrariul a ceea ce Markus Wolf înţelegea prin clarificarea problemelor fundamentale dintre cele două servicii de spionaj. Astfel, întreaga convorbire a rămas plină de neînţelegeri şi deosebiri de conţinut, accentuate şi mai mult de diferenţele dintre mentalitatea germană şi cea română. La ele s-au adăugat deosebirile dintre Markus Wolf, fire extrem de analitică, chibzuit, care avea la bază o educaţie vastă, fiind în felul său chiar o excepţie printre ofiţerii Stasi, şi Nicolae Doicaru, care absolvise cu mare greutate, la seral, Academia de Studii Economice din Bucureşti, impulsiv şi dispus oricând să dezvolte un climat de corupţie în jurul lui. Diferenţa de statură dintre cei doi poate fi observată cu uşurinţă citind stenograma acestei întâlniri. Markus Wolf i-a spus în repetate rânduri colegului său român că Erich Mielke nu avea timp pentru el. Doicaru însă şi-a pierdut repede cumpătul. Şeful spionilor

români a ripostat într-o manieră cât se poate de nefericită, afirmând că relaţiile dintre România şi R.D.G. se dovedesc a fi proaste. Evident, se simţea jignit de faptul că nu este primit de Mielke, declarând că aşa ceva nu s-ar fi întâmplat dacă Wolf ar fi vizitat România.

Partea est-germană a fost pur şi simplu surprinsă de spontana apariţie a lui Doicaru în Berlinul de Est. Motivul era simplu: o vizită surpriză nu făcea posibilă pregătirea de fond a convorbirilor, aşa cum Markus Wolf a tot repetat, scuzându-se. în plus, Wolf era foarte ocupat în acea perioadă, pregătindu-se pentru noua ediţie a Târgului Industrial de la Leipzig, un eveniment foarte important pentru Stasi[17]. în aceste condiţii, Nicolae Doicaru a fost informat, prin intermediul lui Wolf, că Erich Mielke consideră asemenea convorbiri de lucru spontane, neanunţate în prealabil, ca fiind „inoportune". Discuţiile dintre reprezentanţii celor două servicii secrete trebuie să fie aprobate de către miniştrii de resort şi apoi convenite prin intermediul Direcţiei a X-a a Stasi. Tot cu ocazia acestei întâlniri, Mielke a mai făcut o afirmaţie care ar fi trebuit să-i dea de gândit lui Doicaru, mărturisindu-i acestuia că la momentul respectiv nu se punea problema unor legături directe între departamentele celor două servicii secrete[18].

Vizita lui Doicaru şi documentele pe care el le-a adus pentru această întâlnire demonstrează interesul Securităţii de a intensifica munca în comun a celor două servicii secrete. Din acest punct de vedere, Stasi nu a intenţionat să profite de vizita lui Doicaru pentru a deschide o nouă etapă a colaborării dintre români şi est-germani. Acest lucru s-a întâmplat chiar şi în condiţiile în care Doicaru a avut la el un proiect de protocol prin care urma să se convină formal asupra colaborării dintre Securitate şi Stasi. Din conţinutul proiectului de protocol, reiese în mod evident de ce anume era interesată Securitatea. Partea română propunea să se efectueze atât un schimb de informaţii generale de natură politică, economică şi militară, informaţii culese de serviciile secrete comuniste în Occident, cât şi un schimb de informaţii precise despre activitatea şi acţiunile

concrete întreprinse împotriva României şi R.D.G. de servicii secrete duşmane, comunităţi bisericeşti, posturi de radio din vest sau organizaţii ale emigranţilor. De asemenea, erau prevăzute şi acţiuni operative comune împotriva serviciilor secrete occidentale. Se dorea arestarea şi returnarea în ţara de origine a cetăţenilor celor două ţări care doreau să părăsească lagărul comunist şi să emigreze în Occident. Protocolul mai prevedea schimburi de tehnică operativă şi de metode de lucru ale serviciilor secrete[19]. Deşi acest protocol nu a fost semnat vreodată, nu se regăseşte în arhiva Stasi un refuz explicit al propunerilor şi nici explicaţii concrete ale motivelor pentru care poliţia politică din R.D.G. nu s-a angajat în cooperarea propusă de Doicaru în martie 1971.

Ultimele contacte

Ultimele contacte de lucru dintre Securitate şi Stasi, desfăşurate pe teritoriul României şi identificate în arhivele de la Berlin, datează din septembrie 1973. Locotenent-colonelul Franz Mattcrn din Direcţia Principală a Vl-a a Stasi, precum şi translatorul de limba română al Direcţiei a X-a, căpitanul Wenier Kamilli, au venit la Bucureşti pentru a se întâlni cu ofiţerii români de securitate. Se avea în vedere o operaţiune îndreptată împotriva vest-germanilor care ajutau cetăţeni ai R.D.G. să fugă, via România, în Republica Federală Germania. Căpitanul Kamilli, etnic german din România, care trăise în Transilvania până în 1950, şi-a încheiat raportul privind călătoria sa de serviciu cu următoarea observaţie: „în timpul întregului sejur petrecut în România a trebuit să remarc faptul că nici un membru al conducerii nu s-a ocupat de noi"[20], aşa cum prevedeau regulile protocolului. Fără îndoială, această remarcă dovedeşte că relaţiile dintre cele două servicii secrete se aflau la un nivel de minimă amabilitate. După cum am arătat deja, tot la începutul anului 1973 au încetat şi schimburile de informaţii între D.I.E. şi HVA. Cu o singură excepţie, în vara anului 1973, guvernele

României şi R.D.G. au convenit instalarea unei linii de legătură guvernamentală, prin telex şi cifrată, între Bucureşti şi Berlinul de Est. Această legătură a fost exploatată şi întreţinută de serviciile secrete ale celor două ţări până în 1989. Din acest motiv, Unitatea Specială „R"[21] şi Direcţia a Xl-a a Stasi, responsabilă cu cifrarea, au rămas în contact reciproc până la căderea regimurilor comuniste din cele două ţări[22]. Dar aceasta nu era o excepţie: asemenea „fire roşii" au fost instalate între toate capitalele şi instituţiile de apărare ale ţărilor Tratatului de la Varşovia.

în acelaşi an, 1973, divergenţele dintre conducerile de partid şi de stat ale României şi Uniunii Sovietice s-au accentuat. Acest aspect este reflectat şi în arhiva Stasi. La 16 noiembrie 1973 a avut loc în Berlinul de Est o convorbire între ministrul sovietic al Apărării, mareşalul Andrei Greciko, şi secretarul general al S.E.D., Erich Honecker. Greciko era familiarizat cu conflictele dintre cele două Germanii. Fusese comandantul-şef al forţelor de ocupaţie din Germania în 1953, având un rol important în înăbuşirea revoltei din Berlinul de Est din luna iunie a aceluiaşi an. Greciko a fost la fel de eficient şi în timpul Primăverii de la Praga din 1968, când forţele Tratatului de la Varşovia au reprimat mişcarea de reformă condusă de Alexander Dubcek. Mareşalul sovietic nu era nici pe departe un adept al destinderii, al negocierilor sau al politicii de reconciliere. O dovedeşte şi atitudinea pe care a avut-o în cursul acestei convorbiri, când şi-a exprimat în cuvinte drastice mânia sa cu privire la liniile politice asumate de România în acea perioadă. „Cu România nu se mai poate merge aşa mult timp. Trebuie deci să se facă ceva pentru înlăturarea acestei situaţii"[23], a declarat mareşalul. Documentul afirmă, printre altele, faptul că mesagerul de la Moscova „i-a comunicat tovarăşului Brejnev că armata sovietică este pregătită în acest scop şi că acţiunea ar [putea] fi rezolvată mult mai rapid decât a fost cazul în R.S.C."[24] Foarte probabil, Greciko se comporta ca un militar de factură tradiţională sovietică, dur şi cazon, făcând afirmaţii pe care le-ar fi putut face orice alt soldat enervat de atitudinea ambiguă a

aliatului său. Dacă au existat într-adevăr pregătiri serioase ale Uniunii Sovietice pentru o invadare a României nu reiese din arhiva Stasi. Zvonurile au fost însă destul de persistente, circulând în special în timpul evenimentelor de la Praga din 1968, iar Ceauşescu le-a confirmat prin faptul că a dispus trecerea în stare de alertă a armatei. Pe de altă parte, un alt document al Stasi, elaborat în februarie 1970 de către H V A, aduce din nou în discuţie posibilitatea invadării României de către trupele sovietice. Markus Wolf, şeful spionajului est-german, i-a remis ministrului său, Erich Mielke, o notă informativa potrivit căreia Grecia a informat delegaţiile N.A.T.O. că „Uniunea Sovietică a elaborat un program complet de intervenţie în România"[25]. Indiferent de gradul în care aceste comunicări au fost la obiect, ele indică — într-o măsură deosebit de mare — tensiunea dintre România şi aliaţii săi din Tratatul de la Varşovia.
Aşadar, cu unele mici excepţii, relaţiile dintre Securitate şi Stasi s-au încheiat în anul 1973. Contactele dintre cele două servicii secrete de la începutul anilor '70 arată că doar convorbirile la nivel înalt au mai continuat până la un moment dat. Cu toate acestea, blocajul care a intervenit între serviciile secrete ale celor două ţări comuniste nu reprezintă neapărat o consecinţă obligatorie a relaţiilor politice, între cele două state au existat şi în continuare forme de colaborare politică, economică, ştiinţifică şi militară, cu menţiunea că relaţiile cu România nu au avut niciodată pentru R.D.G. importanţa şi intensitatea pe care o aveau relaţiile cu statele învecinate, Polonia şi Cehoslovacia. Au existat însă între R.D.G. şi România acorduri care reglementau relaţiile dintre cele două ţări, aşa cum se întâmpla între R.D.G. si celelalte state din Blocul Răsăritean. Astfel, la 12 mai 1972, românii şi est-germanii au încheiat un „Acord de prietenie, colaborare şi sprijin reciproc", care avea o durată de valabilitate de 20 de ani. în mai 1972, Erich Honecker însuşi, însoţit de o delegaţie guvernamentală, s-a deplasat la Bucureşti în vederea semnării acestui acord, al cărui articol 3 preciza că ambele părţi „vor sprijini colaborarea dintre organizaţiile sociale ale celor două ţări". Astfel de acorduri

erau fireşti, dar merită observat faptul că documentul similar semnat între R.D.G şi Polonia la 28 mai 1977 avea un articol 3 diferit, afirmându-se că ambele părţi „vor promova consecvent colaborarea dintre organele puterii de stat [subl. ns.], precum şi colaborarea dintre organizaţiile politice şi sociale". Un studiu intern al Stasi din anul 1978 a scos în evidenţă exact această formulare: „colaborarea dintre organele puterii de stat". Această parte de clauză exista, arată studiul amintit, în toate acordurile de prietenie ale R.D.G. cu celelalte state din Blocul Răsăritean şi obliga Stasi să se îngrijească şi să dezvolte în continuare colaborarea „cu organele de securitate ale acestor state", în acordul dintre R.D.G. şi România, semnat în 1972, această parte de clauză lipsea[26].

Au existat însă şi instituţii în cazul cărora colaborarea bilaterală a funcţionat mai bine. Trupele de grăniceri ale R.D.G. şi României, de exemplu, au făcut un schimb regulat de informaţii până la sfârşitul anilor '80. Astfel, în 1983, Klaus-Dieter Baumgarten, pe atunci ministru adjunct al Apărării şi comandantul trupelor de grăniceri, a făcut o vizită de patru zile în România împreună cu o delegaţie est-germană. în anul 1982, comandantul trupelor de grăniceri din România, generalul-colonel Vasile Petruţ, iar în 1986 succesorul său, generalul-locotenent Constantin Călinoiu, au condus mici delegaţii care s-au deplasat în vizite de lucru în R.D.G.[27] Direcţia de Informaţii a Armatei a întreţinut şi ea contacte cu serviciile secrete militare ale celorlalte state din Blocul Răsăritean. Foarte concludent în această privinţă este un raport al generalului-maior Alfred Krause, şeful serviciului de informaţii militare din cadrul Ministerului Apărării al R.D.G., despre o conferinţă a şefilor serviciilor de informaţii militare din toate statele alianţei militare est-europene, la care au participat şefii şi adjuncţii acestor servicii, precum şi — în calitate de observatori — colegii din Cuba. Din partea României au participat viceamiralul Ştefan Dinu, şeful serviciului militar de informaţii, precum şi unul dintre adjuncţii săi. Românii au primit însă de la Bucureşti indicaţia să participe doar la lucrările desfăşurate în plen, nu şi

la dezbaterile desfăşurate pe secţiuni. Chiar şi în aceste condiţii, ceilalţi participanţi la conferinţă au acceptat dorinţa românilor de a se continua colaborarea bilaterală. „Schimbul de materiale cu serviciul de informaţii militar român trebuie să fie continuat, cu respectarea caracterului conspirativ şi a conţinutului secret [al acestor materiale] pe bază de reciprocitate", a. menţionat Alfred Krause în raportul său[28].
Cercetând documentele Stasi în care se reflectă relaţiile de colaborare dintre Securitate şi Stasi, nu s-a putut identifica încă o hotărâre formală a Stasi de a întrerupe contactele cu Securitatea. Cu toate acestea, printr-o scrisoare semnată la 11 aprilie 1968, Erich Mielke a interzis tuturor angajaţilor Stasi să efectueze călătorii particulare în România şi în Cehoslovacia. El considera necesar ca, „ţinând seama de starea şi situaţia actuală, [...] până la alte dispoziţii asemenea călătorii să fie interzise"[29]. Indicaţii şi „dedesubturi" posibile, care să explice încetarea colaborării, au fost însă transmise din Bulgaria. Securitatea şi serviciul secret bulgar încheiaseră, la l iunie 1968, un acord de cooperare care avea o durată de valabilitate de trei ani, în 1971 fiind prelungit cu încă un an. La această prelungire se referise Doicaru cu ocazia vizitei sale în Berlinul de Est. Ministrul de Interne bulgar, Anghel Solakov, care fusese numit în această funcţie în decembrie 1968, a ţinut să existe o relaţie de colaborare între cele două servicii secrete din Balcani, însă în iulie 1971 a fost înlocuit din funcţia de ministru de Interne, iar succesorul său, Anghel Ţanev, a cedat presiunilor directe sau indirecte venite din partea Moscovei şi, până la sfârşitul anului 1971, a îngheţat orice relaţie de cooperare cu Securitatea. Până în anul 1975, cele două servicii secrete au mai schimbat sporadic informaţii mai mult sau mai puţin lipsite de importanţă, într-o scrisoare adresată şefului K.G.B., Iuri Andropov, Ţanev arăta în decembrie 1971 că predecesorul său a făcut o mare greşeală „încercând să dezvolte, fără vigilenţă revoluţionară, astfel de legături strânse cu serviciul secret român".[30] Fără îndoială, acest lucru demonstrează faptul că Securitatea a fost exclusă pur şi simplu din reţeaua de colaborare

a serviciilor secrete comuniste. Argumentul că Securitatea a fost penalizată în acest fel nu este oferit doar de episodul româno-bulgar. Vizita lui Doicaru în Berlinul de Est amintită aici a fost un alt semnal, în mod evident, oricât de mult şi-a dorit poliţia politică din România să recupereze acest handicap, să refacă legăturile cu Stasi, răspunsul dat lui Doicaru arăta că est-germanii nu mai doreau să se implice în nici o cooperare bilaterală, decizia fiind luată în consonanţă cu indicaţiile Moscovei.

Pe de altă parte, câteva documente din anii '60 exemplifică intenţia Securităţii de a *se* retrage din circuitul colaborării internaţionale a serviciilor secrete comuniste est-europene. Când Markus Wolfa vizitat sediul K.G.B. în aprilie 1967, sovieticii au abordat în timpul discuţiilor şi tema colaborării lor cu Securitatea. Potrivit ofiţerilor de informaţii de la Moscova, începând cu anul 1963 nu au mai existat reprezentanţi oficiali ai celor două servicii secrete, aşa-numiţii ofiţeri de legătură, în România şi Uniunea Sovietică, ci doar schimburi sporadice de informaţii pe teme militare şi de politică externă, care parveneau prin intermediul Ambasadei României de la Moscova. La sfârşitul anului 1966, când ministrul român de Interne a vizitat Moscova, K.G.B. i-a propus trimiterea unor ofiţeri de legătură în cele două capitale, dar până la acel moment, aprilie 1967, românii nu dăduseră semne că au intenţii clare în a trimite pe cineva la Moscova. Singurul gest al Bucureştilor, similar cu unul de curtoazie, a fost sosirea unei delegaţii formate din ofiţeri ai departamentului de Tehnică Operativă la Moscova, care şi-a invitat colegii sovietici să le întoarcă vizita în România. De asemenea, la acea dată încă mai exista un schimb de turişti între K.G.B. şi Securitate, aceştia fiind ofiţeri de informaţii aflaţi în vacanţă, fiecare parte trimiţând câte 20 de spioni în ţara cealaltă[31]. Un alt document asemănător este o transcriere a discursului unui ofiţer Stasi, participant la conferinţa „Grupului de coordonare a contraspionajului al departamentelor de telecomunicaţii ale serviciilor secrete socialiste europene" ce a avut loc în Berlinul de Est. Acesta şi-a exprimat

regretul pentru faptul că Securitatea nu a participat la respectiva conferinţă, autorităţile române declarându-şi retragerea din acest grup în februarie 1965[32].
în afara acestor documente semnalate aici, mai există altele în arhiva Stasi, elaborate la mijlocul anilor '70, în care se regăsesc indicaţii potrivit cărora contactele cu Securitatea erau anulate. Un alt exemplu este cel oferit de instrucţiunile aferente Ordinului nr. 1/75, semnat de Erich Mielke. Aceste instrucţiuni reglementau în detaliu măsurile luate de Stasi pentru a împiedica aşa-numiţii „fugari" care doreau să părăsească R.D.G. Stasi îşi crease posibilitatea de a supraveghea cetăţenii R.D.G. aflaţi în această situaţie, precum şi persoanele din Occident care îi ajutau să treacă în mod fraudulos graniţa. De asemenea, Stasi era sprijinit în acest demers de mai multe state socialiste. In document au fost indicate Polonia, Cehoslovacia, Ungaria şi Bulgaria, urmând apoi menţiunea expresă că în România Stasi nu avea această posibilitate[33]. Preocupat de stoparea acestui fenomen, în anul 1971, Stasi a semnat cu serviciile secrete din Cehoslovacia şi Bulgaria protocoale care îi permiteau să supravegheze turiştii din R.D.G. care călătoreau în aceste ţări. Cu Ungaria exista o înţelegere corespunzătoare încă din 1964. între 1975 şi 1978, Stasi a încheiat cu serviciile secrete din Polonia (1975), Cehoslovacia (1977) şi Bulgaria (1978) acorduri cu privire la colaborarea cu organele de anchetă din ţările respective. Securitatea nu a mai avut parte de acest privilegiu, neexistând între români şi est-germani o convenţie similară[34], în anii '70 şi '80, Stasi şi Securitatea nu au mai menţinut fiecare în ţara celeilalte câte un Grup Operativ, aşa cum s-a întâmplat în cazul celorlalte ţări socialiste[35], în plus, micile detalii ale muncii de teren ale agenţilor Stasi, care se împiedicau uneori de acest handicap, apar menţionate în arhiva Stasi. în anul 1986, doi ofiţeri est-germani au primit misiunea de a face o călătorie de serviciu în România pentru a ridica un automobil de teren, fabricat în această ţară. Serviciile secrete din Cehoslovacia şi Ungaria au fost înştiinţate, ele luând concomitent măsuri ca ofiţerii Stasi să nu fie controlaţi la graniţă, în acelaşi

timp, cei doi ofiţeri au fost avertizaţi că „o [asemenea] înştiinţare nu este posibilă la graniţa română!"[36]
Se pare că mulţi dintre ofiţerii Stasi nu erau informaţi despre stadiul dezastruos al relaţiilor dintre serviciile secrete român şi est-german. Adesea, Direcţia a X-a a Stasi era solicitată de diverse unităţi ale serviciului secret est-german pentru a efectua anchete cu privire la persoane originare din România, în anul 1987, un locotenent-colonel Stasi din Magdeburg a adresat o astfel de solicitare scrisă Direcţiei a X-a, având în vedere cazul unei tinere femei din România. De asemenea, ofiţerul est-german solicita efectuarea acestei verificări prin intermediul Securităţii. Direcţia a X-a i-a răspuns exact aşa cum va mai răspunde mulţi ani la rând: „în prezent nu este posibilă efectuarea nici unui fel de verificări de către organele de securitate ale R.S.R."[37]
La sfârşitul anilor '80, România şi R.D.G. s-au apropiat din nou din punct de vedere politic, fapt dovedit — printre altele — şi de vizitele de stat efectuate de Nicolae Ceauşescu în Berlinul de Est în mai 1985, noiembrie 1988 şi octombrie 1989. Un fost ambasador al R.D.G. în România, Siegfried Bock, a observat încă de la sfârşitul anilor '70 faptul ca relaţia dintre cei doi lideri de partid, Ceauşescu şi Honecker, se transforma într-o „prietenie de genul celei care se leagă între oamenii în vârstă"[38]. Ambii găseau o bază comună puternică în încercarea lor de a respinge reformele iniţiate de Mihail Gorbaciov. Chiar şi în aceste condiţii, nu a mai fost timp să fie influenţate — pentru a proceda la o eventuală apropriere — nici Securitatea în relaţia cu Stasi şi nici invers. La 14 iulie 1989, Erich Mielke a emis Ordinul nr. 13/89 care reglementa activitatea grupurilor operative şi a ofiţerilor de legătură ai Stasi cu „organele de securitate străine prietene". Ca să nu dea naştere la neînţelegeri, ordinul conţinea într-o anexă lista „organelor de securitate străine prietene", în afară de K.G.B., mai erau menţionate Ministerele de Interne ale Poloniei, Cehoslovaciei, Ungariei, Bulgariei şi Vietnamului[39]. Securitatea nu era pomenită în această listă.

NOTE

[1] Tovarăş (germ.).

[2] Mulţumim translatoarei Olga pentru informaţiile puse la dispoziţie, în arhiva Stasi se pot găsi informaţii despre o vizită efectuată de Markus Wolf în România într-un document elaborat în 1963 (vezi BStU, MfS, OTS, dosar Bundei 3112, nenumerotat).

[3] Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc,* Ed. Polirom, Iaşi, 2005, p. 199.

[4] Ibidcm, p. 205.

[5] BStU, MfS, dosar SdM 1108, f. 44-56, „Informare cu privire la atitudinea conducerii Partidului Muncitoresc Român faţă de colaborarea dintre ţările socialiste şi faţă de deosebirile de opinii din mişcarea comunistă mondială, C.C. al S.E.D., 12.11.1963".

[6] Ibidem, f. 47-48.

[7] Ibidem. De asemenea, vezi şi Annette Weinke, *Der Kampfum die Akten. Zur Kooperation zwischen MfS und osteuropäischen Sicherheitsorganen bei der Vorbereitung anlifaschistischer Kampagnen* în „Deutschland Archiv" 32 (1999)4, pp. 564-572, în cazul de faţă p. 572.

[8] Vezi şi Thomas Kunze, *Nicolae Ceauşescu. O biografie,* Ed. Vremea, Bucureşti, 2002, pp. 217-224.

[9] Această afirmaţie are la bază faptul că, deşi documentele interne ale Stasi, intitulate „Schimb de informaţii cu România", au mai fost elaborate şi după iulie 1968, după acest moment nu au mai avut loc schimburi reale de informaţii secrete între Berlinul de Est şi Bucureşti, în acelaşi timp, infonnaţiile provenite de la Securitate către Stasi arată că ritmul a fost la fel de lent, efectuându-se astfel de transmiteri numai până în 1971 (BStU, MfS, dosar AS 312/83, f. l, 89,102).

[10] Ibidem, dos. Hauptabteilung XX/1, „28.10.1968, Lista cetăţenilor R.D.G. care întreţin relaţii cu România, Iugoslavia şi China"; ibidem, dosar HA XX/ZMA, 4094, f. 2-6. Lista conţine 17 nume. Nu au fost descoperite până acum liste similare întocmite de alte departamente ale Stasi.

[11] Vezi Anexa, documentul nr. 5.

[12] Ibidem.

[13] „Cele Şapte Cetăţi" (Siebenburgen) este denumirea în limba germană a Transilvaniei, făcând aluzie la cele şapte „burg-uri" (cetăţi feudale) cu nume german din această provincie a României. Actorul

care a interpretat rolul lui Tarzan, Johnny WeiBmiiller, era originar din regiunea Banatului, nu din Transilvania, în anii '20, Johnny WeiBmuller a câştigat cinci medalii olimpice de aur şi a stabilit 67 de recorduri mondiale, pe diferite distanţe, la înot în stilul liber *(n. t.).*

[14] Vezi Anexa, documentul nr. 5.

[15] Despre demonstraţia studenţilor bucureşteni din decembrie 1968 vezi în Anexa şi un document din arhivele diplomatice poloneze (documentul nr. 5).

[16] Vezi Anexa, documentul nr. 5.

[17] în anul 1965, Târgul Industrial de la Leipzig împlinea 700 de ani de la înfiinţare, în perioada comunistă s-a continuat această tradiţie. De două ori pe an, primăvara şi toamna, acest important târg a reunit în acelaşi loc diverse firme din întreaga lume. Cetăţenii occidentali puteau să viziteze standurile numai dacă aveau o viză specială, care se obţinea însă mult mai uşor decât o viză obişnuită de intrare în R.D.G. în aceste condiţii, Leipzig a devenit unul dintre cele mai importante locuri de întâlnire dintre Est şi Vest. Pentru HV A, direcţia de spionaj a Stasi, Târgul Industrial de la Leipzig a devenit o bună posibilitate pentru a intra în contact cu cetăţeni occidentali cu intenţia de a-i recruta ca spioni sau agenţi, dar ridica şi probleme serioase din punct de vedere contrainformativ. Aproximativ şase procente dintre vest-germanii care au fost agenţi ai HV A la sfârşitul anilor '80 au fost recrutaţi de Stasi cu prilejul Târgului Industrial de la Leipzig.

[18] Vezi Anexa, documentele nr. 7 şi 8.

[19] Ibidem, documentul nr. 9.

[20] BStU, MfS, dosar Abt. X, 247, f. 339-341, „Raport din 3.10.1973 cu privire la călătoria de serviciu efectuată la Bucureşti împreună cu tov. locotenent-colonel Mattern/HAVI între 27-29.09.1973". în document este scris în mod eronat „Matern". De asemenea, referitor la acţiunea împotriva persoanelor care ajutau cetăţenii R.D.G. să fugă, via România, în Republica Federală Germania vezi Capitolul 5.

[21] Unitatea Specială „R" a Securităţii răspundea de legăturile telefonice, radiotelefonice, telegrafice, şi radiotelegrafice ale conducerii centrale şi teritoriale de partid. De asemenea, avea în grijă liniile telefonice guvernamentale, precum şi cele care menţineau legătura între Securitate, Miliţie şi trupele Securităţii. Aceeaşi unitate a Securităţii răspundea şi de bruiajul emisiunilor în limba română ale posturilor de radio occidentale.

[22] BStU, MfS, dosar Abt. X, 1492, f. l-43, „Convenţie între guvernul Republicii Democrate Germane şi guvernul Republicii Socialiste România cu privire la organizarea şi întreţinerea unei legături prin telex cifrată între Berlin şi Bucureşti", nedatată [iulie 1973]. De asemenea, ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 251, vezi şi mai multe scrisori însoţitoare între 6 iulie şi 31 iulie 1973. Mai multe telegrame ale şefului Direcţiei a Xl-a a Stasi, generalul-maior Wolfgang Birke, către colegii săi români, colonelul Dobre, Victor Danciu, Stelian Pintelie şi luliu Plăpcianu de la Unitatea „R", trimise între 1978 şi vara anului 1989, telegrame în care se confirma primirea de scrisori şi pachete există în ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 8l-84, precum şi ibidem, dosar Abt. X, 537, f. 69-74.
[23] Vezi Anexa, documentul nr. 12.
[24] Ibidem. Vezi extrase publicate şi comentate de Otto Wenzel în *Zeitschrift des Forschungsverbundes S.E.D.-Staat(l99%) 6,* pp. 93-95.
[25] Vezi Anexa, documentul nr. 6.
[26] BStU, MfS, dosar JHS 21872, voi. 2, f. 354, GerhardNiebling (coord.), „Sarcinile principale ale M.S.S. în legătură cu numărul crescând de străini care se stabilesc în R.D.G. Dizertaţie ţinută la Şcoala Superioară a M.S.S., 12.12.1978". Momentul încheierii acordului a fost indicat greşit în acest studiu. Acordurile cu România şi Polonia au fost publicate în organul de presă al partidului comunist est-german, *Neues Deutschland,* 13.05.1972, p.l, precum şi în nr. din 31.05.1977, p. 2.
[27] BStU, MfS, dosar HA I, 5715, f. 2-9, „Informare despre o vizită a unei delegaţii a Trupelor de grăniceri ale Republicii Socialiste România în R.D.G., 6.06.1986".
[28] Ibidem, dosar HA I, 4203, f. 148-l54, „Raport cu privire la conferinţa şefilor serviciilor de informaţii militare ale statelor majore generale ale armatelor statelor participante la Tratatul de la Varşovia din 10-l3.04.1985, Praga". Mulţumim lui Stephan Wolf, care ne-a semnalizat existenţa acestui document.
[29] Ibidem, dosar BdL/Dok2946, f. l, „Scrisoare din 11.04.1968". După doi ani, această interdicţie a fost ridicată, cf. ibidem, dosar BdL/Dok 2994, f. 1.
[30] Jordan Baev, Kostadin Grozev, *Bulgaria,* în Persak, Kamiriski, *op. cit.,* pp. 49, 85.

[31] BStU, MfS, dosar SdM 1432, f. 2, 8, „Convorbire cu departamentul securităţii de stat al U.R.S.S. ce a avut loc între 3-6 aprilie 1967 în Moscova".
[32] Ibidem, dosar ZAIG 5101, f. 6-8, „Cuvânt de bun-venit participanţilor la conferinţa grupului pentru coordonarea contraspionajului în departamentele de telecomunicaţii ale serviciilor secrete socialiste europene din 20 noiembrie 1967."
[33] BStU, BV Magdeburg, dosar Abt. IX, 642, f. 120, „Extras din instrucţiunile aferente Ordinului nr. 1/75 cu privire la identificarea, recunoaşterea şi împiedicarea părăsirii ilegale a R.D.G. şi combaterea comerţului cu persoane ostile statului, 15.01.1976".
[34] Monika Tantzscher, *Die verlängerte Mauer. Die Zusammenarbeit der Sicherheilsdienste der Warschauer-Pakt-Staaten bei der Verhindenmgvon„RepublikJhicht",Eâ.* BStU, Berlin, 1998, pp. 47-48, 53, 55-57, 6l-62.
[35] Vezi studiul semnat de Monika Tantzscher, în curs de apariţie în Germania.
[36] BStU, MfS, dosar Abt. X, f. 75, 78-81, „Notă cu privire la o călătorie de serviciu, 20.05.1986".
[37] Ibidem, dosar Abt. X, 537, f. 22, „Răspunsul Direcţiei a X-a adresat M.S.S., Magdeburg, 28.08.1987"; Scrisori similare din anul 1987 în ibidem, f. 23-29; începând cu anul 1980 în ibidem, B V Erfurt, dosar A1M 168/85, voi. I/I, f. 198.
[38] Siegfried Bock, Ingrid Muth, Hermann Schwiesau (coord.), *DDR-Aufienpolitik im* ***Ruckspiegel*** *Diplomatei: im Gesprăch,* Ed. Lit-Verlag, Miinster, 2004, p. 165. Referitor la relaţia dintre Honecker şi Ceauşescu vezi şi studiul lui William Totok, *Wer zu spat kommt, den bestraft das Leben. Zeitgeschichtliche Materialien: die Gedăchtnisprotokolle Honecker — Ceauşescu,* în „Halbjahresschrift fur siidosteuropăische Geschichte, Literaturund Politik" 6(1994)2, pp. 7-22.
[39] BStU, MfS, dosar HA 11/10, 243, f. 292-294, „Ordin nr. 13/89 cu privire la desfăşurarea, comanda şi conducerea grupurilor operative de legătură ale Ministerului Securităţii Statului de pe lângă organele de securitate străine prietene din 14.07.1989".
1
ÎL

Capitolul 4
;
O ţară „frăţească", un serviciu secret ostil. Agenţi şi informatori Stasi în România

în ceea ce privea conducerea Stasi, perioada 1968-l973 a confirmat suspiciunile pe care le avea faţă de România. O ţară comunistă, *prietenă, chiar frăţească,* cum era caracterizată în limbajul de lemn, se transformase într-una *ostilă.* Din acest motiv, cel mai probabil în octombrie 1968, spionajul est-german a făcut o excepţie, înfiinţând în Ambasada R.D.G. de la Bucureşti o „rezidenţă cu acoperire legală" — denumită expres în acest fel de ofiţerii Stasi. Particularitatea acestui caz consta din faptul că România era singura ţară din sfera de putere sovietică în care HV A a decis înfiinţarea unei rezidenţe, care se ocupa în mod activ de spionaj.

întrucât, începând din 1973, R.D.G. fusese recunoscută internaţional de majoritatea statelor şi, drept urmare, a înfiinţat reprezentanţe diplomatice în capitalele respective, HV A şi-a putut crea astfel rezidenţe, în anii '80, spionajul est-german şi-a putut sprijini munca de informaţii pe rezidenţe aflate în întreaga lume, cu excepţia ţărilor din Blocul Răsăritean, împărţind ţările în anumite categorii, strategia HV A în această direcţie era următoarea: fiecare grup de ţări prezenta anumite caracteristici comune, care erau de maximă importanţă pentru activitatea rezidenţelor. Din grupul de ţări „A" făceau parte toate statele membre ale N.A.T.O. Grupul de ţări „B" cuprindea toate statele vest-europene democrate, dar care nu erau membre ale N.A.T.O., grupul de ţări „C" cuprindea statele arabe şi Israelul, iar grupul de ţări „D" avea în componenţă continentul african. Pe lângă acestea, mai exista categoria „E", cu ţări din America Latină, şi grupul de ţări „F", ce cuprindea părţi vaste

din Asia, precum şi Australia şi Noua Zeelandă. în coada listei se mai afla încă un grup care viza numai cinci state. Din acesta, grupul „G", făceau parte Albania, China, Iugoslavia, Cuba şi România. Aşadar, România, din acest punct de vedere, se afla în aceeaşi oală cu alte state socialiste considerate „disidente", „rebele" sau „deviaţioniste"[1]. Clasificarea gândită de Stasi ilustrează gradul mare de neîncredere pe care îl avea în Securitate. Atât HV A cât şi Stasi în ansamblul ei împărtăşeau o viziune comună: România se situa pe o poziţie politică cel puţin echivocă.

„Cupielea în buzunar". Rezidenţa Stasi în România

Paradoxal, deşi România şi R.D.G erau două ţări aliate, ele se comportau la nivel de servicii secrete ca şi când ar fi făcut parte din alianţe diferite, ostile una celeilalte. în această privinţă, un singur aspect deosebea România de Polonia, alt stat comunist în care Stasi a devenit activă după grevele muncitoreşti din 1980 şi 1981. în Polonia, Stasi, inclusiv HV A, a înfiinţat o reţea de informatori alcătuită din cetăţeni ai R.D.G. şi polonezi, despre care „Sluzba Bezpieczenstwa", serviciul de informaţii din Polonia comunistă, nu trebuia să ştie nimic. în acelaşi timp, serviciile secrete ale celor două state, R.D.G. şi România, şi-au consolidat în Polonia relaţiile de cooperare la nivel oficial. Scopul urmărit de Stasi, prin ambele strategii, cea oficială şi cea ascunsă, era de fapt acelaşi: combaterea mişcărilor reformiste şi de protest asociate sindicatului „Solidaritatea". Prin urmare, era vorba de sprijinirea comuniştilor aflaţi la putere în Polonia[2]. Pe de altă parte, Stasi privea cu suspiciune conducerea de partid din România, dar era interesată şi de eventualele tulburări sociale. Pe lista „rezidenţelor cu acoperire legală" a HV A, România apărea în 1985 ca unica ţară din lagărul socialist. în viziunea serviciului secret de la Berlin, o rezidenţă trebuia înfiinţată numai în acele ţări în care Stasi nu

putea să întreţină Gnipuri Operative. Astfel, est-germanii aut decis să pună pe picioare la Bucureşti o reţea de spioni „cu pie-; lea în buzunar", cum erau numiţi de către ofiţerii de securitate, adică agenţi care aveau paşaport diplomatic, fiind perfect protejaţi de acest statut.

Pentru a putea analiza obiectiv activitatea rezidenţei Stasi în România, eficienţa de care a dat dovadă, trebuie luate în cal-' cui anumite elemente: în primul rând, rezidenţa avea o exis-' tentă relativ recentă. în al doilea rând, membrii acesteia erau-nevoiţi să-şi ia măsuri de precauţie mult mai subtile şi mai nu-' meroase dat fiind faptul că se acţiona într-o ţară „frăţească", iar orice eventual eşec s-ar fi soldat cu efecte negative deosebite, în al treilea rând, nu trebuie uitat că o rezidenţă are şi rolul de şcoală pentru spionii debutanţi în această meserie. în acest caz, unii agenţi Stasi erau trimişi pe o perioadă de câteva luni la Bucureşti pentru a se forma, evitându-se expedierea lor încă de la început într-un spaţiu profund inamic, cum ar fi fost rezidenţa Stasi din R.F.G. Nu în ultimul rând, sfârşitul anilor '80 a reprezentat o perioadă cel puţin bizară şi pentru R.D.G!, dar şi pentru România, care îşi găseau totuşi puncte de vedere comune, de rezistenţă şi împotrivire în „Era Gorbaciov".

Securitatea a urmărit să-şi perfecţioneze controlul informativ-operativ asupra „cadrelor şi agenţilor de spionaj cu acoperire diplomatică". De altfel, aceasta a fost una dintre directivele principale ale programului de măsuri ale D.S.S. din România pe anul 1989. în acest document, se afirma că „aparatul de contraspionaj va acorda atenţie specială rezidenţelor de spionaj din ambasadele acreditate în ţara noastră"[3], răspunzătoare fiind Direcţia a IH-a, cunoscută şi Direcţia „Contraspionaj", care colabora strâns cu Direcţia a IV-a, „Contrainformaţii militare", pentru a realiza această directivă de muncă. în paralel, s-au intensificat măsurile de control asupra acţiunilor protocolare organizate de străinii aflaţi în România, scopul fiind acelaşi: depistarea activităţilor suspecte pe linie de contraspionaj. Ziariştii străini erau şi ei atent supravegheaţi pentru a se neutraliza

din timp orice activităţi considerate „ostile" de către regimul
comunist.

Despre rolul jucat de misiunile diplomatice ale R.D.G. în spionajul est-german s-au făcut puţine cercetări. Lipsa informaţiilor concludente, ca urmare a distrugerilor de documente din arhiva Stasi, ne obligă să analizăm succint acest subiect. Se cunoaşte însă faptul că Markus Wolf, care a condus HV A de la începutul anilor '50 până în 1986, nu era adeptul „liniei legale". O prioritate pentru HV A a fost înfiinţarea în Republica Federală Germania a unei reţele extrem de numeroase de agenţi Stasi, reţea care era în legătură directă cu centrala HV A din Berlinul de Est, fără a se folosi de reprezentanţa diplomatică a R.D.G. de la Bonn. Apropierea geografică a avantajat această metodă în Germania divizată. în alte state, dimpotrivă, ambasada R.D.G. juca un rol mult mai important. în cadrul Stasi, HV A era răspunzătoare — într-o măsură covârşitoare — de activitatea ambasadelor R.D.G. Astfel, sarcinile spionajului est-german erau, pe de o parte, să protejeze ambasadele R.D.G. împotriva activităţilor de spionaj ale altor servicii secrete, iar pe de altă parte, să folosească posibilităţile reprezentanţelor diplomatice din străinătate pentru a-şi desfăşura propriile operaţiuni de spionaj. în al treilea rând, HV A răspundea de legăturile dintre rezidenţele cu acoperire legală din străinătate şi centrala din Berlinul de Est[4].

Câteva detalii ale activităţii rezidenţei din Bucureşti a HV A se regăsesc în baza de date ŞIRA. în situaţiile memorate de această bază de date, care cuprinde perioada 1969-l989, se arată faptul că, din cele aproape 500.000 de informaţii înregistrate, majoritatea covârşitoare se referea la persoane, probleme şi situaţii informative din Republica Federală Germania. Vecinul de peste Zidul Berlinului a fost dintotdeauna pentru HV A, dar şi pentru statul est-german în ansamblu, punctul de referinţă cel mai important.

ŞIRA conţine 3.023 de informaţii care se referă, direct sau indirect, la România. Partea covârşitoare a acestora reflectă politica românească faţă de Vest sau face obiectul unor probleme

europene, în care România avea un rol mai mult sau mai puţin important. Astfel, multe dintre aceste informaţii priveau modul în care era apreciată, în Republica Federală Germania, situaţia din România. De asemenea, datele indicau şi ce fel de informaţii despre România aveau la dispoziţie serviciile secrete din R.F.G. în această situaţie, sursele cele mai active ale HV A, care puteau analiza România, nu se aflau în Bucureşti, ci în Republica Federală Germania. Dintre aceste surse făceau parte bine cunoscuţii spioni din Ministerul de Externe de la Bonn, Hagen Blau („Merten"), Herbert Kemper („Harry"), Ludwig Pauli („Adler") şi Klaus Kurt von Raussendorff („Brede"), agenţii HV A infiltraţi în Serviciul Federal de Informaţii Gabriele Gast („Gisela", „Gerald", „Denkmal", „Reinhard") şi Ludwig Spuhler („Peter"), spionul Rainer Rupp („Topas") de la cartierul general al N.A.T.O. din Bruxelles, precum şi un colaborator neoficial infiltrat în „Uniunea Federală a Industriei Germane" din R.F.G. cu numele conspirativ „Jack"[5].

Gabriele Gast, care activa deja pe lângă Serviciul Federal de Informaţii şi spionajul vest-german, a transmis HV A mai multe date extrem de importante cu privire la situaţia internă din România, precum şi referitor la politica externă a Bucureştilor[6], în anii '70 şi '80, cele opt surse vest-germane ale HV A menţionate aici au cules 555 din cele 3.023 de informaţii. Gabriele Gast, cu 147 de informaţii referitoare la chestiuni româneşti, a fost una dintre cele mai bogate surse. A fost depăşită numai de colegul ei din Serviciul Federal de Informaţii, Ludwig Spuhler, care a efectuat 150 de transmiteri de informaţii. Dintre sursele cele mai importante folosite de spionajul est-german făcea parte şi „Ahmed". Numele conspirativ făcea referire la o persoană din spaţiul arab, căci HV A dădea frecvent agenţilor negermani nume conspirative familiare lor. între 1979 şi 1986, HV A a reuşit să primească de la această sursă 28 de informaţii referitoare la România, aproape toate fiind apreciate de spionii din Berlinul de Est drept peste medie de valoroase. „Ahmed" nu a avut însă acces direct pe teritoriul României. El dispunea, în primul rând, de cunoştinţe referitoare la politica

vest-germană în Orientul Apropiat şi, în legătură cu. a inclus şi România în sintezele sale[7].

Dacă ţinem seama de faptul că, în cazul surselor indicate aici, este vorba despre agenţii cei mai prolifici, care au dat numeroase informaţii despre România, este cât se poate de evident că HV A nu a putut plasa în România aproape nici un informator care să transmită informaţii utile în mod neîntrerupt, într-o perioadă de timp mai îndelungată. Pe lângă cele nouă surse enumerate, HV A mai avea încă 35 de colaboratori neoficiali care au transmis cel puţin 10 note informative ce făceau referiri la România, dar într-o mai mică măsură. Un alt colaborator neoficial, botezat „Neubert", a fost activ între 1972 şi 1978 şi a semnat note informative aproape exclusiv despre probleme politice, economice şi sociale româneşti. „Neubert" a analizat evenimente interne din P.C.R. şi din conducerea de stat română. De aceea, e foarte posibil ca acest agent al HV A, în toată această perioadă, să fi avut posibilitatea să locuiască neîntrerupt în România. Din păcate, informaţiile sumare nu pot stabili un detaliu important, dacă a fost sau nu agentul „Neubert" cetăţean român, sau un diplomat de la Ambasada R.D.G. din Bucureşti. Agentul „Spree" a fost însă diplomatul est-german Wolfgang Seidel, care mai obişnuia să folosească şi numele conspirativ „Wolfgang Sperling". El a fost activ în România între 1974 şi 1979 şi a transmis exclusiv informaţii despre România, în total, HV A s-a folosit de 46 de note informative ale acestuia, care făceau frecvent referiri la aspecte de politică externă ale României, neevitând însă probleme interne ale ţării, mergând chiar până la descrieri şi analize de schimbări de personal în conducerea de partid şi de stat de la Bucureşti[8].

în ceea ce îi priveşte pe cei 25 de colaboratori neoficiali, într-o majoritate covârşitoare aceştia erau cetăţeni ai Republicii Federale Germania sau ai R.D.G., iar în cazuri izolate veneau din alte ţări occidentale. Printre aceştia din urmă, se afla un diplomat belgian cu numele conspirativ „Angestellte" („Angajat") şi un ziarist norvegian cu numele conspirativ „Lanze". Din păcate pentru HV A, informatorii din Occident nu aveau

nici ei acces direct la instituţiile din România[9]. Informaţiile care au fost obţinute prin intermediul rezidenţelor Stasi au fost înregistrate într-un mod corespunzător în baza de date ŞIRA abia în anii '80. Până atunci, HV A înregistra doar sursele, prin urmare, numele conspirative ale colaboratorilor neoficiali.

în perioada anilor '80, mai exact între 1981 şi 1989, HVA a primit 1.252 de note informative referitoare la România. Dintre acestea, 173 proveneau de la rezidenţa din Bucureşti. Luând în calcul situaţiile nominale ale bazei de date ŞIRA, în anii '80 a existat un total de 18 informatori care au depus eforturi în munca informativă a spionajului est-german, o muncă mai degrabă modestă. în majoritatea lor, aceştia erau cetăţeni est-germani, diplomaţi ai Ambasadei R.D.G. din Bucureşti. Unii aveau, în cadrul Stasi, statutul de „ofiţer în misiune specială" (OibE), aceştia fiind Edgar Gladitz („Ivo"), Klaus Neumann („Kuhnert") şi Bcrnd Schwarz („Mark"). în jurul anului 1984 Klaus Neumann a fost înlocuit cu Wilfried Hertzsch („Brey"), care i-a preluat funcţia de „Hauptamtlichcr Sicherheitsbeauftragtcr" (angajat permanent, responsabil cu securitatea) în ambasada din Bucureşti. în afară de aceste pseudonime nu este exclus ca aceştia să fi folosit şi altele, de obicei schimbând doar numele de familie, nu şi prenumele. Schwarz, care în ochii celorlalţi diplomaţi ocupa funcţia de secretar 11, era de fapt rezident şi, în virtutea acestei calităţi, ofiţer de conducere în Direcţia a IlI-a a HV A, care avea autoritatea asupra rezidenţelor. Sarcina sa consta în a se întâlni în mod regulat cu angajaţi ai Ambasadei R.D.G. de la Bucureşti, care erau şi informatori. Aceste întâlniri aveau un caracter special, fiind strict secrete şi neîmpărtăşite celorlalţi angajaţi ai misiunii diplomatice. Fiind rezident, Schwarz răspundea şi de menţinerea legăturilor cu centrala HV A din Berlinul de Est. El transmitea lunar, prin curier sau telegrame cifrate, informaţiile care îi parveneau de la colaboratorii lui neoficiali şi de la persoanele de contact din reţea. în anii '80, în toată această activitate de spionaj erau implicaţi şi alţi angajaţi ai ambasadei, precum ataşatul cultural Klaus Behling

(„Christian Becher") sau ofiţerul de presă Roland Buchwald
(„Reinhard Walter"). Un alt diplomat, Siegfried Anders, era suspectat de Securitate ca fiind rezidentul HV A din ambasadă. Alţi membri ai ambasadei din acea perioadă, care se regăsesc în dosarele HV A cu nume conspirative, precum „Feder", „Carl"/„Karl", „Ulme" şi „Zink", nu au putut fi identificaţi fără echivoc drept agenţi ai Stasi.

Sursa „Tanne" („Brad"), care transmitea note informative şi la rezidenţă, era de fapt un cuplu din R.D.G. trimis în misiune la Bucureşti pentru o perioadă mai lungă de timp, dar în afara ambasadei[10]. Pe lângă aceştia mai exista personal care întreţinea legăturile tehnice ale ambasadei, precum un operator radio, trimis de HV A cu un statut de „ofiţer în misiune specială"[11].

în afară de HV A, departamentul de spionaj est-german, şi alte servicii sau departamente ale Stasi au trimis informatori în cadrul ambasadei. Dieter Hadel, numit ataşat comercial la Bucureşti în 1984, activa şi ca informator, fiind botezat „Hans Alberts". Acesta lucra în principal pentru Direcţia a XVIII-a a Stasi, care răspundea de domeniul economiei naţionale[12]. Tot în 1984, la Ambasada R.D.G. din Bucureşti Dieter Lumpe a fost numit şeful biroului „Tehnic-Comercial". Avea deja experienţă considerabilă, pentru că între 1955 şi 1961 lucrase în R.F.G., în calitate de agent al HV A. în ambasadă era persoana prin intermediul căreia se realizau contactele cu întreprinderile industriale est-germane, ceea ce i-a prilejuit dezvoltarea unei relaţii aparte cu reprezentanţi ai întreprinderilor similare româneşti. Despre toate acestea, el raporta ocazional centralei Stasi din Berlinul de Est, semnând notele informative cu numele conspirativ pe care îl avea, „Lamm" („Miel"). în realitate însă, Dieter Lumpe se subordona Direcţiei Principale 11/10 a Stasi, al cărui domeniu de activitate era tocmai spionajul şi contraspionajul în ambasade[13].

Dintre cele 173 de informaţii pe care „rezidenţa cu acoperire legală" din Bucureşti le-a trimis în centrala HV A, 50% se referă la relaţiile externe ale României, cealaltă jumătate

abordând în mod exclusiv teme de politică internă. în felul acesta, HV A a primit în repetate rânduri — pe lângă rapoarte generale despre situaţia internă a ţării — şi aprecieri ale situaţiei din interiorul Partidul Comunist Român. Numai o singură notă informativă menţiona o mişcare subterană în titlul ei, care era „Cu privire la acţiunile unui sindicat ilegal aşa-numit liber din R.S.R.", referindu-se la Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România (S.L.O.M.R.). Referitor la situaţia şi starea de spirit ale celor care aparţineau minorităţii germane, precum şi exodul lor în Republica Federală Germania, de la rezidenţa cu acoperire legală a HV A din Bucureşti s-au primit numai informaţii fragmentare.

Agenţii Stasi români în vizorul Securităţii

La începutul anului 1969, spionajul est-german semnala într-o sinteză în care se analiza situaţia de la Bucureşti faptul că „organele de securitate din România sunt încă orientate strict general în privinţa activităţilor de subversiune, respectiv spionaj, externe, fără a face vreo deosebire între ţările socialiste şi cele imperialiste."[14] Prin urmare, Stasi considera că, pentru România, nu mai exista nici o diferenţă între serviciile secrete socialiste prietene şi cele vestice, ostile lagărului socialist. Constatarea lor nu era una pozitivă la adresa Securităţii, sensul afirmaţiei fiind acela că, în loc să facă deosebiri între serviciile secrete prietene, cele din lagărul socialist, şi serviciile secrete duşmane, ale regimurilor capitaliste, Securitatea punea semn de egalitate între ele, considerându-le la fel de periculoase.

Ofiţerii Stasi aveau dreptate. Această nouă abordare a muncii informative s-a concretizat în special în momentul când s-a înfiinţat, în cadrul Securităţii, o unitate specială, de elită a contraspionajului, având codul U.M. 0920/A. Anul în care a luat fiinţă este în continuare incert. Se consideră că Ceauşescu a hotărât înfiinţarea ei în 1969, după invadarea Cehoslovaciei de către sovietici[15]. Pe de altă parte, se afirmă că momentul creării

ei este anul 1971, după ce liderul de la Bucureşti s-a întors din vizita făcută în China în vara acelui an[16], când aflase că serviciul secret chinez descoperise o încercare de asasinare a preşedintelui Mao Tse Tung, care a fost pregătită de generalul de armată chinez Lin Biao ajutat de Moscova. Lui Ceauşescu i se comunicase, printre altele, faptul că toţi cei care participaseră la acest complot erau cetăţeni chinezi care studiaseră în Uniunea Sovietică. La întoarcerea în România, Ceauşescu a ordonat crearea unei „unităţi contrainformative speciale", total conspirată, a cărei unică sarcină trebuia să fie protejarea persoanei sale împotriva unei lovituri de stat regizată de Moscova[17]. Oricare ar fi fost momentul exact al înfiinţării U.M. 0920/A, cert este că sarcina noii unităţi era „prevenirea şi neutralizarea oricărui atentat la viaţa şi libertatea secretarului general al Partidului Comunist Român, pus la cale de organele de informaţii externe ale Pactului de la Varşovia"[18]. La acea dată, U.M. 0920/A trebuia să identifice şi să ţină sub urmărire cetăţenii români care lucrau în domeniul militar sau care erau activişti de partid şi făcuseră studii sau cursuri de specializare în Uniunea Sovietică. De asemenea, unitatea avea în sarcină supravegherea ambasadelor şi reprezentanţelor din România ale ţărilor Tratatului de la Varşovia, precum şi pe cei care îşi desfăşurau activitatea în aceste reprezentanţe. Cetăţenii români care întreţineau relaţii cu misiunile diplomatice socialiste sau cu agenţiile lor economice erau la rândul lor puşi sub observaţie. Turiştii din Uniunea Sovietică şi din alte ţări socialiste erau supravegheaţi selectiv, încercându-se descoperirea unor legături ale acestora cu cetăţenii români[19].

La începutul existenţei sale, U.M. 0920/A a avut sediul central în două clădiri învecinate, funcţionând sub acoperirea de filială a Institutului de Conjunctură Internaţională, o instituţie creată de D.I.E. care o folosea drept acoperire pentru sediile sale. Unitatea avea şi un centru de supraveghere însărcinat să intercepteze convorbirile telefonice şi comunicaţiile cifrate prin telex şi radio ale ambasadelor socialiste membre ale Tratatului de la Varşovia. Acest centru de supraveghere a fost şi el

conspirat integral, găsindu-se soluţia ascunderii lui chiar în sediul Comitetului Central al partidului. Pe uşa de la intrare, pentru a se înlătura orice suspiciune, dar şi pentru a se evita orice efracţie întâmplătoare, stătea scris „Arhivele prezidenţiale".

A fost nevoie de o perioadă destul de îndelungată pentru ca întreaga unitate să funcţioneze aşa cum dorea Ceauşescu. U.M. 0920/A nu avea în primele luni de la înfiinţare o reţea informativă sau o agentură, ci doar ofiţeri de securitate specializaţi în operaţiuni de filaj. Aceştia, odată cu trecerea timpului, au participat la acţiuni de filaj şi supraveghere informativă şi a membrilor marcanţi ai Consiliului de Stat, prim-miniştrilor sau a secretarilor CC. al P.C.R. Cu toţii erau puşi sub observaţie, pentru a se verifica loialitatea lor faţă de partid şi faţă de Nicolac Ceauşescu. U.M. 0920/A a primit această sarcină sensibilă, pentru că poziţiile acestora erau mult prea importante pentru a fi urmăriţi de celelalte unităţi ale Securităţii.

în momentul când generalul Pacepa a defectat, întregul Departament al Securităţii Statului a fost obligat să se reformeze. U.M. 0920/A a fost nevoită să procedeze într-o manieră similară, mai ales pentru că Pacepa era destul de familiarizat cu activitatea acestei unităţi. Astfel, începând cu anul 1978, U.M. 0920/A s-a transformat în U.M. OHO, numită şi „Contraspionaj Est" (ţări socialiste). Noua U.M. 0110 a devenit o unitate specială extrem de puternică, un fel de Securitate în miniatură, denumită de cei care aparţineau de ea şi Unitatea „N" de la Necunoscut[20]. Dotarea pe care o avea îi dădea posibilitatea de invidiat de a nu mai fi nevoită să colaboreze cu celelalte departamente ale Securităţii. Unitatea avea acum propriul compartiment TO (Tehnică Operativă), unde se puteau realiza inclusiv redările interceptărilor efectuate cu transcrierea şi traducerea lor, iar corespondenţa celor urmăriţi şi care se dovedea de interes pentru unitate era interceptată de un compartiment propriu, fără a mai fi nevoie să se apeleze la celelalte unităţi speciale ale Securităţii. Existau acum trei sedii operative şi un garaj, iar ofiţerii erau obligaţi în fiecare dimineaţă, înainte de a intra în clădire, să verifice dacă nu au fost filaţi

de un serviciu de informaţii duşman, luând măsuri specifice de contrafilaj.

în anul 1989, U.M. 0110 avea în componenţa sa 304 persoane, dintre care 264 erau ofiţeri. Aceştia lucrau în patru servicii informative. Două dintre ele se ocupau exclusiv de Uniunea Sovietică. Un al treilea serviciu avea în sarcină supravegherea ofiţerilor, agenţilor şi informatorilor serviciilor secrete din Ungaria şi Iugoslavia, cel de-al patrulea ocupându-se de restul ţărilor socialiste, inclusiv R.D.G. în fiecare serviciu al U.M. 0110 existau compartimente, astfel încât ofiţerii de securitate care aveau sarcina de a anihila activitatea agenturii Stasi în România lucrau în aşa-numitul „Compartiment anti-Stasi" al Serviciului IV. în anul 1989, acest compartiment era format doar din trei ofiţeri de securitate, un maior, un căpitan şi un locotenent, unul dintre ei având atribuţii şi pe reţeaua Mongolia-Coreea de Nord.

Cu numai trei ofiţeri dintr-un total de 264 ai U.M. 0110, compartimentul anti-Stasi, condus atunci de maiorul loan Rusan, s-a concentrat asupra angajaţilor şi diplomaţilor Ambasadei R.D.G de la Bucureşti, urmărind în acelaşi timp şi persoanele care lucrau la Agenţia economică est-gennană sau la biroul „Interflug", reprezentanţa liniei aeriene est-germane de la Bucureşti. Deşi unitatea avea la dispoziţie mijloace tehnico-operative importante, compartimentul anti-Stasi, precum şi celelalte compartimente mai mici ale unităţii au întâmpinat deseori greutăţi când au organizat operaţiuni de filaj şi interceptare ale agenţilor Stasi din România. Spre deosebire de cei care lucrau în compartimentele anti-sovietic şi anti-maghiar, care aveau întotdeauna prioritate: „Majoritatea tronsoanelor de ascultare erau la anti-K.G.B — afirmă loan Rusan —, iar noi prindeam rar mijloace de ascultare. Ni s-a întâmplat să avem tehnica instalată, să tragem şi firele până la centrală şi să nu avem loc în centrală de liniile date activităţii de depistare a oamenilor K.G.B.-ului. Aveam planul de lucru, dar nu aveam mijloace complexe, centrala fiind plină de liniile pentru ruşi şi unguri"[21]. în aceste condiţii, este greu de apreciat cât de eficientă a fost activitatea acestui compartiment al Securităţii. Pe de altă parte, arhiva unităţii U.M. 0110, atât cât s-a mai păstrat astăzi, este în continuare inaccesibilă cercetătorilor — ca, de altfel, marea parte a arhivei D.I.E. Fiind considerată extrem de periculoasă, aceasta nu mai există în totalitatea ei, ofiţerii U.M. 0110 procedând în timpul evenimentelor din decembrie 1989 la distrugerea a numeroase dosare operative care se aflau în lucru la acea dată.

Dintre agenţii şi informatorii Stasi care erau cetăţeni români, compartimentul care îi avea în lucru a reuşit să identifice cel puţin doi care aveau acces la un nivel ridicat de informaţii. Pe de altă parte, în arhiva Stasi se păstrează detalii despre două surse ale rezidenţei cu acoperire legală din Bucureşti, „Berger" şi „Zobel", care au trimis rapoarte exclusiv despre situaţia internă a României. Profilul lor tematic, dedus pe baza naturii subiectelor despre care ei trimiteau informaţii, indică faptul că erau cetăţeni români. în cazul lui „Berger" era vorba de Eduard Eisenburger[22]. De naţionalitate germană, profesia de bază a lui Eisenburger a fost aceea de ziarist, fiind membm al Uniunii Ziariştilor din R.S.R. din anul 1952. A fost secretar de redacţie la revista *Neuer Weg* între 1952 şi 1957, participând apoi la înfiinţarea ziarului *Volkszeitung* din Braşov, care a devenit revista *Karpalen-Rundschau.* Eisenburger a fost redactor-şef al acestei reviste între 1965 şi 1989. începând cu anul 1957, Eisenburger a îmbrăţişat şi cariera politică, înscriindu-se în P.C.R. Acest nou statut i-a oferit posibilitatea de a deveni membm al Consiliului de Stat (1969-l989), membm al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste (în 1971), vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste (din 25 mai 1974) şi preşedinte al Consiliului Naţional al Oamenilor Muncii de Naţionalitate Germană (1969-l980).

Toate aceste funcţii îi ofereau oportunitatea de a fi un om destul de informat, într-o ţară în care informaţia era atât de atent controlată. Mai mult chiar, Eisenburger reuşise mai mult decât să se afle la conducerea acestor organizaţii. El a fost ales deputat în Marea Adunare Naţională în toate legislaturile dintre 1965-l989, fiind membm al Comisiei Constituţionale a

M.A.N. (din 21 august 1965), membru al Grupului parlamentar
de prietenie R.S.R.-R.F.G. (1975-l989) sau membru al Comitetului de conducere al Grupului român din Uniunea interparlamentară (1980-l985)[23]. Fără îndoială, poziţii favorabile unui agent Stasi eficient.

Fondul de dosare „Rosenholz" din arhiva Stasi, accesibil cercetătorilor începând din vara anului 2003, oferă însă o imagine diferită a lui Eisenburger, cunoscut de ofiţerii Stasi şi drept agentul „Berger". Dosarele „Rosenholz" conţin fişele personale şi de dosar ale HV A, care, după desfiinţarea Stasi, au ajuns în mâinile serviciului secret american CI.A. Acesta a înapoiat cea mai mare parte din ele, în anul 2003, Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi din Berlin. întrucât o bună parte din arhiva HV A a fost distrusă în 1990, dosarele „Rosenholz" au o deosebită importanţă. Potrivit acestor dosare, Eisenburger a fost utilizat de HV A ca „persoană de contact" şi nu „colaborator neoficial", adică informator[24]. Metodologia Stasi prevedea că „persoanele de contact" sunt acele persoane care erau contactate în mod regulat de un ofiţer al HV A, deoarece ele puteau furniza informaţii interesante pentru spionajul est-german. Persoanele de contact erau dirijate „în orb", obţinându-se de la ele informaţii care ar fi putut fi interesante fără a se insista pe anumite amănunte. Prin urmare, persoanele de contact nu ştiau că partenerul lor de discuţii era un agent Stasi.

Spre deosebire de persoanele de contact, informatorii Stasi, cunoscuţi şi sub denumirea de colaboratori neoficiali, erau obligaţi să-şi prezinte notele informative în scris sau, uneori, sub formă orală. Existând un angajament ferm cu aceştia, colaboratorii neoficiali erau obligaţi să respecte regulile conspirative şi să execute misiuni concrete. Din această cauză, ei erau integraţi într-o măsură mult mai mare în aparatul serviciului secret est-german decât era implicată o persoană de contact. De asemenea, spre deosebire de persoanele de contact, informatorii erau ghidaţi la modul concret de către ofiţerul care răspundea de ei.

Aşadar, în dosarul său din arhiva Stasi, în dreptul numelui Eduard Eisenburger nu figurează observaţia „spion", „agent" sau „informator". Pe de altă parte, chiar dacă reprezentantul minorităţii germane din M.A.N. era doar o persoană de contact a Stasi, acest lucru nu înseamnă că Eisenburger, care se întâlnea periodic cu ofiţeri Stasi de la rezidenţa din Bucureşti, ei prezentându-i-se drept diplomaţi, nu era stors de informaţii de către aceştia la modul cel mai concret. Este foarte posibil ca Eisenburger să fi fost folosit de Stasi, tot „în orb" şi ca „agent de influenţă" fără ca etnicul german să sesizeze acest lucru. Cu alte cuvinte, ca o persoană care, folosindu-se de poziţia sa, să poată exercita schimbarea într-un fel sau altul a unei conjuncturi politice sau a unei opinii împărtăşite de mai mulţi politicieni, toate acestea în favoarea Stasi şi, în ultimă instanţă, a R.D.G. Chiar şi în aceste condiţii, a fost Eisenburger o persoană de contact a Stasi prolifică, spionajul est-german a profitat oare la maxim de avantajele oferite de funcţiile pe care le avea „Berger"?

Funcţiile în care fusese numit îi permiteau lui Eisenburger să aibă convorbiri cu reprezentanţi oficiali ai R.D.G., dar şi cu diplomaţi şi politicieni vest-germani, el fiind şi membru al Grupului parlamentar de prietenie R.S.R.-R.F.G. Dacă Eisenburger ar fi fost obligat, indirect sau direct, să desfăşoare o activitate de spion al Stasi, acest lucru ar fi fost menţionat în dosarele HV A. Deoarece, el ar fi reprezentat de fapt, pentru orice ofiţer care l-ar fi avut în lucru o dovadă importantă a propriilor performanţe, prezentându-se la centru cu un informator care avea o astfel de poziţie politică. între 1982 şi 1987, HV A a înregistrat în baza de date ŞIRA un total de 25 de rapoarte informative provenite de la Eisenburger, toate fiind transmise verbal, Stasi nepermiţând note informative scrise din partea lui. Aceste note au fost apreciate însă ca având o valoare medie. Cu o singură excepţie: raportul intitulat „Despre situaţia politică internă înainte de Congresul al XlII-lea al P.C.R.", considerat de est-germani drept un document „preţios".

Pe de altă parte, informaţii de „vârf, socotite foarte valoroase, nu au fost transmise nici măcar o dată de întreaga „rezidenţă cu acoperire legală" a HV A de la Bucureşti. Judecând după numărul de note informative primite, doar Edgar Gladitz s-a dovedit a avea mai mult succes. Lucrând sub numele conspirativ „Ivo", acesta a transmis 30 de note informative la centrala din Berlinul de Est în perioada 198l-l982. în ele se raportau frecvent opiniile diplomaţilor occidentali despre situaţia din România[25].

Revenind la activitatea secretă a lui Eiscnburger, oricât de valoros sau nu a fost pentru spionajul est-german în calitatea lui de persoană de contact, chiar dacă a fost destul de naiv încât să creadă că diplomaţii Ambasadei R.D.G. care îl contactau erau doar simpli diplomaţi, cert este că a acceptat să fie recompensat de aceştia într-un fel sau altul. Numai că, în România anilor '80, operaţiunile de spionaj erau răsplătite pe măsura situaţiei generale a românilor, care trăiau într-o penurie de nedescris. Astfel, din când în când, filajul Compartimentului anti-Stasi a Securităţii observa şi nota faptul că Eisenburger a fost vizitat la locuinţa sa de diplomaţi ai Ambasadei R.D.G. de la Bucureşti, care aveau cu ei sacoşe pline de alimente ce nu se găseau în magazine, precum ulei, salamuri sau brânzeturi. De asemenea, aceiaşi diplomaţi scoteau din portbagajul maşinii cu care veneau în vizită la deputatul M.A.N. şi câte două canistre cu benzină, pe care i le lăsau lui Eisenburger. De cealaltă parte a baricadei, Republica Socialistă România îl răsplătise deja, înainte să afle de colaborarea sa cu est-germanii. în anul 1964, Eisenburger primise „Ordinul Muncii" clasa a III-a, iar în 1971 a fost distins cu aceeaşi decoraţie, cu o treaptă superioară, clasa a 1l-a. în anul 1966 a mai primit Ordinul „Tudor Vladimirescu", clasa a V-a. Seria distincţiilor a continuat în acelaşi an cu Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România" clasa a V-a, „Medalia Muncii" şi Medalia „A XX-a aniversare a eliberării patriei"[26].

Potrivit colonelului Ioan Rusan, un alt agent român racolat de Stasi a fost şefa de cabinet a Suzanei Gîdea — fostul

ministru al învăţământului şi preşedintă a Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste (C.C.E.S.) între 1979 şi 1989. Rusan nu menţionează numele respectivei şefe de cabinet, afirmând doar faptul că „era o individă pe nume N.P., al cărei soţ era colonel la trupele de Securitate"[27]. "Numai că în anul 1989, Suzana Gîdea nu avea nici o şefă de cabinet cu astfel de iniţiale. în timp ce Tamara Dobrin avea. Membru al CC. al P.C.R., Tamara Dobrin era şi deputat în Marca Adunare Naţională, dar şi vicepreşedinte al C.C.E.S. între 1983 şi 1989, şefa ei de cabinet a fost Elena Pîngulescu, cunoscută de prieteni drept Nuţi Pîngulescu (N.P.). Este posibil ca aceasta să fi fost în vizorul Compartimentului anti-Stasi din Securitate, suspectată ca fiind agentă a est-germanilor. Dacă a fost un astfel de agent, Elena Pîngulescu a avut ce raporta. Tamara Dobrin nu se folosea de serviciile ei la sediul Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, ci la partid, mai exact la Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste (F.D.U.S.), unde tovarăşa Dobrin conducea Biroul executiv al organizaţiei. Poziţia unui astfel de informator ar fi fost ideală, dacă ţinem cont de funcţiile pe care le avea Tamara Dobrin: membru al Consiliului de Stat, al Comisiei centrale de partid şi de stat pentru sistematizarea teritoriului, al Consiliului Naţional al Radioteleviziunii române sau membru al Comisiei pentru problemele ideologice, ale activităţii politice, culturale şi de educaţie socialistă a CC. al P.C.R. La un moment dat, Compartimentul anti-Stasi a raportat conducerii Securităţii situaţia Elenei Pîngulescu, apreciind că aceasta lucrează pentru spionajul est-german. Ordinele au venit de această dată de la partid, hotărându-se trecerea dosanilui ei de urmărire informativă la Direcţia a V-a a Securităţii, „Pază şi Protecţie Demnitari"[28]. în arhiva Stasi nu există un dosar informativ al Elenei Pîngulescu.

Având în vedere dosarele din arhiva Stasi care pot fi studiate astăzi, nu se pot trage concluzii finale în legătură cu amploarea reţelei de agenţi ai HV A din România. Informaţiile din baza de date SlRA arată însă foarte clar faptul că puţine surse au raportat direct din România, într-o măsură cât de cât demnă

de menţionat. Aşadar, o concluzie poate fi trasă cel puţin în această privinţă: HV A menţinea o reţea minimă de agenţi în România. ŞIRA oferă totuşi un punct de reper în ceea ce priveşte începutul activităţii rezidenţei cu acoperire legală din Bucureşti, în octombrie 1968, Direcţia a III-a a HV A a înfiinţat un dosar de obiectiv cu numele conspirativ „Speicher". în acest dosar au fost înregistraţi mai mulţi informatori, care au colaborat încă din anii '80 cu rezidenţa cu acoperire legală a HV A din Bucureşti[29]. Toate acestea arată faptul că spionajul est-german a privit România nu ca un aliat, ci ca un teritoriu în care erau necesare operaţiuni secrete specifice.

Este demn de remarcat, întâi de toate, faptul că HV A, spionajul est-german, a avut o rezidenţă în Bucureşti, iar importanţa ei era considerată mai curând de rangul doi. Multe dintre rapoartele pe care Stasi le-a primit din România erau în esenţă duble. Pe de o parte, în virtutea funcţiei lor oficiale, angajaţii şi diplomaţii de la Ambasada R.D.G. trimiteau rapoartele la Ministerul de Externe din Berlinul de Est. De acolo, un exemplar era transmis mai departe la unitatea specială ZAIG a Stasi — Grupul Central de Evaluare şi Informare[30]. Pe de altă parte, agenţii raportau şefilor de la HV A informaţii cu acelaşi conţinut, dar pe cale neoficială. Diferenţele dintre un diplomat care simte nevoia să fie bine informat pentru a satisface corespunzător cerinţele propriului minister şi un colaborator neoficial din ambasadă, care raportează centralei serviciilor secrete* nu sunt delimitate în mod clar nici astăzi.

.... N0TE -

[1] BStU, MfS, dosar HV A 407, „Analiza situaţiei, eficacităţii şi rezultatelor activităţii de contramăsuri în obiectivele rezidenţelor cu acoperire legală, 25.11.1985". Activitatea rezidenţelor a fost reglementată prin Instrucţiunile de serviciu nr. HV A1/81 din 15.08.1981, referitoare la sarcinile şi drepturile de a lua decizii ale rezidenţelor,

precum şi printr-o dispoziţie de executare corespunzătoare; aceste instrucţiuni au înlocuit altele mai vechi, din anul 1974 (ibidem, dosar HV A 796, f. l-l8). Cele anterioare acestei date nu s-au identificat în arhive.

[2] Vezi detalii în Basil Kerski (coord.), *Zwangsgeordnete Freundschaft? Die Beziehungen zwischen DDR und Polen, 1949-l990,* Ed. Fibre-Verlag, Osnabriick, 2003, pp. 89-l19. Wlodimierz Borodziej, Jerzy Kochanowski, Bcrnd Schăfer, *Grenzen der Freundschaft. Zur Kooperation der Sicherheitsorgane der DDR und der Volksrepublik Polen zwischen 1956 und 1989,* Ed. Hannah-Arendt-Institut fiir Totalitarismusforschung, Dresden, 2000.

[3] Marius Oprea, *Banalitatea...,* p. 508.

i

[4] BStU, MfS, dosar BdL/Dok 4826, f. l-3, „Ordinul nr. 9/80 din 20.06.1980 privind colaborarea unităţilor de serviciu ale M.S.S. în activitatea politico-operativă şi tehnico-operativă din reprezentanţele din străinătate ale R.D.G. în domeniul lor de operaţii".

[5] Ibidem, dosar HVA/MD/2-5, SIRA-TDB 1l-l4, Informaţii referitoare la ţări — România, sub următoarele numere de înregistrare: XV/6427/60 („Mcrtcn"), XV/381/69 („Harry"), XV/15905/60 („Adler"), XV/13864/60 („Brcde"), XV/378/68 („Gerald"), XV/3331/77 („Reinhard"), XV/22/65 („Denkmal"), XV/96/72 („Peter"), XV/333/69 („Topas"), XV/2001/73 („Jack").

[6] Ibidem, dosar HV A/M D/3, SIRA-TDB 12, Investigaţii referitoare la numărul de înregistrare XV/3331/77 („Reinhard"); între 1984 şi 1987, Gabrielc Gast a transmis şapte informaţii cu privire la situaţia internă şi externă a României, pe care HV A le-a apreciat drept „foarte valoroase" şi le-a încadrat în categoria informaţiilor extrem de importante. Doar aproximativ două procente din toate informaţiile dobândite de HV A au fost apreciate ca fiind informaţii extrem de importante. Vezi şi alte informaţii despre spionii HV A în R.F.G. în Helmut Miiller-Enbergs, *Agenţii, informatorii şi spionii Stasi în Republica Federală Germania,* Ed. Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1999, pp. 39, 176, 186, 193.

[7] Ibidem, dosar HV A/MD/3, SIRA-TDB 12, Investigaţii referitoare la numărul de înregistrare XV/2962/78 („Ahmed").

[8] Ibidem, dosar HVA/MD/2-5, SIRA-TDB 1l-l4, Investigaţii referitoare la numărul de înregistrare XV/3436/72, („Spree"). Despre Wolfgang Seidel vezi şi ibidem, Grupul de fişiere „Rosenholz", număr de înregistrare XV/3436/72; ibidem, dosar HA KuSch 52,

IUBI

f. 26-27, dosar HA KuSch 157, f. 87, 121, dosar HA KuSch, cartela Wolfgang Seidel (din eartoteea de cadre), dosar BV Berlin, Abt. XVIII, 5035, f. 8, 33, 35. începând cu august 1988, Seidel a lucrat ca diplomat la misiunea permanentă a R.D.G. de la Bonn.

[9] Ibidem, dosar HVA/MD/2-5, SIRA-TDB 1l-l4, Informaţii referitoare la ţări — România, XV/l 709/72 („Neubert"), XV/3436/72 („Spree"), XV/5485/60 („Angestelltcr"), XV/5368/62 („Lanze"); toate cele patru surse au fost controlate de Direcţia a IlI-a a HV A.

[10] BStU, MfS, Grupul de fişiere „Rosenholz", numerele de înregistrare XV/2806/78 („Ivo"), XV/2404/80 („Kuhncrt"), XV/286/84 („Mark"), XV/3906/83 („Brcy"), XV/295/85 („Ncxo"), XV/3761/83 („Christian Becher"), XV/6680/82 („Ulme"), XV/4358/77 („Reinhard Walter"), XV/2672/77 („Feder"), XV/425/82 („Cari"), XV/6374/81 („Zink"), XV/1852/71 („Tanne"). La început, în perioada 1978-l979, dosarul „Ivo" a fost în sarcina lui Manfrcd Herschel, colaborator al Direcţiei a Ill-a a HV A, cf. BStU, MfS, dosar HV A/MD/6, S1RA-TDB21, ZV8228769. Nu se cunosc în prezent alte activităţi ale Iui Herschel în Bucureşti, dar ele nu pot fi excluse. Numele adevărat al lui Herschel era de fapt Manfred Noschel; BStU, MfS, Grupul de fişiere „Rosenholz", numărul de înregistrare XV/1093/62. La 23.08.1978, Hcrschel/Noschel a fost pedepsit cu o „mustrare", iar la 29.10.1980 cu o „mustrare severă" de către superiorul lui, deoarece a făcut nişte afirmaţii false. în acelaşi timp, el l-a convins pe un informator să mintă, tocmai pentru a-şi susţine propriile afirmaţii false. Mai târziu, în noiembrie 1980, HV A l-a concediat, iar din acel moment a fost angajat al Direcţiei a XX-a a Direcţiei regionale a Stasi din Berlin; ibidem, dosar HA KuSch, cartela Manfred Noschel (din eartoteea de cadre). Referitor la sarcina rezidentului vezi şi ibidem, instrucţiunile de serviciu nr. HV A 1/81.

[11] Ibidem, dosar AIM 3425/85, voi. 1/1, f. 83-84, 90-93 şi dosar AOibE 10185/89, voi. 11/1, f. 1, 5-6, 17-l8, 34-36, 44-45, 50-51, 78, 8l-87, 169-l71.

'2 Ibidem, dosar AIM 12827/91, voi. 1/1, f. 8, 313-314,322, 341, 361.

[13] Ibidem, dosar AIM 12957/89, voi. 1/1, f. 155-l64, 185-l86, voi. H/1, f. 14-l8, 22-32, 40-45, 50-52.

[14] Vezi Anexa, documentul nr. 5.

[15] Marius Oprea, *Moştenitorii Securităţii,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 2004, p. 55.

[16] Ion Mihai Pacepa, *Moştenitorii Kremlinului,* Ed. Venus, Bucureşti, 1993, p. 298.

17 *Ibidem.*

18 *Ibidem,* p. 299

[19] *Ibidem,* pp. 299-300.

[20] Gh. Ionescu Olbojan, *Fantomele lui Pacepa,* Ed. Corida, Bucureşti, 1994, p. 265.

[21] Alex Mihai Stoenescu, *Interviuri despre revoluţie,* Ed. Rao, Bucureşti, 2004, p. 125.

[22] Eduard Eisenburger (1928-l990), în 1951 a absolvit Institutul de Ştiinţe Economice şi Planificare „VI. Lenin" din Bucureşti, curs fără frecvenţă. Mai târziu, în 1965 a absolvit Şcoala Superioară de Partid „Ştefan Gheorghiu", iar în 1974 a devenit doctor în ştiinţe politice; vezi Florica Dobre (coord.), *Membrii CC alP.C.R. 1945-l989,* volum editat de Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 2004, p. 250. Deşi nu i-a indicat numele, calitatea de spion al Stasi a lui Eduard Eisenburger a fost făcută publică de colonelul (r) Ioan Rusan, care a afirmat că agenţii est-germani „îl racolaseră pe preşedintele Consiliului Oamenilor Muncii de Naţionalitate Germană, deputat în M.A.N." (Al. M. Stoenescu, *op. cit.,* p. 122).

[23] Vezi alte detalii biografice ale lui Eduard Eisenburger în Florica Dobrc, *op. cit.,* p. 250.

[24] Eduard Eisenburger („Berger"), Numerele de înregistrare XV/1671/68 şi XV/5855/84, categoria persoană de contact, unitate de serviciu responsabilă HV A 111/03; angajaţii HV A responsabili pentru „Berger" au fost Achim Graupner (între 198l-l987), Bernd Schwarz (din 1987); BStU, MfS, fondul de dosare „Rosenholz". HV A atribuia fiecărui dosar operativ un nume conspirativ, indiferent dacă persoana implicată cunoştea acest nume sau nu.

[25] BStU, MfS, dosar HV A/MD/2-5, SIRA-TDB 1l-l4, Investigaţii cu privire la numerele de înregistrare XV/1671/68 şi XV/5855/84 în legătură cu numele conspirativ „Berger", precum şi cu privire la XV/2806/78 („Ivo").

[26] Florica Dobre, *op. cit.,* p. 250.

[27] Al. M. Stoenescu, *op. cit.,* p. 122.

[28] *Ibidem,* p. 123. Cu foarte puţine excepţii, după 1965 cetăţenii români care erau identificaţi de către Securitate ca fiind agenţi ai unor

servicii secrete străine nu erau trimişi în justiţie pentru acte de trădare, ci erau acuzaţi de infracţiuni de drept comun.

[29] BStU, MfS, dosar HVA/MD/2-5, SIRA-TDB 1l-l4, „Informaţii referitoare la ţări — România", precum şi „Rezidenţele cu acoperire legală din România", ambele şi în legătură cu informatorii aferenţi din baza de date parţială 21 (ibidem, dosar HV A/MD/6).

[30] Rapoarte ale Ambasadei R.D.G. din Bucureşti adresate Ministerului de Externe al R.D.G. cu privire la situaţia din România se găsesc, printre altele, în ibidem, dosarele Abt. X, 247, f. 2l-24, 79 şi ZAIG 7120, ZAIG 14027-l4029, ZAIG 14034, ZAIG 14054, ZA1G 14059.

Obiectivele Stasi în România

în ansamblu, agenţii Stasi care lucrau în România nu se deosebeau de agenţii Stasi din Polonia, de exemplu. Cu toţii erau interesaţi să obţină pentru spionajul est-german cu precădere informaţii care interesau nu doar Stasi, ci şi celelalte servicii secrete comuniste care aveau relaţii de colaborare cu Berlinul de Est, în special K.G.B. Se urmărea obţinerea de informaţii privind situaţia politică, economică, eventualele disensiuni din conducerea de partid sau de stat, starea de spirit a populaţiei pe categorii socio-profesionale şi pe zone, est-germanii fiind extrem de interesaţi de minoritatea germană din Transilvania. Diferenţa dintre rapoartele adresate unui minister de externe şi notele informative sau sintezele expediate unui serviciu secret pot induce opinii diferite celor cărora le sunt destinate. Diplomaţii unei ambasade sunt şi ei interesaţi de informaţii de „culise", cât mai precise posibil, pentru a putea dezvolta aprecieri ferme cu privire la situaţia politică, economică şi socială a unei ţări, precum şi la ce schimbări sunt de aşteptat în zona analizată. Un serviciu secret încearcă, în plus, prin metode proprii speciale, să-şi dezvolte o reţea de informatori sau, cum este numită ea de specialiştii în domeniu, o agentură. Pentru a realiza acest lucru, serviciul secret are nevoie de informaţii cât mai amănunţite posibil, ce vizează viaţa personală a unor anumite persoane care, teoretic, ar putea deveni parte din reţeaua informativă a respectivului serviciu secret. Aceştia, imediat devin parte integrantă a agenturii de spionaj, încep să culeagă informaţiile necesare serviciului de care aparţin. Recrutarea lor se face ţinându-se cont de mai multe criterii, primul fiind natura

posibilităţilor de acces în cercurile de putere pe care le are potenţialul informator.

în România, în această privinţă, moştenirea comunismului este extrem de grea. Ministerul de Externe de la Bucureşti a fost înţesat de ofiţeri de securitate într-o manieră aproape inimaginabilă pentru un stat, fie el şi comunism. Măsura a fost luată şi ca urmare a faptului că existaseră cazuri de diplomaţi români care preferaseră să ceară azil politic în ţări occidentale, luând cu ei drept monedă de schimb informaţii secrete din minister. La un moment dat, titularizarea noilor directori şi directori adjuncţi din cadrul Ministerului de Externe se făcea numai cu condiţia ca aceştia să fie ofiţeri de securitate. Nicolae Ceauşescu a extins această măsură prin Decretul 408, care avea caracter secret şi care a fost adoptat în decembrie 1985. Decretul prevedea, printre altele, că şefii serviciilor de protocol din toate instituţiile statului, precum şi şefii de cabinet ai tuturor miniştrilor, trebuiau să fie angajaţi ai Securităţii[1]. De asemenea, un an mai târziu a fost introdusă o altă măsură: nu mai erau trimişi în misiuni permanente la ambasadele şi consulatele române din străinătate decât cadre ale Securităţii[2]. în aceste condiţii, diplomaţia românească nu mai putea trasa o linie de demarcaţie între demersul diplomatic şi munca de informaţii, ele pur şi simplu contopindu-se într-o singură îndeletnicire.

[!i] *Stasi şi mediul literar german din România*

'

în ceea ce priveşte deosebirile dintre rapoartele diplomatice şi cele secrete, informative, ale agenţilor secreţi, câteva aprecieri pot fi făcute analizându-se activitatea lui Klaus Behling, ataşat cultural al R.D.G. la Bucureşti. Klaus Behling a funcţionat de la începutul anilor '70 în serviciul diplomatic est-german şi a lucrat pentru zona Asia de Sud-Est. Imediat după numirea sa la Ambasada R.D.G. din Bucureşti, în anul 1981, HV A a trecut la recrutarea lui şi, în 1983,l-a „înrolat" în marea armată Stasi ca informator (colaborator neoficial). Evident, H V A

era foarte interesat să fie cât mai activ în ambasada de la Bucureşti[3]. Multe dintre rapoartele lui Behling, care au fost primite de centrala HV A prin intermediul rezidenţilor Stasi şi al „ofiţerului în misiune specială" Klaus Neumann, se ocupau de ac- - tivităţile ambasadelor occidentale şi de angajaţii şi diplomaţii acestora din România. Apoi, s-a acordat o atenţie specială reprezentanţei federale germane, urmărindu-se atitudinea acesteia faţă de minoritatea germană din România şi faţă de problematica emigrării. întrebările la care agenţii Stasi de la Bucureşti aveau sarcina să răspundă erau legate de iniţiativele culturale şi politice ale acestei misiuni diplomatice. De asemenea, se dorea identificarea diplomaţilor vest-germani care erau activi în serviciul secret de la Bonn. Un interes deosebit se manifesta faţă de felul în care îşi exprimau cetăţenii români nemulţumirile în raport cu problemele concrete ale ţării, dar şi faţă de existenţa unei opoziţii interne, culturale sau politice. La toate acestea, se adăugau şi caracterizări ale unor persoane, care descriau diverse episoade ce ţineau exclusiv de viaţa personală a urmăritului.

Tocmai acest ultim aspect constituia partea specială a raportului pe linie de serviciu secret. HV A analiza aceste rapoarte şi note informative, pentru a identifica persoanele de cetăţenie română, partenere de discuţii cu diplomaţii est-germani, care erau „interesante din punct de vedere operativ". în acest fel, s-a constituit o listă a acelora cu care Behling trebuia să-şi stabilizeze relaţiile, pentru a le „lua caimacul" neîntrerupt, aşa cum se întâmpla şi cu Eduard Eisenburger. Pe de altă parte, Behling era folosit de HV A pentru a obţine şi alte informaţii care să-l ajute să realizeze, când era posibil, recrutarea unora dintre persoanele respective în calitate de colaboratori neoficiali ai HV A. De exemplu, contactele pe care Behling le-a avut cu un cetăţean român de etnie germană au fost extrem de apreciate în centrala HV A, astfel încât s-a propus recrutarea celui vizat. Din păcate pentru HV A, etnicul german a emigrat în Republica Federală Germania după scurt timp, iar planurile de recrutare ale spionajului est-german s-au spulberat. *u>tu*

' '•' însă HV A, în momentul când se angaja în activităţi de recrutare pe teritoriul României, trăia o dilemă. Pe de o parte, era interesat ca ataşatul cultural să aibă contacte bune cu disidenţii români. Era vorba — mai întâi de toate — de artişti plastici şi scriitori. Concomitent, în încercarea lor de a recruta astfel de persoane, agenţii HV A se expuneau mult mai mult decât de obicei. Un cetăţean român care protesta împotriva regimului comunist era supravegheat de Securitate. Agentul Stasi se afla în acelaşi vizor al poliţiei politice de la Bucureşti, ceea ce putea duce la posibilitatea de a fi mult mai uşor deconspirat în momentul când intra în contact direct cu disidentul de care era interesat. Dilema cu care se confrunta HV A continua, iar aici se poate observa din nou diferenţa dintre procedurile Securităţii şi cele ale Stasi: ambasadorul R.D.G. în România nu ştia nimic despre activitatea pe linie de serviciu secret a ataşatului cultural subordonat lui şi nici nu trebuia să afle despre ea. Din acest motiv, el putea executa pentru HV A numai misiuni care aveau legătură concretă cu sarcinile lui de serviciu în cadrul ambasadei[4].

Cu siguranţă, nu este întâmplător faptul că minoritatea germană din România avea un rol aparte în activitatea culturală a Ambasadei R.D.G. în esenţă, la nivel oficial, componentele naţionale nu trebuiau să joace nici un rol pentru Germania de Est. Regimul din Berlinul Răsăritean nu se simţea în nici un fel răspunzător faţă de minoritatea germană din România. Pe de altă parte, întreaga politică a R.D.G. era concentrată asupra statului german care ar fi trebuit să includă şi Republica Federală Germania, considerată de către liderii comunişti din Berlinul de Est drept locul de unde venea o ameninţare permanentă la adresa sistemului pe care îl conduceau. Serviciile secrete din R.D.G. împărtăşeau acest mod de a privi lucrurile şi îşi concentrau operaţiunile de spionaj asupra Republicii Federale Germania. Din acest motiv, diplomaţii Ambasadei R.D.G. de la Bucureşti observau nu numai situaţia politică, economică şi culturală din România, ci şi atitudinea şi reacţiile colegilor lor vest-germani în această ţară.

Pentru Republica Federală Germania, minoritatea germană reprezenta însă un element de primă importanţă în relaţiile dintre Bonn şi Bucureşti. R.F.G. a intervenit adesea în favoarea intereselor minorităţii germane din România, dar în această privinţă a rămas fără răspuns întrebarea dacă eforturile ei diplomatice au fost sprijinite unanim de germanii din România. Pentru majoritatea etnicilor germani din Transilvania, R.F.G. reprezenta „o societate cu care aveau afinităţi spirituale", prin urmare, ţara cu care te identifici într-un mod special. Această situaţie a constituit pentru R.D.G. un motiv suficient ca să acorde şi ea o doză de atenţie minorităţii germane din România. în fine, Berlinul de Est dorea să fie cât mai bine informat cu privire la fiecare pas al politicii Germaniei federale. în afară de aceasta, cele două state germane se găseau într-o anumită situaţie de concurenţă în privinţa ofertelor ştiinţifice şi culturale făcute României. în noiembrie 1979, Republica Federală Germania a deschis în sfârşit la Bucureşti primul ei institut cultural într-o ţară socialistă. în opinia liderilor din Berlinul de Est, în acest caz a fost vorba, pur şi simplu, de o încercare de a instila intelectualităţii române ideile occidentale, care nu puteau să fie decât duşmănoase. R.D.G. nu şi-a înfiinţat însă propriul institut cultural în Bucureşti. Cu toate acestea, guvernul est-german era prezent în România cu oferte interesante în domeniul literaturii, artei şi teatrului. Pentru minoritatea germană, acestea au fost puncte de atracţie speciale[5].

în concepţia ideologică *despre lume şi viaţă* făurită de către S.E.D. şi Stasi, tot ceea ce avea de a face cu minorităţile germane din Europa de Est purta etichete dure, acelea de „reacţionar" şi „revanşard". Această idee preconceputâ a dus, în mod aproape inevitabil, la o reprezentare distorsionată a realităţii. Un exemplu care ilustrează clar acest lucru este un raport al HV A care se întinde pe cinci pagini, elaborat în februarie 1972 şi care analizează un presupus „grup reacţionar din România", în el se arată că în Transilvania există un grup „anticomunist", „naţionalist" şi „reacţionar", format din aproximativ o sută de intelectuali aparţinând minorităţii germane. „Centrul

spiritual principal" al grupului îl constituia, potrivit celor cunoscute de către HV A, Universitatea din Cluj-Napoca. Documentul indica numele a cinci tineri cercetători în domeniul literaturii, pe care îi prezenta ca fiind conducătorii grupului, şi conţinea scurte descrieri ale persoanelor respective. însă HV A le-a atribuit pe nedrept acestor persoane o atitudine foarte ostilă faţă de toţi românii, afirmând despre ei că au intenţii separatiste faţă de statul român. Potrivit spionajului est-german, în activitatea lor academică şi literară, ei propagau concepţii occidentale, promovau tradiţii de gândire fascistă şi discreditau literatura din R.D.G.[6]

însă raportul nu avea, practic, nici o contingenţă cu realitatea. De fapt, acest grup nici nu a existat vreodată. Cele cinci persoane, care aparţineau minorităţii germane, indicate cu numele lor reale în document, întreţineau relaţii de prietenie sau colegialitate, dar nu constituiau nici măcar parţial un grup şi, cu atât mai puţin, nu conduceau o organizaţie mai mare. De asemenea, ele nu întreţineau nici un fel de relaţii cu asociaţiile de români aflaţi în exil în Republica Federală Germania. Această metodă de a plăsmui existenţa unui grup pe baza unor relaţii colegiale şi interumane mai mult sau mai puţin strânse şi de a susţine în mod fals că organizaţia era „controlată" din Vest, reprezenta însă una dintre interpretările preferate ale serviciilor secrete comuniste. Existenţa unor asemenea „grupuri ostile statului" servea impecabil teoria gândirii de pe poziţii „duşmănoase", potrivindu-se de minune scenariilor de ameninţare compuse de Stasi. De aceea, „constituirea unor grupuri" se adapta, firește, la modul de gândire şi acţiune adoptat de serviciile secrete, care îşi fundamentau astfel explicaţiile potrivit cărora securitatea statului era periclitată în mod deosebit.

Persoanele indicate de document — Michael Markel, Peter Motzan, Brigitte Tontsch, Bernd Kolf şi Franz Hodjak — aparţineau la vremea respectivă mai degrabă generaţiei tinere a minorităţii germane, având legături strânse atât profesionale, cât şi personale inclusiv cu români sau cu etnici maghiari. O parte dintre aceştia lucraseră la revista *Echinox* din Cluj, care

publica articole în trei limbi, română, maghiară şi germană, şi care, într-un mod deosebit, a promovat schimburile de idei între minorităţile cărora se adresa. Cei cinci etnici germani vizaţi nici măcar nu puteau fi consideraţi nişte „anticomunişti fanatici". Din punct de vedere politic, cel puţin unii dintre ei s-au autodefinit ca fiind de „stânga" sau măcar „liberali de stânga", la baza acestor noţiuni ailându-sc o interpretare occidentală a ştiinţelor politice. Pe de altă parte, fiecare îşi manifesta într-un fel sau altul o poziţie potrivnică regimului de la Bucureşti. Din acest motiv, R.D.G. nu era o ţară care să-i atragă. Ca germanişti, se interesau însă de literatura din R.D.G., sau măcar de literatura est-germană demnă de atenţie. Niciunul dintre cei cinci vizaţi de Stasi nu lupta pentru o Transilvanie autonomă şi nici nu avea intenţia de a considera Braşovul un „oraş german liber". în concluzie, majoritatea afirmaţiilor consemnate în acest document nu avea nici o legătură concretă cu situaţia reală, cei cinci fiind caracterizaţi de HV A într-un mod fals şi denaturat[7].

Evident, acest raport evidenţia nu doar reaua intenţie a agenţilor Stasi, dar şi cât de slab informaţi erau spionii est-germani la acel moment. Dacă HV A ar fi păstrat raportul într-un dosar pe care nu-l citeau decât angajaţii departamentului, probabil că nu am fi menţionat aici documentul. însă Stasi l-a prezentat, sub restricţia de „strict secret", liderilor de partid aflaţi la conducerea R.D.G. Primii dintre cei care l-au primit au fost membrii S.E.D. Hcrmann Axen şi Paul Markowski. Axen era, din anul 1962, şeful Comisiei de Politică Externă de pe lângă Biroul Politic al CC. al S.E.D. Ca secretar al *CC,* răspundea de relaţiile internaţionale şi, de la sfârşitul anilor '60, era considerat un adevărat „arhitect al politicii externe a R.D.G." Markowski a fost, începând cu anul 1966, şef al Departamentului de Relaţii Internaţionale al CC. al S.E.D. şi — din anul 1971 — a făcut parte din Comisia de Politică Externă de pe lângă Biroul Politic al CC. al S.E.D. în plus, fiind deputat în „Camera Populară", parlamentul R.D.G., era şi membru al Comisiei pentru Afaceri Externe a legislativului. Raportul i-a fost

trimis şi lui Otto Winzer, ministrul de Externe al R.D.G. Alte persoane care au mai primit câte un exemplar al documentului HV A au fost adjuncţii lui Mielke, Bruno Beater şi Fritz Schroder, precum şi şeful Direcţiei Principale a XX-a a Stasi, Paul Kienberg. Această direcţie avea, printre altele, sarcina de a supraveghea şi combate comunităţile bisericeşti şi subterana politică. Evident, raportul a fost primit şi de K.G.B., lucru deloc neobişnuit, întrucât HV A punea la dispoziţia sovieticilor o mare parte dintre informaţiile culese în timpul misiunilor[8], în concluzie, acest raport a fost trimis exact acelor demnitari est-germani care răspundeau în măsură covârşitoare de politica externă a ţării lor. El a creat tuturor celor menţionaţi impresia că în România există curente de opoziţie mari, care în R.D.G. erau de neconceput, influenţând în ansamblu poziţia politică a statului est-german faţă de România. Acest lucru a fost posibil şi datorită faptului că HV A a elaborat documentul în aşa fel încât să creeze impresia că liderii comunişti au posibilitatea să cunoască informaţii „de culise", care îi pot ajuta în luarea de decizii. Astfel, se consolida imaginea României ca o ţară pe care nu se putea conta din punct de vedere politico-ideologic, determinând conducerea R.D.G. să-şi accentueze poziţia critică faţă de Bucureşti.

Zece ani mai târziu, Stasi a elaborat un nou raport despre mediul literar de limbă germană din România. Un colaborator neoficial din districtul Gera din R.D.G. a fost în România în perioada mai-iunie a anului 1982 şi a reuşit să contacteze scriitori ce aparţineau minorităţii germane. Numai că informatorul Stasi a privit România de atunci cu sufletul împietrit de ideologia comunistă, ajungând la concluzia că ţara pe care o vizita este una liberală. în Bucureşti a fost oaspetele redacţiei de la *Neue Literalur,* revista în limba germană a Uniunii Scriitorilor din România. în raportul pe care l-a adresat ofiţerilor Stasi, informatorul a caracterizat doi dintre membrii redacţiei. Primul, Emerich Stoffel, a fost lăudat deoarece era vorba despre un „comunist încercat"[9]. Celălalt, Arnold Hauser, a fost criticat pentru că manifesta, într-un mod foarte deschis, o simpatie

mai mare faţă de Republica Federală Germania, în detrimentul R.D.G. Informatorul Stasi a mai afirmat în raportul său faptul că revista *Neue Lileralur* era neimportantă sub aspect literar. Această concluzie se născuse după ce observase că scriitorii est-germani care respectau linia şi indicaţiile partidului nu erau prezenţi în paginile revistei, în timp ce texte semnate de „outsideri ai literaturii R.D.G.", ca Uwe Kolbe sau Lutz Rathenow, erau publicate[10]. Această notă informativă a avut un efect considerabil asupra conducerii Stasi, deoarece autorii Kolbe şi Rathenow făceau parte din categoria scriitorilor opozanţi, care se aflau deja în vizorul poliţiei politice est-germane. Cu numai câteva luni înainte, textele lui Kolbe fuseseră interzise, iar Rathenow a fost arestat pentru scurt timp în toamna anului 1980, după ce şi-a publicat prima carte în Republica Federală Germania, fără a primi aprobarea oficială din partea autorităţilor est-germane.

în Timişoara, unde i-a contactat pe unii membri ai cercului literar „Adam Miiller-Guttenbrunn", colaboratorul neoficial al Stasi a întâlnit o stare de spirit similară. în acest cerc literar activau şi scriitori tineri, precum Richard Wagner şi William Totok, care cu câţiva ani înainte formaseră „Aktiongruppe Banat", prin intermediul căruia exprimau o critică socială orientată spre stânga. în anul 1975, „Aktiongruppe Banat" a fost anihilat de către Securitate, iar o parte dintre membrii lui au fost arestaţi şi anchetaţi. William Totok a rămas arestat până în vara anului 1976". Informatorul Stasi a făcut din nou aprecieri personale, referitoare la doi dintre intelectualii cu care intrase în contact, Nikolaus Berwanger şi Horst Samson, raportând despre „poziţiile lor ideologice". Ce a mai descoperit el? După cel de-al Doilea Război Mondial, mulţi etnici germani din România au fost deportaţi în lagăre sovietice, iar informatorul a avut impresia că victimele de odinioară sunt apreciate în mod deosebit, ceea ce pentru el era de neconceput. Apoi, scriitorii din Timişoara n-au avut rezerve să critice linia oficială a literaturii din R.D.G. şi i-au arătat oaspetelui lor că mulţi scriitori importanţi est-germani s-au refugiat, din motive politice,

în Occident, locuind acum în Republica Federală Germania, în plus, colaboratorul Stasi a oferit în nota lui informativă şi un exemplu: la 11 februarie 1982, membrii cercului literar „Adam Miiller-Guttenbrunn" s-au întrunit pentru una dintre şedinţele regulate. Această întâlnire a fost menţionată cu o zi înainte în cotidianul în limba germană *Neuer Weg* prin următorul anunţ scurt de la pagina 4: *„Şedinţa Cercului de literatură, Timişoara — La următoarea şedinţă a cercului literar «Adam Mu'ller-Gultenbrunn» din Timişoara, [în prima parte] Richard Wagner va citi din cele mai recente poezii ale sale. In a doua parte a şedinţei, care va avea loc joi la ora 17 în sediul Uniunii Scriitorilor, se vor putea asculta cântece compuse de Wolf Biermann".*[12]

Unui cetăţean al R.D.G. convins de beneficiile comunismului, precum informatorul nostru, acest scurt anunţ publicat într-un ziar local trebuie să i se fi părut o „provocare", deoarece compozitorul Wolf Biermann era unul dintre cei mai importanţi disidenţi care — împreună cu Robcrt Mavemann — constituia nucleul unei opoziţii socialiste în Germania de Est., începând cu anul 1965, Biermann a fost interzis, cântecele sale având texte politice critice, iar în noiembrie 1976 i s-a retras cetăţenia R.D.G., de atunci locuind în Republica Federală Germania. Informatorul Stasi era pur şi simplu şocat: o manifestare culturală, cu caracter public, la care să se asculte cântecele lui Wolf Biermann? Era ca şi cum la Dresda, de pildă, s-ar fi citit public texte din Paul Goma. Mai mult, prin intermediul ziarului *Neuer Weg,* „organul de presă oficial al consiliilor populare din Republica Socialistă România", care apărea în limba, germană şi care trebuia să reprezinte linia Partidului Comunist Român, publicul era invitat să participe la manifestare.

Serata literară a avut loc în forma anunţată. Trei luni mai târziu, Securitatea a făcut percheziţii amănunţite în locuinţele a doi dintre scriitorii participanţi, Horst Samson şi William Totok, şi a confiscat banda cu înregistrările lui Biermann, precum şi mai multe cărţi şi manuscrise. Poliţia politică din România a motivat această măsură prin faptul că Ambasada R.D.G;

de la Bucureşti a aflat „întâmplător", din ziarul *Neuer Weg,* despre manifestarea culturală de la Timişoara şi a protestat oficial împotriva ei pe lângă autorităţile române[13]. Raportul informatorului cu privire la acest eveniment conţine câteva erori de fond, începând cu scrierea greşită a numelui „Guttenbrunn" şi până la unele amănunte temporale incorecte. El a afirmat în mod eronat că Securitatea ar fi făcut deja percheziţiile la domiciliu înainte de întâlnirea literaţilor, sugerând astfel că serata Biermann nici nu ar fi avut loc. De asemenea, nu a prezentat nici o dovadă privind afirmaţia că Ambasada R.D.G. din Bucureşti ar fi intervenit împotriva acestei manifestări.

Cu toate acestea, într-un mod absolut paradoxal, merită subliniat faptul că un informator Stasi care vizita România în anul 1982 afirma despre această ţară că oferă un climat politic liberal. Autorul trebuie să fi fost profund convins de ideologia comunistă, căci afirmaţia lui este ridicolă. Animat de o exaltare politică de această natură, informatorul est-german nu a fost în stare să observe că România, în realitate, era victima unui regim stalinist, nemilos şi brutal. Nota informativă semnată de el i-ar fi sugerat unui membru al S.E.D., sever şi disciplinat, faptul că România era un fel de casă de nebuni, în care predominau realităţi insuportabile din punct de vedere politic. Cei implicaţi în situaţiile descrise nu vedeau astfel lucrurile. De altfel, William Totok, după ce a emigrat în R.F.G., a descris într-un volum din anul 1988 împrejurările în care s-a desfăşurat serata literară din 1982, în cursul căreia au fost discutate aprins şi teme politice. Abordând mecanismul represiv ce viza minoritatea germană, Totok a subliniat în mod clar faptul că acest mecanism avea în vedere mai puţin etnicii germani, cât întreaga categorie a scriitorilor „neadaptaţi", precum şi pe toţi cetăţenii români care pur şi simplu criticau regimul comunist din România[14]. în mod evident, minoritatea germană avea o libertate de mişcare mai mare, ceea ce le lipsea celorlalţi cetăţeni români.

Aşadar, Stasi nu era deloc mulţumită de situaţia politică din România. Acest lucru este surprinzător tocmai pentru că în

realitate regimul comunist de la Bucureşti se manifesta violent, fără menajamente, fiind mult mai încrâncenat în restricţii şi încălcări ale drepturilor omului decât cel est-german. Stasi şi Securitatea se deosebeau prin strategiile şi măsurile pe care le adoptau în ceea ce privea controlul şi manipularea populaţiei. De altfel, raportul informatorului Stasi se termină cu o apreciere generală „politico-ideologică": „naţionalismul practicat de Ceauşescu, care a dus la o atitudine antisovietică a populaţiei, ce include şi [o atitudine împotriva] R.D.G., este adoptat de majoritatea cetăţenilor". De asemenea, informatorul îl citează şi pe „comunistul încercat" Emerich Stoffel. Poziţia României şi situaţia ei politică, în viziunea agentului Stasi, erau comparabile cu cele ale Poloniei din vara anului 1980, „cu o singură deosebire: populaţia nu protestează, este mai răbdătoare decât cea din Polonia şi este de părere că [situaţia] urmează să se îmbunătăţească din nou"[15].

Stasi era atentă în aceeaşi măsură şi la activităţile scriitorilor germani din România, care reuşiseră să ajungă în R.F.G. Iată un exemplu: la 27 iunie 1986, Direcţia a IV-a a HV A, a cărei atribuţii erau în fond spionajul militar împotriva Republicii Federale Germania, a transmis Direcţiei Principale a XX-a a Stasi un raport de o singură pagină care se intitula „Discuţii despre activităţile serviciului secret român în Berlinul de Vest, în legătură cu relaţiile dintre scriitorii români care au emigrat la cerere". Ofiţerii Stasi din Direcţia Principală a XX-a erau rugaţi „să [asigure] o protecţie consecventă a surselor". Raportul era al unei scriitoare care locuia în Berlinul de Vest, în acelaşi timp informatoare a Direcţiei a IV-a a HV A, cu numele conspirativ „Gisela Becker", care descria discuţiile avute între scriitorii din Berlinul de Vest. Stasi a analizat din ce în ce mai frecvent problemele scriitorilor români de etnie germană care emigraseră, precum şi represiunile cărora le-au fost victime în România.

în plus, au atras atenţia în legătură cu „activităţile ascunse şi demonstrative ale serviciului secret român în Berlinul de Vest": „... se discută ca serviciul secret român să facă eforturi

ca, pe lângă căutarea de manuscrise, scrisori etc, să-i intimideze pe lectorii şi partenerii de contact din Berlinul de Vest ai disidenţilor români. Astfel, a devenit cunoscut faptul că a avut loc o spargere în locuinţa din [...] a scriitoarei române Herta Miiller (care a făcut cerere de emigrare şi se afla de câtva timp în Berlinul de Vest pentru lecturi publice din opere literare proprii [...])". Este evident că unicul scop al spargerii a fost căutarea documentelor personale ale Hertei Miiller, pentru că nu s-au sustras lucruri de valoare şi nici nu au fost produse alte daune. Faptul că era vorba de acţiuni ale serviciului secret român rezultă şi din aceea că, noaptea, se primeau frecvent apeluri telefonice injurioase, în care — într-o germană stâlcită (cu accent românesc) — erau proferate ameninţări din cauza sprijinirii disidenţilor români. Se afirmă că apeluri de acest fel ar fi primit şi alţi membri ai Uniunii Scriitorilor Germani, nu numai în legătură cu cazul Herta Muller. Astfel, se pare că Ern[e]st Wichner (fost membru al Prezidiului Uniunii Scriitorilor Germani din Berlinul de Vest şi prieten foarte intim al *[anonimizai])* a cerut, din cauza acestor apeluri injurioase, protecţia statului vest-german, demarându-se o investigaţie a cazului". Informatoarea „Gisela Becker" a scos în evidenţă îndeosebi rolul scriitorului român de etnie germană Paul Schuster, care trăia în Berlinul de Vest încă din 1972 şi, în calitatea lui de membru al Uniunii Scriitorilor Germani, s-a angajat direct în apărarea colegilor săi urmăriţi în România. Ea a avertizat că „influenţa lui în Uniunea Scriitorilor Germani din Berlinul de Vest nu ar trebui subapreciată, el contribuind în prezent şi la mobilizarea solidarităţii cu cei persecutaţi în România"[16].

Chiar dacă „Gisela Becker" era scriitoare, este posibil ca accesul în mediul format din persoanele despre care raporta să fi fost totuşi limitat. în plus, merită subliniat că raportul HV A nu punea pe primul loc operaţiunile Securităţii, ci activităţile desfăşurate de scriitorii români de etnie germană care incriminau regimul comunist de la Bucureşti. Aşadar, pentru Stasi nu reprezenta nici o problemă regimul stalinist al lui Nicolae Ceauşescu şi acţiunile sale de poliţie politică, ci doar „poziţiile

neprincipiale" ale celor aflaţi în exil, care deviau de la linia politico-ideologică a socialismului est-european. Dacă, în vara anului 1986, Securitatea era obligată să ia măsuri chiar şi în Berlinul de Vest împotriva celor care protestau activ, chemând la solidaritate cu românii persecutaţi, faptul nu era în dezacord cu misiunea unui serviciu secret comunist. în acest caz, Securitatea şi Stasi aveau aceleaşi interese. Dar ele nu necesitau o cooperare oficială.

„,,,f. *Via România: tentativele de fugă în Occident* „
„!,!; *ale turiştilor est-germani*

Rapoartele din anii '70 şi '80, care aveau drept subiect mediul literar şi artistic din România, nu sunt reprezentative însă pentru interesele şi obiectivele prioritare ale Stasi. Poliţia politică est-germană nu şi-a făcut un scop principal din a urmări invariabil disidenţii, opozanţii sau reformiştii români. Pentru Stasi nu prezentau interes nici asociaţiile şi organizaţiile saşilor din Transilvania sau cele ale şvabilor din Banat, care îşi aveau sediul în Republica Federală Germania. începând cu anii '60, una dintre misiunile ofiţerilor Stasi era şi aceea de a supraveghea cetăţenii R.D.G. care stăteau mai mult timp în România în calitate de turişti, studenţi, sau care efectuau vizite profesionale. Cu această ocazie, Stasi se străduia să împiedice tentativele de fugă ale acestora, care se foloseau de România şi Iugoslavia pentru a ajunge în Republica Federală Germania. Stasi urmărea acest lucru nu doar în România, ci în toate „statele frăţeşti socialiste", dar inexistenţa unei relaţii adecvate de cooperare între serviciile secrete român şi est-german îngreuna misiunile de acest gen pe care Stasi le desfăşura pe teritoriul României.

în cadrul Ministerului Securităţii Statului din Berlinul de Est, Direcţia Principală a Vl-a răspundea, în cea mai mare măsură, de controlul cetăţenilor R.D.G. care plecau în calitate de turişti în străinătate. De aceea, această direcţie a alcătuit liste

cu hotelurile şi restaurantele din staţiunile în care îşi petreceau concediul numeroşi cetăţeni est-germani. La sfârşitul anilor '70, în vizorul Stasi era şi litoralul românesc al Mării Negre, dar şi zona turistică de munte. Mai exact, Stasi urmărea cu atenţie traseele est-germani lor care ajungeau să viziteze aceste locuri. Erau vizate cu predilecţie şapte hoteluri şi opt restaurante, discoteci sau cluburi din Mamaia, Eforie-Nord şi Eforie-Sud, Olimp, Neptun, Saturn şi Mangalia, precum şi tabăra internaţională de tineret de la Costincşti. în Carpaţi existau unsprezece hoteluri şi patru restaurante (în Braşov şi staţiunile Buşteni sau Sinaia, precum şi în Poiana Braşov), toate monitorizate de Stasi. La acestea se adaugă mai multe staţiuni balneo-climaterice[17], răspândite pe întreg teritoriul ţării. Serviciul 3, inclus în organigrama Direcţiei Principale a Vi-a, urmărea cu atenţie călătoriile în străinătate „organizate", pentru care cetăţenii R.D.G. făceau rezervări prin birourile de turism est-germane. în lunile de vară, Direcţia Principală VI/3 înfiinţa o reţea de mici proporţii, formată din colaboratori neoficiali care erau angrenaţi în această activitate desfăşurată în exteriorul R.D.G. De exemplu, în vara anului 1987, au fost delegaţi în aceste zone turistice româneşti cinci informatori ai acestui serviciu. Oficial, cei cinci au fost trimişi pe litoralul românesc al Mării Negre în calitate de reprezentanţi ai Biroului de Turism şi ai Biroului de Turism pentru Tineret din R.D.G. Conducătorul acestui grup era Robert Wollstein, de mulţi ani membru al conducerii Biroului de Turism al R.D.G., care lucra pentru Stasi încă din 1965, în calitate de informator, fiind botezat „Howard". Statutul lui era de „IM de conducere", ceea ce însemna că celelalte patru IM, adică informatoare, „Irene", „Măria", „Sarah" şi „Monika Schutz", primeau sarcinile de muncă de la el, „Howard" fiind cel care aduna rapoartele fetelor în servieta lui de informator. în anul 1988, structura acestei reţele de informatori ai Stasi s-a modificat, completându-se cu „Anna" şi „Wilhelm", în timp ce „Irene" a fost trimisă în misiune în Carpaţi, iar în sezonul de vară al anului 1989 Werner Kuc a preluat — sub numele conspirativ „Wolfgang Reebe" —

sarcina de conducere a reţelei. între 1959 şi 1966, Kuc lucrase în Ministerul Securităţii Statului ca ofiţer superior.

Lista cu obiectivele Stasi era lungă: în esenţă, cetăţenii R.D.G. trebuiau să fie ţinuţi sub control şi fiecare comportament „deviaţionist" urma să fie consemnat cu atenţie. O problemă specială o reprezentau influenţele occidentale care puteau face „victime" printre aceştia: exista posibilitatea ca est-germanii să se întâlnească cu cetăţenii vest-germani care vizitau România. întâlnirile întâmplătoare puteau duce la legarea de prietenii sau relaţii sentimentale, toate acestea fiind neîngăduite de guvernul est-german. Mai mult, cetăţenii est-germani, turişti în România, care aderau la mişcări de opoziţie puteau obţine un sprijin moral sau material din partea vest-germanilor întâlniţi în vacanţă. La această listă se mai adaugă, bineînţeles, şi problema „fugii din republică". Informatorii Stasi aveau misiunea să raporteze şi felul în care se comportau, în România, reprezentanţii birourilor de turism occidentale. în plus, ei aveau sarcina de a descrie şi situaţia politică internă a României[18], în afara acestor informatori stabili, Stasi se sprijinea şi pe colaboratorii neoficiali aflaţi în grupurile de turişti din R.D.G., adevăraţi „tovarăşi de drum", care erau însărcinaţi să-şi spioneze compatrioţii. In anul 1987, 26.809 cetăţeni est-germani au vizitat România, în grupuri organizate, în calitate de turişti sau pentru perioade de tratament aprobate[19].

în anii '60 şi '70, Stasi se temea de acest „contact de natură politico-ideologică", care se putea produce pe litoralul Mării Negre sau în staţiunile din Carpaţii României. Pericolul „contaminării" a crescut serios în anii '80. într-un raport ajuns în birourile Stasi de la o reprezentanţă comercială est-germană din Bucureşti, se afirma că anul 1975 a fost unul destul de critic din acest punct de vedere. în acel an, România a permis ca în staţiunile sale de vacanţă Republica Federală Germania să fie „ridicată în slăvi". De ce? Ei bine, reprezentanţele birourilor de turism vest-germane aveau permisiunea să-şi promoveze produsele prin intermediul unor afişe cu logo-urile de firmă sau cataloage pe care le puteai găsi în hoteluri. De asemenea,

steaguri ale Republicii Federale Germania erau arborate în faţa complexurilor hoteliere. Faptul că autorităţile româneşti permiteau ca est-germani şi vest-germani să fie cazaţi în aceleaşi hoteluri însemna — în opinia Stasi — că se încuraja situaţia inacceptabilă în care vest-germanii puteau influenţa, din punct de vedere politic, cetăţenii R.D.G. Stasi era de fapt îngrijorată că membrii unor asociaţii sau organizaţii vest-germane şi-ar fi putut face jocurile „imperialiste" în România. Petrecându-şi nestingheriţi concediul în această ţară, est-germanii puteau intra în contact cu vest-germanii în condiţiile în care cei din urmă erau catalogaţi drept agitatori extrem de periculoşi[20].

Un alt exemplu contrariant: un colaborator neoficial, care în august 1974 a însoţit — în calitate de ghid — un grup de turişti din R.D.G. în staţiunea Predeal, a trimis Stasi un raport amănunţit cu privire la un incident politic inventat: în hotelul în care se găsea grupul lui de turişti fuseseră cazate şi grupuri de turişti din S.U.A. şi Spania. O parte dintre spanioli, dintr-un grup de muzicieni, au cântat şlagăre internaţionale, printre care şi melodii israeliene. „La sfârşitul acestor cântece populare, s-a ajuns la strigăte ca «Trăiască Spania!», «Trăiască Israelul!», «Trăiască România!». La sfârşitul manifestării, toţi străinii prezenţi — cu excepţia grupului nostru de turişti —, precum şi toţi cetăţenii români au izbucnit în aplauze. Directorul stătea în pragul unei uşi şi se bucura vizibil de dispoziţia publicului internaţional din hotelul său"[21]. Concluzia Stasi e halucinantă — şi anume că în România cetăţenii R.D.G. erau expuşi unei îndoctrinări proisraeliene. Vremurile în care Stasi se putea baza pe Securitate că asemenea manifestări ar putea fi pedepsite erau apuse. Ultimul raport al poliţiei politice de la Bucureşti adresat Stasi, în care se aprecia că turiştii est-germani „se comportau duşmănos faţă de ordinea popular-democratică", fusese trimis colegilor din Berlinul de Est cu mai bine de zece ani în urmă, în 1962[22]. Strategia Securităţii era acum diferită. în locul redactării unor astfel de rapoarte, ofiţerii de securitate preferau să-şi lărgească agentura proprie prin recrutarea unora dintre turiştii est-germani, tocmai a acelora care se manifestau

prea liberal în staţiunile româneşti. în loc să fie pedepsiţi de autorităţile din R.D.G., Securitatea închidea ochii, gândindu-se la avantajele mult mai mari pe care le-ar fi obţinut dacă aceştia acceptau, în urma şantajului, să devină informatorii ei.

în anii '70 şi '80 Stasi a trebuit să renunţe la acest gen de misiuni. Existau suficiente indicii că Securitatea încerca să controleze operaţiunile Stasi în România. Această concluzie a fost trasă pentru că angajaţii Biroului de Turism al R.D.G. din Bucureşti erau expuşi „măsurilor de control cu ţel precis ale organelor de securitate române", aşa cum remarca „IM de conducere", adică informatorul şef „Wolfgang Reebe"[23]. Astfel, pentru Stasi a devenit extrem de greu până şi să transmită informaţii în centrala din Berlinul de Est, fără ca Securitatea să intercepteze aceste rapoarte. Din acest motiv, încă înainte de începutul sezonului de concedii, Direcţia Principală VI/3 a Stasi — răspunzătoare de această activitate -— a stabilit, de exemplu, locurile de întâlnire ale informatorului de conducere „Howard" cu „ofiţerul în misiune specială" ce purta numele conspirativ „Ulii". în februarie şi septembrie 1988, întâlnirile urmau să aibă loc în sediul din Bucureşti al Biroului de Turism al R.D.G. în primăvară şi toamna târziu, ele trebuiau să aibă loc în Berlinul de Est, iar din mai până în august trebuiau să aibă loc trei întâlniri la Vama, pe litoralul bulgăresc al Mării Negre. Varna a fost aleasă pentru că Stasi avea în Bulgaria un Grup Operativ care se afla în legătură cu serviciul secret bulgar. Acesta din urmă, printre altele, le putea pune la dispoziţie o „locuinţă conspirativă", atât de necesară ofiţerilor de informaţii aflaţi în misiune. In România, Stasi nu mai dispunea de asemenea posibilităţi. Nu în ultimul rând, Varna era mai aproape de staţiunile de pe litoralul românesc decât Bucureştiul. Pe lângă acestea, informatorul coordonator avea la dispoziţie un număr de telefon al Stasi de la centrala din Berlinul de Est, număr pe care îl putea utiliza în cazuri de urgenţă. în situaţii excepţionale, se putea adresa şi însărcinatului cu securitatea din cadrul Ambasadei R.D.G. din Bucureşti, solicitându-i acestuia să

utilizeze căile de comunicaţie ale H V A dintre Bucureşti şi Berlinul de Est[24].

în cazul informatorilor Stasi care nu erau agenţi profesionişti, rapoartele lor conţineau foarte rar altceva decât banalităţi. Astfel, Stasi era informată că unii cetăţeni R.D.G. se separau de grupul lor turistic şi îşi petreceau parţial timpul şi cu cetăţenii vest-germani, că în schimburile de obiecte cu românii ei obţineau mici avantaje materiale, că nu erau mulţumiţi de serviciul din hoteluri sau că se exprimau critic faţă de R.D.G. Doar în cazuri rare informatorii raportau faptul că unii est-germani se întâlneau cu cetăţeni români pentru a-i ruga să-i ajute la trecerea lor spre Vest, prin Istanbul sau Iugoslavia[25]. în total, reţeaua informatorilor condusă de „Howard" a transmis centralei Stasi, în sezonul de concedii 1987, 175 de informări, iar în 1988 — a scăzut la 108. în cei doi ani au existat doar două note informative care făceau referiri la eventualele trasee de trecere ilegală în Occident, iar remarci despre operaţiunile şi activităţile altor servicii secrete erau extrem de sumare[26]. De altfel, din astfel de perimetre precum zonele turistice din România nu se puteau obţine informaţii extrem de actuale. Pe de altă parte, au fost cetăţeni ai R.D.G. care au avut de suferit după ce au fost identificaţi de Stasi în rapoartele informatorilor tri-, mişi pe teren, în anii următori ei având restricţii de a mai că-î lători în scop turistic în România.

Una dintre cele mai dificile situaţii politice cu care R.D.G. a trebuit să se confrunte în toată perioada de existenţă a acestui stat a fost dorinţa cetăţenilor ei de a fugi în Occident. înainte ca Zidul Berlinului să fie ridicat, această dorinţă legitimă se putea realiza într-o manieră destul de simplă, fugarii folosindu-se de Berlinul de Vest pentru a ajunge în Republica Federală Germania. în 12 ani de la înfiinţarea R.D.G., din anul 1949 şi până la construirea zidului în 1961, peste 2,5 milioane de oameni au fugit din Germania de Est prin Berlin. Apariţia zidului a blocat în mare măsură aceste încercări disperate de salvare, care au continuat totuşi, dar într-un ritm mult mai puţin alert. Cetăţenii R.D.G. căutau acum să se folosească de

călătoriile pe care le făceau în alte ţări est-europene pentru a ajunge în Occident, în special în R.F.G. Fugarii porneau de la premisa că alte graniţe nu erau supravegheate atât de strict ca cele ale Germaniei de Est. Pe de altă parte, vest-germanii care voiau să susţină dorinţa celor din R.D.G. de a părăsi ţara încercau să identifice alte trasee ce ar fi putut fi folosite, breşe noi în „Cortina de Fier", altele decât cele din R.D.G. Astfel, acest fenomen a devenit nu doar o problemă a guvernului din Berlinul de Est, ci şi a altor state din lagărul socialist[27].

Stasi monitoriza cu atenţie toate aceste detalii, iar departamentul care avea această misiune în mod concret se numea Direcţia Principală a IX-a. Această direcţie putea să efectueze anchete penale, precum şi propriile investigaţii în cadrul acestor anchete penale. în mod regulat, Direcţia Principală a IX-a colabora şi cu departamente similare ale altor servicii secrete socialiste de la care primea, de exemplu, documente privind tentativele de fugă ale unor cetăţeni ai R.D.G. care fuseseră arestaţi în ţara respectivă şi care, în final, erau predaţi Berlinului de Est. începând cu anii 1975-l976, Stasi a avut în structura sa aşa-numitul „Grup Central de Coordonare", a cărui unică sarcină consta în dejucarea tentativele de fugă în Vest a cetăţenilor R.D.G. între anii 1972-l973, Stasi a iniţiat mai multe operaţiuni în colaborare cu alte servicii secrete comuniste, operaţiuni menite să îi identifice pe vest-germanii care îi ajutau pe fugari. Mecanismul era destul de simplu: cetăţenii R.F.G. organizau întâlniri cu est-germanii într-una din ţările socialiste, cu această ocazie dându-le acestora paşapoarte R.F.G. falsificate. Est-germanii, având o nouă identitate, puteau astfel să călătorească nestingheriţi spre Germania de Vest. Securitatea a dat şi ea o mână de ajutor Stasi pentru realizarea unor astfel de operaţiuni, mai ales pentru că ştia cât de importantă era pentru un guvern comunist stăvilirea fenomenului. La 4 septembrie 1973, pentru a-i identifica pe vest-germanii care sprijineau tentativele de fugă ale celor din R.D.G., Stasi şi Securitatea au organizat o operaţiune comună pe segmentul rutier Bucureşti-Belgrad-Mimchen, iar la 23 septembrie 1973 au luat în vizor

ruta aeriană Bucureşti-Frankfurt pe Main. Potrivit informaţiilor din arhiva Stasi, operaţiunile desfăşurate în septembrie 1973 sunt printre ultimele organizate împreună de cele două servicii secrete comuniste[28].

în anii precedenţi, Ministerul Securităţii Statului din Berlinul de Est a fost adesea nemulţumit de atitudinea omologilor români în această problemă, şi asta nu pentru că guvernul de la Bucureşti se manifesta prea liberal. în mai multe rapoarte consemnate între 1969 şi 1973, Direcţia Principală a IX-a a criticat faptul că cetăţenii R.D.G. care fuseseră arestaţi în România în timpul încercărilor lor de a părăsi lagărul socialist au fost condamnaţi de un tribunal românesc, aceştia ispăşindu-şi pedeapsa în România. De cele mai multe ori, pedepsele însemnau patru până la optsprezece luni de detenţie, însă frecvent pedeapsa era redusă la jumătate. Direcţia Principală a IX-a a mai criticat şi faptul că autorităţile române au informat autorităţile competente din R.D.G. despre aceste arestări într-o manieră incompletă şi cu întârziere, ofiţerii de securitate zgârcindu-se în special la amănuntele concrete ale operaţiunilor. Pe lângă acestea, nu exista un acord de predare a celor arestaţi sau eliberaţi din detenţie prin Ambasada R.D.G. de la Bucureşti, în opinia Stasi, autorităţile române acţionau „inconsecvent", ceea ce pentru germani — ţinând seama de respectul lor ferm faţă de disciplină — era inacceptabil. într-un raport datat 13 noiembrie 1969, Direcţia Principală a IX-a a constatat, cu un anumit regret, faptul că mult mai mulţi cetăţeni est-germani erau în detenţie în România decât români în R.D.G. şi, din acest motiv, nu se puteau exercita presiuni asupra părţii române în această problemă. Stasi a pornit de la premisa că acordul de asistenţă juridică dintre România şi R.D.G. de la 24 septembrie 1958 nu constituia o bază suficientă pentru înlăturarea greutăţilor de care se izbeau în practică[29].

La începutul anilor '70 au avut loc discuţii între procuraturile generale ale României şi R.D.G., în timpul cărora au fost abordate şi doleanţele Stasi. Partea română a acceptat în final solicitările est-germanilor şi, începând cu aprilie 1973, a

renunţat să-i mai aducă în faţa instanţelor româneşti pe cetăţenii R.D.G. arestaţi pentru că au vrut să fugă în Occident profitând de tranzitul prin România. Au făcut excepţie numai acele cazuri în care „suveranitatea română" a fost încălcată în mod deosebit de grav de către fugari. Accidentele de circulaţie săvârşite de cetăţeni ai R.D.G. în care şi-au pierdut viaţa români, precum şi alte câteva delicte din aceeaşi categorie au fost sancţionate în continuare de justiţia română până la sfârşitul anilor '70. Pentru concesiile făcute de partea română, R.D.G. a trebuit să asigure autorităţile de la Bucureşti că cererea lor, potrivit căreia cetăţenii est-germani arestaţi în România vor fi preluaţi în termen de cinci zile de consulul R.D.G. din Bucureşti şi expediaţi pe calea aerului în ţara lor, va fi îndeplinită. Acelaşi consul avea acum posibilitatea să primească şi documentele de anchetă sau probele adunate în aceste dosare, documente care ajungeau în final pe birourile ofiţerilor Stasi. Ele serveau Direcţiei Principale a IX-a la pregătirea procesului de pedepsire a „delincvenţilor" est-germani. Consulul trebuie să II fost mulţumit pentru că noile înţelegeri dintre români şi est-germani îi ofereau posibilitatea de a se ocupa în detaliu de această problemă. Astfel, el organiza şi zborul de întoarcere a acestora în R.D.G. La început, persoanele reţinute se. îmbarcau — pe aeroportul Otopeni din Bucureşti — într-un avion de linie ca pasageri obişnuiţi, fără însoţitori, pentru a fi arestaţi apoi în Berlinul de Est. Mai târziu, procedura s-a complicat: cetăţenii R.D.G. erau transportaţi de la Bucureşti în Berlinul de Est cu avioane ale Stasi, pe aeroportul din Bucureşti fiind prezent în asemenea cazuri şi un ofiţer al Direcţiei Principale a IX-a din Ministerul Securităţii Statului. Arhiva Stasi confirmă faptul că până în 1989 s-a păstrat această practică ce a fost convenită în 1973 şi nici măcar noul acord de asistenţă juridică dintre cele două state, semnat la 19 martie 1982, nu a schimbat nimic în acest sens. O excepţie s-a făcut totuşi. în august 1973, un cuplu din districtul Halle din R.D.G., care a încercat să părăsească lagărul socialist în timp ce se afla în România, a fost condamnat de un tribunal românesc la un an de detenţie. însă

Iniei în acest caz excepţia nu a fost dusă până la capăt. După mimai o săptămână, cei doi au fost scoşi din arest şi predaţi consulului R.D.G. de la Bucureşti[30].

Pe de altă parte, contacte directe între Direcţia Principală a IX-a şi departamentul similar din Securitate nu au fost prevăzute şi nici nu s-au realizat, chiar dacă partea est-germană ar fi dorit. în mai 1978, procurorul general Gheorghe Bobocea a primit o delegaţie din R.D.G. formată dintr-un reprezentant al procuraturii est-germane, consulul R.D.G. de la Bucureşti, precum şi locotcncnt-colonclul Stasi Peter Pfiitze de la Direcţia Principală IX/9. La câteva zile după această întâlnire, Bobocea a fost invitat în Berlinul de Est, unde — la 18 mai 1978 — trebuia să se întâlnească şi cu Erich Mielke, şeful Ministerului Securităţii Statului. Direcţia Principală a IX-a a nutrit atunci speranţa că vor exista contacte directe mult mai numeroase între departamentele celor două servicii secrete, român şi est-german[3i]. Nu s-a întâmplat însă nimic în acest sens. Dovada poate fi găsită într-un alt raport anual al Stasi, cel pentru anul 1987, în care se arăta că, la fel ca în trecut, „până în prezent, nu există o colaborare directă între Direcţia Principală a IX-a şi organele de securitate române"[32].

Chiar dacă Stasi depunea eforturi serioase pentru a-i prelua cât mai repede posibil — de la autorităţile române — pe cetăţenii R.D.G. arestaţi, nu înseamnă că era vorba despre un număr mare de persoane. în realitate, aceştia erau foarte puţini. Tabelul de mai jos prezintă o situaţie numerică a celor aflaţi în această situaţie. Cifrele care vizau România erau oricum mai mici decât cele înregistrate în Cehoslovacia sau Ungaria, şi chiar Bulgaria era mai activă, predând ofiţerilor Stasi mult mai mulţi arestaţi.

După cum se observă, începând cu anii '80 numărul est-germanilor arestaţi în România scade semnificativ. Dar explicaţia nu este aceea că autorităţile de la Bucureşti nu erau interesate să colaboreze pe această linie cu partenerii est-germani sau că ar fi acceptat în mod tacit ca cetăţenii R.D.G. să-şi regăsească libertatea, folosindu-se de tranzitul prin România.

Anul	Numărul celor arestaţi
1969	19
1970	45
1973 (1 ianuarie-l5 septembrie)	66
1973-l976	129
1977	11
1978	9
1979	21
1980	42
1983	15
1984	11
1985	2
1986	2
1987	4
1988	9

Situaţie numerică a cetăţenilor R.D.G. care au fost arestaţi de Securitate pentru tentativa de a ajunge ilegal în Occident („Fuga din republică printr-un al treilea stat"). Persoanele arestate până în 1973 au petrecut săptămâni sau luni de detenţie în România înainte de a fi predaţi autorităţilor din R.D.G.[33]

în realitate, România devenise un stat care se autoizola în mod accelerat, graniţele sale fiind mult mai strict supravegheate în raport cu altele. De altfel, este posibil ca însuşi cei care ar fi dorit să încerce să fugă din Germania de Est prin România să renunţe la această soluţie tocmai din motivele arătate. Numărul turiştilor est-germani care vizitau România a început să scadă în fiecare an, ceea ce confirmă această ipoteză. în anul 1975 au vizitat zonele turistice ale ţării 55.000 de est-germani. în anul 1984 numărul acestora era de 37.400 de persoane[34].

O altfel de studenţie

Tinerii est-germani care studiau în România au constituit un grup important de care Stasi se arăta extrem de interesată. în baza unei convenţii interstatale, R.D.G. a făcut schimburi anuale de studenţi cu România, tinerii est-germani din universităţile româneşti absolvind diverse specialităţi. Nu există o situaţie numerică din care să putem trage concluzii referitoare la amploarea acestui schimb, neştiindu-se exact câţi studenţi au profitat de astfel de burse. La fel de sumar se poate aprecia cât de intens opera Stasi printre colaboratorii neoficiali aflaţi la studii. în cadrul Ministerului Securităţii Statului din Berlinul de Est, cel puţin trei departamente aveau interesul de a utiliza acest grup de persoane: Direcţia Principală XX/8, care urmărea informativ întregul învăţământ din R.D.G., Direcţia Principală 11/10, care controla atât reprezentanţele diplomatice ale R.D.G. în ţările socialiste, cât şi ambasadele ţărilor socialiste în R.D.G., precum şi HV A.

în vara anului 1985, când căpitanul Stasi Wolfgang Stenzel de la Direcţia Principală 11/10 a recrutat — aproape simultan — două studente din R.D.G. care urmau să fie trimise la Bucureşti, el le-a explicat într-o manieră directă care erau scopurile şi interesele Stasi în ceea ce le privea. în primul rând, tinerele urmau să îi supravegheze pe ceilalţi studenţi est-germani, să observe comportamentul lor, să reţină discuţiile cu nuanţe politice pe care le aveau, incluzând în notele lor informative şi detalii despre eventualele contacte cu studenţii occidentali, în al doilea rând, ele trebuiau să trimită rapoarte referitoare la starea de spirit şi opiniile românilor[35]. Colegul lui Stenzel, căpitanul Hans-Werner Bromme, care a recrutat în vara anului 1985 alte patru studente înainte de plecarea lor la Bucureşti, a folosit următorul argument în discuţiile avute cu ele: studenţii est-germani sunt expuşi pericolului de a fi contactaţi de „serviciile secrete imperialiste". Sarcina lor era să ajute Ministerul Securităţii Statului în încercarea sa nobilă şi patriotică de a proteja studenţii împotriva „atacurilor duşmănoase"[36]. în realitate,

studentele nu au făcut nimic altceva decât să-şi spioneze co-; legii de facultate est-germani care studiau în România, trans- i miţând note informative referitoare la starea de spirit generală, întrucât nu se cunoşteau între ele, tinerele au scris rapoarte nu doar despre ceilalţi colegi, ci şi una despre cealaltă. în felul acesta, reţeaua de informatori a Stasi se autocontrola, fără să fie conştientă de acest lucru[37].

Căpitanul Hans Wcrncr Brommc a recrutat, în vara anului 1986, o altă studentă care urma să plece la Bucureşti. înainte de a o aborda, ofiţerul a notat posibilităţile pe care aceasta le-ar fi putut avea. în primul rând, ajunsă la Bucureşti, tânăra trebuia să intre în relaţii amicale cu cetăţenii români pentru a afla detalii referitoare la situaţia socială şi politică a ţării. în al doilea rând, informatoarca-studentă trebuia să-şi dezvolte pe termen lung relaţiile cu Ambasada R.S.R. din Berlinul de Est. Apoi, trebuia să trimită note informative referitoare la colegii de studii est-germani, oferind în acest fel o bază de recrutare a Stasi în rândul celorlalţi studenţi. Acest plan de măsuri, despre care studenta recrutată de Stasi în 1986 nu a avut habar, arată ambiţiile mari pe care le avea poliţia politică est-germană[3R].

Numai că Stasi întâmpina diverse dificultăţi, unele destul de serioase, în lucrul cu agentura sa din România. Cum ar fi fost mai potrivit pentru centrala Stasi să menţină legătura cu aceşti infonnatori? în celelalte ţări socialiste, Ministerul Securităţii Statului avea Grupuri Operative permanente, care serveau unor astfel de scopuri. Această posibilitate nu exista în România. De aceea, înainte de plecarea la studii în România, informatorul memora numărul de telefon al ofiţerului din Berlinul de Est care îl avea în lucru. în momentul când se întorcea în R.D.G., de obicei în timpul vacanţelor, informatorul era obligat să-şi contacteze ofiţerul, pentru a stabili o întâlnire. în timpul acelor întrevederi se predau notele informative şi se primeau noi sarcini. în cazuri urgente, informatorul putea lua legătura cu responsabilul pentru studenţi din Ambasada R.D.G. de la Bucureşti[39].

$& în arhiva Stasi, printre dosarele cu această temă, se poate identifica doar unul care prezintă detalii cât de cât interesante referitoare şi la Securitate. Un student est-german care studia la Universitatea din Cluj-Napoca i-a raportat ofiţerului care îl avea în lucru şi care făcea parte din Direcţia Principală 11/10 cum, într-un interval de mai bine de doi ani, Securitatea a încercat să-l recruteze de două ori. Poliţia politică de la Bucureşti i-a cerut să obţină informaţii despre studenţii străini din Cluj-Napoca, în schimbul acestui serviciu fiindu-i promise diverse „avantaje materiale"[40]. Până Ia urmă, nimic surprinzător, studenţii erau oricum vânaţi de aceste servicii secrete, fie în România, fie în Berlinul de Est. Şi Securitatea, şi Stasi încercau în mod regulat să recruteze informatori în rândul lor. Cert este că ofiţerii de securitate nu aveau scrupule în această privinţă. Pe lângă astfel de recmtări, Securitatea avea deschise şi numeroase dosare de urmărire informativă a studenţilor străini din România. în anul 1986, deşi nu deţinem o situaţie numerică a tuturor studenţilor străini aflaţi la studii în România, putem spune totuşi că, dintre aceştia, 59 de studenţi străini erau urmăriţi de Securitate numai în Bucureşti. Situaţia pe celelalte centre universitare în acelaşi an era următoarea: Securitatea judeţului Timiş urmărea informativ 10 studenţi străini, la Cluj erau urmăriţi 11, la Galaţi doar 5, iar în judeţul Dolj erau deschise alte 16 dosare informative. Pe lângă aceştia, pe listele ofiţerilor de securitate se mai aflau 3 studenţi străini care studiau în judeţul Prahova, alţi 9 la Iaşi, 2 în Argeş, 5 la Braşov, 2 la Bacău şi un singur student străin în judeţul Vrancea. Dintre toţi studenţii străini urmăriţi informativ de Securitate, doar 6 erau cetăţeni vest-germani şi nici unul est-german: Turki Hussein, student la Institutul de Medicină şi Farmacie din Bucureşti, Alfred Massner, Silvan Mihăilescu şi Adrian Leonte Mikosovits, care studiau la institutul similar de la Cluj-Napoca, precum şi Inna Brucăr şi David Herling, de naţionalitate evreiască, studenţi medicinişti la Iaşi. Cu toţii erau suspectaţi de activităţi precum culegerea de informaţii în favoarea Germaniei Federale, comentarii nefavorabile politicii României, realizarea

de legături suspecte cu alţi cetăţeni români care intenţionau să părăsească ilegal ţara, iar în cazul lui Turki Hussein, născut în Siria, dar cetăţean vest-german în acel an, se considera că este „membru al unei organizaţii teroriste"[41]. Din această activitate, singurele beneficii pe care le putea înregistra Securitatea erau doar în cazurile studenţilor arabi şi musulmani. Aceştia formau oricum grosul categoriei, venind în special din Iordania, Siria, Liban, Iran, Irak, Sudan sau Maroc. Ţările europene, socialiste sau nu, evitau să-şi mai trimită tinerii la studii în România. Din această cauză, putem spune că şi Stasi a avut de suferit. Chiar şi această posibilitate puţin eficientă de a avea informatori în România în rândul studenţilor s-a încheiat curând. S-a întâmplat în vara anului 1987. Penuria în care se trăia în România, condiţiile dificile de trai au determinat Ministerul pentru învăţământ Superior şi Profesional din Berlinul de Est să înceteze schimbul de studenţi cu România, aceştia fiind transferaţi la diverse universităţi din R.D.G.[42] Un alt punct de sprijin pentru munca de informaţii a ofiţerilor Stasi în România dispăruse.

NOTE

[1] Mircea Răceanu, *Infern '89,* Ed. Silex, Bucureşti, 2000, p. 19.

[2] Ibidem, pp. 20-21.

[3] BStU, MfS, dosar A1M 16159/89, voi. 1/1, f. 12-l6, 366-367, 463-464,478-481.

[4] Ibidem, dosar AIM 16159/89, voi. 1/1, f. 439-441, 479-482, voi. II/l, f. 67-68, 86-93, 98, 100-l01, 104-l05, 126-l27. Klaus Neumann a funcţionat în calitate de ofiţer în misiune specială cu numele conspirativ „Kuhnert" până în 1985.

[5] Hans Lindemann, Kurt Miiller, *Auswărtige Kulturpolitik der DDR. Die kulturelle Abgrenzung der DDR von der Bundesrepublik Deutschland,* Ed. Verlag Neue Gesellschaft, Bonn, 1974. Capitolul „Der Sonderfall Rumănien" („Cazul special al României"), pp. 174-l83. Rapoartele Ambasadei R.D.G. din Bucureşti adresate Ministerului de Externe al R.D.G. şi care făceau referiri la centrul cultural al R.F.G. din România în anii 1979, 1982 şi 1984 există în BstU, MfS, dosar ZA1G 7120, f. 144-l45, 259-260, dosar ZA1G 14054, f. 4l-42. De asemenea, vezi Anexa, documentul nr. 18.

[6] Ibidem, documentul nr. 10.

[7] Raportul H V A conţine şi erori biografice. De exemplu, Franz Hodjak nu era directorul editurii Dacia, ci numai lector în cadrul acestei edituri. în Sighişoara şi Mediaş nu existau ziare locale în limba germană, astfel încât acolo membrii acestui presupus grup nu puteau locui. Mulţumim lui Franz Hodjak, Bernd Kolf, Michael Markel, Brigittc Tontsch şi Pctcr Motzan pentru amabilitatea de a ne pune la dispoziţie o scrie întreagă de informaţii utile.

[x] Raportul menţionează numele celor care au distribuit documentul, în timp ce numele celor care l-au primit au fost prescurtate. Prescurtarea „AG" înseamnă U.R.S.S., respectiv K.G.B. (BStU, MfS, dosar HVA380, f. 223). Vezi biografiile demnitarilor menţionaţi în Hclmut Miiller-Enbcrgs, Jan Wielgohs, Dicter Hoffmann (coord.), *Wer war wer in der DDR? Ein biographisches Lexikon,* Bundcszcntralc fur politischc Bildung, Berlin, 2000.

[9] Sintagma „comunist încercat" face referiri la un episod petrecut în februarie 1955 când Stoffel, pe atunci şeful misiunii diplomatice a României de la Berna, a fost pus în situaţia de a părăsi Legaţia României din Elveţia în timpul atacului organizat de grupul Beldcanu. Misiunea diplomatică a fost ocupată timp de două zile, iar Stoffel, pe lângă faptul că a fugit desculţ şi îmbrăcat sumar din clădire, a lăsat la dispoziţia atacatorilor documentele secrete ale misiunii ce abia sosiseră prin curierul diplomatic. Vezi.Stejărel Olaru, *Cei cinci...*

[0] BStU, MfS, dosar HAXX/AKG, 869, f. 87-89, „Direcţia Regională a M.S.S.-Gera, Direcţia XX/7, 12.07.1982, Informare neoficială despre un sejur în România".

[1] WilliamTotok, *Constrângerea memoriei. însemnări, documente, amintiri,* Ed. Polirom, Iaşi, 2001, pp. 7-84 (prima ediţie publicată în Germania, *Die Zwănge der Erinnerung. Aufzeichnungen aus Rumănien,* Ed. Junius, Hamburg, 1988).

[2] *Neuer Weg,* 10.02.1982. Mulţumim lui William Totok pentru informaţiile puse la dispoziţie.

[3] William Totok, *op. cit,* pp. 107-l08. Vezi şi BStU, MfS, dosar HA XX/AKG, 869, f. 89-92, „Informare neoficială despre un sejur în România".

[14] William Totok, *op. cit.,* pp. 101—124. Arhiva Stasi nu permite să se stabilească fără echivoc dacă evenimentele descrise în accast volum au fost aduse la cunoştinţa conducerii R.D.G. La 23 aprilie 1982, HV A a întocmit Raportul de Informare nr. 193/82, care se întindea pe 11 pagini, „cu privire la aprecierile occidentale şi româneşti ale problemelor de politică internă şi externă ale R.S. România", raport care a fost prezentat lui Honecker, Axen, ministrului de Externe al R.D.G. Oskar Fischer şi K.G.B.-ului. Documentul aborda probleme politice şi economice, o „diversiune politico-idcologică" şi o „activitate ostilă" occidentală. Titlul documentului este înregistrat în baza de date S1RA, dar conţinutul lui nu mai există în arhiva Stasi (vezi BstU, MfS, dosar HV A/M D/3, SIRA-TDB 12, -SA8202682-; ibidem, dosar HV A 15).

[15] Ibidem, dosar HA XX/AKG, 869, f. 94, „Direcţia Regională a M.S.S.-Gera, Direcţia XX/7, 12.07.1982, Informare neoficială...". Vezi şi Georg Hcrbstritt, *Rumăniendeutsche Literatur im Visier des DDR-Ministeriwnx jur Slaatssicherheit. Ein Fallbeispiel,* în „Halbjahrcsschrift fur sudosteuropăische Geschichtc, Literatur und Politik" 17(2005)2.

[16] Ibidem, dosar HA XX/ZMA, 4094, f. 44-45, „27.06.1986, Discuţii cu privire la activităţile serviciului secret român în Berlinul de Vest în legături cu relaţiile scriitorilor români care au emigrat la cerere" (vezi şi Anexa, documentul nr. 35). Chiar dacă raportul nu conţine nici o indicaţie referitoare la sursă, el este inclus în baza de date parţiale nr. 14 a ŞIRA (BStU, MfS, dosar HV A/MD/5) cu nr. SE8607331. în plus, este indicat şi numele conspirativ, precum şi numărul de înregistrare al sursei, „Giscla Beckcr", XV/3749/83. Referitor la Paul Schuster vezi şi necrologul lui Hans Bcrgcl, *Paul Schuster: ein Mensch mit seinem Widerspruch,* în Siebenbiirgische Zeitung, 20.05.2004, p. 9, precum şi necrologul lui Dieter Schlesak, *Zum Tode von Paul Schuster,* în „Halbjahresschrift fur sudosteuropăische Geschichte, Literatur und Politik" 16(2004)1, p. 130. Despre ameninţările cu moartea la adresa lui, făcute publice de Ernest Wichner în iunie 1986, vezi Friedrich Christian Delius, *„Zimmermann, iibernehmen Sie!",* în Frankfurter Rundschau, 14.06.1986, p. 12, şi Herbert Wiesner, *„In geschlossener Formation",* în *Siiddeutsche Zeilung,* 16./17.06.1986, p. 36. Extrase din aceste articole au fost publicate în William Totok, *op. cit.,* pp. 123-l24. *u-)Şi~W'mp*

[17] BStU, MfS, dosar HA VI, 11893, f. l-2, 113-l14, 120, „Direcţia Principală a Vi-a, domeniul — Turism în străinătate, 7.06.1978, Orientare pentru instruirea forţelor operative care asigură transportul de călători şi turişti al cetăţenilor R.D.G. în R.S. România, 7.06.1978". Vezi şi un raport similar din 20.06.1985, „Indicaţii şi orientări pentru repartizarea misiunilor şi instruirea forţelor operative în vederea asigurării politico-operative preventive a turismului cetăţenilor R.D.G. spre alte state socialiste" (ibidem, dosar BV Magdeburg, Abt. XX, 3465, f. 20-27).

[18] Vezi Direcţia Principală a Vi-a, Grupul de Control şi Evaluare a Informaţiilor, 27.08.1987, „Foaie cu trecerea în revistă a situaţiei 1M/GMS al Serviciului 3 — Situaţia din 31.07.1987" (ibidem, dosar HA VI, 7, f. 195-l99). în plus, vezi şi ibidem, dosarele AIM 14853/89, voi. 3, f. 5-l4, 30-31, 35-40, 50-61, 102-l08, voi. 10, f. 218-221 - FIM „Howard", AIM 14753/89, voi. 1/1, f. 44-45, 93-94, voi. 1/3, f. 328-330, voi. II/7, f. 2-4, AIM 14721/89, voi. 1/1, f. 99-l00, 122, 154-l60; voi. 1/2, f. 235 — IM „Măria", AIM 14848/89, voi. I, f. 138-l40 - IM „Sarah", AIM 14689/89, voi. I, f. 224-230, 237-239, 250, 254 - IM „Monika Schiitz"; cu privire la IM „Anna", „Irene" şi „Wilhelm" vezi ibidem, dosar AIM 14853/89, voi. 10, f. 219-220.

[19] Ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 15 „Consiliul de Miniştri al R.D.G.: Propunere de decizie privind extinderea turismului cu R.S.R. şi achitarea soldului de turism care rezultă de aici, 26.09.1988".

[20] Ibidem, dosar Abt. X, 1442, f. 5, „Ataşatul militar [al Ambasadei R.D.G.] din Bucureşti, 16.09.1975, Informare: Dezvoltarea turismului în R.S. România până la sfârşitul anului 1974. Eforturile deosebite ale R.S. România de a extinde turismul cu R.F.G.".

[21] Ibidem, dosar Abt. X, 154, f. 153-l54, „Raport cu privire la o călătorie în România [august — septembrie 1974]".

[22] Ibidem, dosar AS 312/83, f. 35, „Schimb de informaţii cu organele frăţeşti".

[23] Ibidem, dosar AIM 14753/89, voi. II/7, f. 2.

[24] Ibidem, dosar AIM 14853/89, voi. 3, f. 59-60, 115; dosar AIM, 14753/89, voi. 11/7, f. 2, 8-l0, 48, 62-63.

[25] Ibidem, dosar AIM 14721/89, voi. 1/2, f. 44-48, 76, AIM 14753/89, voi. U/7, f. 54-55, AIM 14769/89, voi. II, f. 255-265, AIM 14848/89, voi. I, f. 155-l56, voi. II, f. 222, AIM 14849/89, voi. II, f. 5-21; De asemenea, vezi şi ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 2-3, AIM

14849/89, voi. II, f. 10-l3, „Comunicări cu privire la căile posibile de fugă în Vest", Abt. X, 537, f. 53-54.

[26] Ibidem, dosar A IM 14853/89, voi. 10, f. 216-221, „Analiza rezultatelor muncii reţelei de IM de conducere înfiinţată în R.S.R. în timpul sezonului de activitate 1988".

[27] Vezi şi alte detalii în Monika Tantzschcr, *Die verlănger/e Mauer. Die Zusammenarbeit der Sicherheitsdienste der Warschauer-Pakl-Slaaten bei der Verlunderung von „Republikfluchl",* Ed. BStU, Berlin, 1998.

[28] BStU, MfS, dosar HA IX, 12946, f. l-3, „Documentaţia Ministerului Securităţii Statului cu privire la acţiunile executate, din iunie 1972, de către organele de securitate ale Republicii Democrate Germane şi ale altor state socialiste de a împiedica activitatea organizaţiei de comerţ cu oamenii [...], 24.09.1973".

[29] Ibidem, dosar HA IX, 12586/MF, f. l-3. Vezi şi ibidem, dosar Abt. 247, f. 224-227, „Aprecierea din 14.04.1971", precum şi ibidem, dosar HA IX, 250, f. l-4, „Trecerea în revistă din 25.09.1973".

[30] Ibidem, dosar Abt. X, 154, f. 134-l36, Abt. X, 1478, f. l-3; ibidem, dosar HA IX, 250, f. l-4, HA IX, 13696, f. 116, HA IX, 17599, f. 133, 253, HA IX, 17600, f. 99.

[31] Ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 124-l27, „Direcţia Principală a IX-a, 12.05.1978, Evaluarea relaţiilor de asistenţă juridică dintre R.D.G. şi Republica Socialistă România; ibidem, f. 132-l35, „Direcţia Principală IX/9, 5.05.1978, Raport cu privire la călătoria de serviciu în Republica Socialistă România". în acest document este menţionată invitaţia adresată lui Boboeea de a se întâlni cu Erich Mielkc. Nu rezultă însă dacă vizita a avut loc sau nu, chiar dacă ea este foarte probabilă. De asemenea, raportul nu menţionează în ce calitate oficială s-a deplasat la Bucureşti ofiţerul Stasi Pfutze. Vezi şi nota Ministerului de Externe al R.D.G. din 13.08.1987, „Cu privire la problema cauţiunii în Republica Socialistă România" (ibidem, dosar HA IX, 13696, f. 116).

[32] Ibidem, dosar HA IX, 17599, f. 133, „Direcţia Principală IX/10, 5.01.1988, Raport anual pe 1987". Informaţii similare şi în ibidem, dosar HA IX, 2445, f. 17.

[33] Cifrele au fost adunate din următoarele rapoarte anuale ale HA IX: ibidem, dosarele Abt. X, 247, f. 124, 225, Abt. X, 1144, f. 3, HA IX, 250, f. 1, HA IX, 2445, f. 66-68, HA IX, 13585, f. 24, HA IX, 17599, f. 13,21, 133, 152, 230, 253, HA IX, 17600, f. 83. Aceleaşi documente fac referiri şi la arestările efectuate în alte state: în R.S.C. şi Ungaria au fost arestaţi, în fiecare an, câte 100 şi, respectiv, 500 de cetăţeni ai R.D.G. pentru tentative de fugă, în Bulgaria între 50 şi 100, în timp ce cifrele trimise din Polonia erau egale cu cele din România.

[34] Ibidem, dosar HA II, 212, voi. 2, f. 61, „Document de expunere a poziţiei [politice] — Turismul R.D.G.-R.S.R., mai 1985".

[35] Ibidem, BV Drcsdcn, dosar AIM 2787/90, voi. 1/1, f. 54-56; dosar BV Berlin, Vorl.- AIM 6770/88, f. 56-57.

[36] Ibidem, dosar AIM 22616/91, voi. 1/1, f. 45-47, AIM 22617/91, f. 79-81; dosar Vorl.-AIM 13152/91, voi. 1/1, f. 36-38; BV Rostock, dosar AIM 391/91, voi 1/1, f. 39-40.

37 Ibidem, dosar AIM 22616/91, voi. 1/1, f. 78-79; dosar Vorl.-AIM 11270/87, voi. I/1,f. 90.

3» Ibidem, dosar Vorl.-AIM 11270/87, voi. 1/1, f. 90-91.

[39] Ibidem, dosar AIM 22617/91, f. 80-81; dosar Vorl.-AIM 13152/91, voi. 1/1, f. 37; BV Rostock, dosar AIM 391/91, voi. I/1, f. 40.

[40] Vezi Anexa, documentul nr. 36.

[41] Fără cotă, „Centrul de Informatică şi Documentare, Străini la studii [în România] — listă nominală U.I.". Mulţumim lui Marius Oprea pentru că ne-a pus la dispoziţie acest document.

[42] BStU, MfS, dosar Vorl.-AIM 11270/87, voi. 1/1, f. 96; ibidem, BV Berlin, dosar Vorl.-AIM 6770/88, f. 69; ibidem, BV Dresden, dosar AIM 2787/90, voi. 1/1, f. 82.

Capitolul 6

Stasi şi mişcările de protestwe din România

Anii '80 au pus Stasi în situaţia de a face adesea analize despre starea economică a României. Unul dintre primele studii care a semnalat gravele probleme economice ale guvernului de la Bucureşti a fost elaborat în 1979. Direcţia Principală a XVIII-a a Stasi, care răspundea de domeniul economiei naţionale, a raportat problemele din ce în ce mai serioase ale economiei româneşti probabil şi pentru că regimul de la Bucureşti se afla în situaţia de a nu-şi mai respecta obligaţiile de export faţă de R.D.G.

In vara anului 1980, Ambasada Germaniei de Est din Bucureşti a comunicat în centrală următoarele: „având în vedere dificultăţile economice serioase, tovarăşul Ceauşescu a apreciat

că şi în România există condiţii de apariţie a unor proteste şi greve"[1]. Diplomaţii R.D.G. semnalau astfel posibilitatea creării unei situaţii similare cu cea din Polonia, unde în august 1980 a fost posibilă înfiinţarea sindicatului independent „Solidaritatea". In România se făcuseră deja, în primăvara anului 1979, încercări pentru a se înfiinţa un astfel de sindicat. Greva minerilor din Valea Jiului din 1977 era şi ea proaspătă în memoria colectivă, iar începutul anilor '80 oferea noi semne: puteau izbucni alte tulburări în rândul populaţiei în valea Jiului, dar şi alte localităţi, în principal din cauza penuriei de alimente şi combustibili[2].

Observând stabilitatea economică fragilă a României, şeful Stasi, generalul Erich Mielke, a reacţionat luând o măsură neobişnuită. Prin intermediul şefului „Grupului Central de Eva-

luare şi Informare" (ZA1G) al Ministerului Securităţii Statului, Werner Irmler, la 29 martie 1983 a trimis instrucţiuni tuturor unităţilor de serviciu ale Stasi care ar fi avut posibilităţi informative să obţină date cuprinzătoare despre situaţia internă a României. Practic, ordinul însemna ca toţi informatorii Stasi care aveau într-un fel sau altul relaţii cu România vor fi utilizaţi sistematic în acest scop. Această măsură era secretă, urmărindu-se ca interesul special al Stasi faţă de România să rămână confidenţial. Tocmai de aceea, ordinul prevedea ca toţi colaboratorii neoficiali să-şi desfăşoare activitatea cu extremă prudenţă şi reţinere. Se evita implicarea lor în operaţiuni care ar fi făcut evidente adevăratele intenţii ale Stasi în această direcţie. Aşadar, Stasi nu se interesa doar de rolul special al României pe scena politică internaţională, ci într-o măsură sporită şi de situaţia ei internă. Erich Mielke dorea să identifice efectele dificultăţilor economice crescânde ale României asupra politicii interne. El aştepta să primească în timp util informaţii referitoare la o eventuală destabilizare politică sau economică, la tensiunile sociale rezultate, la starea de spirit negativă şi manifestările de nemulţumire ale populaţiei, precum şi la apariţia unor mişcări sau grupuri de opoziţie. Stasi urmărea să afle, pe de o parte, cât de stabilă şi de încredere mai era România ca ţară socialistă. Pe de altă parte, se dorea şi împiedicarea extinderii în alte ţări ale Tratatului de la Varşovia a unor eventuale proteste din România[3]. Este adevărat, Stasi culesese şi până atunci informaţii despre România, dar operaţiunea iniţiată acum era mult mai intensă şi extrem de planificată. în vara anului 1986, Stasi a extins acest plan informativ pentru toate ţările socialiste din Europa, plan însă despre care serviciile secrete din ţările respective nu trebuiau informate[4]. Stasi urma să obţină date despre orice mişcări de protest cu caracter politic şi social („factori perturbatori"), dar şi despre opozanţi sau disidenţi care nu mai doreau să tacă („atitudini nejuste").

-tt „Factoriperturbatori..." r ■■.'.sfrw'tni■>■>■-:-'•<■ ^].

Rapoartele pe care Stasi le-a primit de la informatori, începând cu anul 1983, descriau condiţiile de viaţă, starea de spirit şi alte observaţii culese din oraşe, dar şi din localităţi româneşti mai mici. Din Banat au fost menţionate în aceste note informative sate precum Lenauheim sau orăşele ca Jimbolia şi Lugoj, bineînţeles şi Timişoara, precum şi oraşe din Transilvania ca Sibiu şi Braşov. Stasi profita în special de situaţiile în care est-germanii aveau, prin origine sau căsătorie, legături : de familie în diverse regiuni româneşti, obţinând în acest fel rapoarte amănunţite de la aceştia. Un astfel de informator a fost şi „Jiirgen". El a scris în notele informative faptul că la două chioşcuri de ziare şi în incinta a trei hoteluri din Timişoara se găseau la vânzare ziare şi reviste vest-germane, ceea ce în R.D.G. n-a fost niciodată posibil. „Jiirgen" călătorise în România la începutul verii anului 1982, în special în zona de graniţă româno-iugoslavă, având astfel posibilitatea să descrie în amănunt sistemul de securitate al grănicerilor români. Potrivit lui, pentru străini nu era complicat să se deplaseze în satele de frontieră. Grănicerii români controlau actele de identitate pe străzi şi în trenuri, la circa zece până la cincisprezece kilometri înainte de graniţe, dar nu împiedicau pe nimeni să meargă mai departe. Astfel, informa „Jiirgen", o persoană putea să ajungă nestingherită până la graniţa iugoslavă, care nici ea nu era păzită foarte strict. Mulţi localnici utilizau, se pare, această posibilitate, trecând în timpul nopţii frontiera pentru a face cumpărături în Iugoslavia şi întorcându-se în noaptea următoare. La graniţa dintre R.D.G. şi Republica Federală Germania, unde paza era atât de severă, aşa ceva ar fi fost imposibil. Cine nu avea o aprobare scrisă de la miliţia populară din R.D.G., nu putea să ajungă nici măcar până la fâşiile de aproximativ cinci kilometri lăţime de la frontieră. Informatorul mai semnala că această graniţă ar fi putut fi folosită de est-germanii care intenţionau să ajungă în Occident prin România şi Iugoslavia, menţionând şi că, în timp ce grănicerii iugoslavi sunt

mai delăsători, românii „deschid focul şi îi urmăresc pe violatorii de frontieră care fug din România"[5]. Informaţiile lui „Jiirgen" erau însă bazate doar pe ceea ce aflase de la localnici, familiarizaţi cu tensiunea specifică unei zone de frontieră. Mai mult, „Jiirgen" aproape dezinforma Stasi, pentru că cetăţenii străini nu aveau acces în zonă atât de uşor precum scria în notele lui informative. în realitate, „Jiirgen" era privilegiat, întrucât socrii lui locuiau într-unui din satele din apropierea graniţei. Astfel, spre deosebire de alţi est-germani sau cetăţeni străini, avea întotdeauna un motiv plauzibil de a călători în zonă.

Un alt informator care a călătorit de mai multe ori în România a fost „Hugo". Acesta locuia în oraşul est-german Jena şi, în anii '80, a trimis note informative despre artiştii plastici şi scriitorii români din judeţul şi oraşul Sibiu. La Stasi veneau astfel de rapoarte nu doar de la informatori care se aflau în zonele turistice ale ţării sau în regiunile unde în mod tradiţional se vorbea limba germană. „Johanncs Hofmann" a fost un alt informator productiv. Locuia în Berlinul de Est, dar începând cu anul 1986 şi-a desfăşurat activitatea în România, în cadrul unei întreprinderi est-germane de comerţ exterior.

Firesc, în mai toate notele informative, atunci când împrejurările ofereau posibilitatea, erau semnalate gesturile de protest ale populaţiei româneşti împotriva crizei economice, care parcă nu avea să se termine vreodată. în acelaşi timp, informatorii Stasi descriau dezastruosul sistem economic românesc, felul în care funcţiona schimbul de mărfuri, indicând preţurile la negru ale alimentelor şi delicateselor. Au fost menţionate greve şi chiar o încercare de lovitură de stat împotriva lui Ceauşescu[6].

Vestea despre un astfel de eveniment a ajuns la cunoştinţa ofiţerilor Stasi aproape întâmplător, dar extrem de repede, dacă avem în vedere data la care ar fi trebuit să aibă loc. Lovitura de stat preconizată avea caracter militar, pentru că era iniţiată şi organizată de ofiţeri de armată români, ideea venind de la generalul Ion Ioniţă, care fusese ministru al Apărării Naţionale între 1966 şi 1976. Această lovitură de stat ar fi trebuit să aibă

loc în toamna anului 1984, dar ideea a apărut în 1976. Complotiştii, în marea lor majoritate, erau ofiţeri superiori şcoliţi la Moscova: generalul Ioniţă şi generalul Nicolae Militaru absolviseră împreună, de exemplu, Academia Militară Superioară „K.E. Voroşilov" din U.R.S.S. Ion Iliescu, şi el fost student român la Moscova, a fost cooptat în acest complot, dar a dat semne de ezitare foarte curând. Mai mult, Ilicscu a încercat să-i descurajeze pe Ioniţă şi Militaru, considerând lovitura de stat „o încercare periculoasă"[7]. Cert este că operaţiunea de preluare a puterii trebuia să aibă loc în octombrie 1984, când Ceauşcscu efectua o vizită în Germania Federală. Scenariul prevedea arestarea politicienilor fideli familiei prezidenţiale — Tudor Postelnicii, Ion Coman, Ilic Ccauşescu, Ion Dincă şi Emil Bobii, în această conspiraţie erau implicaţi şi şefii unei divizii de tancuri şi ai unei divizii mecanizate din Bucureşti, precum şi alţi militari de rang înalt. Numai că trădarea a venit tocmai din mijlocul militarilor. Generalii Ghcorghe Gomoiu şi Popa, cel din urmă locţiitor al şefului Marelui Stat Major, au informat Securitatea şi partidul despre ceea ce ştiau că se organizează. Complotiştii au ţinut însă seama de regulile conspiraţiei, astfel încât cei doi generali trădători nu cunoşteau toate numele implicate în tentativa de lovitură de stat. Ioniţă şi Militaru au scăpat doar cu un avertisment, fiind în acelaşi timp marginalizaţi, iar generalul Kostyal a fost arestat[8].

Toate acestea s-au întâmplat la sfârşitul lui septembrie 1984. La foarte scurt timp, Stasi a fost informată de tentativa de lovitură de stat din România. Raportul s-a numit „Informaţii privind situaţia politică din R.S.R." şi a fost întocmit la 8 noiembrie 1984[9]. Numai că documentul era plin de erori, bazându-se mai mult pe zvonuri. „Informatorul de încredere" al Stasi întâlnise un ofiţer român de armată care se afla ca turist în R.D.G. şi care a fost singura lui sursă de informare. Astfel, Stasi a crezut în mod greşit atunci că tentativa de lovitură de stat a avut loc în 1982 sau 1983, iar cei implicaţi au fost, în majoritate, lichidaţi de Securitate. -[1]*' ■' >■■■ ■ i [j]* *i' '* >'". *i* ' ' '•■ ' .

*' • Nu acelaşi lucru s-a întâmplat însă trei ani mai târziu, în toamna lui 1987. Stasi a beneficiat de împrejurări favorabile la 15 noiembrie 1987, când muncitorii din Braşov au protestat împotriva condiţiilor de lucru şi de trai. întâmplarea a făcut ca un informator al poliţiei politice est-germane să se afle în oraş chiar în acele zile. Fusese trimis la Braşov de către întreprinderea sa din R.D.G. pentru şase săptămâni, în calitate de reprezentant comercial. La întoarcere, informatorul a raportat ofiţerului Stasi care îl avea în lucru tot ceea ce văzuse şi auzise în acele zile. în nota sa informativă descrie începutul demonstraţiei, acţiunile Miliţiei şi Securităţii sau incidentele din faţa Consiliului Popular[10]. De această dată însă, nota informativă a ajuns destul de târziu pe biroul ofiţerilor Stasi, la 8 ianuarie 1988, la mai bine de şase săptămâni după evenimente. Numai că pentru Stasi observaţiile informatorului care asistase la evenimente aveau mai mult un caracter de confirmare şi precizare, pentru că poliţia politică est-germană fusese deja informată de revolta braşovenilor. Una dintre primele informări a avut loc la 23 noiembrie 1987 şi a fost realizată cu ajutorul unui cetăţean român care era în acelaşi timp şi informator al Stasi. IMS" „Georg" s-a folosit de fapt de fratele său, care participase la revoltă şi descrisese cu acurateţe evenimentele, fără a le exagera[12]. Mai mult, fratele informatorului a dat dovadă şi de viziune politică, făcând profeţii pe care Stasi le-a analizat probabil cu atenţie şi îngrijorare: „Fratele IMS este de părere că este vorba numai de începutul unei evoluţii care va lua şi alte forme, de mai mare amploare"[13].

în aceste condiţii, orice infonnaţii privind evenimentele din noiembrie 1987 erau mai mult decât binevenite pentru Stasi. Ambasada R.D.G. de la Bucureşti a făcut eforturi pentru a obţine cât mai multe detalii în acest sens, apelând chiar la corpul diplomatic al ţărilor socialiste. Paradoxal, persoanele de contact ale rezidenţei Stasi de la Bucureşti au manifestat o rezervă deosebită în momentul când li s-au cerut mai multe informaţii. Una dintre aceste persoane de contact „a exprimat o reţinere extremă ce ajunge chiar până la respingerea [faptului că

evenimentele de la Braşov au avut loc]"[14]. Cu toate acestea, rezidenţa a fost capabilă să structureze detaliile nu doar privind revolta de la Braşov, ci şi ale reacţiilor care au urmat la nivel politic. Astfel, în telegrama ambasadei s-a amintit de şedinţa Biroului Permanent al Comitetului Politic Executiv, prezidată de Ceauşescu, în care acesta a afirmat că revolta de la Braşov are în spate „elemente ncprolctare din exterior".

într-un mod neaşteptat pentru Stasi, condiţiile dificile de viaţă din România din anii '80 au avut repercusiuni, indirect, şi asupra situaţiei interne a R.D.G. Revolta de la Braşov a creat astfel de consecinţe chiar la scurt timp. La câteva săptămâni după evenimentele din noiembrie 1987, în apropierea Ambasadei României de pe ParkstraBe din Berlinul de Est s-a strâns un grup de unsprezece disidenţi din R.D.G. pentru a protesta împotriva „prigoanei politice" din România şi pentru a atrage atenţia asupra situaţiei economice proaste a ţării. Forţele de securitate din R.D.G. i-au împrăştiat imediat pe demonstranţi. Apoi, la prima comemorare a evenimentelor, cea din 15 noiembrie 1988, a avut loc — la scară europeană — o „Zi de acţiune pentru România". Manifestarea avea scopul de a atrage atenţia asupra dramei prin care treceau românii, dorindu-se în acelaşi timp izolarea politică a regimului lui Ceauşescu pe plan internaţional. în Berlinul occidental, scriitoarea Herta Miiller a contribuit hotărâtor la pregătirea şi desfăşurarea acestui protest. De asemenea, în R.D.G. s-au reluat manifestările. Organizaţii de apărare a păcii şi a drepturilor omului au scris scrisori de protest atât împotriva lui Ceauşescu, cât şi a guvernului propriu din Berlinul de Est. în scrisorile adresate guvernului R.D.G. s-a acuzat, printre altele, faptul că autorităţile sprijină regimul Ceauşescu, acesta fiind chiar decorat cu Ordinul „Karl Marx". Ziarele comuniste erau şi ele învinuite că nu reflectau realitatea în privinţa României[15]. în aceste condiţii, revolta muncitorilor din Braşov nu mai era doar un motiv de solidaritate cu românii, ci şi un îndemn pentru cetăţenii est-germani să protesteze împotriva propriului guvern, pentru a-şi recâştiga drepturile

fundamentale. După încă un an, la 15 noiembrie 1989, când în R.D.G. scena politică se transformase în mod radical, iar Zidul Berlinului căzuse cu şase zile înainte, devenind doar un monument de tristă amintire, în faţa Ambasadei României din Berlinul de Est au demonstrat circa două-trei sute de est-germani care purtau pancarte prin care cereau înlăturarea lui Ceauşescu de la putere. Liderul de la Bucureşti era pus atunci pe picior de egalitate cu Hitler şi Stalin, iar forţele de securitate ale R.D.G. nu au mai intervenit cu duritate"[1].

în general, analizele şi rapoartele care priveau România au fost adunate la un loc de departamentele Stasi care au avut caracter de „unităţi de contrainformaţii". Acestea răspundeau în primul rând de mecanismul represiv intern. Din curtea spionajului est-german au fost trimise destul de puţine documente de această natură. Arhiva Stasi arată că, începând cu anul 1983, departamentele cu atribuţii de contrainformaţii ale Stasi respectau ordinul de a trimite în România colaboratori neoficiali care să culeagă informaţii. Numai că această metodă nu putea aduce la cunoştinţa ofiţerilor Stasi date cu adevărat secrete, multe dintre ele fiind accesibile publicului, uncie chiar publicate deja în presa occidentală. Mai mult, nu toate rapoartele referitoare la greve sau alte forme de protest corespundeau realităţii. Se consemnau din ce în ce mai des şi zvonuri. Rapoartele informatorilor Stasi sunt interesante nu atât prin descrierile superficiale ale situaţiilor din viaţa de zi cu zi a românilor, cât prin adnotările şi comentariile făcute de ofiţerii Stasi pe o parte din aceste documente. De exemplu, dacă o notă informativă avea consemnat cuvântul „grevă", termenul era subliniat cu o linie groasă, sau după el urmau semne mari de întrebare. Un ofiţer Stasi care nu considera demn de crezare documentul ce făcea referiri la grevele din România a notat chiar pe marginea textului: „Acest lucru trebuie dovedit în mod concret!"[17].

Astfel de comentarii arată atitudinea plină de neîncredere şi scepticism a Stasi, căreia crizele politice din celelalte ţări socialiste nu-i conveneau sub nici o formă. „Greve", „tulburări sociale", „situaţii critice" şi alte sintagme similare, după

toate aparenţele, declanşau temeri serioase şi o profundă angoasă în interiorul Stasi. Est-germanii nu se gândeau doar la criza politică din Polonia. în memoria ofiţerilor Stasi stăruiau evenimentele de la 17 iunie 1953 din R.D.G. Astfel de dificultăţi economice şi nemulţumiri cu caracter politic generaseră revolta din 1953, care a fost caracterizată de S.E.D. drept o „tentativă de lovitură de stat fascistă" orchestrată din Vest. Stasi a primtt misiunea de a-i identifica pe organizatorii din umbră, deşi se ştia că revolta nu a fost declanşată din Occident. în perioada imediat următoare, Stasi a luat măsuri, în zilele dinainte de 17 iunie din fiecare an, ca revolta să nu fie comemorată prin izbucnirea de tulburări similare. Evenimentele din iunie 1953 au constituit o adevărată traumă pentru comuniştii est-germani, iar acest lucru reiese foarte clar dintr-o scurtă declaraţie făcută de Erich Mielke la 31 august 1989. Atunci a avut loc o întâlnire a conducerii Ministerului Securităţii Statului în care s-a discutat situaţia politică din interiorul lagărului socialist, abordându-se în special consecinţele deschiderii graniţei dintre Ungaria şi Austria. „Va izbucni oare mâine un 17 iunie?", a întrebat atunci Erich Mielke, iar răspunsul l-a primit cu promptitudine din partea unui colonel Stasi: „Mâine nu va fi nimic, acest lucru nu va avea loc, doar de asta suntem noi aici."[18]. în aceste condiţii, e uşor de dedus de ce rapoartele care soseau din România despre grevele şi protestele muncitorilor declanşau îngrijorare şi nelinişte în interiorul Stasi. Chiar dacă România anilor '80 era controlată cu duritate de regimul comunist aflat la putere, revolta de la Braşov din 1987 trebuie să le fi reamintit celor din conducerea Stasi de ziua de 17 iunie 1953.

...şi „atitudini nejuste"

Normele interne ale Stasi din 29 martie 1983 constituie una din numeroasele dovezi ale faptului că Ministerul Securităţii Statului din R.D.G. s-a preocupat intens de situaţia din România.

Un alt indiciu este dat de analiza HV A de la 15 decembrie 1983, care se apleca asupra politicii româneşti, în special a poziţiilor de politică externă ale regimului de la Bucureşti. Concluzia ofiţerilor Stasi era aceea că politica externă a României se afla în contradicţie cu interesele fundamentale ale comunităţii statelor socialiste. în ciuda eforturilor depuse de celelalte ţări prietene, România evita angrenarea într-o politică externă şi de securitate comună. Poziţia României faţă de alianţa militară răsăriteană a fost percepută cu îngrijorare: Tratatul de la Varşovia expira în 1985, iar Bucureştiul considera că prelungirea lui depindea de o serie întreagă de condiţii. Occidentul s-a folosit de poziţia României, considerată drept un „factor perturbator". La vremea respectivă, HV A a remarcat pozitiv numai faptul că, în ciuda crizei economice şi a nemulţumirii populaţiei, conducerea română încă deţine controlul asupra situaţiei interne şi că nu există nici o şansă să apară manifestări serioase de opoziţie. Recomandarea HV A a fost de a se utiliza orice mijloace prin intermediul cărora România putea fi apropiată de comunitatea statelor socialiste. în acelaşi timp, HV A a înţeles că trebuie să urmărească mai concret evoluţia politicii interne a României şi poziţia ei faţă de Occident. Acest lucru presupunea culegerea de informaţii din interiorul Partidului Comunist Român, pentru a se identifica noi poziţii ale altor lideri marcanţi comunişti[19]. HV A avea deja informaţii în special despre relaţiile dintre România şi ţările occidentale. Drept urmare, sursele „cele mai serioase" nu se aflau la Bucureşti, ci în Republica Federală Germania.

începând cu august 1986, când Stasi a decis să observe cu mai multă atenţie nu doar România, ci şi alte ţări socialiste, pentru a fi informată din timp cu privire la „opoziţiile şi conflictele potenţiale", „Grupul Central de Evaluare şi Informare" (ZAIG) al Stasi a adunat laolaltă analizele lunare „referitoare la probleme actuale ale evoluţiei situaţiei în statele socialiste". Capitolul de ţară referitor la România este totdeauna foarte succint în această ultimă privinţă, în timp ce în capitolele foarte amănunţite despre Polonia şi Ungaria — în special pentru anii

1988 şi 1989 — se raportează o opoziţie activă şi posibile trans-f formări ale societăţilor socialiste din zonă[20]. Cu toate evenimentele îngrijorătoare petrecute la sfârşitul anilor '80, chiar dacă economia era în prag de colaps, în opinia Stasi România avea mai puţine probleme decât celelalte „state frăţeşti". în timp ce în ţări ca Polonia, Cehoslovacia şi Ungaria mişcările de opoziţie şi grupurile de protest se manifestau substanţial, fiind atent observate de agenţii Stasi, în România, dimpotrivă, linia politică a guvernului era aceea care neliniştea Ministerul Securităţii Statului est-german. La doi ani după semnarea actelor finale de la Helsinki în 1975, o trecere în revistă a Stasi asupra „forţelor antisocialiste şi oşti l-negative" care se formaseră în statele socialiste remarca activitatea „Cartei 77" din Cehoslovacia, a „Comitetului de apărare a muncitorilor" din Polonia, precum şi a „Grupului Helsinki" din Uniunea Sovietică, în privinţa României, Stasi considera demn de menţionat numai un aşa-nilmit „Grup de Apărare a Drepturilor Cetăţeneşti" care cuprindea opt membri. Era vorba despre mişcarea de opoziţie faţă de regimul comunist iniţiată de Paul Goma, mişcare care milita pentru apărarea drepturilor omului[21]. Organizaţiile românilor aflaţi în exilul occidental au ieşit şi ele în evidenţă pentru Stasi, însă într-o măsură mai redusă comparativ cu asociaţiile similare ale altor ţări socialiste[22].

Din acest motiv, la sfârşitul anilor '70 şi în cursul anilor '80, în rapoartele Stasi referitoare la România predominau informaţiile despre populaţia nemulţumită şi protestele spontane. Din păcate, arhiva Stasi păstrează foarte puţine documente despre românii care încercau să protesteze într-un fel sau altul, în aceste dosare se află şi două numere din primul an de apariţie al ziarului lunar „Românul Liber", publicat de „Uniunea Românilor Liberi" aflată la Londra, al cărei preşedinte era Ion Raţiu[23]. Un alt document care merită menţionat este o notă informativă din 1986 a unui colaborator neoficial est-german. în luna septembrie a acelui an, informatorul a participat la o conferinţă internaţională a medicilor anestezişti din ţări occidentale, ocazie cu care a surprins o convorbire între un coleg

din Republica Federală Germania şi medici din Ungaria. în felul acesta, el a aflat că „Amnesty International" intenţiona să-l convingă pe prim-ministru de atunci al landului Bavaria, Franz Josef StrauB, să intervină în favoarea disidentului român Radu - Filipescu[24]. La vremea respectivă, StrauB era un politician extrem de influent, având contacte bune în ţări occidentale, dar şi în state socialiste. Cu ocazia unei întâlniri de lucru a Societăţilor Medicilor Anestezişti din România şi Bavaria, care urma să aibă loc în landul german, el trebuia ca — într-o luare de cuvânt — să se pronunţe în favoarea eliberării lui Radu Filipescu. în anul 1983, Filipescu fusese condamnat la zece ani de detenţie pentru că răspândise manifeste împotriva regimului Ceauşescu, însă din fericire pentru tânărul inginer opozant, tatăl lui era un medic anestezist cunoscut în mediul internaţional al specialiştilor[25]. Merită remarcat că Stasi a fost informată indirect de episodul Filipescu, nu de la o sursă aflată în România, ci pe o cale ocolită prin Republica Federală Germania.

Tot prin intermediul unui informator al Stasi, care îşi avea reşedinţa la Bucureşti şi se afla în legătură cu Direcţia Principală a Vi-a, Ministerul Securităţii Statului a aflat de arestarea a trei ziarişti români. Informatorul a primit detalii despre acest caz de la un funcţionar de la Agenţia Română de Ştiri „Agerpres" fără a cunoaşte alte amănunte, nici măcar numele celor arestaţi[26].

în notele informative privind România transmise de HV A, situaţia ţării a fost descrisă ca fiind „din ce în ce mai complicată", dar nu se suflă nici o vorbă despre vreo mişcare de protest, în noiembrie 1982, HV A a comunicat conducerii de partid — citând „cercuri conducătoare competente ale P.C.R. — că „nu sunt de aşteptat tulburări la scară mare sau o evoluţie analoagă celei din Polonia, deoarece ele vin în contradicţie cu mentalitatea românească"[27]. Jumătate de an mai târziu, HV A cita diplomaţi occidentali potrivit cărora „este improbabilă o schimbare a situaţiei actuale din România printr-o rezistenţă activă sau acţiuni «pornite de jos»". Iniţial se suspecta posibilitatea

unei lovituri de stat militare, pe care ar fi putut să o pună la cale unul dintre secretarii Comitetului Central al Partidului Comunist Român[28]. Este adevărat, directiva internă a Stasi din 29 martie 1983 arată că HV A dorea să nu fie luată prin sur- •> prindere de alt gen de evenimente care s-ar fi putut petrece în ■ România. Insă un raport HV A care se întindea pe patru pagini, elaborat în decembrie 1985 şi care se referea la „tendinţele de evoluţie în domeniile ideologie, artă şi cultură în R.S. România" nu oferea nici un motiv de îngrijorare. Documentul semnala însă faptul că „intelectualitatea ştiinţifică şi artistică" s-a îndepărtat de Partidul Comunist Român. în aceste cercuri' domnea „o stare de spirit fundamental pesimistă", la care persoanele respective ar reacţiona mai cu seamă prin „individualism", având predispoziţia spre soluţii individuale. Nimic despre o eventuală apropriere a unor forţe de opoziţie, ceea ce nici nu era cazul. în schimb, prognoza spionajului est-german era aceea că unele „cercuri cu poziţii critice" ale intelectualităţii române ar putea să se orienteze spre Vest. în acest caz, un rol-cheie l-ar putea juca institutele culturale şi bibliotecile occidentale din România, care colportează „bagaje de idei" occidentale, imperialiste. în raport se arată şi faptul că „în prezent, există deja în cercurile de intelectuali români o anumită disponibilitate de a accepta utilizarea unor noţiuni generale ca democraţia, libertatea şi liberalismul în sensul burghez, ca alternativă la conceptele corespunzătoare din doctrina dogmatică a P.C.R. Se constată că există, într-un stadiu incipient, şi o activitate de contact cu străinătatea occidentală, în cazuri izolate chiar pe bază de grupuri de discuţie." HV A a adăugat, în sens restrictiv, că cele mai intense contacte cu cercurile occidentale erau întreţinute de minorităţile maghiară şi germană[29], în ianuarie 1987, Stasi a primit din Bucureşti, prin mijloace specifice, un exemplar dintr-un manifest scris de mână în limba română, care circula prin capitală. în acel manifest, „Acţiunea Democratică Română" chema la o grevă generală pe 23 ianuarie 1987 în scopul răsturnării lui Ceauşescu de la putere. în

cadrul Stasi, acest eveniment nu era considerat deosebit de „exploziv". Se pornea de la ideea că acţiunea preconizată prin manifest trebuie încadrată „în seria de proteste spontane, izolate unul de altul, ale populaţiei din diverse regiuni ale R.S.R., care au rezultat din situaţia dificilă a aprovizionării." Cu toate acestea, Stasi a dispus cercetarea mai în amănunt a acestui caz. în dimineaţa zilei de 24 ianuarie 1987, HV A a transmis telefonic unităţilor de serviciu de resort din Stasi următorul semnal de încetare a alarmei: „Viaţa publică din Bucureşti s-a desfăşurat în această dimineaţă la fel de normal ca în oricare altă zi."[30] Un alt caz complet diferit, petrecut în acelaşi an, explică motivele pentru care unele situaţii din România au fost considerate critice de către autorităţile est-germane. în anul 1987, Ministerul de Externe al R.D.G. a dispus de două ori suspendarea difuzării revistelor lunare *Rumänien heute (România azi),* exemplarele 4 şi 8/1987, şi *Rumänische Rundschau (Revista română),* exemplarul 7/1987, publicate în limba germană la Bucureşti. Această măsură a fost motivată de faptul că în unele articole au fost atacaţi oameni de ştiinţă maghiari şi concepţia lor despre istoria Transilvaniei[31]. Erau, de fapt, replici în consonanţă cu poziţia oficială a autorităţilor de la Bucureşti faţă de istoria Transilvaniei, lucrare apărută atunci la Budapesta, în mod evident, R.D.G. nu dorea să se amestece în această controversă. Prin urmare, în opinia Stasi, era vorba despre o manifestare exagerată a drepturilor şi aspiraţiilor naţionale ale românilor faţă de care R.D.G. trebuia să reacţioneze. însă guvernul est-german a continuat să adopte astfel de măsuri nu numai în cazul României. Au fost interzise la difuzare în R.D.G., ■ în anul 1988, ediţia în limba germană a revistei săptămânale sovietice *Neue Zeii (Timpuri Noi)* şi, în fine, ediţia în limba germană a revistei lunare *Sputnik.* în aceste cazuri, R.D.G. încerca să împiedice răspândirea unor articole critice referitoare la regimul stalinist, cu parfum de „glasnost" şi „perestroika"[32].

NOTE HKt'sMfcP'-t

[1] BStU, MfS, dosar HA XVIII, 7472, f. 152-l53, „Ministerul Securităţii Statului, HAXVIII/7/4, 9.11.1979, Informare cu privire la situaţia din R.S.R."; vezi şi ibidem, dosar ZAIG 7120, f. 232, „Dezvoltarea politică internă a României (Sursă: Ambasada din Bucureşti) [septembrie 1980]".

[2] Dcnis Dcletant, *România...,* pp. 3l-35. De asemenea, vezi şi Mariana Hauslcitner, *Politischer Widersland in Rumânien vor 1989,* în *Halbjahresschrift fur sildosteuropäische Geschichte, Literatur und Politik,* 8(1996)la, pp. 67-79.

[3] Vezi Anexa, documentele nr. 25 şi 27.

[4] BStU, MfS, dosar HA 11/10, 62, f. 355-356, „ZAIG, 22.08.1986, Necesarul de informaţii cu privire la aspectele politico-operative importante ale situaţiei actuale şi ale evoluţiei situaţiei din statele socialiste europene".

[5] Vezi Anexa, documentul nr. 22. „Jiirgen" a fost ofiţer de carieră în armata est-germană pe care a părăsit-o în 1984. în perioada 197l-l984 a lucrat şi ca informator al Stasi în administraţia districtului Erfurt din R.D.G.

[6] Ibidem, documentul nr. 30. Notele informative menţionate aici şi care au fost trimise între 1982 şi 1986 ş.a. pot fi consultate în BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 7-l0, 15-20,56-82, 117-l20, 133-l38; dosar ZAIG 14072, f. 68-l08. Vezi detalii despre IM „Jiirgcn" în ibidem, BV Erfurt, dosar AIM 168/85, despre IM „Hugo" în ibidem, dosar ZAIG 14072, f. 42-54, iar despre IM „Johanncs Hofmann" în ibidem, dosar AIM 13148/91.

[7] Silviu Brucan, *Generaţia irosită,* Ed. Universul şi Calistrat Hogaş, Bucureşti, 1992, p. 176.

[8] Ibidem, p. 177. Vezi şi Vartan Arachelian, *Revoluţia şi personajele sale,* Ed. Nemira, Bucureşti, 1998.

[9] Vezi Anexa, documentul nr. 30.

[10] Ibidem, documentul nr. 43, în care informatorul este indicat doar ca „sursă". Alte note informative care au tratat acest subiect au fost trimise de informatorul „Johannes Hofmann"(vezi BStU, MfS, dosar AIM 13148/91, voi. II/l, f. 53-60). Despre revolta muncitorilor de la Braşov vezi şi Marius Oprea, Stejărel Olaru, *Ziua care nu se uită, 15 noiembrie 1987, Braşov,* Editura Polirom, Iaşi, 2002, Mihai Arsene, *Dosar 15 noiembrie 1987-Un tablou uriaş arde,* Ed. Erasmen, Braşov, 1997, D. Brudaşcu, *Dosarele adevărului: Braşov (1987),* Casa de Editură Sedan, Cluj-Napoca, 1997, Mircea Sevaciuc, *Ziua a cinsprezecea. 15 noiembrie 1987 — o mărturie,* Societatea Culturală Flamura, f. 1, 1994.

[11] IMS, informator al Stasi care datorită posibilităţilor sale bune (cunoştinţe, abilităţi, poziţie socială) este în situaţia de a furniza informaţii de interes pentru organele Ministerului Securităţii Statului din R.D.G.

[12] Vezi Anexa, documentul nr. 39.

[13] Ibidem.

[14] Ibidem, documentul nr. 40.

[15] BStU, MfS, dosar ZAIG 4578, f. 23-25, „Informare referitoare la activităţile provocator-demonstrative ale unor cetăţeni R.D.G. ostili împotriva Ambasadei Republicii Socialiste România din R.D.G., 4.01.1988". Vezi şi „Chemare la o zi europeană de acţiune pentru România" în ibidem, dosar HA 11/10, 919, f. 15l-l56, precum şi BStU, MfS, dosar HA XX, 134, f. 423-451. De asemenea, vezi „[Amănunte] despre scrisorile de protest ale unor cetăţeni R.D.G. interceptate de M.S.S. în ibidem, dosar HA XX/9, 1778, f. l-l6. Vezi şi Anexa, documentul nr. 46.

[16] BStU, MfS, dosar HA 11, 22820, f. l-5, „Notă informativă a Serviciului de Protocol al Ministerului de Externe al R.D.G. din 16.11.1989".

[17] Adnotări au fost identificate în special în documentele IM din perioada 1983-l984 (vezi ibidem, dosarele ZAIG 7120, f. 64-66, ZAIG 14038, f. l-3, ZAIG 14072, f. 79-81, 124-l26). De asemenea, vezi Anexa, documentul nr. 30.

[18] Armin Mitter, Ştefan Wolle (coord.), *„Ich liebe euch doch alle...",* Befehle und Lageberichte des MfS, Januar-November 1989 (Ordine şi rapoarte de situaţie ale M.S.S. din perioada ianuarie-noiembrie 1989). Ed. Basisdruck-Verlag, Berlin, 1990, p. 125. Karl Wilhelm Fricke, Rogcr Engelmann, *Der „ Tag X" und die Staatssicherheit. 17. Juni 1953. Reaktionen und Konsequenzen im DDR-Machtapparat,* Edition Temmen, Bremen, 2003, pp. 19-31,23l-238. De asemenea, vezi instrucţiuni de serviciu ale M.S.S. privind măsurile de siguranţă pentru data de 17 iunie între 1954 şi 1977 în BStU, BV Schwerin, dos. BdL/Dok 400027.

[19] Ibidem, dosar ZAIG 6267, f. 9-l1, „HV A, Notă informativă întocmită de şeful de serviciu cu privire la situaţia şi politica din

prezent a României, Berlin, 15.12.1983". De asemenea, vezi Anexa, documentul nr. 34.

[20] BStU, MfS, dosar HA 11/10, 785, f. l-2, „ZAIG, 22.08.1986, Necesarul de informaţii...". Vezi o altă analiză lunară similară în ibidetn, dosar HA 11/10, 786, f. l-2.

[21] Ibidctn, dosar BdL/Dok 6040, f. 4, 55-57, „Culegere de indicaţii cu privire la activităţile forţelor antisocialistc, negativ ostile din unele state ale Comunităţii socialiste şi cu privire la reacţiile şi activităţile în legătură cu aceasta ale cercurilor conducătoare vestice şi ale unor partide comuniste din state capitaliste, martie 1977".

[22] lbidem, dosar BdL/Dok 4783, „Indicaţii cu privire la activităţile subversive ale organizaţiilor de emigranţi antisocialiste, şi colaborarea lor cu alte centre, instituţii şi organizaţii ostile, 21.12.1977"; vezi un document similar din 30.06.1976 în ibidem, dosar BdL/Dok 4782.

[23] Ibidem, dosar Abt. X, 537, f. 240-253.

[24] Datorită presiunii internaţionale, Radu Filipescu fusese eliberat din detenţie încă din aprilie 1986. De aceea, acţiunea de solidaritate plănuită pentru toamna anului 1986 nu-şi mai avea rostul.

[25] BStU, MfS, dosar Abt. X, 537, f. 45-46. Vezi şi Hcrma Kcnnel, *Es gibt Dinge, die muss mau einfach tun. Der Widerstand des jungen Radu Filipescu,* Ed. Vcrlag Herdcr, Freiburg/Br, 1995. Tatăl lui Radu Filipescu, medicul Zorcl Filipescu, a fost unul dintre cei care au sprijinit necondiţionat orice persoană care se afla în situaţii dificile în urma acţiunilor sale de protest împotriva regimului comunist.

[26] Ibidem, dosar ZAIG 14057, f. l-2, „VI/AKG, 6.04.1989, Activităţi antisocialiste în R.S.R.". Nota informativă prezintă erori, semnalând arestarea unui alt jurnalist, precum şi a soţiei acestuia, ceea ce nu corespundea realităţii. Vezi alte detalii despre acţiunea din vara anului 1988 a jurnaliştilor şi tipografilor Anton Uncu, Petre Mihai Băcanu, Mihai Creangă, Ştefan Niculescu-Maier, Nicolae Neacşu, Elena Gheorghe şi Alexandru Chivoiu în Romulus Rusan (editor), *Cei care au spus NU,* Ed. Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 2005, şi „Analele Sighet", *Anii 1973-l989, Cronica unui sfârşit de sistem,* Ed. Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 2003.

[27] BStU, MfS, dosar HV A 19, f. 460-461, „Informare cu privire la aprecierile vestice şi româneşti ale problemelor actuale de politică internă şi externă ale R.S. România, 9.11.1982". rVjM, v

[28] Ibidem, dosar HV A 24, f. 15, „Informare cu privire la aprecierile vestice şi româneşti ale problemelor de politică internă şi externă ale R.S. România, 4.05.1983".

[29] Ibidem, dosar ZAIG 14042, f. 7-l0, „Informare referitoare la tendinţele de evoluţie în domeniile ideologici, artei şi culturii în R.S. România", document aflat baza de date parţială SIRA-Teildatenbank 12 (BStU, MfS, dosar HV A/MD/3) a HV A, 6.12.1985, nr. SA 8560117. Alte detalii referitoare la „situaţia complicată" vezi în ibidem, dosarele HV A 429/84, HV A 432/86, HV A 32, f. 3, şi PIVA43, f. 260.

[30] Vezi Anexa, documentul nr. 37.

[31] BStU, MfS, dosar ZAIG 14066, f. 1, 8, „Informare cu privire la suspendarea difuzării revistei lunare *Rumănien heute* nr. 4/87, 29.05.1987, precum şi revistei lunare de informare *Rumănische Rundschau* nr. 7/1987 şi *Rumănien heute* nr. 8/1987, 18.9.1987". Ediţiile respective *(Rumănien heute* - 2.600 de exemplare, *Rumănische Rundschau* - 280 de exemplare) au fost transformate în deşeuri de hârtie Ia Fabrica de Hârtie din Schwedt.

[32] Vezi Ilko-Sascha Kowalczuk, *Spuinik-Verbot,* în Hans-Joachim Veen (coord.), *Lexikon Opposilion und Widerstand in der S.E.D.-Diklatur,* Ed. Propylăcn, 2000, Berlin, 2000, pp. 343-344.

Capitolul 7
Diplomaţi, securişti, fugari şi bişniţari: români în vizorul Stasi

Fuga generalului Ion Mihai Pacepa a pus Securitatea în situaţia de a revizui nu doar organigrama instituţiei, ci şi metodologia de care se folosea. Generalul dezertor ştia prea multe despre Securitate, iar poliţia politică din România avea acum de suferit. însă cazul Pacepa a influenţat negativ nu doar activitatea ofiţerilor de securitate, ci şi viaţa românilor obişnuiţi. De exemplu, după 1978, anul când Pacepa a dezertat, s-a modificat radical regimul persoanelor care doreau să călătorească în străinătate.

S-a avut atunci în vedere realizarea a două planuri de măsuri care să preîntâmpine situaţiile în care românii, profitând de posibilitatea de a călători în străinătate, să renunţe de a se mai întoarce în ţară. Pe scurt, cu toţii urmau să fie pregătiţi contrainformativ. Cele două planuri de măsuri au purtat numele „Alfa" şi „Atlas". Primul dintre ele, „Alfa", îi viza pe cetăţenii români care părăsesc ţara pentru o perioadă de până la 90 de zile. Era vorba de cei care mergeau în vacanţe sau în scurte deplasări profesionale. Legislaţia comunistă, prin Legea 23/1971, HCM 18/1972, HCM 19/1972 şi, mai târziu, Decretul 408/1985, oferea deja o bază pentru ca „Alfa" să fie pus în practică. Aceste legi, hotărâri de guvern sau decrete se refereau la modalitatea în care trebuia apărat secretul de stat sau felul în care se clasificau, se păstrau şi se manipulau documentele. Această bază legislativă oferea posibilitatea ofiţerilor de securitate să-i „agate" pe toţi cei care părăseau România, fiind prelucraţi în mod expres, indiferent de motivul pentru care plecau. Planul de măsuri „Alfa", referindu-se la cetăţenii români care urmau să se

întoarcă din călătorii, prevedea ca aceştia să fie contactaţi de
un ofiţer de securitate, însă nu în toate cazurile. Uneori era permisă pregătirea contrainformativă în cadrul instituţiei unde lucra voiajorul.

Cum se aplica practic acest plan de măsuri? Motivând că datoria cetăţeanului român este aceea de a păstra cu sfinţenie secretul de stat, celui care urma să plece i se punea în vedere felul în care trebuie să se comporte în perioada sejurului. Era învăţat cum să reacţioneze atunci când intra în contact cu cetăţeni străini, iar la întoarcere era obligat să informeze conducerea instituţiei dacă a întâmpinat „situaţii deosebite" în timpul zilelor petrecute în afara ţării. Cu alte cuvinte, cetăţeanul român trebuia să declare dacă i s-a reţinut paşaportul fără vreun motiv, dacă a fost contactat de poliţie sau de reprezentanţi ai altor instituţii străine, dacă s-a încercat atragerea lui în activităţi potrivnice statului român sau dacă i s-a cerut efectuarea unor intermedieri pentru cetăţenii români care aveau rade în străinătate. De asemenea, în cazuri de acest gen era învăţat cum să reacţioneze, în ce măsură trebuie să protesteze faţă de autorităţile locale sau cum să ceară reprezentarea sa de către statul român în zona în care se afla.

Dacă cei care plecau în străinătate pe perioade de numai până la 90 de zile scăpau destul de uşor, semnând o declaraţie sau două la întoarcere, cetăţenii români care părăseau ţara pentru perioade mai mari, fiind vorba numai de cei care plecau în interes profesional, aveau mai mult de suferit. De altfel, măsura luată de Securitate era extrem de perversă, forţându-i pe aceştia să devină, în majoritate, informatori sau agenţi ai poliţiei politice din România. Măsura era prevăzută de celălalt plan al Securităţii, intitulat „Atlas", care avea la bază acelaşi cadru legislativ.

De regulă, Departamentul Securităţii Statului întreţinea contacte cu conducerile instituţiilor statului. Astfel, poliţia politică din România cunoştea din timp propunerile de deplasări în exteriorul ţării pe care aceste instituţii le făceau tocmai pentru a primi acceptul. Pentru ocuparea unui post din străinătate erau propuse întotdeauna două sau trei persoane, în ideea de a avea

de unde alege, pentru că Securitatea avea ultimul cuvânt. De multe ori s-a preferat trimiterea în străinătate a unei persoane mai puţin competente profesional, dar care prezenta mai multe garanţii că va rămâne credincioasă regimului comunist.

Din acel moment începeau verificările, care erau de durată şi încălcau flagrant drepturile fundamentale ale omului. Primul pas era căutarea în evidenţele Securităţii a celui propus pentru plecare, pentru a se vedea dacă nu cumva se afla deja în agentura unui ofiţer în calitate de informator, ceea ce ar fi fost ideal, deoarece s-ar fi putut arde nişte etape ale acestui mecanism. De asemenea, căutarea lui în aceste evidenţe se făcea şi pentru a se descoperi dacă nu are deja un dosar informativ sau dacă nu cumva se numără printre „duşmanii poporului". Ncfiind identificat în arhivă, ofiţerul de securitate trecea la investigaţiile de domiciliu şi de serviciu. La domiciliul persoanei se contacta informatorul blocului în care locuia pentru a i se cere relaţii despre urmărit, i se asculta telefonul timp de 30 de zile etc. Etapa următoare însemna şi contactarea lui directă, moment când i se cerea să colaboreze cu Securitatea. După câteva rapoarte ale ofiţerului de securitate în care se confirma „atragerea la colaborare", se desfăşura cea dc-a treia contactare care, de obicei, era şi ultima pentru că atunci era recrutat ca informator, moment când primea un nume conspirativ şi o parolă de contact. Abia atunci Securitatea se convingea că persoana care urmează să plece în străinătate în interes de serviciu este de încredere, chiar dacă verificările continuau invariabil, cel puţin o dată pe an.

Am descris acest mecanism perfid şi corupt al Securităţii pentru a arăta că, începând cu anii '80, aproape fără excepţie, cetăţenii români care lucrau în străinătate sau erau reprezentanţi ai companiilor româneşti de stat în exterior, colaborau cu o ritmicitate clară cu Securitatea, cei mai mulţi dintre ei fiind informatori, puţini fiind recompensaţi cu grade de Departamentul Securităţii Statului. în alte condiţii, activitatea lor în străinătate nu ar fi fost posibilă, pentru că pur şi simplu nu era permisă de autorităţi. Nici Germania de Est nu a fost o excepţie,

Ambasada României din această ţară, consulatul şi agenţia economică, reprezentanţele comerciale, toate erau bine controlate de Securitate şi Direcţia de Informaţii a Armatei, în cadrul lor fiind dezvoltată o agentură impresionantă.

în mod clar, din acest punct de vedere România nu era o excepţie în interiorul lagărului socialist. Celelalte ţări prietene procedau într-o manieră similară. De exemplu, era de neimaginat să conduci biroul TA ROM dintr-o altă capitală fără ca numirea şefului de birou să nu fie supervizată de Securitate. în acelaşi timp, şeful biroului de la Bucureşti al liniilor aeriene est-germane „Intcrflug" era suspectat de Compartimentul anti-Stasi că este agent al serviciului secret din R.D.G., fiind filat permanent, în timp ce informatori ai Securităţii erau infiltraţi printre angajaţii români ai reprezentanţei. Diplomaţii români se aflau în aceeaşi situaţie, cei mai mulţi dintre ei fiind ofiţeri de informaţii acoperiţi[1].

Diplomaţi români în R.D.G.

Evident, Stasi cunoştea aceste lucruri. Ca atare, acorda o atenţie sporită nu doar României, ci şi cetăţenilor români şi instituţiilor române din R.D.G. în acest caz, primele vizate erau reprezentanţele oficiale româneşti din Berlinul de Est, Ambasada şi Consulatul din ParkstraBe 19-23, Agenţia Comercială din FlorastraBe 95, reprezentanţa Companiei Aeriene TAROM din Frankfurter Tor 5 şi Biroul de Turism din Leninallee 96. în Halle, municipiul de reşedinţă al districtului cu acelaşi nume, centru al industriei chimice din R.D.G., exista şi un birou al întreprinderii „Interchim". La începutul anului 1986, în aceste instituţii româneşti lucrau în total 41 de persoane, la care se adăugau 46 de membri ai familiilor acestora. Aşadar, 87 de cetăţeni români se aflau atunci în misiune oficială sau ca însoţitori în Germania de Est. Nouă dintre aceştia erau diplomaţi acreditaţi[2].

Printre unităţile operative ale Stasi, Direcţia Principală a Ii-a avea misiunea de a monitoriza ambasadele străine din R.D.G. în anii '80, de Ambasada României răspundea Serviciul 10 din Direcţia Principală a 1l-a. Serviciului 10 i-au mai fost atribuite şi reprezentanţele diplomatice ale Chinei, Albaniei, Iugoslaviei, Poloniei şi Ungariei. Direcţia Principală a Ii-a avea atribuţii de contraspionaj, cu numeroase domenii de responsabilitate. Din acest motiv, era inevitabil ca Direcţia Principală 11/10 să se intereseze în ce măsură angajaţii acestor ambasade aveau legături cu serviciile secrete din ţările ale căror cetăţeni erau. Dintre cei nouă diplomaţi români din Berlinul de Est, la sfârşitul anului 1985 Stasi a identificat nominal trei ca fiind colaboratori ai Securităţii, într-un singur caz ofiţerii est-germani fiind uşor nesiguri[3], în arhiva Stasi, care este acum accesibilă cercetătorilor, nu s-a identificat nici un indiciu referitor la modul în care Securitatea utiliza reprezentanţa diplomatică română şi rezidenţa ci de acolo în activităţi de spionaj. Este posibil ca Securitatea să se fi interesat mai puţin de R.D.G. şi mult mai mult de Berlinul occidental şi emigranţii români care trăiau acolo, precum şi de posibilităţile oferite de oraşul divizat în calitatea lui de placă turnantă Est-Vest. în cartierul Zehlendorf, MatterhornstraBe 79, din Berlinul de Vest, România avea un consulat general care — potrivit informaţiilor pe care le deţinea Stasi — menţinea legături strânse cu Ambasada României din Berlinul de Est[4].

Unul dintre informatorii în care Stasi şi-a pus mari speranţe a fost „Linda". Prin intermediul acestui colaborator neoficial, Ministerul Securităţii Statului urmărea să primească informaţii despre interesele pe care le aveau românii în ambele părţi ale Berlinului. „Linda" a fost recrutat de către Direcţia Principală 11/10 la mijlocul anilor '80. Era cetăţean român, dar locuia de multă vreme în R.D.G. din motive personale, familiale. Stasi era interesat de „Linda" pentru că avea contacte cu Ambasada României şi, folosindu-se de paşaportul său turistic, se putea deplasa nestingherit cu maşina în Berlinul de Vest. Stasi a aflat prin intermediul său multe amănunte despre diverşi angajaţi ai ambasadei. în Berlinul de Vest, „Linda" spiona — conform

misiunii — compatrioţi români. Pe lângă alte locuri unde exilaţii români obişnuiau să se întâlnească, în 1984 şi 1985 şi-a concentrat atenţia în Berlinul de Vest asupra restaurantelor Siebenbiirgen („Transilvania") de pe Bundesallee 181 şi „Privileg", precum şi asupra pizzeriei „San Marino" de pe KantstraBe 12. Potrivit celor observate de „Linda", restaurantul „Siebenbiirgen" era frecventat şi de diplomaţi români, dar şi de ofiţeri ai serviciilor secrete de la Bucureşti. întrucât Stasi intercepta şi convorbiri telefonice ale Ambasadei României, puteau fi coroborate informaţiile dobândite pe această cale cu rapoartele semnate de „Linda"[5]. în afară de aceasta, în anii 1984 şi 1985, cei care lucrau la restaurantul „Siebenbiirgen" au fost prelucraţi de către Stasi în mod corespunzător, fiind desfăşuraţi în acest obiectiv şi alţi colaboratori neoficiali, precum „Florian", „Mehmet" şi „Pavel"[6].

Arhiva Stasi relevă totuşi un fapt neobişnuit: mult timp nu s-a folosit procedura pe care o utiliza Securitatea, aceea de a avea deschis câte un dosar informativ-operativ pentru fiecare diplomat român sau alţi angajaţi ai unei reprezentanţe române din R.D.G. Existau dosare ce tratau teme generale, dar numai atunci când Stasi dorea — din anumite motive — să afle mai multe detalii despre o persoană se deschidea un dosar nominal şi se proceda la un „control operativ de persoană" (OPK), adică urmărirea informativă. Abia în cazul unui astfel de „control operativ de persoană", cineva putea fi supravegheat şi/sau prelucrat neîntrerupt pe o perioadă de mai mulţi ani. Un exemplu în această privinţă este urmărirea informativă pe care Direcţia Principală 11/10 a Stasi a iniţiat-o în iulie 1986. Urmăritul era angajat al unei reprezentanţe comerciale a României şi fusese botezat de Stasi „Marder" („Jder"). Acţiunea informativ-operativă care l-a avut în obiectiv a fost oprită abia în toamna anului 1989. „Marder" atrăsese atenţia asupra sa, deoarece întreţinea relaţii numeroase cu persoane considerate „interesante" atât din R.D.G., cât şi din Berlinul de Vest. Astfel, Stasi dorea să afle în primul rând dacă nu cumva „Marder" era colaborator sau agent al Securităţii. în acest scop, câţiva informatori au

primit sarcina să intre în contact cu el, telefonul i-a fost supravegheat, se consemnau procese-verbale referitoare la călătoriile sale în Berlinul de Vest, fiind urmărit şi acolo; ofiţerii Stasi îi supravegheau toate activităţile aproape 24 de ore din 24, încercând să afle cu cine intra în contact, iar cei care îi păşeau pragul casei erau fotografiaţi şi, eventual, filaţi. S-au strâns astfel, inevitabil, numeroase detalii aparent lipsite de importanţă, pe care Stasi le evalua din punct de vedere informativ, încercând să le utilizeze.

„Marder" se folosea de călătoriile sale în Berlinul de Vest pentru a cumpăra aparatură electronică care nu exista în Blocul Răsăritean, fie pentru a o trimite în România în cantităţi mai mari, fie pentru a o vinde unor cetăţeni ai R.D.G., care de obicei nu aveau voie să călătorească în Vest. Nimic neobişnuit. Bineînţeles, „Marder" a încălcat reglementările din R.D.G. referitoare la vamă şi devize când a cumpărat asemenea bunuri de larg consum din Berlinul de Vest, cu intenţia de a le comercializa în R.D.G. însă, cu această ocazie, Stasi aflase că „Marder" dorea neapărat să rămână în R.D.G. Un informator raportase următoarele despre el: „El ar dori să prelungească această misiune cât mai mult posibil. Motivul invocat a fost că în România [...] nu se mai poate trăi. Condiţiile de trai sunt foarte proaste, nu găseşti nimic de cumpărat şi nu se poate duce o viaţă normală." Nici această atitudine nu era neobişnuită. în vara anului 1988, Stasi aflase de la un colaborator neoficial că în Ambasada României din Berlinul de Est „unii lucrează împotriva celorlalţi şi fiecare încearcă să se pună în lumină corectă, în aşa fel încât propria misiune în R.D.G. să dureze cât mai mult posibil. Deviza este următoarea: în cazul unor greşeli, aceste persoane trebuie imediat raportate. «Mai bine să trimiţi la ghilotină doi-trei oameni ca să-ţi prelungeşti misiunea, decât sa fii tu însuţi rechemat în R.S.R.»"[7].

Evident, nici un angajat al Ministerului de Externe de la Bucureşti nu şi-ar fi dorit să fie rechemat de la post, mai ales în acea perioadă, când România devenise atât de asemănătoare cu regimurile comuniste asiatice. Din păcate, în diplomaţia românească

această stare de spirit se păstrează şi în zilele noastre, aproape fiecare diplomat român fiind interesat să vâneze posturi în străinătate pe o perioadă cât mai îndelungată. Pentru Stasi, acest fel de a privi lucrurile al românului a dus la o concluzie univocă: „Marder" şi alţi colegi de-ai săi erau şantajabili. Chiar dacă se aflau la post într-o ţară socialistă, ei doreau totuşi să rămână acolo, pentru că anumite beneficii tot aveau. Când Direcţia Principală 11/10 şi-a prezentat, la 1 decembrie 1988, planul anual de activitate pentru 1989, despre urmărirea informativă a lui „Marder" s-au menţionat următoarele: „Există indicii privind activităţi infracţionale (contrabandă) referitoare la cetăţenii români prelucraţi în cadrul OPK. în plus, există bănuiala că persoana urmărită aparţine organului de securitate al R.S.R." De aceea, Direcţia Principală 11/10 şi-a propus pentru acel an să obţină dovezi concrete potrivit cărora „Marder" era implicat în afaceri de contrabandă, respectiv lucra pentru Securitate, şi să utilizeze aceste dovezi ca „material acuzator şi compromiţător", în vederea contactării personale a lui „Marder" şi a recrutării lui în calitate de colaborator neoficial[8]. „Marder" a avut totuşi noroc în această privinţă. Evenimentele petrecute în Germania de Est în noiembrie 1989 au dat peste cap planurile Stasi[9].

Cazul lui „Marder" nu a fost unic. Stasi a mai încercat să recruteze informatori printre cetăţenii români aflaţi la post în Berlinul de Est. Nu există un document care să arate amploarea fenomenului şi cât de sistematic a acţionat Stasi în această direcţie. Sunt însă „urme de dosar" încă din anii '50. în anul 1954, ofiţeri ai Direcţiei Principale a Ii-a au contactat o funcţionară de la Ambasada României, în scopul de a o recruta ca „informatoare secretă". Era vorba de o româncă de etnie germană, care locuia permanent în Berlinul de Est din 1949. Stasi spera să obţină de la aceasta în primul rând detalii despre angajaţii germani din cadrul ambasadei şi se interesa în mod deosebit de cei care aveau legături cu Berlinul de Vest. în această privinţă, măsura nici măcar nu era potrivnică intereselor Ambasadei României, mai ales în anul 1954. însă planul a dat greş,

Femeia a refuzat să colaboreze cu Stasi, iar pentru a scăpa de presiunile la care era supusă şi-a dat demisia, în acest fel nemaiprezcntând vreun interes pentru poliţia politică est-germană[10].

Chiar dacă sarcina urmăririi informativ-operative a Ambasadei României aparţinea Direcţiei Principale a Il-a, în această activitate erau angrenate şi alte unităţi ale Stasi, care îşi foloseau propriii informatori. în anii '80, unul dintre diplomaţii români, care era şi agent al Securităţii, a fost „lucrat" de Direcţia a IlI-a a HV A. Fiind o importantă sursă de informaţii, diplomatul român a devenit curând persoană de contact a spionajului est-german, lucrat „în orb" ori de câte ori era necesar".

O sursă deosebit de eficientă a Direcţiei Principale a XX-a a Stasi a fost filozoful, diplomatul şi rcdactorul-şef al publicaţiei *Urania,* Horst Reinhardt. între 1954 şi 1959, în perioada când era asistent universitar, Reinhardt a colaborat cu unităţile Stasi din Jena şi a fost folosit intens chiar dacă uneori a avut viziuni politice diferite faţă de cea oficială. în anul 1959, mutându-se în Berlinul de Est, Stasi a oprit colaborarea cu el. însă în anul 1967, Direcţia Principală XX/2 a Stasi l-a recrutat din nou în calitate de informator. Din convingere, Reinhardt a devenit în următorii douăzeci şi doi de ani un informator zelos, ascunzându-se sub numele conspirativ „Renn". Reinhardt a fost un colaborator neoficial de încredere şi asta o dovedeşte faptul că, aproape în fiecare săptămână, pregătea câte o notă informativă pentru ofiţerii Stasi care îl aveau în lucru. De-a lungul timpului, hârtiile semnate de el au umplut 20 de bibliorafturi, devenind documente importante ale Stasi. între 1968 şi 1983 „Renn" a întreţinut relaţii intense cu diplomaţii de la Ambasada României din Berlinul de Est. în toată această perioadă a primit frecvent indicaţii de la ofiţerul Stasi Harry Käpemick. Misiunea lui a fost aceea de a dezvolta o relaţie personală de încredere cu obiectivul său, adesea primind în mod expres anumite întrebări ale căror răspunsuri trebuia să le afle de la diplomaţii români. Reinhardt a avut legături şi cu ambasadele Poloniei şi Cehoslovaciei, iar din 1984 punctul forte al rapoartelor trimise de el nu a mai fost România, ci Polonia[12]. , n<<(; *i* »)*K t* tain' *

-s Notele informative semnate de Reinhardt cuprindeau numeroase date despre evoluţiile politice interne şi externe ale României, pe care le obţinea în urma unor discuţii „de culise", confidenţiale, cu diplomaţii români. Nu erau secrete de stat, ci informaţii care permiteau Stasi să aprecieze cât mai exact evenimentele din România. Multe dintre rapoartele lui au fost redate într-o formă prescurtată, de una până la două pagini, de Direcţia Principală a XX-a, pentru a fi trimise „Grupului Central de Evaluare şi Informare" (ZA1G). Această unitate a Stasi aduna laolaltă informaţiile cele mai interesante culese pe teren pentru a le include în sinteze de lucru[13]. Reinhardt a obţinut pentru Stasi şi o listă a personalului ambasadei, precum şi alte detalii referitoare la chestiuni interne ale misiunii diplomatice române, în aceste condiţii, la sfârşitul lui martie 1983, „Renn" a aflat de la un diplomat că Ambasada României este „privată din ce în ce mai mult de informaţiile necesare pentru activitatea ei. Ar lipsi mai ales cele confidenţiale din propriul Minister de Externe şi de la conducerea P.C.R." Documentul afirmă mai departe: „practic în privinţa tuturor problemelor, de exemplu crizele din America Centrală şi Orientul Apropiat, întâlnirile la vârf ale C.A.E.R. şi Conferinţa secretarilor ideologici de la Moscova, Ambasadei României din R.D.G. i s-au transmis numai «opinii speculative gata formate» aşa cum rezultă ele din evaluarea efectuată de mass-media oficiale (inclusiv presa occidentală). Este «neliniştitor» faptul ca angajaţii ambasadei nu au ştiut exact ce se petrece în conducerea politică a României [...] Angajaţii Ambasadei Române au mai fost iritaţi în plus şi de reţinerea — după cum se pretinde, perceptibilă — a informaţiilor care îi interesau de către Ministerul de Externe şi întreprinderile de comerţ exterior ale R.D.G. şi, de fapt, de către toţi diplomaţii din ţări socialiste acreditaţi în R.D.G. Diplomaţii de la Ambasada U.R.S.S. din R.D.G. s-au dovedit total inaccesibili în privinţa «problemelor de fond»". Diplomatul citat în document l-a rugat în final tocmai pe Reinhardt, care îl putea dezinforma atât de uşor, să-i procure informaţii cu privire la temele discutate. îl interesau în special „toate informaţiile

care se referă la atitudinea faţă de România a R.D.G. şi a ce^ lorlalte ţări membre ale C.A.E.R."[14].

Turişti români în R.D.G.

Aşadar, reprezentanţele economice ale guvernului român" şi misiunea diplomatică erau monitorizate cu atenţie de Stasi/ Celorlalţi români care trăiau în R.D.G. li se acorda, în princip" piu, o atenţie aproape la fel de mare deoarece, în opinia Stasi, erau originari dintr-un stat „interesant din punct de vedere ope-, rativ". Observaţia era valabilă şi pentru iugoslavi, chinezi şi vietnamezi, precum şi pentru străini din ţări occidentale, arabe, africane şi latino-americane, dar nu pentru cetăţenii altor state din Blocul Răsăritean. în cazul românilor din R.D.G., fiind vorba de un grup puţin numeros, misiunea era uşor de îndeplinit, în anul 1986, o statistică a Ministerului de Interne al R.D.G. consemna un total de 111.354 de cetăţeni străini, care locuiau „permanent sau de mult timp" în R.D.G. Printre aceştia se găseau numai 682 de români. O altă situaţie numerică întocmită în 1991 indica un număr total al cetăţenilor străini din R.D.G., la 31 decembrie 1989, de 191.190, dintre care 1.162 erau români. Numărul rămâne totuşi mic atunci când privim comparativ: la sfârşitul anului 1989, în R.D.G. locuiau, în cifre rotunjite, 52.000 de polonezi, 15.000 de cetăţeni sovietici, 13.000 de maghiari, 5.000 de bulgari şi 3.200 de cehoslovaci. Urmărirea informativă a acestora nu era doar în sarcina Stasi. De exemplu, ofiţeri ai serviciului polonez de informaţii (Smzba Bezpieczenstwa, SB) locuiau încă din 1978 în patru oraşe din R.D.G., având sarcina exclusivă de a-i supraveghea pe muncitorii polonezi. Cei mai mulţi dintre cetăţenii români aflaţi în R.D.G. erau căsătoriţi cu est-germani, acesta fiind motivul principal pentru care se aflau în această ţară. Restul se aflau la muncă, activând mai ales în domeniul gastronomiei sau ca muzicieni **şi artişti plastici**[15]. ?.-■ *JU^H^;,;..;-;■..■ ...im* u *,:j^iHt,;y;itt:;3W«:mi..sim*

f|| Un document intitulat „Notă informativă referitoare la sejurul cetăţenilor români în R.D.G." arată faptul că Direcţia Principală a Ii-a, în noiembrie 1988, trăsese următoarea concluzie: „Pe când integrarea majorităţii covârşitoare a românilor care trăiesc aici se desfăşoară fără probleme, o serie de cetăţeni români au fost traşi la răspundere şi pedepsiţi din cauza încălcării reglementărilor vamale şi a celor privind devizele din R.D.G."[16] Aşadar, problemele reale pe care statul est-german le avea cu o parte dintre cetăţenii români erau, în primul rând, legate de micile afaceri ilegale întreţinute pe canalul Berlinul de Vest - Berlinul de Est. Cazul „Marder" nu a constituit o excepţie în această privinţă. De exemplu, în anii 1986 şi 1987, Direcţia Principală 11/10 a dispus urmărirea informativă a unui alt angajat al unei reprezentanţe comerciale române din Berlinul de Est. Dosarul a avut notat pe copertă numele conspirativ „Händler" („Bişniţar"), ceea ce arată că Stasi nu era interesat decât de afacerile pe care acesta le făcea sub protecţia statutului său oficial. Adevărata preocupare a lui „Händler" a ieşit la iveală în momentul când şi-a procurat un număr mare de aparate electrocasnice din Berlinul de Vest, pe care le stoca în locuinţa din Berlinul Răsăritean. Persoana urmărită nu vindea însă aparatele în R.D.G., deci nu se făcea pasibilă de pedeapsă potrivit legislaţiei est-germane. Din acest motiv, după un an şi jumătate, Stasi a întrerupt urmărirea acestui caz. Ofiţerul est-german răspunzător a făcut totuşi observaţia că „se poate considera, cu mare probabilitate, [...] că aceste mărfuri sunt destinate transportului în România. Mai ales din cauza situaţiei economice şi sociale din R.S.R., aceste mărfuri sunt revândute cu preţuri de speculă şi câştigurile dobândite în acest fel sunt utilizate pentru redresarea situaţiei financiare a familiilor din R.S.R. ale membrilor ambasadei"[17].

Comerţul ilicit desfăşurat în această manieră între cele două părţi ale Berlinului divizat reprezenta o problemă permanentă nu numai pentru serviciul secret est-german, dar şi pentru autorităţi. Ministerul de Externe al R.D.G. s-a străduit, în convorbirile din 1987 şi 1988 cu Ambasada României din Berlinul

de Est, să limiteze călătoriile cetăţenilor români rezidenţi în această ţară în Berlinul de Vest. Stasi a constatat cu satisfacţie încă în 1986 că Ambasada României a încercat, cu mai multă severitate decât până atunci, să evite încălcarea legilor de către cetăţenii români, inclusiv diplomaţi.[iR] în aprilie 1986, şefii administraţiilor vămilor din R.D.G. şi România s-au întâlnit în Berlinul de Est; a fost prima întâlnire de acest gen după opt ani. Partea est-germană şi-a prezentat plângerile: cetăţeni români aduc ilegal în R.D.G., din patria lor, toate mărfurile posibile. Sunt vândute pentru ca, în contrapartidă, să-şi procure din R.D.G. alte lucruri, precum încălţăminte şi textile pentru copii. Acestea erau parţial subvenţionate de către stat şi procurarea lor era destul de dificilă, ceea ce însemna şi că scoaterea lor din Germania de Est era nepermisă. în cazul în care cetăţenii români erau prinşi în flagrant delict de către autorităţile est-germane erau trimişi înapoi în România şi, timp de doi până la trei ani, nu mai aveau voie să călătorească în Germania de Est. în acest context, vestea comunicată de Bucureşti Administraţiei Vămilor din R.D.G. a fost primită cu satisfacţie. începând cu anul 1986, cetăţenii români nu mai aveau posibilitatea să călătorească în străinătate ca turişti în mod individual, permiţându-li-se doar efectuarea de călătorii turistice în grupuri, măsură care uşura supravegherea lor[19]. Cele două administraţii ale vămilor, prin convenţiile semnate, au limitat astfel numărul de cetăţeni români care călătoreau ca turişti în R.D.G. Dacă în anul 1975 au venit în Germania de Est doar 36.500 de turişti din România, numărul lor crescuse în 1980 până la 53.500, iar până în 1984 a ajuns la 104.200 de turişti. în cazul României ca ţară vizitată nu existau astfel de probleme. După cum am arătat mai sus, se înregistra o scădere a est-germanilor care îşi petreceau concediul în România[20].

Stasi a constatat însă că turiştii români au continuat încercările de a ajunge în Occident prin R.D.G. Cea mai frecventă metodă a fost aceea de a-şi prezenta paşapoartele turistice la trecerile de frontieră spre Berlinul de Vest sau în porturile Warnemiinde şi SaBnitz de la Marea Baltică, sperând că li se va

permite să călătorească nestingheriţi spre Berlinul de Vest sau Scandinavia, chiar dacă în paşapoartele lor nu era trecută permisiunea de plecare în state occidentale. în astfel de cazuri, vameşii est-germani îi trimiteau înapoi, fără a lua alte măsuri împotriva lor. Dacă însă un român îşi falsifica paşaportul sau o viză occidentală în paşaport se considera că este vorba de o tentativă de fugă. Imediat era arestat de Stasi şi predat apoi autorităţilor române. S-a întâmplat extrem de rar ca unii cetăţeni români să încerce să ajungă în Republica Federală Germania pe jos. O metodă de fugă mai des utilizată de către români era aceea de a se lăsa încuiaţi, în gările Arad, Curtici sau Oradea, în trenuri care transportau mărfuri de export pentru ţari occidentale. Dacă trenurile din România trebuiau să treacă prin R.D.G. pentru a ajunge în Republica Federală Germania, românii reuşeau de cele mai multe ori să rămână nedescoperiţi doar până în acel punct. Numai că la graniţa dintre R.D.G. şi R.F.G. situaţia era diferită, aceştia fiind de cele mai multe ori surprinşi de vameşii est-germani. Dacă la graniţa dintre Cehoslovacia şi R.D.G., ofiţerii Stasi şi vameşii nu utilizau câini poliţişti, această situaţie nu se repeta însă la graniţa dintre cele două Germanii, unde controlul era mult mai serios. Ce se întâmpla cu cetăţenii români arestaţi în aceste condiţii? De regulă, aceştia erau ţinuţi în detenţie aproximativ o lună în R.D.G. înainte de a fi predaţi autorităţilor române. S-a întâmplat însă ca această perioadă să varieze, unii fiind predaţi după două săptămâni, iar alţii după două luni[21]. Chiar dacă existau astfel de situaţii, numărul cetăţenilor români care au încercat să fugă în Occident folosindu-se de excursia pe care o efectuau în R.D.G. a fost foarte redus.

Cifrele prezentate în tabelul de mai sus reflectă doar o situaţie parţială. De exemplu, în raportul anual pentru 1986, Direcţia Principală IX/10 a Stasi a adus la cunoştinţă autorităţilor că în acel an nu au fost arestaţi cetăţeni români pentru tentativă de fugă în Occident.

Anul	Numărul de arestaţi
1972	3
1973	3
1974	3
1975	4
1978	5
1979	13
1980	5
1981	3
1984	0
1985	2
1986	0
1987	7
1988	4

Numărul cetăţenilor români arestaţi de către Stasi şi predaţi autorităţilor române cu ocazia tentativei de a ajunge ilegal în Occident[22].

Pe de altă parte, Stasi consemnase în documentele sale interne că numai în perioada august-decembrie 1986, şaptesprezece cetăţeni români care au încercat să călătorească în Berlinul de Vest sau în Scandinavia trecând prin R.D.G. au fost trimişi înapoi pentru că nu aveau viză[23]. Aceştia nu au fost trecuţi în situaţia numerică pe anul 1986 pentru că încercările lor timide nu au fost văzute de Stasi ca fiind tentative de fugă. în aceste condiţii, este greu de precizat cât de amplu a fost acest fenomen.

Condiţiile de trai atât de proaste i-au determinat pe unii români de etnie germană să dorească a se stabili în R.D.G. începând cu mijlocul anilor '80. în ianuarie 1986, Serviciul Consular de pe lângă Ambasada R.D.G. din Bucureşti a comunicat Ministerului de Externe din Berlinul de Est: „pe când în trecut cererile de stabilire în R.D.G. au fost făcute numai în cadrul reunirii familiilor după încheierea unei căsătorii, de la sfârşitul anului trecut numărul cererilor de informaţii formulate în scris şi oral

de cetăţenii români de naţionalitate germană cu privire la posibilităţile de stabilire în R.D.G. a crescut"[24]. Pentru Ambasada R.D.G. de la Bucureşti acest fenomen era inedit, diplomaţii neştiind cum să-l abordeze. Până atunci, germanii de naţionalitate română emigrau în primul rând în Republica Federală Germania. Drept urinare, misiunea diplomatică a cemt cât mai curând posibil îndrumări privind modul în care trebuie abordate cererile de informaţii şi de stabilire în Germania de Est. Deşi depeşa ambasadei suna alarmant, cifrele reale ale celor care doreau să renunţe la cetăţenia română în favoarea celei est-germane erau nesemnificative. La sfârşitul anului 1985, patru familii de germani din România, totalizând şaisprezece persoane, au cerut Ambasadei R.D.G. din Bucureşti permisiunea de a se stabili în această ţară. Pe lângă acestea, alte şase familii de germani din România au cerut informaţii cu privire la această posibilitate[25]. Ministerul de Externe al R.D.G. a reacţionat imediat, refuzând aceste cereri. Când şefii serviciilor consulare ale ambelor Ministere de Externe s-au întâlnit la Bucureşti pentru convorbirile programate în martie 1986, partea est-germană i-a informat pe români despre această nouă situaţie, asigurându-i că „ambasada noastră nu va mai aproba în viitor alte cereri, dacă solicitanţii nu au părinţi, copii sau fraţi care să locuiască în R.D.G."[26]. Ministerul Securităţii Statului din Berlinul de Est evita astfel apariţia unei situaţii tensionate între cele două state ale lagărului comunist.

Pe urmele Securităţii

Despre activitatea Securităţii în Europa occidentală nu se pot găsi prea multe detalii în arhiva Stasi. Probabil şi pentru că operaţiunile poliţiei politice din România, care-i vizau în special pe oponenţii regimului comunist, nu au afectat în mod direct interesele R.D.G. în anul 1983, când Stasi a stabilit categoriile de informaţii referitoare la România care trebuie dobândite, au fost incluse şi datele despre felul în care apreciau

serviciile secrete occidentale situaţia din această ţară şi modul în care ele plănuiau să influenţeze regimul comunist de la Bucureşti. Evident, sarcina a revenit spionajului est-german, cunoscut şi sub indicativul HV A, care a apelat la sursele sale aflate în interiorul serviciului federal de informaţii vest-german, Gabrielle Gast şi Ludwig Spuhler. însă nici acestora nu li s-a cerut explicit obţinerea de informaţii despre operaţiunile Securităţii în Europa de Vest[27].

„Bundesamt fur Vcrfassungsschutz" (Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei), serviciul secret vest-gcrman care avea atribuţii de contraspionaj, ar fi avut interese mult mai mari în această direcţie. De altfel, acest serviciu secret publică anual un raport voluminos, în care sunt descrise pericolele pe care le reprezentau extremiştii de stânga şi de dreapta, precum şi acţiunile serviciilor străine de spionaj pe teritoriul vest-german. Acest raport a început să fie publicat la sfârşitul anilor '60, iar între 1972 şi 1996 rapoartele anuale conţin şi câte un capitol distinct care tratează operaţiunile Securităţii şi ale succesoarelor ei de după 1989, S.R.l. şi S.I.E., în Republica Federală Germania. Este important de semnalat faptul că serviciul vest-german de contraspionaj a monitorizat cu atenţie activitatea S.I.E. şi S.R.l. în această ţară, continuând să publice în raportul său, până în anul 1996, observaţii pe marginea acestui subiect, ceea ce arată că serviciile secrete româneşti „democratizate" în anul 1990 erau considerate în continuare drept ostile, moştenitoare ale Securităţii, chiar şi în perioada 1990-l996.

în aceste rapoarte, Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei nu s-a sfiit să afirme de nenumărate ori faptul că Securitatea încerca să recruteze agenţi dintre emigranţii români de etnie germană, precum şi dintre turiştii germani care mergeau în România. Documentele indicau şi în ce măsură ţările comuniste au trimis în misiune agenţi sub acoperire diplomatică în ambasadele, reprezentanţele comerciale şi alte reprezentanţe de stat care funcţionau în Republica Federală Germania. în funcţie de ţară şi instituţie, procentele oscilau între 5 şi 40% din personal. La mijlocul anilor '70, România avea în diferitele

sale reprezentanţe din Republica Federală Germania 87 de angajaţi cu cetăţenie română. în anul 1982, de exemplu, Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei a identificat trei cazuri în care Securitatea a comis pe teritoriul statului vest-german atentate la viaţa unor opozanţi ai regimului comunist de la Bucureşti, printre care şi atacarea lui Emil Georgescu de la „Radio Europa Liberă". în anul 1984, Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei a descris în raportul său trei operaţiuni ale Securităţii desfăşurate în R.F.G.: un jaf şi o încercare de răpire, îndreptate de fiecare dată împotriva unor români din exil, precum şi atentatul asupra postului „Radio Europa Liberă" din Miinchen, petrecut la 21 februarie 1981. în mod cu totul excepţional, probabil pentru a determina regimul de la Bucureşti să procedeze la rechemarea acestora, serviciul de contraspionaj vest-german a indicat nominal şi angajaţii misiunilor diplomatice româneşti de Ia Koln şi Bonn care au avut un rol hotărâtor în organizarea acestor operaţiuni criminale ale Securităţii: consilierul de ambasadă Constantin Ciobanu, şeful Serviciului Consular Ion Constantin, precum şi secretarii de ambasadă Ion Grecu, Ioan Lupu şi Dan Mihoc. Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei a putut beneficia în aceste investigaţii inclusiv de mărturia şi datele furnizate de un transfug. în aceste condiţii, Securitatea a trebuit să-i recheme în centrală pe cei mai mulţi dintre ofiţerii care lucrau acoperit în Ambasada României, dintre care cinci fuseseră indicaţi expres de către guvernul federal[28].

Ocazional, Ministerul Securităţii Statului s-a referit şi el la aceste rapoarte. Astfel, în septembrie 1978, Direcţia IX/C a HV A, care avea atribuţii de contraspionaj şi infiltrare a agenţilor în serviciile secrete occidentale, a prelucrat o analiză internă care se întindea pe două pagini şi care conţinea informaţiile Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei referitoare la operaţiunile Securităţii în R.F.G. Comparând rapoartele, se poate constata că cea mai mare parte a analizei spionajului est-german a fost preluată — cuvânt cu cuvânt — din raportul serviciului de contraspionaj vest-german[29]. Cu siguranţă, situaţiile de acest gen nu erau tocmai frecvente, dar aceasta înseamnă

şi că, de multe ori, analizele Stasi nu aveau la dispoziţie in* formaţiile clasificate necesare.

;

O situaţie asemănătoare a avut loc şi în anul 1978, când generalul Ion Mihai Pacepa a dezertat, bulversând Securitatea şi partidul condus de Nicolae Ceauşescu. Est-germanii au fost luaţi pe nepregătite, consemnând în grabă datele defectării generalului Pacepa şi folosindu-se mai mult de presa din R.F.G. După şase săptămâni de la acest eveniment, ofiţerii din structura de conducere a Stasi au primit un raport de informare de 56 de pagini, în care erau prezentate faptele cunoscute până la data respectivă. Responsabil de elaborarea acestui raport a fost biroul lui Bruno Beater, prim-adjunctul lui Miclke. Documentul se baza, în esenţă, pe informaţii provenite de Ia Ambasada R.D.G. din Bucureşti, precum şi pe comunicatele de presă vest-germane, reflectând mai mult reacţiile declanşate de acest eveniment, atât în România, cât şi în Occident. Dosarul Pacepa însă nu conţine nici o informaţie din care să rezulte că Stasi dispunea de surse în interiorul Securităţii[30]. Mai mult, anexele raportului trimise de Markus Wolf lui Bruno Beater confirmă această ipoteză[31]. Baza de date ŞIRA a HV A nu conţine nici ea informaţii despre cazul Pacepa, deoarece baza de date parţiale nr. 14 a ŞIRA, în care HV A înregistra informaţii referitoare la serviciile secrete străine, s-a păstrat numai pentru anii 1980-l989. în baza de date parţiale nr. 12, HV A a înregistrat o singură informaţie referitoare Ia Pacepa. A fost introdusă la 13 octombrie 1978 şi era intitulată „Poziţia guvernului american referitoare la reacţiile româneşti faţă de trădarea lui Pacepa". HV A a primit acest scurt raport, de doar două pagini, de la serviciul secret polonez[32]. Sursele pe care HV A ar fi trebuit să le aibă în interiorul Securităţii în acea perioadă lipseau cu desăvârşire.

Deşi cazul Pacepa ar fi putut avea repercusiuni asupra Stasi, este posibil ca, în general, dezertările ofiţerilor de securitate români să nu fi afectat prea mult poliţia politică est-germană, ca urmare a slabelor legături dintre cele două servicii secrete. Oricum,

această problemă era rezolvată mult mai ferm în Berlinul de Est. între 1950 şi 1961 situaţia a fost dezastruoasă, întrucât o sută de ofiţeri activi ai Stasi şi alţi 356 care fuseseră daţi afară din serviciu au fugit în Germania de Vest. Dintre aceştia, au fost recuperaţi 108 în urma diverselor operaţiuni de răpire organizate de Stasi, mulţi dintre ei fiind condamnaţi la moarte şi executaţi. După ridicarea Zidului Berlinului şi în urma unei selecţii mult mai severe, numărul defectorilor a scăzut aproape de zero. Apoi, la 15 aprilie 1963, Ullrich Altmann, ofiţer Stasi la Direcţia Principală a VlII-a, a fost printre primii care a defectat fugind în Berlinul de Vest. L-a urmat Werner Stiller, la 18 ianuarie 1979, acesta din urmă folosindu-se de staţia de metrou „FriedrichstraBe" pentru a dezerta. La o zi după fuga lui Stiller, 15 spioni ai HV A au fost arestaţi în Germania de Vest, în timp ce alţi câţiva au reuşit să se refugieze la timp în R.D.G. Dezertarea lui Stiller a reprezentat o puternică lovitură dată Stasi, dar şi ultima de acest gen până la căderea Zidului Berlinului, în 1989. Posibilităţile ofiţerilor Stasi de a dezerta au fost din ce în ce mai puţine, după 1961 existând alte câteva tentative care însă nu au avut succes[33].

în acelaşi timp, Securitatea pierdea aproape în fiecare an câte un ofiţer acoperit care era trimis la post în străinătate. Dintre cei mai importanţi au fost Ion lacobescu, căpitan D.I.E., fost diplomat la Paris, care a dezertat în 1969, Constantin Dumitrăchescu, şeful rezidenţei D.I.E. de la Tel-Aviv, care a dezertat în 1972, Constantin Răuţă, spion şi el, rămas ilegal în S.U.A. în 1973, Virgil Tipănuţ, ofiţer D.I.E. care a dezertat de la Copenhaga în 1975 sau Ion Mihai Pacepa, fugit de la Bonn în 1978. Pe lângă aceştia, în perioada 198l-l989, cel puţin 15 ofiţeri de securitate au ales această soluţie, fiind judecaţi în contumacie pentru infracţiunea de trădare.

tp ■ ?

[1] Mulţumim ofiţerilor de securitate în rezervă care au acceptat să descrie planurile de măsuri „Alfa" şi „Atlas". Potrivit programului de măsuri al Departamentului Securităţii Statului pe anul 1989, se urmărea „un control informativ preventiv şi eficient asupra persoanelor care lucrează în sistemul cooperării economice internaţionale, punându-se un accent sporit pe verificarea şi testarea loialităţii specialiştilor propuşi a lucra în exterior". în acelaşi an, planul de măsuri „Alfa" era îmbunătăţit de acelaşi program de măsuri prin „diversificarea activităţii specifice vizând depistarea, controlarea şi neutralizarea activităţii elementelor suspecte de trădare din rândul persoanelor care călătoresc în exterior în interes de serviciu sau personal, sunt radioamatori, filatelişti ori fac parte din alte asociaţii cu legături internaţionale" (Marius Oprea, *Banalitatea...,* pp. 506, 509. Vezi şi „Norme privind competenţele, atribuţiile şi sistemul de lucru referitoare la avizarea persoanelor care se deplasează în străinătate, în interes de serviciu sau personal" în ibidem, pp. 468-475).

[2]BStU, MfS, dosar HA 11/10, 284, f. 143-l47, 150-l53, „23.01.1986, Informare cu privire la situaţia politico-operativă din reprezentanţa externă a R.S.R. în R.D.G.". Vezi alte detalii în ibidem, dosarele HAU, 212, voi. 2, f. 194-203, HAII, 2549-l, f. 78-92.

[3] Ibidem, dosar HA 11/10, 284, f. 146/147, „Informare cu privire la situaţia politico-operativă...".

[4] Ibidem, f. 146. Vezi şi ibidem, dosar HAII/10,284, f. 152-l53, „23.01.1986, Lista nominală a lucrătorilor cunoscuţi până acum ai Consulatului General al Republicii Socialiste România din Berlinul de Vest".

[5] Ibidem, dosar AIM 7582/91, voi. 1/1, f. 136-l39, 14l-l44, 170-l72, 187-l90, voi. II/l, f. 8-l3, 27-35, 38-39, 70-85, 89-l03 (informaţii privind ambasada); voi. I/l,f. 97-99, 110-l16, 119-l22, 126-l27,14l-l44, 148, 157-l61,174-l75,196-203, voi. II/l, f. 17, 36-37,40-42, 86-88, 93,96, 100-l01, 120-l21 (informaţii din Berlinul de Vest); voi. 1/1, f. 223, Bd. II/l, f. 71 (supraveghere telefonică; Serviciul 26 menţionat în aceste locuri răspundea de supravegherea acustică, fotografică şi alte măsuri de supraveghere, iar „măsura A" indicată la un moment dat era un termen utilizat de Stasi pentru supraveghere telefonică).

[6] Ibidem, dosar AOPK 15468/85, cu precădere f. 10-l1,163-l66, 403, precum şi ibidem, dosarele AIM 11514/91, voi. 1/1, T. 253-265, voi. 1/2, f. 202-207, voi. II/2, f. 126, precum şi AIM 13457/86, voi. I/1,f. 447-453.

[7] Ibidem, dosar AOPK 13205/91, f. 3-l5, 135-l46, 180-223,

269-274, 288-l89, 300-309, 347-358.

[8] Ibidem, dosar HA II, 20862, f. 83, „1.12.1988, Planul de activitate anual pe 1989". Vezi şi ibidem, dosar AOPK 13205/91, f. 326, „14.02.1989, Completarea planului de măsuri în vederea prelucrării în continuare a OPK «Mardcr»"; ibidem, dosar AIM 13264/91, voi. 11/1, f. 10l-l04, „8.08.1989, Propunere privind prelucrarea în continuare a OPK «Marder» prin antrenarea şi a IMS «Andrcas Miinch»".

[9] Ibidem, dosar AOPK 13205/91, f. 326-332, 373-379.

[10] Ibidem, dosar AS 76/56, D 5, f. 2, 12-l3, 18-l9, 22, 27-28, precum şi AS 76/56, D 16, f. l-3.

[11] Ibidem, dosar HA 11/10, 284, f. 147, „Notă informativă cu privire la situaţia politico-operativă din reprezentanţa externă a R.S.R.". Vezi şi ibidem, dosar AIM 7582/91, voi. 1/1, f. 22l-222, „Informare cu privire la R.E. [Reprezentanţa externă] Română din Berlin".

[12] Ibidem, dosar AIM 15396/89, voi. 1/1, f. 11-22, voi. II/l, f. 212-214.

[13] Ibidem, în special voi. II/l, f. 274-281, 288-289; voi. II/7, f. 59-66; voi. 11/8, f. 100; voi. 11/10, f. 73-74; voi. 11/10, f. 140-l45, 217-221,235-237; voi. II/l 1, f. 14l-l42,255; voi. 11/12, f. 179-l81, 303-305; voi. 11/13, f. 1l-l2; voi. 11/14, f. 197-200, 276-282, 302; voi. 11/17, f. 53-54; voi. 11/18, f. 179-l82. Note informative semnificative în acest caz ale lui „Renn" se găsesc, printre altele, în ibidem, dosar ZAIG 7120, f. 34-37, 120-l24, 204, 222-224.

[14] Vezi Anexa, documentul nr. 26.

[15] BStU, MfS, dosar HA II, 22858, f. 77-79, „29.08.1986, Informare cu privire la evoluţia sejurului permanent şi de lungă durată al străinilor în R.D.G. (cu excepţia cetăţenilor R.D.G. şi a vest-berlinezilor)"; vezi şi ibidem, dosar HA 11/10, 284, f. 148, „Informare cu privire la sejurul cetăţenilor români în R.D.G., precum şi în Berlinul de Vest şi R.F.G.", f.d. [1986]; Alte detalii în Statistisches Bundesamt (ed.), *Statistisches Jahrbuch 1991 fur das vereinte Deutschland,* Wiesbaden, 1991, p. 72. Referitor la ofiţerii polonezi din Berlinul de Est, Leipzig, Dresden şi Karl-Marx-Stadt (astăzi Chemnitz) vezi studiul MfS efectuat de Gerhard Niebling (coord.), *op. cit,* p. 368.

[16] BStU, MfS, dosar HA II, 2549-l, f. 93-94, „10.11.1988,"Informare cu privire la sejurul cetăţenilor români în R.D.G." ,f.;0|\

[17] Ibidem, dosar AOPK 9498/87, f. 2-3, 6-8, 113-l19. Cazuri similare au fost dosarele de urmărire informativă „Tarom", desfăşurate între 1982-l985 (ibidem, dosar AOPK 10513/85), şi „Kettchen" („Lănţişorul") din anii 1984 şi 1985 (ibidem, dosar AOPK 9628/85).

[18] Ibidem, dosar HA II, 181, f. 11l-l12, 173-l74, „Notă privind o convorbire în [Direcţia Principală] pentru Afaceri Consulare din 15.03.1988"; vezi şi „Informare cu privire la situaţia politico-operativă ..." (ibidem, dosar HA 11/10, 284, f. 144), precum şi „Informare privind sejurul cetăţenilor români..." (ibidem, dosar HA II, 22858 f. 148).

[19] Ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 3l-32, „Informare cu privire la vizita unei delegaţii a Direcţiei Generale a Vămilor din Republica Socialistă România la Administraţia Vămilor din R.D.G."; exemple de interdicţii de călătorie în R.D.G. pentru cetăţeni români se găsesc în ibidem, dosar Abt. X, 537, f. 3-6.

[20] Ibidem, dosar HA II, 212, f. 61, „Document de expunere a poziţiei [politice] — Turismul R.D.G.-R.S.R." între 1980-l984, în cadrul unor călătorii turistice organizate, au venit anual în R.D.G. circa 10.000 de cetăţeni români, iar restul independent de birourile de turism.

[21] Ibidem, dosar Abt. X, 537, f. 33, „Extras din raportul de situaţie din 18.04.1987". De asemenea, vezi detalii despre încercări de fugă individuale în ibidem, dosar HA IX, 12186/MF.

[22] Cifrele sunt extrase din rapoartele anuale ale HA IX/10 pentru anii 1984-l988 (ibidem, dosarele HA IX, 2445, f. 68, HA IX, 17599, f. 22, 153, 230). Vezi şi ibidem, dosar HA IX, 12186/MF, nenumerotat unde există o listă cu numele unor cetăţeni români care, între 1972-l981, au fost arestaţi la graniţa vestică a R.D.G. pentru „trecere ilegală a frontierei" şi apoi preluaţi de HA IX, descriindu-se succint împrejurările arestării pentru fiecare caz. Nu se poate constata dacă lipsesc cazurile similare pentru anii 1976 şi 1977 sau dacă în aceşti ani nu au fost arestaţi români.

[23] Ibidem, dosar HA IX, 17599, f. 153, „5.01.1987, Raport anual pentru 1986". Vezi şi anexa la o informare a HA IX intitulată „Persoane care nu posedau permisiunea R.S.R. pentru plecare în străinătate în state nesocialiste, respectiv Berlin (Vest), situaţia la 13.01.1987" în ibidem, dosar Abt. X, 537, f. 36.

[24] Ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 51, „Ambasada [R.D.G.] din Bucureşti, Serviciul Consular, 31.01.1986, Cereri de plecare şi cereri de informaţii privind stabilirea în R.D.G.".

[25] Ibidem, f. 5l-58.

[26] Ibidem, dosar Abt. X, 247, f. 47, „Ministerul Afacerilor Externe al R.D.G., Direcţia Principală pentru Afaceri Consulare, 20.03.1986, Raport cu privire la consultările între Serviciul Principal pentru Afaceri Consulare de pe lângă M.A.E. al R.D.G. şi Serviciul Consular de pe lângă M.A.E. al R.S.R. din 17.03. până la 19.03.1986 în Bucureşti".

[27] Ibidem, dosar HA XVIII, 7472, f. 209-210, „Scrisoare adresată şefilor unităţilor de serviciu ale M.S.S.". Vezi şi ibidem, dosar ZAIG 6267, f. 9-l1, „Notă informativă întocmită de şeful de serviciu cu privire la situaţia şi politica din prezent ale României".

[28] Rapoartele anuale ale Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei sunt publicate de Ministerul de Interne şi accesibile publicului. Referitor la cele de mai sus vezi rapoartele Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei din 1972, p. 124; 1973, p. 101 şi urm., 109; 1974, pp. 112, 117;' 1975, p. 120; 1977, pp. 135-l36; 1978, p. 140; 1982, pp. 197,200-201,209-210; 1983,pp. 195-l96; 1984, pp. 242-243; 1986, pp. 257, 264; 1991, pp. 179-l80; 1992, p. 194; 1993, pp. 199-200; 1994, pp. 216-217; 1995, pp. 257-258; 1996, p. 222; 1997, p. 176.

[29] BStU, MfS, dosar HAU, 18663, f. 227-228, „22.09.1978, Aspectele cunoscute de către organele de contrainformaţii ale R.F.G. cu privire la activitatea serviciului de informaţii român". Vezi şi raportul Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei pentru anul 1977, pp. 135-l36.

[30] Vezi Anexa, documentul nr. 13. Raportul a fost trimis pentru studiu lui Erich Mielkc, Bruno Beater, Markus Wolf şi alţi şefi ai unor departamente ale Stasi, precum şi la K.G.B. („Freunde'7„Prieteni").

[31] BStU, MfS, dosar HAU, 18663, f. 22l-253, „Scrisoare a lui Markus Wolf din 28.09.1978 adresată lui Bruno Beater", care conţine şase anexe la „Complexul operativ-R.S.R.".

[32] Ibidem, dosar HV A/MD/3, SIRA-TDB 12, -SE7821343-.

[33] Nu există nici până astăzi o situaţie completă a acestor tentative. Vezi alte detalii în Gerhard Sälter, *Interne Repression. Die Verfolgung iibergelaufener MfS-Offiziere durch das MfS und die DDR-Justiz (1954-l966),* Hannah-Arendt-Institut fur Totalitarismusforschung, Dresda, 2002.

în loc de epilog

rml " sin

om[1] Unul dintre ordinele interne ale Securităţii a fost acela ca ofiţerii săi să nu participe la întâlnirile rezidenţilor serviciilor secrete ale Pactului de la Varşovia aflaţi la Bucureşti. Aceste întâlniri regulate, iniţiate de cele mai multe ori de rezidentul sovietic, erau monitorizate cu atenţie de Securitate, care încerca să afle ce strategii comune se puneau la punct şi care erau temele principale de lucru trasate. De ce nu erau trimişi la astfel de întâlniri şi ofiţerii de securitate? Superiorii lor se temeau de riscul implicat: era posibil ca reprezentantul român să fie recrutat de sovietici. Pe de altă parte, nu ne îndoim că o colaborare la nivel înalt între Securitate şi K.G.B. nu a încetat să existe, românii simţindu-se obligaţi să împartă cu sovieticii rezultatele obţinute în războiul invizibil dintre Est şi Vest. In acelaşi fel, contacte la nivel înalt între Securitate şi alte servicii secrete comuniste erau posibile. Cu toate acestea, ofiţerii de informaţii ai ţărilor comuniste care se găseau în România erau permanent filaţi.De exemplu, începând cu 9 noiembrie 1989, momentul căderii Zidului Berlinului, ofiţerii Stasi din rezidenţa de la Bucureşti şi diplomaţii Ambasadei R.D.G. au fost cei mai nefericiţi şi îngrijoraţi oameni de pe teritoriul României, lucru remarcat de ofiţerii de securitate care continuau să-i fileze prin oraş şi care observaseră că est-germanii sunt nebărbieriţi şi nedormiţi. Nici securiştii nu erau lipsiţi de griji. în săptămânile următoare au fost chemaţi în ţară aproape toţi ofiţerii de securitate care se aflau la post în Berlinul de Est, inclusiv informatorii, pentru a descrie pe îndelete momentele la care au fost martori în acele zile istorice.

Aceştia au povestit lucruri de neimaginat: începând cu primele zile ale lunii decembrie, sediile Stasi au fost ocupate de manifestanţi care dormeau pe coridoare sau în birouri, blocând intrările în clădirile poliţiei politice est-germane. „Şi arhiva?" — erau întrebaţi de colegii de la Bucureşti. însă răspunsurile erau ambigue, nimeni nu-şi dădea încă scama ce parte din arhiva Stasi căzuse în mâinile demonstranţilor. Zvonuri existau, întreţinute chiar de ofiţerii de securitate. Din când în când, colegial, aceştia se informau între ei, afirmând că „au auzit" cum, pe aeroportul Otopeni, a aterizat o aeronavă „Interflug" ce transporta dosare ale Stasi, pentru a fi puse la adăpost în România. Dintr-odată, ofiţerii est-germani au câştigat simpatia colegilor români, care încercau să înţeleagă momentele grele prin care treceau.

Sfârşitul poliţiei politice est-germane nu prevestea nimic bun la Bucureşti. Până la urmă, toate suspiciunile şi ostilităţile dintre cele două servicii secrete comuniste nu mai contau, ci doar salvarea unui sistem. Nimeni însă nu a mai apucat să facă o analiză pentru a afla ce s-a întâmplat de fapt între cele două servicii de informaţii „frăţeşti". De ce nu au mers lucru-

rile aşa cum ar fi trebuit? A fost Securitatea exclusă din comunitatea serviciilor de informaţii comuniste sau s-a autoizolat? Fără îndoială, răspunsul nu e unul simplu, pentru că, spre deosebire de Stasi, parcursul Securităţii a fost unul sinuos, şovăielnic şi schimbător. Această linie şerpuitoare a fost trasată la Bucureşti, ceea ce înseamnă că primul pas spre izolarea de comunitatea de informaţii comunistă a fost făcut de români, consecinţă a directivelor de partid. în acelaşi timp, constatând cât de mult se îngreunează munca de informaţii fără un sprijin extern real, Securitatea nu a avut curajul să-şi menţină fără echivoc această poziţie. Gestul ei de a întinde o mână fiecăruia dintre celelalte servicii secrete comuniste căutând, aşadar, construirea unor relaţii bilaterale şi evitând colaborarea deschisă într-o comunitate, a fost de fapt un strigăt de ajutor. Vizita generalului Nicolae Doicaru la sediul Stasi în 1971 confirmă această ipoteză

'Jttyi De cealaltă parte, Stasi a greşit când a considerat că România ar putea fi calul troian al lagărului comunist, după exemplul Cehoslovaciei, când de fapt regimul de la Bucureşti îşi construia propriul lagăr, mai necruţător. Chiar şi recunoaşterea Republicii Federale Germania de către România, un gest ofensator în ochii est-germanilor, avea un rost bine definit la nivelul serviciilor secrete. Securitatea avea mult de câştigat din acest nou parteneri at, concentrându-se pe furtul masiv de tehnologie avansată, la care nu avea acces în lagărul comunist.

Până la urmă, oricâte aprecieri s-ar putea face analizând istoria comunităţii serviciilor secrete comuniste, un lucru nu trebuie scăpat din vedere: poziţiile pe care s-au situat aceste servicii, ambigue sau nu, au la bază imprevizibilul politic, pentru că întotdeauna strategiile lor au fost construite în funcţie de deciziile liderului comunist care le controla. în aceste condiţii, este inutil să ne mai întrebăm cine a avut de câştigat în acest război invizibil, Securitatea, Stasi sau K.G.B.-ul, pentru că ştim cu siguranţă cine a avut de suferit: oamenii, victimele poliţiilor politice.

în această carte am căutat să prezentăm, studiind documentele accesibile până acum, felul în care s-au desfăşurat relaţiile de colaborare dintre serviciile secrete a două ţări aflate pe aceeaşi baricadă, cea a represiunii. Puţinele documente pot oferi, cum e şi firesc, puţine informaţii. O concluzie este însă cât se poate de certă. în ochii poliţiei politice est-germane, România nu a fost chiar atât de importantă, ceea ce, într-un fel, e de înţeles. Pentru Stasi, în cei patruzeci de ani ai existenţei sale, centrul de atenţie al muncii informative externe l-a constituit întotdeauna Republica Federală Germania. Stasi, ca şi Securitatea, şi-a stabilit planurile de acţiune în funcţie de deciziile luate de liderii comunişti est-germani.

Chiar dacă serviciile secrete au ascultat de comanda partidului, nu trebuie să uităm că liderii comunişti nu le-au acordat niciodată încrederea totală. Ceauşescu spunea despre Securitate că este un „cal nărăvaş", iar Mielke, şeful Stasi, păstra în seiful personal dosarul lui Erich Honecker, secretarul partidului

comunist est-german, pe care însă nu a apucat să-l valorifice vreodată. Aşadar, folosind puterea şi beneficiile şantajului, serviciile secrete comuniste stabileau de multe ori singure agenda politică, fiind sigure pe forţa punctului de vedere pe care îl aveau. Furnizând informaţii şi în funcţie de interesele lor, serviciile secrete comuniste reuşeau, prin acţiunile întreprinse, să orienteze factorii de decizie. Pentru cei care studiază istoria Stasi este o continuă surpriză să constate că poliţia politică est-germană a fost cu adevărat „scutul şi spada" comuniştilor, după cum se autointitula, acţionând ca un instrument eficient, fiind întotdeauna într-o relaţie de subordonare. Cu siguranţă, natura acestei relaţii Stasi-S.E.D. a contribuit la sfârşitul serviciului secret est-german în 1989: din momentul în care Stasi nu a mai primit noi indicaţii din partea comuniştilor, serviciul secret est-german şi-a pierdut simţul politic al orientării. De asemenea, informaţiile oferite liderilor de partid erau trecute printr-un filtru iniţial al Stasi, care ar fi putut considera că are dreptul de a alege ce fel de informaţii să fie prezentate partidului. Cu toate acestea, Stasi a rămas un simplu instrument de lucru al partidului. Deşi era „un cal năravaş", Securitatea nu a făcut excepţie de la acest model al lagărului comunist, ajungându-se chiar la situaţia în care Nicolae Ceauşescu să se implice în mod direct în strategia de lucru a poliţiei politice din România. în timpul evenimentelor din decembrie 1989, Securitatea a preferat să facă pasul înapoi, renunţând să-l mai sprijine în mod direct pe dictatorul român.

în opinia noastră, una dintre cele mai interesante teme de cercetare rămâne relaţia dintre poliţiile politice şi partidele comuniste din interiorul Blocului Răsăritean. Există însă şi cercetători care consideră că, în studiile ce privesc fostele ţări comuniste din Europa, contează mai puţin analiza serviciilor secrete, pentru că acestea ar duce la o încremenire în proiect a cercetătorilor. Nimic mai fals: interacţiunea dintre serviciile secrete ale ţărilor comuniste este o componentă importantă a relaţiilor multilaterale din Blocul Răsăritean. în cazul de faţă, nu ne îndoim de faptul că relaţiile româno-est-germane ar

putea fi înţelese mai bine abordând tema şi la nivelul relaţiilor dintre Securitate şi Stasi.

în ţările care au făcut parte din lagărul comunist, noile autorităţi au afirmat că serviciile secrete înfiinţate de dictaturi au -murit. Ceea ce înseamnă că au fost desfiinţate sau au fost profund reformate. "Numai că puterea lor s-a prelungit şi după *moarte.* Din când în când, se descoperă dosarul de ofiţer acoperit al vreunui politician care tocmai a fost numit în funcţia de prim-ministru, sau dosare de informatori ale celor care cu fost aleşi în parlament. Ţările postcomuniste sunt zguduite de dezvăluiri referitoare la colaborarea unor personalităţi marcante cu serviciile secrete, dar aceste scandaluri se sting repede. Se trece prea uşor cu vederea, iar pentru cei care cercetează acest fenomen devine din ce în ce mai limpede de ce este limitat accesul la arhivele fostelor poliţii politice comuniste. Deschiderea acestor arhive nu reprezintă doar o satisfacţie acordată cercetătorilor specializaţi, ci şi o susţinere concretă a noilor democraţii din fostele ţări comuniste.

Ca întotdeauna, am încercat să mergem spre esenţă, să înlăturăm vălurile succesive sub care regimurile comuniste şi-au disimulat cel de-al treilea ochi. Scopul serviciilor secrete în „orice univers concentraţionar — şi nu e neapărat nevoie să fie o temniţă", după cum nota Nicolae Steinhardt, este acela de „a cunoaşte şi a reprima". Astăzi e rândul nostru să le privim sub lupă.

Postfaţă

O inventariere critică: legea privind administrarea arhivelor Stasi — genează, conţinut şi efecte

de JOHANNIiS BELEITES

Anul 1989, începutul sfârşitului

De la sfârşitul lunii septembrie 1989, în afara demonstraţiilor din zilele de luni[1] de la Leipzig, s-au mai desfăşurat manifestaţii în favoarea unor schimbări politice şi în numeroase alte oraşe din R.D.G. Cele mai mari au avut loc în Berlin, la 4 noiembrie, când au participat peste o jumătate de milion de persoane. Cererea ca Stasi să fie desfiinţată, formulată de participanţi, nu i-a speriat pe ofiţerii din conducerea acestei instituţii, însă atunci când mase de oameni au pătruns în sediile Stasi din oraşele de reşedinţă regionale şi raionale lucrurile s-au schimbat. Potrivit conducerii poliţiei politice din Germania de Est, la cel mai mare risc erau expuse cele 216 birouri raionale, în oraşele de reşedinţă şi în şapte întreprinderi industriale mari, unităţile Stasi aveau un personal de circa 20 până la 50 de angajaţi, în aceste unităţi nu s-ar fi putut împotrivi nimeni asaltului unui număr mare de demonstranţi, iar ele adăposteau documente „explozive": de la ordine şi instrucţiuni de serviciu care puteau arunca lumină asupra activităţii şi metodelor de lucru ale Stasi, până la documente despre informatori (colaboratorii neoficiali, IM) sau dosare de urmărire informativă a unor persoane (OPK sau situaţii operative, OV).

în aceste condiţii, la 6 noiembrie, ministrul Securităţii Statului, Erich Mielke, a dispus distrugerea parţială a dosarelor aflate în aceste sedii. Din cauza „primejduirii posibile a obiectivelor de serviciu", s-a decis ca dosarele informatorilor sau cele de urmărire informativă, precum şi documentele care rezultau

din controlul corespondenţei, supravegherea telefoanelor şi a posturilor de radio ale radioamatorilor, să fie depozitate de preferinţă în direcţiile regionale ale Stasi, care erau mai bine protejate[2]. Faptul că s-a decis distrugerea unor „documente [...] care nu mai au nici o semnificaţie operativă [...] pentru activitatea politico-operativă viitoare"[3] ilustrează situaţia dramatică în care s-a văzut Stasi în acele zile. însă „protecţia surselor, garantarea şi păstrarea secretă a mijloacelor şi metodelor operative specifice, respectiv a rezultatelor activităţii M.S.S." a contat mai mult[4]. O zi mai târziu, întregul guvern al R.D.G. a demisionat, iar Erich Miclke a mai rămas în funcţie doar până la numirea succesorului său. La 11 noiembrie, serviciul de control al corespondenţei a încetat să funcţioneze şi, concomitent, a început „distrugerea planificată a documentelor care se refereau la activitatea ilegală a US [Unităţii] de [Serviciu]"[5].

Două zile mai târziu, la 13 noiembrie, Erich Mielke, încă în funcţia de şef al Stasi, a fost nevoit să dea explicaţii în faţa plenului Camerei Populare, parlamentul est-german. Fără o pregătire prealabilă, lipsit pentru prima dată de o cuvântare scrisă, Mielke a fost nesigur pe el. Cuvintele lui „Vă iubesc, vă iubesc pe toţi!"[6] rostite bâlbâit şi însoţite de hohotele de râs ale subordonaţilor, au ajuns de pomină şi au marcat apusul său, dar şi al Stasi. în seara aceleiaşi zile, la Leipzig, demonstranţii erau fericiţi: în timpul marşului de luni, pe clădirea Direcţiei Regionale a Ministerului Securităţii Statului a fost pusă o pancartă pe care scria „închis pentru inventar!"[7]

Zilele următoare, în cadrul Direcţiei Principale a XX-a, care avea în atribuţii supravegherea opoziţiei, a comunităţilor bisericeşti, dar şi activităţi pe linia „Artă-cultură", s-a dat ordin ca materialele „delicate", precum notele de interceptare a telefoanelor sau rapoartele originale ale informatorilor, să fie distruse. Apoi, la sfârşitul lui noiembrie, s-a decis distragerea unora dintre dosarele informatorilor[8]. Procesul de ascundere a activităţii de poliţie politică a continuat odată cu măsura luată la 15 noiembrie, când a avut loc o şedinţă de serviciu în care s-au anunţat anularea valabilităţii instrucţiunilor de serviciu şi

distrugerea lor, precum şi o „reducere importantă" a materialelor operative şi a evaluărilor[9]. Practic, acesta a fost semnalul pentru declanşarea acţiunilor de distrugere a documentelor în sediile regionale şi raionale ale Stasi. La 22 noiembrie, Wolfgang Schwanitz, numit succesor al lui Mielke, „în scopul asigurării protecţiei surselor şi al păstrării secretului asupra mijloacelor şi metodelor operative specifice, precum şi asupra rezultatelor activităţii" Stasi, a emis un ordin formal privind distrugerea tuturor documentelor care nu corespundeau „cerinţelor viitoare" ale unui serviciu secret ncnominalizat din cadrul Biroului pentru Securitatea Naţională (AfNS)[10]. Aceste acţiuni de distrugere trebuiau să rămână secrete, dar s-a întâmplat să fie observate de către martori. în acele zile, neobişnuit de multe automobile au plecat de la sediile Stasi de pe întreg cuprinsul Germaniei de Est, iar în instalaţiile de încălzire sau în aer liber, în poligoane de tragere sau exploatări miniere deschise, au fost arse numeroase documente.

A urmat ziua de 4 decembrie, hotărâtoare pentru soarta Stasi. Era o zi de luni, astfel că la Leipzig se aştepta ca, seara, străzile să fie ocupate din nou de sute de mii de manifestanţi. Atât disidenţii, cât şi ofiţerii Stasi erau în egală măsură preocupaţi de reacţia demonstranţilor faţă de zvonurile privind distrugerea arhivei Stasi. începutul sfârşitului nu s-a produs însă la Leipzig, ci la Erfurt. La primele ore ale dimineţii, un grup de militanţi pentru drepturi cetăţeneşti a cerut să intre în sediul Direcţiei Regionale a Stasi din oraş. Cu sprijinul unui consilier juridic şi al câtorva ziarişti, au reuşit să pătrundă în clădire circa 300 de persoane. Ştirea ocupării sediului Stasi din Erfurt s-a răspândit cu viteza fulgerului în R.D.G.[11], iar seara, în cursul demonstraţiei, a fost ocupat încă un sediu Stasi, cel al Direcţiei Regionale din Leipzig. în zilele care au urmat, manifestanţii au ocupat aproape toate direcţiile regionale şi birourile raionale ale Stasi. S-au format comitete de cetăţeni sau comisii de anchetă având drept scop primordial încetarea distrugerii documentelor.

O ultimă încercare de salvare a fost făcută de şeful AfNS, Schwanitz, care a emis la 4 decembrie un ordin ce privea oprirea tuturor operaţiunilor de distrugere şi transport ale dosarelor[12]. El s-a adresat opiniei publice, anunţând încetarea distrugerii documentelor[13], dar această declaraţie a avut mai degrabă un efect contrar. în ciuda tuturor eforturilor de a se ascunde în spatele unor noi denumiri[14], Stasi nu avea nici o urmă de credibilitate în ochii populaţiei. Numai sediul ministerului, adică centrala Stasi din Berlinul de Est, situată în Normannenstrafie, nu fusese încă ocupat. în acelaşi timp, apariţia reprezentanţilor guvernamentali trimişi în oraşele-reşedinţă de regiune să efectueze, în văzul opiniei publice, distrugerea cartotecilor şi dosarelor Stasi, a determinat populaţia să se opună acestei măsuri[15]. A fost momentul când comitetele cetăţeneşti, comisiile de control, comunităţile bisericeşti şi alţi reprezentanţi ai protestatarilor au cerut ca arhiva să fie mai întâi reinventariată şi, înainte de distrugere, să fie studiată[16].

în centrala Stasi, dimpotrivă, dosarele au fost distruse într-un ritm continuu, această măsură fiind iniţiată probabil la începutul lui noiembrie[17]. Situaţia a durat, după ocuparea sediilor raionale şi regionale ale Stasi, încă şase săptămâni, până la 15 ianuarie 1990, când, imediat după o demonstraţie a Noului For[18], clădirea şi-a deschis porţile în faţa presiunii demonstranţilor. Şi aici s-a înfiinţat un comitet cetăţenesc, iar distrugerea pe scară largă a documentelor a luat sfârşit, dar emoţiile au continuat. La 19 februarie 1990, Masa Rotundă[19] a RX>.G. a hotărât distrugerea bazelor de date în format electronic ale Stasi[20], iar după patru zile grupul de lucru pentru probleme de securitate din cadrul Mesei Rotunde a aprobat autodizolvarea Administraţiei Centrale A (HV A), departamentul de spionaj al Stasi[21]. '

Bineînţeles, cei însărcinaţi cu desfiinţarea acestui serviciu secret au ajuns cu greu să-i cunoască adevăratele dimensiuni. Numai din cauza unei greşeli comise de un fost însărcinat al guvernului, Peter Koch, suprasolicitat, ca volum de muncă, de sarcina primită în legătură cu desfiinţarea Stasi, la 5 ianuarie 1990

s-a putut afla o cifră reală a angajaţilor Stasi. într-un interviu acordat televiziunii din R.D.G., Koch a vorbit despre 85.000 de angajaţi, depăşind de aproape trei ori estimările făcute până atunci[22]. în realitate, la sfârşitul lui octombrie 1989, Stasi avea 91.015 angajaţi, ceea ce corespundea unui raport de un lucrător al Stasi la 1 80 de cetăţeni ai R.D.G.[23] La acest număr se adăugau circa 173.000 de informatori, denumiţi de către Stasi — în mod neutru şi corespunzător sarcinilor lor — colaboratori neoficiali (IM)[24]. Dimensiunea arhivei adunate a fost la fel de greu de imaginat: circa 136.000 metri de liniari de documente; din această cantitate, dosarele corespunzând la aproximativ 16.000 de metri liniari au fost găsite în saci, după ce fuseseră tocate. La acestea se adaugă încă 527.000 de fotografii, 735.000 de negative foto, 68.000 de diapozitive, 4.100 de materiale video, 167.000 de benzi audio, precum şi circa 20.500 de cartele cu înregistrări de date în format electronic[25].

Mult mai dificil a fost să se determine ce lipsea din arhiva Stasi. în primul rând, ca în orice arhivă, au existat şi casări uzuale. Din acest motiv, documentele de rutină din perioada timpurie a Stasi nu mai pot fi găsite în versiune completă, şi doar informaţii disparate pot lămuri un cercetător despre activitatea de zi cu zi a Stasi din trecutul îndepărtat. Pe lângă acestea, în perioada 1989-l990 arhiva departamentului de spionaj, cu puţine excepţii, a fost distrusă. în aceeaşi situaţie s-au aflat şi cartotecile. într-o proportie diferită, dar posibil de apreciat prin volumul mediu al documentelor recuperate, au fost distruse dosarele din birourile raionale ale Stasi. Există dosare din care nu s-a distrus nici măcar o pagină, dar şi părţi întregi de arhivă distruse în întregime. în plus, ofiţerii Stasi au distrus intenţionat dosare importante pe care le aveau în lucru, însă asta poate fi dovedit numai indirect: angajaţii Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi au găsit fişete goale, ajungând la concluzia că mai mult de 10.000 de dosare de anchetă, operative sau de reţea, au fost distruse[26].

Legea Camerei Populare referitoare la itei-:;. *<'fii*% documentele Stasi din 24 august 1990*

Avându-se în vedere importanţa acestei arhive, procedura de reglementare a dosarelor Stasi a devenit imediat o necesitate stringentă. Nimeni nu ştia însă ce fel de informaţii se vor găsi în respectivele documente. Ofiţerii Stasi au răspândit zvonuri, neconfirmate, care avertizau cu privire la urmările grave ale deschiderii dosarelor: au avut loc atacuri asupra unora dintre angajaţii poliţiei politice sau chiar asupra copiilor acestora. Ofiţerii HV A au fost mai inventivi, infiltrându-se în comitetele cetăţeneşti şi dezinformând: în multe ţări, spionii descoperiţi trebuie să se aştepte la pedeapsa cu moartea. „Vreţi să fiţi răspunzători pentru aşa ceva?", au întrebat ei în mediile de pacifişti şi militanţi pentru drepturile civice. Cei mai mulţi au căzut în capcană, fiind de acord cu distrugerea arhivei spionajului est-german. Doar Comitetul Cetăţenesc din Leipzig s-a opus cu succes acestei cereri exagerate. Drept urmare, arhiva HV A de acolo a rămas cea mai concludentă în ceea ce priveşte activitatea departamentului[27]. Studiind aceste dosare, s-a putut arăta că activitatea de spionaj nu a fost în nici un caz orientată numai spre culegerea de informaţii din străinătate, ci se ocupa, în egală măsură, şi cu supravegherea populaţiei R.D.G., ceea ce înseamnă că spionajul est-german organizase activităţi cu caracter de poliţie politică[28].

Cheile arhivelor Stasi au ajuns în mâini total diferite. Doar în puţine oraşe, cum a fost Leipzig, comitetul cetăţenesc local avea autoritate în această privinţă. în alte zone, competenţa o deţineau Comitetele de Stat pentru Desfiinţarea Stasi din cadrul Ministerul de Interne, în care, de regulă, activau şi foşti ofiţeri Stasi, precum şi angajaţi din alte instituţii de securitate ale R.D.G.[29] Comitetele cetăţeneşti s-au format spontan, dar erau legitimate numai prin demonstraţii, iar baza juridică pentru deschiderea arhivei Stasi era încă neclară. în aceste condiţii, comitetele au cerut o reglementare legală a modului de a administra aceste arhive, făcând în acelaşi timp propuneri

concrete[30]. Dosarele Stasi nu urmau să fie transmise Arhivei de Stat a R.D.G., care era subordonată Ministerului de Interne şi, din acest motiv, inadecvat pentru preluarea acestor documente. Pe lângă aceasta, Arhivele de Stat erau în continuare sub controlul Stasi şi participau activ la politica de tăinuire şi de falsificare a istoriei, dusă de comuniştii est-germani. Conducerea Arhivei de Stat a întocmit rapid planuri de preluare a dosarelor Stasi, precum şi o acţiune ulterioară de distrugere a lor „din raţiuni de securitate", considerându-se că doar datele privind conducerea Direcţiilor Regionale ale Stasi meritau să fie arhivate. Dosarele informatorilor, cu excepţia a „zece documente", urmau să fie şi ele distruse. Aceleaşi intenţii le aveau şi în cazul dosarelor personale, ale victimelor poliţiei politice est-germane, dorindu-se distragerea tuturor documentelor, cu excepţia dosarelor unor personalităţi şi a altor circa 500 de documente[31]. Practic, ceea ce nu reuşise să facă ofiţerii Stasi, încercau să ducă la bun sfârşit arhiviştii regimului, de această dată oferindu-se pretexte arhivistice. în aceste condiţii, verificarea celor care ocupau funcţii publice sau care urmau să fie numiţi în astfel de funcţii ar fi devenit imposibilă.

Noul guvern condus de Lothar de Maiziere (C.D.U.), alcătuit pentru prima dată în urma unor alegeri libere, a încercat acelaşi lucru: să distrugă această arhivă, dar într-o manieră mai discretă, printr-o hotărâre a Consiliului de Miniştri din 16 mai 1990[32] care prevedea tocarea arhivei Stasi. La fel cum încercările precedente de distrugere au fost justificate ca o ruptură definitivă cu activitatea Stasi, şi în acest caz s-a cerut ca stocurile de documente colectate fără o bază legală să fie trimise la locurile de origine, respectiv la instituţiile competente în această privinţă. Astfel, dosarele penale trebuiau să fie returnate procuraturilor, documentele comisariatelor I ale Miliţiei est-germane, care desfăşurau şi activităţi conexe cu serviciul secret, urmau să ajungă la Ministerul de Interne, documentele Direcţiei Principale I, responsabilă de supravegherea Armatei Populare Naţionale (N.V.A.) — Ministerului Apărării Naţionale,

iar documentele referitoare la terorism şi extremism trebuiau date poliţiei pentru continuarea anchetelor. Restul dosarelor urma să ajungă la Arhiva de Stat, caz în care documentele aveau perioade de clasificare de până la 110 ani sau accesul la ele era interzis din raţiuni de securitate. Astfel, studierea arhivei Stasi devenea imposibilă. Decizia Consiliului de Miniştri nu a fost publicată. Comitetul Cetăţenesc din Lcipzig a înăsprit supravegherea arhivei, oamenii stând de pază Iară întrerupere pentru a împiedica efectuarea vreunui transport de dosare[33]. La mijlocul lunii iunie 1990, Ministerul de Interne al R.D.G. a tăcut alte încercări de a centraliza, într-un singur depozit, toate dosarele personale[34]. împotriva acestui lucru au protestat cu succes şi comitetele cetăţeneşti, care stabiliseră deja de luni de zile ca documentele să rămână în fostele Direcţii Regionale ale Stasi.

In toată această perioadă, chestiunea a stat în centrul unor dezbateri publice importante. Reprezentanţii mişcărilor pentru drepturi cetăţeneşti şi ai noilor partide considerau în majoritate că arhiva trebuie păstrată şi deschisă opiniei publice. Este adevărat, nici în această privinţă părerile nu erau univoce. Probabil şi din cauza „combinaţiilor" foştilor informatori ai Stasi, infiltraţi în organizaţiile respective[35], s-au făcut auzite în repetate rânduri şi voci critice faţă de accesul la aceste dosare. în special reprezentanţii vechilor partide, precum foştii comunişti, s-au pronunţat în favoarea distrugerii şi blocării accesului în arhive. Pe lângă toate acestea, cei care susţineau studierea arhivei Stasi nu au primit sprijin din partea guvernului federal vest-german, care se temea că vor fi date publicităţii informaţii confidenţiale referitoare la politicienii de frunte vest-germani, informaţii obţinute de-a lungul timpului de către Stasi[36].

Aşadar, nici în cadrul Comitetului Cetăţenesc pentru desfiinţarea Stasi nu a existat o unanimitate de idei cu privire la felul în care urma să fie administrată arhiva. în favoarea distrugerii ei s-au pronunţat, în modul cel mai clar, unii reprezentanţi ai Comitetului Cetăţenesc din Schwerin, iar cele mai concrete poziţii în favoarea păstrării şi studierii documentelor au fost

exprimate de Comitetele Cetăţeneşti din Leipzig şi Gera[37]. Partizanii acestei a doua poziţii s-au bucurat de un sprijin apreciabil în dezbaterea cu privire la verificarea contactelor pe care le-ar fi avut în trecut cu Stasi membrii Camerei Populare nou alese, precum şi ai parlamentelor comunale. în acest caz, a devenit clar faptul că numai prin studierea dosarelor Stasi se putea asigura o protecţie faţă de perpetuarea influenţei reţelelor Stasi încă în funcţiune[3x]. Ideea îmbrăţişată de toată lumea era că arhiva Stasi nu mai putea fi folosită de nici un alt serviciu secret.

Comitetele Cetăţeneşti au găsit un aliat puternic în „Comisia specială a Camerei Populare a R.D.G. pentru controlul desfiinţării Ministerului Securităţii Statului", care s-a constituit la 21 iunie 1990, sub preşedinţia pastorului şi deputatului Camerei Populare joachim Gauck, membru al partidului Noul For/ Uniunea 90 din Rostock. Această comisie parlamentară a decis să se folosească de calificarea unora dintre cei care activau în comitetele cetăţeneşti şi a angajat din rândul lor 16 consilieri, sarcina principală fiind elaborarea unui proiect de lege privind administrarea arhivei Stasi.

Proiectul de lege iniţial a fost elaborat, din însărcinarea Ministerului de Interne, de către Comitetul de Stat pentru desfiinţarea Stasi, care avea în componenţă numeroşi foşti ofiţeri ai poliţiei politice est-germane. A fost dezbătut în Comisia guvernamentală condusă de noul ministru de Interne, cunoscut adversar al deschiderii arhivelor, Peter-Michael Diestel. A urmat încă o revizuire a proiectului de către Eckart Werthebach, consilier din Ministerul Federal de Interne, care fusese adjunct al şefului serviciului pentru securitatea internă din cadrul acestui minister, în calitatea respectivă având şi răspunderea asupra serviciilor secrete ale R.F.G.[39] La 19 iulie 1990, guvernul a înaintat proiectul Camerei Populare. Punctele esenţiale erau cele referitoare la depozitarea centrală a arhivei Stasi, o opţiune clară în favoarea distrugerii documentelor, interzicerea accesului la informaţiile de natură personală şi interzicerea utilizării

lor de către alte servicii de informaţii. Studierea dosarelor era permisă numai în cazul unor acţiuni de reabilitare, de despăgubire sau penale, precum şi pentru verificarea candidaţilor la funcţia de deputaţi ai Camerei Populare[40]. Proiectul s-a izbit de critica vehementă a parlamentarilor, care se temeau că, în cazul unei depozitări centrale a arhivei, după unificarea Germaniei, problema va ajunge de competenţa Ministerului federal de Interne, făcând posibilă şi intervenţia serviciilor secrete. După prima dezbatere în Comisia specială a Camerei Populare pentru controlul desfiinţării Stasi, proiectul de lege a fost respins.

A urmat o revizuire de fond a proiectului de lege de către un mic grup de membri ai Comisiei, proveniţi din comitetele cetăţeneşti. Dorinţa a fost de a-l modifica în aşa fel încât interesele victimelor, ale publicului sau ale cercetătorilor să fie satisfăcute şi, în acelaşi timp, informaţiile din dosare să fie protejate. La elaborarea noii versiuni a proiectului de lege s-a ţinut cont atât de legislaţia federală germană privind protecţia datelor, cât şi de Legea Arhivelor Federale[41], adoptată în 1988. Firește, din cele două reglementări au putut fi preluate numai anumite părţi. In cazul aplicării obişnuite a legislaţiei privind protecţia datelor personale, arhivele ar fi trebuit să fie distruse, întrucât erau rezultatul unei culegeri de date nepermise legal. Legea Arhivelor Federale nu era nici ea aplicabilă în ansamblu, întrucât prevedea pentru toate arhivele un termen de interdicţie de 30 de ani. în schimb, arhivele Stasi trebuiau să fie utilizabile imediat şi în integralitate, atât pentru studierea dosarelor personale şi verificarea colaborării cu Stasi a oamenilor politici, cât şi pentru prelucrarea în scop istoric şi politic.

Comisia Specială a rezolvat aceste probleme, prevăzând în primul rând păstrarea arhivei Stasi în locuri speciale. Pentru ca ea să rămână sub suveranitatea est-germană şi după unificarea Germaniei, s-a prevăzut numirea unor delegaţi ai landurilor care să răspundă de administrarea arhivei din landurile est-germane şi din Berlin, precum şi de gestionarea dosarelor

din arhivele descentralizate. Numai pentru arhiva centralei Stasi urma să fie ales un delegat din partea Camerei Populare. La fel ca în cazul legislaţiei privind protecţia datelor, exista o interdicţie pentru accesul la datele referitoare la persoane, valabilă pentru toate cazurile, în afară de cele reglementate prin lege. Pornind de la legislaţia privind protecţia datelor şi de la legislaţia referitoare la arhive, victimelor li s-a acordat dreptul de informare din dosarele disponibile. A fost considerat imposibil de aplicat în practică dreptul victimelor de a examina datele referitoare la terţi conţinute în documente. Cercetătorilor ştiinţifici li s-a acordat, la fel ca în cazul legislaţiei privind protecţia datelor, un acces pe scară largă la documente, cu respectarea unor obligaţii severe. Utilizarea dosarelor Stasi a fost, de asemenea, permisă pentru urmărirea injustiţie a anumitor fapte infracţionale, pentru finalizarea procesului de desfiinţare a Stasi, precum şi pentru verificarea colaborărilor anterioare ale politicienilor şi funcţionarilor publici cu Stasi. Nu s-a prevăzut însă crearea unui organism de cercetare a arhivei speciale; lipsea, de asemenea, o reglementare în ceea ce priveşte utilizarea dosarelor Stasi de către jurnalişti[42].

Cu trei zile înainte de data prevăzută pentru votarea legii, Eckart Werthebach, de la Ministerul Federal de Interne, le-a adresat colegilor din Ministerul de Interne al R.D.G. un fax prin care se declara „categoric împotriva" proiectului legislativ. Concomitent, s-a pronunţat pentru administrarea şi stocarea arhivei Stasi într-un depozit central, propunând ca sarcina respectivă să-i fie încredinţată preşedintelui Arhivei Federale, care să realizeze astfel un cumul de funcţii. în afară de aceasta, trebuia să se elaboreze neapărat o „reglementare diferenţiată a distrugerii"[43]. Adoptarea legii nu a fost însă influenţată de acest demers; la 24 august 1990, ea a primit votul aproape unanim al Camerei Populare, fiind aprobată, prin urmare, atât de P.D.S. (partidul succesor al comuniştilor est-germani), cât şi de informatorii Stasi din rândurile deputaţilor, deconspiraţi

mai târziu. în acest fel, unul dintre cele mai importante proiecte ale celor însărcinaţi cu desfiinţarea Stasi părea să fie încununat de succes: transferarea şi utilizarea reglementată a arhivei erau consemnate în mod clar într-o lege. Era pentru prima dată când se reuşea, pe cale paşnică, neutralizarea serviciului secret al unei dictaturi, aceasta fiind astfel deposedată de ştiinţa exercitării puterii.

Bucuria nu a durat însă mult timp. La doar o săptămână după adoptarea legii s-a aflat că ea nu urma să fie preluată în acordul de unificare dintre R.D.G. şi Republica Federală Germania, ceea ce însemna o nouă stare de incertitudine în privinţa viitorului arhivei Stasi. în acordul respectiv exista, în schimb, reglementarea potrivit căreia, până când se elabora la nivelul Germanici unificate o lege privind această arhivă, preşedintele Arhivei Federale urma să fie şi delegat special pentru administrarea arhivelor Stasi. în acest timp, accesul la dosare urma să fie interzis, ele putând fi utilizate numai în cazuri excepţionale, precum reabilitarea victimelor sau verificarea persoanelor numite sau alese în diferite funcţii în ceea ce priveşte eventuala lor colaborare cu Stasi[44].

Deşi Camera Populară s-a pronunţat încă o dată, aproape unanim, pentru preluarea legii în acordul de unificare, s-a ajuns numai la o renegociere a acordului. Aceste discuţii nu au putut însă afecta modul de gândire al celor însărcinaţi cu desfiinţarea Stasi şi al multor deputaţi din Camera Populară. Concomitent, în mass-media au început să fie răspândite zvonuri conform cărora dosarele Stasi urmau să fie duse la Arhiva Federală din Koblenz. Deşi era evident că nici un arhivar cu mintea limpede de la Arhiva Federală nu şi-ar fi putut imagina vreodată că este posibil, într-un interval scurt de timp, să se transporte la Koblenz 180.000 de metri liniari de dosare, acest zvon a declanşat o nouă mobilizare a comitetelor civice şi a demonstranţilor. La 4 septembrie 1990, un grup de cetăţeni a ocupat o parte din fosta centrală Stasi din Berlin, iar la 12 septembrie aceştia

au declarat greva foamei. în unele oraşe-reşedinţă de regiune au urmat acţiuni similare, precum şi demonstraţii în favoarea rămânerii arhivei Stasi în depozitele iniţiale, însoţite peste tot de un ecou puternic în mass-media[45].

Un rezultat al acestor acţiuni de mare impact public a fost un *addendum* la Acordul de Unificare din 18 septembrie 1990. în această convenţie suplimentară se accentua încă o dată faptul că ideile fundamentale ale legii Camerei Populare referitoare la arhiva Stasi trebuie să fie „analizate exhaustiv" de legiuitorii din întreaga Germanic. Imediat după unificarea Germanici, prevăzută pentru 3 octombrie 1990, Bundestagul trebuia să înceapă lucrările de elaborare a unei legi privind dosarele Stasi care să „garanteze în continuare prelucrarea, din perspectivă politică, istorică şi juridică, a datelor legate de activitatea fostului serviciu secret est-german". în plus, prin această convenţie a fost ■făcută posibilă şi depozitarea descentralizată a documentelor, cu o administrare centrală. Landurile est-germane şi Berlinul urmau ca, prin intermediul unor persoane delegate de landuri, să expună şi interesele est-germane în dezbaterea despre arhiva Stasi. în acest scop, victimelor trebuia să li se acorde — cât mai curând posibil — un drept de informare; în schimb, utilizarea informaţiilor cu caracter secret nu era permisă[46].

Guvernul R.D.G. l-a propus, cu acordul majorităţii Camerei Populare, pe Joachim Gauck, preşedintele de până atunci al Comisiei Speciale a Camerei Populare pentru controlul desfiinţării Stasi, ca delegat special pentru administrarea arhivelor. Gauck a fost numit de guvernul federal german, preluându-şi funcţia odată cu unificarea Germaniei, la 3 octombrie 1990. La 17 decembrie 1990, a emis o ordonanţă de utilizare provizorie care făcea posibilă folosirea limitată a arhivelor Stasi pentru despăgubire şi reabilitare, pentru verificarea deputaţilor şi a funcţionarilor publici, precum şi pentru urmărirea Injustiţie a infracţiunilor penale comise de Stasi şi a delictelor grave privind siguranţa naţională[47]. ano*t' te i t< >

:■: *Legea privind Administrarea ArhivelajţStfŞhii, din 20 decembrie 1991* KKfev,.-l, HC '(J'Ufi

Obligaţia de adoptare a unei noi baze legale pentru administrarea arhivelor Stasi, asumată prin acordul de unificare şi convenţia suplimentară anexă la acest acord, a revenit primului Bundcstag al Germaniei reunite, ales la 2 decembrie 1990. La 10 februarie 1991, comitetele cetăţeneşti însărcinate cu desfiinţarea Stasi au prezentat propriul lor proiect de lege. Acesta se inspira, în foarte mare măsură, din legea Camerei Populare, în aprilie 1991, s-a întrunit o subcomisie a Comisiei pentru Afaceri Interne a Bundcstagului, care urma să elaboreze un proiect de act normativ. Grupul Uniunea 90/Verzii a expus în Bundestag un proiect propriu, apropiat de cel al comitetelor cetăţeneşti. La scurt timp, pe 13 iunie 1991, s-a dat o primă citire, în scop de consultare, unui proiect de lege comun propus de grupurile C.D.U./C.S.U, Partidul Liber Democrat (F.D.P.) şi S.P.D. din Bundestag. Acest document, care se deosebea clar de proiectele propuse de Uniunea 90/Verzii, respectiv de comitetele cetăţeneşti, a fost luat în discuţie de guvernul federal german şi, după alte consfătuiri şi unele modificări, a fost adoptat de Bundestag, cu mare majoritate, la 14 noiembrie. După acordul Consiliului Federal (Bundesrat), la 28 decembrie 1991 legea a fost publicată, iar a doua zi a intrat în vigoare[48].

Ce fel de lege a rezultat şi cât de mult se deosebea de cea propusă de Camera Populară? Joachim Gauck, devenit delegat federal pentru problema dosarelor Stasi, a afirmat despre această lege că oferă accesul la arhiva Stasi. în principiu, era îndreptăţit să o facă. Nici un alt serviciu secret ce aparţinea unei dictaturi est-europene răsturnate de la putere nu a fost deposedat atât de rapid de arhiva sa. Victime, jurnalişti, istorici, jurişti sau politicieni au avut acum posibilitatea să studieze şi să facă publice, în limitele reglementate juridic, informaţii din dosarele Stasi. Legea privind accesul la arhiva poliţiei politice est-germane îşi merita numele şi pentru că nu avea termene de restricţie. Acest act normativ, spre deosebire de legea

Camerei Populare, nu reglementează numai modul de administrare a dosarelor personale, ci a tuturor dosarelor Stasi. Astfel, toate instituţiile publice sau private, inclusiv serviciile secrete, precum şi toate persoanele particulare sunt obligate să predea imediat delegaţilor federali documentele Stasi aflate în posesia lor. Delegatul federal poate să ceară predarea textelor respective în original, fără păstrarea unor fotocopii[49]. Astfel, se evita ca datele referitoare la Stasi să aibă efect în afara cadrului juridic existent. în plus, Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi a primit sarcina de a cerceta şi a aduce la cunoştinţa opiniei publice istoria acestui serviciu secret[50]. Un serviciu de cercetare din cadrul acestui Oficiu arc acces nelimitat la toate documentele, în aşa fel încât să poată studia în mod concret şi cât mai repede posibil structurile şi modurile de lucru ale Stasi, urmând ca rezultatele să poată fi utilizate atât în domeniul cercetării ştiinţifice, cât şi în cel al educaţiei.

Accesul individual la dosarele Stasi a fost reglementat mai cuprinzător faţă de soluţia oferită de legea Camerei Populare: oricine, indiferent de cetăţenie, de localitatea de domiciliu sau alte criterii, poate să solicite Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi informaţii din dosarele personale, solicitând studierea acestor documente. Oricine are dreptul de a copia propriul dosar, în măsura în care acest lucru e posibil, dar în prealabil este necesar ca toate datele referitoare la alte persoane să fie anonimizate[51]. Fireşte, legea face deosebire între victimele directe şi alte persoane (terţi) menţionate în documente, pe de o parte, şi funcţionarii superiori din Ministerul Securităţii Statului şi colaboratorii neoficiali, precum şi aşa-numitele persoane favorizate de către Stasi, pe de altă parte[52]. Legea face diferenţă între victime şi făptaşi, partea vătămată având un acces mult mai favorabil în ceea ce priveşte costurile decât făptuitorul. Persoanelor urmărite de Stasi li se face, într-o oarecare măsură, dreptate: la cerere, sunt deconspirate numele agenţilor Stasi şi ale informatorilor ce se regăsesc în dosare, iar numele ofiţerilor nu mai sunt anonimizate. Bundestagul a considerat important dreptul victimei de a se informa, punând

acest aspect al legii mai presus de dreptul la protecţia datelor de care beneficiază foştii angajaţi şi informatori ai Stasi[53]. Unul dintre aspectele sensibile ale acestei legi se referea la posibilitatea ca serviciul secret federal şi serviciile secrete ale landurilor să aibă acces la arhiva Stasi. S-au iscat dispute care au dus până la retragerea deputaţilor partidului Uniunea 90/ Verzii din procesul de elaborare a unui proiect de lege comun[54]. De fapt, de-a lungul timpului, această problemă şi-a pierdut relevanţa. Datele cu privire la ofiţerii superiori ai Stasi erau în posesia serviciilor federale de informaţii încă din primăvara anului 1990. în lege, paragraful 25 reglementează care documente pot fi utilizate de către serviciile secrete. Dosarele cu informaţii despre victime sau terţi pot fi studiate numai dacă în ele se regăsesc angajaţi ai acestor servicii, iar utilizarea lor este necesară pentru protecţia lor sau a instituţiilor de care aparţin, precum şi dacă este vorba despre angajaţi ai unor servicii de informaţii străine, iar utilizarea datelor este necesară pentru contraspionaj. Documentele conţinând informaţii referitoare la făptuitori, prin urmare la angajaţii şi persoanele protejate de Stasi, pot fi folosite de serviciile secrete numai dacă sunt legate de operaţiuni de spionaj, contraspionaj, extremism sau terorism, în sensul Legii de protecţie a constituţiei federale[55]. în afară de aceasta, planurile de măsuri ale Stasi, instrucţiunile de serviciu, organigramele, precum şi planurile şi listele de obiective ale poliţiei politice est-germane pot fi folosite de către serviciile de informaţii, fără datele referitoare la victime sau terţi.

în general, opinia publică din Germania nu a descifrat adevărata natură a pretenţiilor serviciilor de informaţii la adresa Oficiului de Administrare a Arhivelor Stasi. Numai în legătură cu actele de violenţă comise la începutul anilor '90 de extremiştii de dreapta din R.D.G. s-a discutat public dacă serviciile secrete au nevoie de date din arhiva Stasi. Deşi s-a arătat iniţial nehotărât, Joachim Gauck a respins această pretenţie nejustificată. După atacurile de la 11 septembrie 2001 comise de teroriştii islamişti, măsurile luate pentru urmărirea acestora au sugerat că serviciile de informaţii studiaseră de mai mult timp dosarele islamiştilor din arhiva Stasi[56]. Ţinând cont de metodele de lucru ale serviciilor secrete, acest scenariu nu poate fi exclus, dar, pe de altă parte, pe măsură ce anii trec, documentele devin din ce în ce mai puţin relevante. însă volumul de date nu indică o activitate neglijabilă. între mijlocul anului 1999 şi mijlocul anului 2001, deci într-o perioadă de doi ani, delegata federală a transmis serviciilor de informaţii rapoarte despre circa 2.200 de persoane[57]. Interdicţia de studiere a arhivei Stasi de către serviciile secrete, formulată în legea Camerei Populare[58], a fost atenuată de Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi prin stabilirea limitelor de acces.

Au fost extinse şi posibilităţile de studiere a dosarelor referitoare la victime în scopul unei urmăriri penale. în timp ce Legea Camerei Populare îngăduia folosirea lor numai pentru urmărirea penală a delictelor comise în R.D.G — care nu fuseseră investigate în temeiul legislaţiei în vigoare, sau a căror cercetare fusese oprită contrar prevederilor legale[59] — Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi permite studierea acestor dosare în cazul urmăririi penale în situaţiile în care este vorba de infracţiuni ale autorităţilor, prin urmare şi cele comise de Stasi, infracţiuni de omucidere sau vătămare corporală la graniţa dintre cele două Germanii, încălcarea legislaţiei, precum şi alte delicte săvârşite de statul est-german în legătură cu urmărirea penală sau executarea pedepsei. în plus, s-a întocmit un catalog al delictelor grave prevăzute de Codul Penal, precum omorul, lovitura cauzatoare de moarte, genocidul, jaful, luarea de ostatici, incendierea premeditată etc. în această privinţă, s-a putut impune Comisiei pentru Afaceri Interne a Bundestagului ideea că pretenţia statului de urmărire penală în cazul unor infracţiuni grave de acest gen nu trebuie să aibă o pondere mai mică decât dreptul la protecţia datelor de care beneficiază fiecare persoană în parte[60]. O utilizare a datelor referitoare la victime împotriva acestora din urmă intra însă în contradicţie cu interdicţia stipulată de § 5, al. 1, al legii. Potrivit acestei prevederi, datele referitoare la persoane din dosarele

Stasi nu pot fi utilizate în dezavantajul victimelor sau al terţilor. Această reglementare generală a fost înlocuită prin interdicţiile din Codul de procedură penală[61], conform cărora dovezile care au fost obţinute prin maltratare, privare de somn sau vătămare corporală nu pot fi valorificate[62]. Din păcate, în rapoartele de activitate ale Oficiului de Administrare a Arhivelor Stasi nu se indică frecvenţa cu care organele de urmărire penală din prezent au găsit sau au „plantat" informaţii ale Stasi referitoare la victime. Studierea celorlalte dosare ale Stasi, prin urmare şi a celor care conţineau date despre angajaţii şi protejaţii Stasi, este posibilă nelimitat în cadrul urmăririi penale sau al protecţiei faţă de ameninţările la adresa securităţii naţionale[63].

în ceea ce priveşte verificarea eventualelor legături ale funcţionarilor publici şi clericali cu Stasi, legea oferă mai multe opţiuni decât prima formă votată de Camera Populară. Iniţial, demersurile erau posibile numai în cadrul unor verificări de securitate reglementate juridic sau cu acordul subiectului, pe baza unor „motive relevante din punct de vedere politic"[64]. După dezbateri aprinse, domeniul cercetărilor a fost extins. Acum puteau fi verificaţi membrii guvernului şi toţi cei aflaţi în funcţii publice, membrii Bundestaguiui şi ai parlamentelor comunale, funcţionarii publici şi clericali, notarii şi consilierii juridici, precum şi persoanele care trebuiau supuse unui control de securitate[65]. în plus, puteau fi verificaţi în privinţa unei colaborări anterioare cu Stasi — cu acordul lor — preşedinţii partidelor politice până la nivel de raion, judecătorii cu funcţii, membrii ierarhiei bisericeşti, posesorii unor funcţii de conducere în cadrai asociaţiilor şi întreprinderilor[66]. Se puteau efectua controale şi în legătură cu emiterea de permise de portarma şi portexplozibili, precum şi în vederea acordării unor decoraţii[67].

în linii mari, reglementările prezentate aici s-au dovedit în cea mai mare parte corespunzătoare. în practică au existat mereu probleme, care s-au manifestat prin perioade de aşteptare foarte lungi pentru victime, dar şi pentru alţi petenţi. Şi anonimizarea unor fragmente din documente cerate spre fotocopiere a reprezentat o problemă. Numărul petenţilor a făcut adesea ca verificările oficialilor numiţi sau aleşi să nu poată fi efectuate în termenul fixat, uneori rezultatele acestor verificări fiind date publicităţii cu puţin timp înainte de expirarea mandatului lor. Instrumentul juridic s-a vădit însă surprinzător de stabil, chiar dacă membrii Bundestaguiui, implicaţi direct în această dezbatere, se aşteptau ca legea să sufere modificări[68]. Legea s-a dovedit a fi totuşi mai „coaptă" decât precedenta adoptată de Camera Populară. Reglementările sunt prezentate în amănunt şi mai bine corelate cu celelalte legi corespunzătoare. Acest lucru nu trebuie să ne mire, deoarece legea Camerei Populare a fost elaborată de deputaţi lipsiţi de experienţă parlamentară, precum şi de funcţionari care nu erau specializaţi în domeniul juridic, şi asta într-o perioadă scurtă de timp în care, printre altele, trebuiau să fie rezolvate şi alte probleme politice.

Accesul liber la informaţii şi soluţii pentru protejarea datelor personale: cercetători şi

i

jurnalişti faţă în faţă cu dosarele Stasi

>

Singura acţiune juridică de amploare împotriva Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi a fost cea a fostului cancelar Helmut Kohl. în această calitate, Kohl nu numai că a semnat în 1991 Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi după, adoptarea acesteia de către parlament, dar s-a şi ocupat de supravegherea oficialilor federali răspunzători de problema dosarelor Stasi. Anterior nu se ridicase nici o obiecţie la adresa metodologiei pe care fostul cancelar o ataca în justiţie. După ce în anul 1998 Kohl nu a mai fost reales cancelar federal, C.D.U. s-a confruntat cu mai multe scandaluri privind donaţiile în scopuri electorale. Unele sume de bani considerabile încasate de C.D.U. nu au fost date publicităţii, contrar practicilor legale. Helmut Kohl a declarat că, la vremea respectivă, în calitatea lui de preşedinte de partid, le-a dat donatorilor cu-

vântul de onoare că numele lor nu vor fi menţionate. Pentru a

identifica aceste surse, Bundestagul ales în 1998 a înfiinţat o comisie de anchetă. în anul 2000, parlamentarilor şi jurnaliştilor le-a venit idcea să cerceteze, în stenogramele convorbirilor telefonice, care au fost motivele ascunse ale donaţiilor pentru partid. Oficialii federali însărcinaţi cu problema dosarelor Stasi şi-au exprimat părerea că Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi îl obliga pe Kohl să dea, la cerere, informaţii atât Comisiei de Anchetă a Bundcstagului[09], cât şi cercetătorilor şi presei. în cazul respectiv, deşi au existat multe cereri din partea istoricilor şi a jurnaliştilor, comisia a renunţat la o asemenea pretenţie.

Pe lângă permiterea studierii dosarelor personale de către victime, posibilitatea ca cercetătorii şi jurnaliştii să aibă acces la această arhivă a fost un alt aspect important al legii, în acest caz actul normativ fiind influenţat în mai mare măsură de legislaţia privind protecţia datelor[70] decât de legislaţia privind arhivele[71]. în principiu, legislaţia privind protecţia datelor urmăreşte împiedicarea unei utilizări neautorizate a datelor de natură personală. Dimpotrivă, legislaţia privind arhivele deschide accesul la astfel de informaţii. De exemplu, în timp ce Legea Federală a Arhivelor face posibil, în principiu, accesul la toate documentele, atâta timp cât nu există o interdicţie concretă, cum ar fi termenele de clasificare[72], Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi nu are un astfel de obiectiv. Ea reglementează accesul la documente pentru victime, pentru verificarea colaborării anterioare cu Stasi sau pentru cazuri de urmărire penală. în paragrafele 32-34 sunt prevăzute alte posibilităţi pentru cercetători şi jurnalişti. Orice acces, în afara căilor prevăzute în Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi, este însă interzis în mod expres[73].

în felul acesta, lacunele determină interdicţii de utilizare. De exemplu, legiuitorul a omis să reglementeze accesul ştiinţific la dosarele victimelor care între timp au decedat. Victimele în viaţă pot să accepte utilizarea ştiinţifică sau jurnalistică a documentelor referitoare la ele[74], însă decedaţii, firește, nu mai pot acorda nici un fel de permisiune. Aceasta duce la rezultatul

absurd ca tocmai dosarele a căror utilizare nu poate leza demnitatea victimelor să nu mai poată fi angrenate într-un demers ştiinţific sau jurnalistic. Reglementarea este ilogică, în primul rând pentru că reprezintă o inversare a principiilor legislaţiei referitoare la arhive, potrivit căreia documentele sunt cu atât mai accesibile cu cât este mai lung intervalul de timp dintre crearea şi utilizarea lor.

Datorită acestei interdicţii fundamentale, capătă o mare importanţă şi alte pasaje care aparent nu au o legătură directă. Astfel, paragraful 32, care reglementează utilizarea ştiinţifică şi publicistică a dosarelor Stasi, are următorul titlu: „Utilizarea documentelor pentru prelucrarea informaţiilor legate de activitatea M.S.S." Textul începe astfel: „Pentru cercetarea în scopul prelucrării politice şi istorice a datelor legate de activitatea Ministerului Securităţii Statului, precum şi în scopul educaţiei politice, împuternicitul federal pune la dispoziţie următoarele documente [...]". Aceste cuvinte, care servesc, probabil, numai la introducerea formulărilor gândite, fac acum ca utilizarea dosarelor Stasi să fie posibilă doar pentru prelucrarea datelor legate de activitatea Stasi. în cazul unei interpretări mai stricte, cererile formulate pe temeiul cercetării generale a dictaturilor sau al cercetării comparative a istoriei contemporane nu sunt admisibile. Chiar şi proiectele de cercetare a unor aspecte din istoria R.D.G., care pur şi simplu sunt de neconceput fără descrierea activităţilor Stasi (de exemplu, cercetările referitoare la condamnări la moarte şi execuţii, sinucideri în rândurile populaţiei R.D.G., politica economică sau relaţiile dintre biserici şi stat), pot fi realizate numai în cazul în care cererile de examinare a dosarelor sunt formulate într-un mod plin de fantezie. O asemenea limitare a investigaţiei ştiinţifice în domeniul utilizării de material din arhivele Stasi nu poate fi compatibilă[75] cu libertatea ştiinţifică[76].

Care sunt — prin urmare — tipurile de dosare ce pot fi studiate, după îndeplinirea condiţiilor menţionate mai sus? în primul rând, toate dosarele care nu conţin informaţii referitoare la persoane[77], deci ordine, indicaţii de serviciu, planuri de

măsuri sau instrucţiuni, dar şi material didactic şi lucrări de diplomă de la Facultatea de Drept şi Şcoala de Pregătire în domeniul Juridic din Postdam[78], rapoarte generale, planificări sau evaluări statistice. în afară de aceasta, sunt accesibile toate documentele în care informaţiile referitoare la persoane au fost anonimizate[79]. în paragraful 32 al legii se face o diferenţiere clară între angajaţii şi colaboratorii Stasi, pe de o parte, şi victimele informatorilor, pe de altă parte: documentele conţinând informaţii personale referitoare la lucrătorii de rang înalt sau neoficiali, precum şi la colaboratorii Stasi, sunt accesibile — cel puţin în măsura în care activitatea în cadrul Stasi nu a avut loc înaintea vârstei de 18 ani a respectivilor[80]. Dosarele victimelor pot fi consultate numai dacă utilizarea concretă a acestora a fost acceptată în scris. O permisiune generală, acordată chiar şi prin testament, nu este însă suficientă, întrucât „permisiunile [...] trebuie să indice solicitantul, intenţia şi persoanele executoare"[81].

Disputa dintre Hehnut Kohl şi Oficiul de Administrare a Arhivelor Stasi a avut în centru o altă categorie de informaţii referitoare la persoane; la fel ca în legislaţia arhivelor[82] şi în legislaţia de protecţie a datelor[83], urmează să fie utilizabile şi datele legate de aşa-numitele personalităţi ale istoriei contemporane, posesorii de funcţii politice şi demnitari. La baza acestor reglementări se află două clase de drepturi fundamentale, în contradicţie reciprocă. Pe de o parte, este vorba de dreptul fundamental la protecţia datelor personale[84]. De cealaltă parte sunt drepturile fundamentale la informaţie: libertatea generală de informare, libertatea ştiinţei şi libertatea presei[85]. Ambele seuri de drepturi fundamentale sunt vitale pentru o comunitate democratică. Dreptul la informare garantează că fiecare persoană în parte se poate informa exhaustiv şi că nu există vreun monopol de stat asupra informaţiilor sau chiar opiniilor. Dimpotrivă, dreptul la protecţia datelor trebuie să-i dea fiecărui cetăţean în parte siguranţa că statul nu va aduna informaţii referitoare la el. între cele două categorii de drepturi fundamentale există o stare de tensiune şi nici una dintre ele nu se

poate impune absolut în dauna celeilalte: protecţia absolută a datelor ar pune capăt cercetărilor istorice individualizate pe baza informaţiilor din arhive, iar libertatea absolută de informare ar afecta orice sferă de personalitate sau chiar pe cea intimă. Legea privind Protecţia Datelor şi Legea Arhivelor, dar şi Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi trebuie să găsească o cale de împăcare a acestor drepturi fundamentale.

Astfel, nu trebuie să se permită decât utilizarea datelor referitoare la personalităţi din istoria contemporană, funcţionari sau demnitari. Dată fiind influenţa pe care aceste categorii de oameni o pot avea de-a lungul istoriei, dreptul lor general la intimitate trebuie redus până acolo încât să aibă o pondere mai mică decât cea a dreptului fundamental la informare al comunităţii, care include şi drepturile la informare ale oamenilor de ştiinţă şi ale presei. Funcţionarii publici şi demnitarii, în urma unor alegeri libere, pot exercita putere asupra altora, iar activitatea acestora trebuie să fie controlabilă. Raportul dintre drepturile fundamentale este stabilit într-o clauză din Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi. în conformitate cu această prevedere, informaţiile referitoare la personalităţi ale istoriei contemporane, funcţionari şi demnitari, dar şi cele cu privire la colaboratori sau protejaţi ai Stasi „vor fi puse la dispoziţie în măsura în care utilizarea lor nu prejudiciază interesele de protecţie predominante ale persoanelor numite în ele". în plus, în cazul acestei selecţii, trebuie să se ţină seama „dacă cercetarea informaţiilor nu implică o încălcare a drepturilor omului"[86]. Ultima condiţie a fost adăugată Legii Administrării Arhivelor Stasi în anul 2002, după prima sentinţă dată de Tribunalul Administrativ Federal în procesul Kohl[87]. Mai mult, cu această ocazie s-a consemnat şi că la eliberarea de informaţii cu privire la grupurile de persoane menţionate mai sus trebuie să se furnizeze numai date „legate de rolul, exercitarea funcţiei sau a atribuţiilor de serviciu"[88].

în paragraful 32 se reglementează în mod distinct, dar în termeni identici cu cei privind utilizarea documentelor, publicarea informaţiilor referitoare la persoane[89]. Spre deosebire de

regulile pentru examinarea de acte şi emiterea de fotocopii, care se adresează oficialilor federali responsabili cu problema documentelor Stasi, destinatarul regulilor de publicare nu mai este Oficiul de Administrare a Arhivelor Stasi, ci un om de ştiinţă, publicist sau ziarist.

Activitatea intensă de lobby desfăşurată de uniunile ziariştilor şi editorilor şi alte organizaţii din mass-media s-a concretizat în 1991 prin faptul că regulile de acces din § 32 al legii analizate aici, referitoare la cercetare şi educaţie politică, sunt valabile în egală măsură şi pentru reportajele de presă, radio şi televiziune. Ceea ce a fost sărbătorit iniţial ca un marc succes şi, în anii de început, a contribuit major la perceperea pe scară largă a problematicii Stasi, s-a dovedit, după procesul lui Kohl, o victorie *â la* Pyrrhus. Probabil că dacă Helmut Kohl ar fi păşit pe calea legală în trecut, nu ar fi avut temeri legate de un reportaj de presă în prezent. De regulă, un asemenea articol este mult mai periculos pentru politicieni decât rezultatele publicate de cercetători. In a doua sentinţă a Tribunalului Administrativ Federal[90], Kohl şi-a atins şi următorul ţel în disputa lui cu Oficiul de Administrare a Arhivelor Stasi: Tribunalul Administrativ Federal a declarat că presa ar trebui să primească un acces mult mai redus la documentele Stasi decât cercetătorii din domeniul istoriei. Deja mai înainte, tratarea egală a celor două categorii nu a dus, în practica dezvoltată în decursul timpului, la extinderea preconizată a accesului presei corespunzător cutumelor utilizării ştiinţifice a materialelor din arhive, ci mai curând la o nivelare a accesului ştiinţei şi mass-media, în defavoarea celei dintâi. De aceea, eliminarea acestei egalităţi prin a doua sentinţă a Tribunalului Administrativ Federal în procesul Kohl — deşi îndoielnică din punct de vedere juridic, deoarece se dovedeşte în mod expres contrară textului legii[91] — este, în fond, justificată. Prin urmare, ar trebui ca în norma nou concepută pentru §§ 32-34[92] delegaţii federali să extindă acum accesul ştiinţific la documentele Stasi, nu numai să limiteze drepturile mass-media l

'* Aşadar, cercetătorii au parte de piedici mult mai mari. Cea mai mare pondere în acest sens o are refuzul accesului la mijloacele de documentare pentru oamenii de ştiinţă care sunt colaboratori externi. In loc să se documenteze singuri, aceştia trebuie să depună o cerere la Biroul de Informaţii al Oficiului (BStU) care să conţină descrierea succintă a temei lor de cercetare. Timpii de aşteptare de o jumătate de an sau un an de la data înaintării cererii până la prima examinare de documente constituie aproape o regulă. Pentru cererile ulterioare, devenite necesare ca urmare a primei examinări de documente, perioada de aşteptare este similară. Situaţia nu este acceptabilă, de exemplu, pentru toţi aceia care îşi realizează lucrările de licenţă, masterat sau doctorat, având de cele mai multe ori termene fixe de predare sau de obţinere a unei burse. Pentru evaluarea ştiinţifică a lucrărilor care au fost redactate pe baza unor cercetări de acest fel este însă hotărâtor ca, din cauza inaccesibilităţii unor mijloace de documentare, rezultatele să nu fie mai curând întâmplătoare. Un alt impediment este momentul şi modul în care se efectuează anonimizarea dosarelor, ce are în vedere numele şi datele de stare civilă ale victimelor şi terţilor[93]. Anonimizările se fac de la prima examinare a documentelor şi, în consecinţă, cercetătorii sunt lipsiţi de „dedesubturile" informaţiilor, necesare pentru clasificarea documentelor prezentate, în plus, din acest motiv nu se mai poate stabili, de cele mai multe ori, corelaţia dintre documente, cercetătorii putând formula doar presupuneri. în acest caz ar fi posibilă, tot fără o încălcare a reglementărilor stabilite de BStU, o procedură mai permisiva. Prenumele (care indică şi sexul), prima literă a numelui de familie (pentru diferenţiere), anul naşterii, respectiv vârsta, domiciliul etc. ar putea, de regulă, să rămână neanonimizate.

«!"" ›; (

i: *Aplicarea Legii privind Administrarea*
v *Arhivelor Stasi* ic

. Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi are, la începutul ei, un paragraf care arată scopul acestui instrument juridic. Potrivit textului respectiv, fiecărei persoane urmează să i se asigure posibilitatea ca, prin accesul la informaţiile acumulate de Stasi, să poată clarifica influenţa exercitată de această instituţie asupra destinului său[94]. în plus, legea va face posibilă şi va încuraja prelucrarea istorică, politică şi juridică a datelor legate de activitatea Stasi[95].

Prelucrarea juridică

Prelucrarea juridică a datelor despre activitatea din perioada de început a Stasi reprezintă un domeniu de lucru important al Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi. Bineînţeles, acest oficiu nu este o autoritate de investigaţie penală, ocupându-se numai de cercetări asupra dosarelor Stasi. La cererea poliţiei, procuraturii, tribunalelor, autorităţilor de reabilitare şi a unor victime, Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi caută dovezi în dosarele pe care Ic administrează. în total, între 1990 şi mijlocul anului 2005, au fost prelucrate peste 404.892 de cereri individuale[96].

ai

1. Urmărirea penală în cazul infracţiunilor ,j
comise de Stasi

în ceea ce priveşte urmărirea penală a angajaţilor Stasi pentru infracţiunile comise în trecut, există o discrepanţă foarte mare între modul în care îşi imaginează dreptatea victimele şi rezultatele reale ale justiţiei după 1990. Acest lucru se observă cel mai clar în cazul lui Erich Mielke, care a fost ministru al Securităţii Statului timp de peste 30 de ani. Mielke a fost arestat la începutul lui decembrie 1989, demarându-se în acelaşi timp o anchetă. Cercetările procurorului general al R.D.G.

au vizat delicte economice, subminarea economiei naţionale, iar mai târziu s-au formulat inclusiv acuzaţii de înaltă trădare şi privind asocierea la activităţi care încălcau Constituţia. Supravegherea pe scară largă a telefoanelor şi corespondenţei ordonată de Stasi a contat în acest demers juridic, ca şi atacurile angajaţilor Stasi asupra demonstranţilor sau arestările ilegale ale disidenţilor şi opozanţilor.

După unificarea Germanici, autorităţile judiciare din Berlin l-au cercetat însă pe Mielke şi în legătură cu uciderea a doi poliţişti în Piaţa Bulow din Berlin, în anul 1931. Tocmai din cauza acestor delicte, care au avut loc cu atât de mult timp în urmă, Tribunalul landului Berlin l-a condamnat apoi pe Mielke, în octombrie 1993, la o pedeapsă de privare de libertate pe timp de şase ani. Curtea Supremă Federală a confirmat această sentinţă în mai 1995[97]. Alte anchete ale autorităţilor judiciare federale au avut ca subiect faptele comise de Mielke în calitate de secretar de stat şi ministru al Securităţii Statului, dar vârsta înaintată a acuzatului, născut în 1907, a dus la neînceperea unui nou proces[98].

Simpla activitate în slujba Ministerului Securităţii Statului nu este pasibilă de pedeapsă. însă unele domenii de activitate ale acestui minister, care intrau şi sub incidenţa legislaţiei din fosta R.D.G., au căpătat o relevanţă penală; este vorba de ascultarea telefoanelor, supravegherea locuinţelor, deschiderea corespondenţei, sustragerea de bani şi obiecte de valoare din expedierile poştale, violarea de domiciliu, încălcarea obligaţiilor de păstrare a secretului profesional, represaliile împotriva celor care au făcut cereri de emigrare, răpirile, omuciderile şi tentativele de omucidere, precum şi spionajul[99]. în acest caz, din punctul de vedere al dreptului penal, nu avea importanţă dacă faptele fuseseră săvârşite de ofiţeri sau de informatori. Astfel, violarea secretului corespondenţei şi al telecomunicaţiilor se încadra, de regulă, în domeniul de activitate al angajaţilor Stasi, şi nu al colaboratorilor, iar obligaţiile de păstrare a secretului profesional au fost încălcate de cele mai multe ori de

colaboratorii neoficiali, de medici, avocaţi şi pastori recrutaţi ca informatori.

Cu această ocazie au ieşit la iveală prevederile „perfide" ale dreptului penal. O faptă urma să fie pedepsită numai în cazul în care fusese definită ca infracţiune, prin lege, înainte de momentul comiterii[100]. Când era vorba de fapte ale unor cetăţeni est-germani comise în R.D.G., trebuia să se aplice dreptul penal al acestei ţări. în special în cazul unor delicte comise cu mult timp în urmă şi cu gravitate redusă, trebuia să se respecte termenul de prescripţie. De-abia în 1993 s-a stabilit fără echivoc, prin lege, că în cazul delictelor care, din motive politice, nu au fost urmărite în R.D.G., nu se aplică prescripţia valabilă până la unificarea Germaniei, termenele de prescripţie începând, prin urmare, din 3 octombrie 1990[101]. Multe fapte nu au putut fi însă încadrate penal. Astfel, articolul 31 al Constituţiei R.D.G. proteja secretul corespondenţei şi al telecomunicaţiilor, dar în Codul Penal al R.D.G. nu exista o normă care să prevadă pedepsirea ascultării telefoanelor. In cazul violării corespondenţei, pentru urmărirea penală era necesar ca victimele să depună plângere într-un interval de timp scurt. De aceea, din motive juridice, în cele două cazuri menţionate mai sus nu s-a ajuns la condamnări. La fel s-a procedat şi în cazurile de sustragere de bani şi obiecte de valoare din trimiterile poştale: întrucât angajaţii Stasi care au comis aceste fapte nu au sustras bunurile respective pentru ei înşişi, nu s-a stabilit încadrarea juridică pentru furt sau deturnare de bunuri, anchetele fiind suspendate. Fără a intra în amănunte, amintim că violarea şi percheziţionarea domiciliilor, precum şi divulgarea de secrete profesionale nu au fost urmărite penal din cauze juridice, în cazul represaliilor împotriva celor care făcuseră cereri de emigrare nu au existat probleme juridice, dar faptele nu au putut fi dovedite în practică, aşa că nu s-a ajuns la condamnări. Doar pentru răpiri, omucideri şi tentative de omucidere au fost condamnaţi unii ofiţeri Stasi[102].

Urmăririle penale declanşate în cazurile de spionaj sau trădare de ţară au avut un punct de pornire aparte. încă înainte

de unificarea Germaniei fuseseră intentate acţiuni penale împotriva spionilor Stasi care acţionau în Republica Federală Germania, aşa că justiţia federală nu păşea pe un teren necunoscut. După 3 octombrie 1990 s-a dorit ca atât persoanele care au dat ordinele directe, cât şi cele din spatele lor să fie arestate. Primele arestări ale unor ofiţeri acuzaţi de spionaj, mai exact a celor din conducerea Administraţiei Centrale A (H V A) a Stasi, au avut loc la sfârşitul anului 1990. însă urmărirea penală a acestora a fost violent contestată după unificarea Germaniei. Chiar şi politicienii vest-germani au făcut propuneri în favoarea unei amnistii[103]. Pentru toată lumea era evident că urmărirea penală a foştilor adversari în concordanţă cu dreptul penal federal german avea un iz de Justiţie a învingătorului". Cu toate acestea, tribunalele nu au identificat nici un fel de probleme juridice. îndoiala judecătorilor de la Curtea Supremă din Berlin cu privire la această concepţie a dus la o verificare prin intermediul Curţii Constituţionale Federale. Din această verificare a rezultat, în anul 1995, o decizie rodnică în urmări. Din cauza situaţiei singulare a unificării Germaniei ar fi disproporţionat şi, prin urmare, neconstituţional faptul că dreptul penal al Republicii Federale Germania a fost impus unor cetăţeni care trăiseră şi activaseră numai în R.D.G., unde erau în siguranţă în ceea ce priveşte atât urmărirea penală, cât şi extrădarea[104]. Existau în acest caz trei grupuri, care trebuiau să fie tratate diferit în procedurile penale iniţiate pentru spionaj, respectiv trădare de ţară: pentru cetăţenii R.F.G. care s-au aflat în slujba Stasi nu s-a schimbat nimic, fapta lor intra sub incidenţa legii ca şi până atunci. Este adevărat că, între timp, cuantumul pedepselor s-a redus considerabil în raport cu cel dinainte de unificarea Germaniei. Orice urmărire penală împotriva unor cetăţeni ai R.D.G. care au desfăşurat acţiuni în beneficiul Stasi numai de pe teritoriul R.D.G. sau în state aliate urma să fie suspendată. Exista un grup format din cetăţeni est-germani care au participat doar ocazional la operaţiuni şi în R.F.G., sau i-au sprijinit pe spionii aflaţi acolo, de exemplu curieri sau agenţi

HV A. în acest sens, trebuia să se analizeze dacă, după dispariţia statului est-german, urmărirea penală mai era necesară[105].

♦ 2. Pregătirea anchetei penale cu ajutorul documentelor

,: Adesea, victimele regimului comunist est-german şi procurorii care le asigurau asistenţa au avut mari dificultăţi în a aduna dovezi privind represiunea la care au fost supuse. Arhivele naţionale nu posedau documente care ar fi putut sprijini o astfel de anchetă. Chiar şi din arhivele judiciare ale tribunalelor şi procuraturilor lipseau documentele referitoare la activităţile de poliţie politică ale autorităţilor est-germane. Această situaţie s-a creat ca urmare a instrucţiunilor Ministerul Securităţii Statului, potrivit cărora dosarele elaborate de respectiva instituţie în timpul anchetelor urmau să fie arhivate chiar de Stasi. S-a avut grijă ca persoanele condamnate să nu poată intra în posesia actului de acuzare sau a sentinţei, multora dintre victime lipsindu-lc orice dovadă cu privire la perioada de detenţie îndurată.

Dosarele Stasi au fost necesare în cazul situaţiilor de urmărire penală a celor ce se făceau vinovaţi de represiune. Acţiunile judiciare intentate judecătorilor şi procurorilor au fost deschise numai pe baza documentelor Stasi. Dar aceste dosare aveau un rol hotărâtor şi în acţiunile judiciare privind omuciderile comise la graniţa internă germană. Stasi obişnuia să ancheteze împrejurările în care aveau loc tentativele de fugă peste graniţă şi omuciderile, iar dosarele de obicei dispăreau la finalul anchetei. Uneori s-a întâmplat ca, în timp ce victimele represiunii îşi studiau dosarele, să identifice dovezi în acest sens. Deşi dovezile nu au fost întotdeauna suficiente pentru a se declanşa o nouă anchetă, victimele au putut să-şi susţină cauza cu ajutorul procurorilor, declanşând astfel un început de suspiciune în ceea ce priveşte existenţa unei infracţiuni.

în cifre, situaţia celor care s-au plâns de amploarea represiunilor comise de regimul comunist est-german poate fi apreciată analizându-se caracterul petiţiilor depuse la Oficiul pentru

Administrarea Arhivelor Stasi, care a primit până acum peste 30.000 de cereri de a investiga persoane suspectate că au desfăşurat operaţiuni de spionaj sau se făceau vinovate de trădare de ţară. Alte 6.000 de cereri au vizat omucideri comise la graniţa internă germană. De asemenea, aproximativ 5.000 de cereri se refereau la acuzaţia de încălcare a legii şi de privare de libertate, circa 800 de cereri acuzau operaţiuni ilegale de deportare şi răpire, circa 3.500 de cereri acuzau maltratări ale deţinuţilor şi vătămare corporală, iar alte 1.500 se refereau la situaţii de şantaj asupra deţinuţilor pentru a face, sub presiune, declaraţii în care să recunoască fapte pe care nu le-au săvârşit. Pe lângă acestea, 600 de cereri au vizat atingeri aduse familiei, 1.000 s-au referit la infidelitate şi înşelătorie, iar circa 2.000 suspectau diverse delicte legate de bunurile imobiliare ale Stasi. La aceste cereri se mai adaugă alte 30.000, care solicitau anchete judiciare ale procurorilor în cele cinci landuri est-germane, trimise Oficiilor regionale ale BStU [106].

Dosarele Stasi au fost de ajutor şi pentru continuarea investigării delictelor înfăptuite în timpul dictaturii naţional-socialiste din Germania. Stasi a strâns în acest scop documente într-o arhivă separată, care a fost folosită de autorităţile comuniste numai dacă puteau obţine beneficii politice. Din acest motiv, după unificarea Germaniei, Biroul central de anchetare a infracţiunilor naţional-socialiste din Ludwigsburg a retrimis Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi cereri de cercetare privind aproximativ 2.000 de persoane[107]. De asemenea, în arhiva Stasi se puteau identifica şi informaţii despre unele activităţi teroriste. Stasi a avut numeroase contacte cu terorişti, pe care îi supraveghea informativ, adunând date despre operaţiunile organizate. în anii '80, Stasi a adăpostit pe teritoriul R.D.G. terorişti ai Facţiunii vest-germane Armata Roşie (R.A.F.), pentru a le permite acestora o retragere sigură. O parte dintre datele obţinute din arhiva Stasi au dus la arestarea unor membri r ai R.A.F., dar şi la clarificarea unor operaţiuni teroriste cu explozivi desfăşurate în trecut în Berlinul de Vest[108]. „;-. u :i

3. Reabilitarea victimelor dictaturii comuniste

Nimeni nu poate da victimelor alţi ani în locul celor petrecuţi în lagărele şi închisorile comuniste. Societatea le poate însă transmite un mesaj important, acela că energia şi timpul lor dedicate luptei împotriva nedreptăţilor nu au fost irosite în zadar, în ceea ce priveşte Germania, la 16 iunie 1992, Bundestagul a făcut o declaraţie de abjurare publică, în scopul omagierii victimelor regimului comunist est-german[109]. Printre altele, legiuitorul a decis să acorde posibilitatea reabilitării victimelor prin intermediul unui tribunal penal care putea anula sentinţa anterioară[110]. Până în 1995, au fost adresate aproximativ 142.000 de cereri de reabilitare penală, din care circa 94% au fost rezolvate pozitiv[1]". După reabilitare, victimele au putut să pretindă şi o despăgubire financiară în valoare de 600 mărci (circa 300 curo) pentru fiecare lună de detenţie. în cazul unor vătămări ale sănătăţii care au fost cauzate de regimul de încarcerare exista şi posibilitatea altor avantaje materiale.

A-ş,

Prelucrarea politică

'UI

1. Verificări privind eventuala colaborare cu Stasi a funcţionarilor, demnitarilor şi politicienilor

De la bun început, opinia publică şi-a manifestat interesul de a şti cine au fost informatorii Stasi. Mai mult, se dorea ca politicienii şi funcţionarii publici să fie schimbaţi cât mai repede posibil, în special în situaţiile în care plana asupra lor acuzaţia de colaborator. Se urmărea identificarea informatorilor din cadrul poştei germane sau din interiorul birourilor de telecomunicaţii, poliţie şi vamă.

Necesitatea de a efectua astfel de verificări a apărut în special cu ocazia noilor alegeri pentru Camera Populară, precum şi a celor pentru parlamentele regionale din primăvara anului 1990. Cercetările dosarelor Stasi au început la vremea respectivă fără a exista o bază juridică adecvată şi au fost efectuate

atât de comitetele cetăţeneşti, cât şi de comisiile de verificare ale parlamentelor. în aceste condiţii, nesiguranţa iniţială cu privire la accesul în această arhivă a dispărut relativ repede, considerându-se necesară o asemenea acţiune.

în acordul de unificare dintre cele două state germane s-a stabilit că funcţionarii publici acuzaţi de colaborarea cu Stasi pot fi concediaţi"[2]. Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi oferea acum premisele pentru astfel de verificări, iar între 1990 şi mijlocul anului 2005, peste 1,73 milioane de lucrători din serviciul public au fost verificaţi"[3]. Aceste proceduri aveau loc cu înştiinţarea persoanei respective, fără a fi nevoie de consimţământul său. Cei care urmau să se angajeze în astfel de posturi erau obligaţi să semneze o declaraţie pe proprie răspundere în care aveau posibilitatea să recunoască eventuala colaborare cu Stasi, acceptând în acelaşi timp verificările ce urmau să se facă în această direcţie. Refuzul atrăgea în mod automat respingerea cererii de angajare. Au fost verificaţi nu doar funcţionarii publici, ci şi parlamentarii de la nivel central şi local, personalul de conducere al întreprinderilor private, notarii, procurorii sau clericii, al căror număr — între 1990 şi mijlocul anului 2005 — a fost de 203.000"[4].

Existenţa unui angajament de colaborator nu însemna că persoana a lucrat realmente pentru Stasi. Unii au acceptat recrutarea de către Stasi pentru că nu au avut curajul să refuze, iar aceste persoane doar au semnat angajamentul, fără a avea alte întâlniri cu ofiţerii Stasi. Alţii au participat la astfel de întâlniri, dar nu au oferit informaţii utilizabile. Există însă şi situaţia contrară, când pastori sau avocaţi au refuzat să semneze un angajament în scris, dar până la urmă au colaborat intens cu poliţia politică. De aceea, Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi nu caută doar angajamentul informatorului, ci face verificări şi în dosarele conexe. Oficiul alcătuieşte un raport de verificare amănunţit, în care se dau răspunsuri la 16 întrebări standard privind modul de recrutare (de bună voie sau sub presiune), durata activităţii informatorului, numărul şi felul de note informative, premiile sau distincţiile primite. :,- x^iy *a,*

Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi redactează rapoarte de informare neutre, fără a face evaluări. Superiorul pe linie ierarhică al persoanei verificate poate stabili ce hotărâre să ia pe baza rezultatelor. Pe lângă aceasta, nu toţi cei care sunt descoperiţi drept informatori sau colaboratori ai Stasi urmează a fi concediaţi, unii putând fi transferaţi în posturi mai puţin importante. Au prioritate la aceste verificări funcţionarii şi politicienii care provin din landurile est-germane şi Berlin, dar şi cei care deşi originari din vestul ţării ocupă funcţii foarte importante. Verificările urmează să fie efectuate timp de 15 ani, până la sfârşitul anului 2006, însă cei care ocupă funcţii importante pot fi verificaţi şi după această dată[115].

2. Cazul special al listelor de informatori din Halle

în ciuda tuturor acestor verificări, încă nu există o listă completă a colaboratorilor titulari sau neoficiali ai Stasi. Din acest motiv, cetăţeanul german nu are la dispoziţie un mecanism simplu, cum ar fi un registru în care să identifice dacă doctorul, avocatul, duhovnicul, vecinul sau părinţii săi au fost colaboratori ai Stasi. La începutul anilor '90 au existat mai multe încercări de a se alcătui un astfel de registru. Ziarele au publicat câteva liste parţiale, în general cu nume importante, alte nume neinteresante pentru jurnalişti fiind lăsate deoparte. Chiar şi încercarea de a publica pe Internet o astfel de listă a fost combătută cu succes.

în vara anului 1992, în oraşul Halle a fost răspândită o listă de colaboratori neoficiali de către expeditori necunoscuţi, care au trimis cele 4.500 de nume tuturor redacţiilor ziarelor locale, primarului şi grupărilor politice din Consiliul Orăşenesc, precum şi miniştrilor şi grupurilor din parlamentul landului Sachsen-Anhalt. La scurt timp, presa de scandal a reluat numele prezente în această listă. Noul For, cea mai mare mişcare cetăţenească din timpul revoluţiei paşnice din 1989, a afişat lista în biroul său din Halle. Mai multe persoane menţionate în document au protestat, solicitând interzicerea publicării lui,

iar procesul a ajuns până la Curtea Supremă Federală, unde Noul For a pierdut. Organizaţia a prezentat Curţii Constituţionale Federale o plângere privind încălcarea Constituţiei de către Curtea Supremă, însă la începutul anului 2000 demersul a fost respins"[6]. în motivare, Curtea Constituţională Federală a dat însă dreptate Noului For. Publicarea listelor în anul 1992 este pe deplin justificată prin dreptul fundamental al libertăţii de opinie. Din motivarea Curţii nu reiese dacă publicarea în prezent a unei asemenea liste ar mai avea acoperire din punctul de vedere al dreptului fundamental. Fără îndoială, cei care ar intenţiona să procedeze astfel vor avea în vedere cheltuielile de judecată implicate. Noul For din Halle a plătit circa 100.000 de mărci vest-germane pentru disputele judiciare, deşi avea dreptate[117].

Prelucrarea personală

Până la mijlocul anului 2005, 2,23 milioane de persoane au avut acces la dosarele Stasi[118]. Persistă însă perioadele de aşteptare mari, deşi interesul pentru această arhivă continuă să fie crescut, în fiecare zi înregistrându-se noi cereri în acest sens. Odată ce primul pas a fost făcut, încep verificările în arhiva Stasi, iar în cazul în care nu se găsesc date, Oficiul are obligaţia de a comunica petentului acest rezultat.

Se întâmplă ca unele date să fie regăsite în dosare conexe, în acest caz, trebuie să se facă diferenţa între dosarele arhivate în 1989 şi cele care sunt încă în curs de prelucrare. Dosarele arhivate pot fi identificate cu ajutorul cartotecilor, dar există şi dosare încă neinventariate, cum sunt cele care se aflau în lucru în zilele când au fost ocupate sediile Stasi şi care nu au fost distruse. Aceste dosare ar fi trebuit arhivate de către Oficiul pentru Administrarea Arhivelor Stasi. întrucât acest lucru nu s-a întâmplat încă — doar între 62% şi 76% dintre ele fiind accesibile[119] — dosarele respective continuă să fie inutilizabile. De aceea, este foarte probabil ca, după câţiva ani, cererile să se repete.

Procesul continuă cu etapa laborioasă de studiere a dosarelor, un funcţionar al Oficiului fiind obligat să citească documentele şi să anonimizeze informaţiile referitoare la alte persoane. Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi permite victimelor examinarea dosarelor proprii sau a celor referitoare la alţii, dacă aceştia din urmă şi-au dat consimţământul. Informaţii ce privesc ofiţerii sau colaboratorii Stasi nu sunt anonimizate[120], iar documentele fotocopiate pot fi trimise petentului şi prin poştă. In cazul unor dosare voluminoase, studierea
I lor se face în sălile de lectură ale centralei Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi de la Berlin sau într-una din filiale din ţară.

Analizând moştenirea lăsată de Stasi, nu se poate uita că revoluţia paşnică din 1989 a urmărit, în primul rând, realizarea unor schimbări democratice în fosta R.D.G. Reuşita acestei revoluţii nu ar fi fost posibilă fără asaltul manifestanţilor asupra sediilor Stasi, care a dus la sfârşitul poliţiei politice est-germane. Fără îndoială, la 16 ani de la aceste evenimente istorice, începem să vedem mai clar lucrurile şi să înţelegem mai bine cum ar fi trebuit să aibă loc accesul publicului de astăzi în arhivele Stasi, ce greşeli au fost făcute în acest sens şi cum ar putea fi ele reparate. însă în acea perioadă, sfârşitul anului 1989 şi începutul anului 1990, când cetăţenii est-germani s-au văzut în postura de a găsi o soluţie privind accesul la arhiva Stasi, un alt exemplu similar nu exista. Astăzi, cu toate dificultăţile întâmpinate, se poate spune că est-germanii au rezolvat această provocare într-o manieră exemplară, reuşind să se împotrivească atât vechilor structuri comuniste din Germania de Est, cât şi celor care formau clasa politică din Germania de Vest. Soluţia găsită a avut rezultate, iar cifrele confirmă această afirmaţie: peste 2 milioane de cetăţeni au avut acces la dosarele lor din arhiva Stasi. Alte 2 milioane de persoane, funcţionari publici, politicieni aflaţi la toate nivelele de putere, parlamentari şi miniştri, au intrat sub incidenţa legii lustraţiei.

Pe de o parte, accesul la această arhivă a dat posibilitatea oamenilor să înţeleagă felul brutal în care Stasi a intervenit în viaţa lor. Pe de altă parte, legea lustraţiei, devenită acum un instrument eficient în mâna justiţiei, jurnaliştilor şi cercetătorilor, a făcut posibilă dezmembrarea şi distrugerea legăturilor ascunse ale vechilor ofiţeri Stasi cu puterea politică. Spre deosebire de România, în Germania zilelor noastre aceştia sunt lipsiţi de influenţă la nivel politic, administrativ, în justiţie sau viaţa publică în general. Legea Administrării Arhivelor Stasi a jucat acest rol important în societate, sprijinind concret instaurarea democraţiei.

NOTE

[1] începând cu anul 1982, membrii comunităţilor bisericeşti şi ai mişcărilor pacifiste au decis să se adune în fiecare zi de luni a săptămânii pentru a se ruga pentru pace la biserica protestantă Sfântul Nicolac din Leipzig. în anul 1988, cei care susţineau posibilitatea de a emigra din R.D.G. în R.F.G. s-au alăturat acestei acţiuni, iar din septembrie 1989 participanţii au decis să mărşăluiască pe străzile oraşului după rugăciunile pentru pace rostite în grup. La început fiind un grup puţin numeros, foarte curând manifestaţiile de luni au adunat zeci de mii de participanţi, iar la 9 octombrie 1989 peste 70.000 de manifestanţi din Leipzig s-au alăturat demonstraţiei desfăşurate împotriva regimului comunist est-german.

[2] Walter SuB, *Staatssicherheil am Ende. Warum es den Măchtigen nicht gelang, 1989 eine Revolution zu verhindem,* Berlin 1999, p. 555, nota 220.

[3] Ibidem.

[4] Ibidem.

[5] Ibidem, p. 556.

[6] Vezi stenograma cuvântării lui Erich Mielke din Camera Populară în „Deutschland Archiv", Caiet 1/1990, p. 121.

[7] Tobias Hollitzer, „Der Rollen-und Funktionswandel von Aufarbeitungsinitiativen seit der friedlichen Revolution 1989/90 am Beispiel des Biirgerkomitees Leipzig"; în Deutscher Bundestag (ed.), *Uberwindung der Folgen der S.E.D.-Diktatur im Prozess der deutschen*

Einheil, voi. 7, Ed. Nomos Verlagsgcsellschaft, BadenrB&den, 1999, pp.228--687.

« Walter SiiB, *op. cit,* pp. 556-557.

[9] Ibidem, p. 557.

Ibidcm, p. 559.

" Ibidem, pp. 613 614.

[12] Tobias Hollitzer, *op. cit.,p.* 485.

13 Waltcr SiiB, o/?. c/A, p. 616.

[14] La i 8 noiembrie 1989, Ministerului Securităţii Statului (M.S.S.) i s-a schimbat denumirea în Biroul pentru Securitatea Naţională („Amt fur Naţionale Sichcrhcil", AfNS). La 14 decembrie 1989, guvernul a decis desfiinţarea AfNS şi înfiinţarea unui Oficiu pentru Apărarea Constituţiei („Verfassungsschulz"), precum şi a unui serviciu de informaţii al R.D.G. La 13 ianuarie 1990, guvernul a hotărât ca AfNS să fie desfiinţat şi până la noile alegeri să nu se înfiinţeze un alt Oficiu pentru Apărarea Constituţiei.

[15] Waltcr SiiB, *op. cit,* pp. 640-647.

[16] Ibidem, pp. 66l-662, 703 708.

[17] Ibidcm, p. 679.

[18] Noul For („Neucs Forum") a fost fondat la 9 septembrie 1989 de un grup mic de disidenţi est-germani, ca o mişcare independentă de orice grupare politică. în câteva săptămâni, a devenit cel mai important grup de protest din R.D.G., având un rol principal în acţiunile de protest împotriva regimului comunist. După înfiinţarea partidelor începând cu toamna anului 1989, Noul For a început să-şi piardă din importanţă la nivel politic.

[19] în ciuda retragerii lui Honeckcr de la 18 octombrie 1989 şi a schimbărilor radicale din R.D.G. odată cu căderea Zidului Berlinului, regimul comunist est-german a continuat să aibă un cuvânt de spus pe scena politică. în aceste condiţii, la 7 decembrie 1989 a fost fondată Masa Rotundă după modelul polonez, unde reprezentanţi ai mişcării de opoziţie şi noile grupări politice au purtat negocieri cu reprezentanţii regimului comunist referitoare la perioada de tranziţie. Fiecare parte a fost reprezentată de 15 membri, mai târziu numărul acestora crescând la 19. Masa Rotundă a fost moderată de reprezentanţii bisericii. în această perioadă, Masa Rotundă a fost de fapt centrul politic real al R.D.G. Ultima şedinţă a avut loc la 12 martie 1990, cu şase zile înaintea primelor alegeri libere din R.D.G., alegeri câştigate de grupurile conservatoare conduse de creştini-democraţi. Vezi

alte detalii în Uwe Thaysen (coord.), *Der Zentrale Runde Tisch der DDR. Wortprotokoll und Dokumente,* Ed. Westdcutscher Vcrlag, Wiesbaden 2000.

[20] Walter Silfi, *op. cit.,y.* 738.

[21] Ibidem, p. 739.

[22] Ibidcm, p. 713.

[23] în U.R.S.S. acest raport era de un ofiţer de informaţii la 595 de locuitori, în Cehoslovacia de 1 la 867 de locuitori, iar în Polonia de 1 la 1.574 (vezi Jcns Gieseke, *Concernul Mielke. Istoria Stasi 1945-l990,* Ed. Ziua, Bucureşti, 2001, pp. 67-68).

[24] Ibidem, p. 107.

[25] Vezi Raportul de activitate nr. 6 al Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi, Ed. BStU, Berlin, 2003, p. 53, (http://www.bstu.de/tactigkeit/scchster_taetigkeitsbcricht_2003/seiten/sechster_tactigkcitsbcricht_2003.pdf)

[26] Roland Lucht, „Ablagen liquidiercn — 'spezifische' Vorgänge tragfâhig gestaltcn. Schriftgutvernichtungcn des MfS während der „Wcndc" und der Auflosungsphase der Staatssicherheit" în Dagmar Unverhau (coord.), *Halte „Janus " eine Chance? Das Ende der DDR und die Sicherung einer Zukunft der Vergangenheit,* Ed. Lit-Verlag, Miinster, 2003, pp. 8l-97.

[27] Tobias Hollitzer, *op. cit.,* pp. 355-356.

[28] Vezi şi Rita Selitrenny, Thilo Weichert, *Das unheimliche Erbe. Die Spionageabteilung der Stasi,* Ed. Forum Verlag, Leipzig, 1991.

[29] Walter SiiB, *op. cit,* pp. 732-733.

[30] Tobias Hollitzer, *op. cit,* p. 637.

[31] Ibidem, pp. 299-300.

[32] Ibidem, p. 359.

[33] Ibidem.

[34] Ibidem, p. 660.

[35] Walter SuB, *op. cit,* pp. 579-587, 696, 70l-703. Vezi şi raportul comisiei pentru verificarea alegerilor, imunitate şi regulament interior cu privire la procedura de verificare a deputatului Dr. Gregor Gysi, § 44 b, al. 2 din Legea deputaţilor, Bundestags-Drucksache 13/10893, p. 3 (http://dip.bundestag.de/btd/13/108/1310893.pdf).

[36] Silke Schumann, *Vernichten oder Offenlegen? Zur Entstehung des Stasi-Unterlagen-Gesetzes. Eine Dokumentation der offentlichen Debatte 1990/91,* Ed. BStU, Seria A, Documente, Nr. 1/1995,

Berlin, 1995, pp. 13-20. (http://www.bstu.de/bifo/dokumente_vernichtcn-oder-offenlcgen.pdf)

[37] Vezi o cronologie a unor comitete cetăţeneşti în *Biirgerkomitee Leipzige.V. u.a., 1989/90: Auflosung cler DDR-Staalssicherheit. Ein zentrales Ereignis cler friedlichen Revolution,* Tagungsmatcrial, Leipzig, 2004.

[38] Silke Schumann, *op. cit.,* pp. 14-17.

[3i)] Ibidem, p. 19.

[4(1] Ibidem, p. 20.

[41] Legea Federală a Arhivelor din 6 ianuarie 1988, partea I, p. 62.

[42] Silkc Schumann, *op. cil.,* pp. 200-209.

[43] Tobias Hollitzcr, *op. cil.,* pp. 661-662.

[44] Silke Schumann, *op. cit.,* pp. 22-23.

[45] Ibidem, p. 24-26.

[46] Ibidem, pp. 213-214. Vezi legea Camerei Populare privind administrarea arhivelor Stasi în Hansjorg Gcigcr, Heinz Klinghardt, *Slasi-Unterlagen-Geselz mit Eiiăutententngen fur clic Praxis,* Ed. Dcutscher Gcmeindc-Vcrlag şi Ed. Kohlhammer, Koln, 1993, pp. 9—15.

[47] Klaus Stoltenberg, *Stasi-Unterlagen-Gesetz. Kommentar,* Ed. Nomos Verlagsgescllschaft, Badcn-Badcn, 1992, pp. 486-496.

[48] Legea privind Administrarea Arhivelor Stasi (StUG) din 20 decembrie 1991, BGBI. I 1991, p. 2272, modificată ultima dată prin a Şasea Lege de Modificare a Legii privind Administrarea Arhivelor Stasi din 14 august 2003 (BGBI. I p. 1654 (în limbile germană, engleză şi franceză la www.bstu.de.)

[49] StUG, §§ 7-9.

[50] Ibidem! §37, al. 1.

[51] Ibidem, § 3.

[52] Ibidem, § 6, al. 3.

[53] Ibidem, § 13, al. 5. Vezi şi Rogcr Engelmann, *Der Weg zum Stasi-Unterlagen-Gesetz* în Siegfried Suckut, Jtirgen Weber (coord.), *Stasi-Akten zwischen Politik und Zeitgeschichte. Eine Zwischenbilanz,* Ed. Olzog, Miinchen, 2003, pp. 81-100.

[54] Silke Schumann, *op. cit.,* pp. 37-42.

[55] Legea privind colaborarea federaţiei şi a landurilor în problemele protecţiei constituţiei şi privind biroul federal pentru protecţia constituţiei, din 20 decembrie 1990 (BGBI. I 1990, pp. 2954, 2970). Art. 25 al StUG foloseşte aceeaşi definiţie a spionajului, contraspionajului, extremismului şi terorismului ca cea folosită de legea privind

biroul federal pentru protecţia constituţiei din 20 decembrie 1990. Prin aceasta, s-au eliminat vechile definiţii ale Stasi privind aceşti termeni, deoarece interpretarea Stasi era una mult prea largă.

[56] Raport de activitate nr. 6 al BStU, Ed. BStU, Berlin, 2003, p. 23.

[57] Raport de activitate nr. 5 al BStU, Ed. BStU, Berlin, 2001, p. 49 (http://dip.bundestag.de/btd/14/072/1407210.pdi). Astfel de cifre au fost publicate pentru prima dată în Raportul de activitate nr. 5 al BStU din anul 2001. Din acest motiv, din următorul raport de activitate lipsesc complet transmiterile de documente către serviciile de informaţii şi au fost menţionate lapidar (vezi Raport de activitate nr. 6 al BStU, Ed. BStU, 2003, p. 23).

[58] Legea din 24 august 1990 referitoare la dosarele personale ale Stasi (GB1. d. DDR I Nr. 58), § 9, al. 1.

[59] Ibidem, § 9, al. 2.

[Tl' 6()] Silke Schumann, *op. cil.,* pp. 46-47.

[61] stuG, §23, al. i.

StUG, § 23, al. 2.

[64] Legea din 24 august 1990 referitoare la dosarele pcrsbriâl|ᵛ,afe Stasi (GB1. d. DDR I Nr. 58), § 9, al. 2.

[65] StUG, § 20, al. l,nr. 6.

«Ibidem!nr.7.

" Ibidem, nr. 8.

MuMuutiţii WM^*

Rogcr Engelmann, *op. cit.,* p. 100?

[69] stuG, §22.

[70] Legea federală privind protecţia datelor („Bundesdatenschutzgesetz", BDSG) din 20 decembrie 1990 (BGBI. I p. 2954), reformulată prin. înştiinţarea din 14 ianuarie 2003 (BGBI. I, p. 66). Landurile federale germane au promulgat câte o lege internă privind protecţia datelor.

[7] Legea Federală a Arhivelor din 6 ianuarie 1988 (BArchG). Şi în acest caz, fiecare land a promulgat câte o lege internă a arhivelor.

[72] Ibidem, § 5, al. 1.

[73] StUG, §4, al. 1.

?

[74] Ibidem! § 32, al. l,nr. 5.

[75] Vezi Constituţia Republicii Federale Germania, art. 5, al. 3.

[76] Vezi alte detalii în Johannes Beleites, „Brauchen wir noch ein Sonderrecht fur Stasi-Unterlagen? Zum aktuellen Diskussionsstand

um das Stasi-Unterlagen-Gesetz", în Agnes Bensussan, Dorota Dakowska, Nicolas Beaupre (coord.), *Die Uberlieferung der Diktaturen. Beiträge zum Umgang mit Archiven der Geheimpolizeien in Polen und Deulschland nach 1989,* Ed. Klartext Verlag, Essen, 2004, pp. 8l-l00(95-96).

[77] StUG, §32, al.l.

[78] începând cu anul 1951, Şcoala Superioară de Ofiţeri a Stasi s-a aflat în cartierul Eichc al oraşului Postdam.

[79] StUG, §32, al.l,nr. 2. 80

Ibidem, nr. 3.

[81] Ibidem, nr 5.

[82] Vezi şi BArchG, § 5, al. 5, nr. 4.

[83] Vezi exemplul oferit de BDSG, § 40, al. 3, nr. 3, care face posibilă publicarea informaţiilor referitoare la persoane dacă acest lucru este necesar pentru prezentarea rezultatelor cercetării evenimentelor din istoria contemporană.

[84] Potrivit Deciziilor Curţii Constituţionale Federale, „este garantat dreptul fundamental al persoanelor fizice de a decide cu privire la divulgarea şi utilizarea datelor personale" (BVcrfGE), voi. 65, P-43.

[85] Vezi Constituţia Republicii Federale Germania, art. 5.

[86] StUG, § 32, al. 1.

[87] Sentinţa Tribunalului Administrativ Federal (BVerwG) din 8 martie 2002, Neue Juristische Wochenschrift (NJW), 2002, pp. 1815-l817.

[88] StUG, §32, al. l.nr. 4.

[89] Ibidem, § 32, al. 3.

[90] Sentinţa Tribunalului Administrativ Federal din 23 iunie 2004, *NJW,* 2004, p. 2462 (www.bverwg.de/mcdia/archive/2106.pdf.).

[91] Vezi şi Claus Amdt, „Die Herausgabe von Stasi-Unterlagen Prominenter", *NJW,* 2004, pp. 3157-3159 (3159); Wolff Heintschel von Heinegg, „Herausgabe und Verwendung von Stasi-Unterlagen mit personenbezogenen Informationen an die Presse", Archiv fur Presserecht (AfP), *Zeitschriftfir Medien- und Kommunikationsrecht,* 2004, pp. 505-508 (508).

[92] www.bstu.de/akteneinsicht/seiten/richtlinien.htm

[93] Norma internă a BStU privind StUG, § 32, nr. 5

[94] StUG, § l,al.l,nr

[95] Ibidem, nr. 3

[96] Raport de activitate nr. 7 al BStU, Ed. BstU, Berlin, 2005, p. 100.

[97] Culegere de decizii referitoare la cauze penale a Tribunalului Suprem Federal (BGHSt), voi. 41, pp. 72-94.

[98] Vezi şi Klaus Băstlein, *Der Fall Mielke. Die Ermittlungen gegen den Minister jur Staatssicherhe.it der DDR,* Ed. Nomos Verlagsgescllschaft, Badcn-Baden, 2002; Wilfricdc Otto, *Zur Biografie von Erich Mielke. Legende und Wirklichkeit,* Ed. Gesellschafswisscnschaftlichcs Forum e.V./„Hellc Panke" e.V, Berlin, 1994.

[99] Klaus Marxcn, Gcrhard Werlc, *Die strafrechtliche Aufarbeitung von DDR-Unrecht. Eine Bilanz,* Ed. de Gruytcr, Berlin, 1999, p. 76-77.

[100] Aşa-numita „interdicţie a efectului retroactiv", Constituţia Republicii Federale Germania, art. 102, al. 2.

[101] Referitor la regulile complexe de aplicare a pedepselor vezi Marxcn, Werle, *op. cit.,* pp. 3-7

[102] Ibidem, pp. 75-93, 228-229.

[103] Ibidem, p. 238-239.

[104] Decizia Curţii Constituţionale Federale din 15 mai 199,5,, Hotărârile Curţii Constituţionale Federale (BVerfGE), voi. 92, pp. 277-365.

[105] Marxcn, Wcrle, *op. cit,* p. 138-l39

[106] Raport de activitate nr. 5 al BStU, Ed. BStU, Berlin, 2001, pp.88-89.

[107] Ibidem, p. 89.

[108] Ibidem, p. 90.

[109] Buletinul Bundestagului, nr. 12/2820, p. 4.

[110] Acordul de unificare dintre R.D.G. şi R.F.G. din 31 august 1990 (BGB1. II 1990), art. 18, p. 889. Vezi şi BGB1. I 1999, § 1, p. 2.664.

[111] Regina Blummel, *Der Opferaspekt bei der strafrechtlichen Vergangenheilsbewälligung,* Ed. Duneker & Humblot, Berlin, 2002, p. 301.

[112] Vezi „Acordul de Unificare dintre R.D.G. şi R.F.G.", anexa I, cap. XIX, domeniul tematic A, aliniatul III, nr. 1, al. 5, în BGB1. II 1990, p. 1140.

[113] Raport de activitate nr.7 al BStU, Ed. BStU, Berlin, 2005, p. 100.

[15] StUG, § 21, al. 3.

[16] în urma Deciziei Curţii Constituţionale Federale din 23 februarie 2000, s-a interzis Noului For afişarea listei. întrucât Noul For nu mai avea intenţia să expună această listă, nu a fost lezat în ceea ce priveşte drepturile sale.

[17] Despre publicarea listelor M.S.S. din Halle/Saale în vara anului 1992 vezi contribuţiile lui Petcr Raue şi Steffen Reichcrt în *Darf mari das? Die Veroffenllichung von Stasi-Listen in Halle an der Saale im Sommer 1992 und die Folgen. Dokumentation einer Auseinandersetzung mit Beiträgen von Peter Raue und Steffen Reichert,* Ed. Verein Zeit-Geschichte(n) Halle [www.zeit-geschichten.de], Halle (Saale) 2004.

[18] Raport de activitate nr.7 al BStU, Ed. BStU, Berlin, 2005, p. 100., ^.

[19] Vezi situaţia la mijlocul anului 2005 în *ibidem*

[20] StUG, § 12, al. 4

documentelor

Itf'î 12 decembrie 1956, Raport cu privire la convorbirea purf:ţi tată cu tovarăşii români, (p. 253)

2,; 14 octombrie 1959, [Solicitare din partea ministrului de Interne al R.S.R., Alexandru Drăghici, către Stasi privind ei)-,, activitatea unui jurnalist vest-german]. (p. 255)

3© 10 martie 1960, [Răspunsul ministrului Securităţii Stătu- <
<t) lui al R.D.G., Erich Mielke, referitor la solicitarea M.A.I. al R.S.R.]. (p. 256)

4. 1 aprilie 1963, [Informare privind stadiul colaborării dintre Securitate şi Stasi în domeniul tehnic], (p. 257) >

5. 7 februarie 1969, Situaţia din Republica Socialistă România şi influenţa imperialistă asupra acestei ţări. (p. 259)

6. 23 februarie 1970, [Notă informativă referitoare la existen-, ţa unui plan sovietic de intervenţie militară în România], (p. 287)

7. 22 martie 1971, Notă informativă referitoare la o convorbire cu vicepreşedintele Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România, general-locotenent Doicaru, care a avut loc la 18.03.1971 între orele 10.00 şi 13.00, în blocul de apartamente din Berlin-Pankow. (p. 288)

8?[n] 22 martie 1971, Notă informativă referitoare la o convor- (S" bire cu vicepreşedintele Consiliului Securităţii Statului al "4[r] Republicii Socialiste România, tov. Doicaru, la 19.03.1971 ,*>'• de la orele 14.00 la 15.30, în sediul Ambasadei Republicii Socialiste România, (p. 300)

9i; [martie 1971], Protocol cu privire la colaborarea dintre Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România

şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane, (p. 302)
10. 15 februarie 1972, Notă informativă referitoare la legăturile dintre forţele de dreapta din R.F.G. şi un grup reacţionar din România, (p. 310)
11. 9 februarie 1973, Notă informativă referitoare la colaborarea iugoslavo-română în domeniul producţiei de armament, (p. 312)
12. 17 noiembrie 1973, Minută privind întâlnirea dintre tovarăşul Erich Honeckcr şi tovarăşul Mareşal Greciko [în timpul căreia s-a sugerat posibilitatea ocupării militare a României de către Uniunea Sovietică], (p. 314)
13. 12 septembrie 1978, Raport informativ privind dezertarea general-locotenentului Mihai Ion Pacepa (Republica Socialistă România) şi refugierea acestuia în S.U.A. (p. 316)
14. 22 septembrie 1978, Informaţii ale organelor de contrainformaţii ale R.F.G. despre activitatea serviciilor române de informaţii, (p. 332)
15. 27 septembrie 1978, Anexă de completare la materialul „Trecere în revistă operativă a R.S.R." (p. 335)
16. 29 ianuarie 1979, Nota informativă nr. 5 din 29 ianuarie 1979 cu privire la evaluarea politicii externe actuale a R.S. România, (p. 338)
17. 9 iulie 1979, Informare cu privire la măsurile politico-economice ale R.S. România şi relaţiile ei cu Israelul, (p. 339)
18. 4 decembrie 1979, [Notă informativă privind] relaţiile dintre R.S. România şi R.F.G. (p. 340)
19. 9 martie 1981, Aprecieri ale diplomaţilor occidentali referitoare la situaţia politicii interne din România, (p. 342)
20. 14 septembrie 1981, Părerile unui funcţionar [român] de la Ambasada R.S.R. cu privire la situaţia din România, (p. 343)
21. 22 ianuarie 1982, [Informare făcută de Todor Jivkov către Biroul Politic al CC. al P.C.B.]. (p. 344)

22. 17 iunie 1982, Notă informativă privind posibilitatea de a părăsi ilegal Republica Socialistă România în direcţia Iugoslavia, (p. 348)
23. 17 august 1982, Informare nr. 109/VIII din 17.08.1982 privind activitatea centrelor culturale ale statelor imperialiste din România, (p. 350)
24. 5 octombrie 1982, Declaraţii ale unor lucrători ai ambasadei [R.S. România din Berlin] cu privire la situaţia din această ţară. (p. 352)
25. [29 martie 1983, Notă a şefului Grupului Central de Evaluare şi Informare către unităţile Stasi prin care se solicită evaluarea posibilităţilor Stasi de a se informa cu privire la situaţia internă din R.S.R]. (p. 354)
26. 2 aprilie 1983, Declaraţiile unui membru al Ambasadei României din R.D.G. (p. 355)
27. 21 aprilie 1983, Informaţii cu privire la situaţia şi dezvoltările din R.S. România, (p. 357)
28. 15 decembrie 1983, Notă informativă întocmită de şeful de serviciu referitoare la situaţia actuală a României şi politica acestui stat. (p. 361)
29. 22 octombrie 1984, Notă informativă nr. 128/X din 22.10.1984 privind acţiunile întreprinse de către R.F.G. şi Austria în cazul intelectualilor români de etnie germană. (p. 369)
30. 8 noiembrie 1984, Informaţii privind situaţia politică din R.S.R. (p. 370)
31. 15 noiembrie 1984, Notă informativă referitoare la situaţia din România şi din P.C.R. înainte de al XIII-lea Congres al partidului, (p. 372)
32. 15 mai 1985, Notă informativă privind opiniile unui diplomat al R.S. România, acreditat în R.D.G. (p. 374)
33. [ianuarie 1986], Notă informativă referitoare la sejurul unor cetăţeni români în R.D.G., precum şi în Berlinul occidental şi în R.F.G. (p. 376)

34. 25 aprilie 1986, Notă informativă referitoare la aprecierile
ţărilor vestice privind actuala situaţie din R.S. România, (p. 377)
35. 27 iunie 1986, Discuţii despre activităţile serviciului secret român în Berlinul de Vest în legătură cu relaţiile scriitorilor români doritori să emigreze, (p. 380)
36. 3 octombrie 1986, Notă informativă referitoare la activităţile organelor de securitate din România în legătură cu studenţii străini, (p. 382)
37. 24 ianuarie 1987, [Notă informativă referitoare la un manifest anticeauşist]. (p. 383)
38. 12 februarie 1987, Raport referitor la afacerile dintre R.S.R. şi R.S.F.I. în sectorul „Producţie specială", (p. 385)
39. 23 noiembrie 1987, Notă informativă [referitoare la revolta muncitorilor din Braşov], (p. 386)
40. 25 noiembrie 1987, Telegramă [referitoare la evenimentele de la Braşov petrecute la 15 noiembrie 1987]. (p. 388)
41. 3 decembrie 1987, Telegramă [referitoare la reacţiile conducerii de partid în urma evenimentelor de la Braşov de la 15 noiembrie 1987, precum şi la consecinţele suportate de iniţiatorii acestor evenimente], (p. 392)
42. 9 decembrie 1987, Efectele situaţiei interne din Republica Socialistă România asupra capacităţii de luptă şi gradului de pregătire de luptă al forţelor armate române, (p. 394)
43 8 ianuarie 1988, [Notă informativă referitoare la evenimentele de la Braşov petrecute la 15 noiembrie 1987]. (p. 396)
44 8 februarie 1988, Referitor la consfătuirea activului de conducere al Departamentului Securităţii Statului al Ministerului de Interne al României, (p. 398)
45 5 septembrie 1988, Notă informativă referitoare la aprecierile făcute de duşman asupra situaţiei interne a organelor de securitate şi a forţelor armate ale Republicii Socialiste România, (p. 399)
46. 1 noiembrie 1988, Declaraţie de protest [anticeauşistă]. (p. 401)

Anexă

Raport cu privire la convorbirea purtata cu tovarăşii români![1]

Berlin, 12 decembrie 1956

Direcţia principală II 5

Direcţia Principală 11/5

într-un obiectiv[2] al Direcţiei a X-a[3] s-a purtat, la 10.12.1956, o convorbire cu tovarăşii români. La această convorbire au luat parte tovarăşul căpitan Schneider, locotenentul Schierhorn[4], locotenentul Miiller şi plutonierul-major Miiller, iar din partea românească tovarăşul colonel Meuse[5] şi tovarăşul Turko[6]. S-a discutat despre problemele emigrării din România, precum şi despre organizaţiile şi centralele emigranţilor români din Berlinul Occidental şi Republica Federală Germania. Tovarăşii români ne-au comunicat că nu sunt pregătiţi pentru această convorbire. Ei au fost însă de acord să se discute despre chestiunile de interes pentru noi. Ei au făcut propunerea ca să pregătim o scrisoare în care să expunem aceste chestiuni pentru ca ei să se poată pregăti [corespunzător] şi, la următoarea convorbire, să ne remită materialul referitor la emigraţia românească.

Partea noastră a solicitat tovarăşului Meuse [Moiş] un plan, care să fie discutat punct cu punct. Ni s-a adus la cunoştinţă că „Uniunea Germanilor din România", cu sediul în Berlin-Charlottenburg, Kaiserdamm 83, există încă. Membrii acestei uniuni se deplasează şi în sectorul democrat[7] al Berlinului. Material referitor la această uniune, precum şi date cu privire la conducerea ei vom putea primi de la tovarăşii români[8].

în Berlinul Occidental mai există şi o „colonie română"[9], care este găzduită în imobilul Reuterhaus. Vom putea primi informaţii

şi despre conducerea acestei colonii. Mai există şi o organizaţie
de ajutorare, care poartă numele de „Studenţii din exil". Aceşti emigranţi români frecventează Bojar-Bar („Barul boierilor") şi cafeneaua Cafe Kranzler din Berlinul Occidental.

în Republica Federală Germania există „Uniunea Asociaţiilor şi Instituţiilor Româneşti din Republica Federală Germană şi Berlinul de Vest", cu sediul la Bonn, Argelandstrasse 121, precum şi „Uniunea Germanilor din România", cu sediul în Miinchen. Există „comunităţi" numeroase de români în Miinchen, Stuttgart, Bonn, Freiburg, Niirnberg, Hamburg şi Augsburg, precum şi în străinătate. Aceşti emigranţi români sunt sprijiniţi de un comitet care poartă numele de „Comitetul Român Liber", al cărui sediu se găseşte în New-York. Din punct de vedere financiar, ei sunt sprijiniţi de către S.U.A.

Şcoli în care emigranţi români sunt instruiţi pentru a deveni spioni se găsesc în Frankfurt pe Main, Augsburg şi Niirnberg. Emigranţii cei mai periculoşi, care sunt introduşi clandestin în România ca spioni şi agenţi, sunt legionarii şi fasciştii români sub conducerea legionarului Horia Sima. Serviciile secrete ale S.U.A. şi Franţei, precum şi serviciul secret englez se interesează în mod deosebit de emigranţii români. în Republica Federală Germania se găsesc circa 10.000 de români şi etnici germani din România, în afară de aceasta, tovarăşii români ne-au exprimat rugămintea de a le asigura o „listă" a tuturor serviciilor secrete, precum şi a conducerilor acestora, în măsura în care asemenea informaţii există. Tovarăşii români ne-au mai rugat să-i ajutăm să-şi procure acte ale legionarilor români care au locuit în Germania şi mai târziu s-au dus în Austria, sau o listă a acestora. Documentele trebuie că există întrucât arhivele se află în R.D.G. Legionarii au stat trei ani în Germania: doi ani în Rostoek (1942 şi 1943) şi un an în Buchenwald. Aceşti legionari s-au mutat apoi în Austria, unde au format un guvern şi au înfiinţat unităţi militare care au luptat împotriva Uniunii Sovietice[10].

[2]

[Solicitare din partea Ministrului de Interne al R.S.R.,' Alexandru Drăghici, către Stasi privind activitatea unui jurnalist vest-german][11]

Traducere din limba rusă i 'Vi
Strict secret!

Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Populare Române
Nr. 6177/K 1
Bucureşti, 14 octombrie 1959 ▮

Către Ministrul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germanf,,
Tovarăşul Erich Mielke

Organele noastre au prelucrat o anumită persoană *[anonimizal]* care, prin corespondenţă neoficială, întreţine relaţii suspecte cu Helmut Reinhard de la Reprezentanţa din Berlin a Radiodifuziunii vest-germane, Hubertusallee 26.

Vă rugăm să ne comunicaţi dacă Helmut Reinhard figurează în cartotecile dv. şi dacă aveţi cumva în posesia dv. materiale referitoare la activitatea neoficială a Reprezentanţei din Berlin a Radiodifuziunii vest-germane.

Cu salutări socialiste,
Ministrul Afacerilor Interne al Republicii Populare Române,
General-colonel Drăghici, A.

[3]

[Răspiinsul Ministrului Securităţii Statului al R.D.Gf| Erich Mielke, referitor la solicitarea M.A.l. al R.S.R.][12]

Guvernul Republicii Democrate Germane
Ministerul Securităţii Statului
Cabinetul Ministrului

Berlin, 10 martie 1960
R/108/60
Strict secret!

Către Ministrul de Interne al Republicii Populare Române
Tovarăşul Drăghici
București

Stimate tovarăşe Drăghici!

Numitul Reinhard, Helmut menţionat în scrisoarea dv. Nr. 6177/K din 14 octombrie 1959, a fost prelucrat operativ de către Ministerul Securităţii Statului, fiind bănuit de activitate duşmănoasă.

Numele Reinhardt este pseudonimul numitului. Numele lui adevărat este: Bischoff, Reinhard, născut la 15 aprilie 1924 în Leopoldshall/Anhalt, cu domiciliul în Berlin-Zehlendorf, Schiitzenallee 70.

Numitul a studiat istoria la Universitatea din Halle/Saale şi apoi a părăsit ilegal Republica Democrată Germană. La început, el a lucrat la postul de radio R.I.A.S. Berlin[13] şi la Radiodifuziunea Nord-vest-germană din Berlin, iar în prezent este şef de resort la aşa-numitul „Radioemiţător Berlinul Liber".

La adresa Berlin-Wilmersdorf, Hubertusallee 26, indicată, se găseşte biroul Radio-difuziunii Nord-vest-germane. Vă rog să trimiteţi Ministerului Securităţii Statului, după cum aveţi posibilitatea,

informaţiile referitoare la Bischoff care se găsesc în posesia dv., precum şi eventuale fotocopii ale materialului original.

Vă voi fi foarte recunoscător dacă îmi veţi trimite curând un răspuns.

Cu salutări socialiste,
Mielke

[4]

[Informare privind stadiul colaborării dintre, Securitate şi Stasi în domeniul tehnic][14]

Berlin, 1 aprilie 1963
He/Gcr.
Strict secret!
2 exemplare
Primul exemplar

Tovarăşului Ministru

Loco Minister'

Colaborare cu tovarăşii români

1. Cu ocazia ultimei vizite la Moscova, în discuţii a fost abordată — printre altele — şi opinia tovarăşilor sovietici despre intensificarea colaborării în domeniul tehnicii operative dintre ţările socialiste. Tovarăşii sovietici au fost de părere că, luând în considerare stadiul dezvoltării tehnicii operative, colaborarea dintre Uniunea Sovietică, R.D.G., R.S.C. şi Ungaria este foarte reală.

Potrivit propriei noastre aprecieri de ansamblu, această situaţie probabil că este foarte judicioasă şi pentru noi. Din punct de vedere al stadiului tehnicii operative, s-ar pune eventual problema şi a R.P. Polone, ceea ce reprezintă însă—probabil — un complex de probleme mai deosebit.

2. Noi nu dispunem de cunoştinţe suficiente referitoare la tematica, organizarea muncii şi stadiul concret al tehnicii operative a tovarăşilor români. Din acest motiv, deocamdată nu ne este posibil nici să recomandăm temele concrete ale unei colaborări judicioase.

3. Atrage atenţia faptul că pentru consfătuirea propusă de către tovarăşii români au fost indicate teme care conţin mijloace de tehnică operativă deosebit de modeme şi care, după câte ştim, în parte nu au fost utilizate nici măcar de către tovarăşii sovietici.

Din cele arătate mai sus ar putea să rezulte că tovarăşii români lucrează deja la ceva care, după cum am spus, ar însemna un nivel de dezvoltare foarte înalt al tehnicii lor operative. Pe de altă parte, tovarăşii români ar fi putut afla de undeva că noi lucrăm, cu succes, la rezolvarea unora dintre aceste probleme tehnice. Nu este însă exclus faptul ca tovarăşii români, în căutarea lor de noi mijloace şi metode de tehnică operativă, să se fi ciocnit de probleme de acest fel. Aceasta ar presupune, aşa cum am arătat deja, existenţa unui mare volum de experienţă, cunoştinţe tehnice etc.

Pornind de la această situaţie, se face următoarea propunere, care presupune că — referitor la colaborarea din domeniul tehnicii operative — nu s-a ajuns încă la acorduri care intră în amănunt:

1. Să se ţină seama de volumul de experienţă mai vast şi posibilităţile tehnice mai mari ale organelor de securitate sovietice şi să se analizeze dacă cea mai judicioasă nu ar fi mai întâi o colaborare cu aceste organe deoarece, evident, ele ar putea da mult mai mult şi — de asemenea — ar putea da îndrumări.

2. Dacă, în ciuda celor arătate mai sus, se doreşte şi se consideră necesară o colaborare cu noi [a tovarăşilor români], ar trebui totuşi mai întâi ca ansamblul de probleme fundamentale să fie clarificat în cadrul unei consfătuiri a şefilor serviciilor de tehnică operativă din cele două ministere.

Pornind de la experienţa dobândită din colaborarea cu Uniunea Sovietică şi R.P. Ungară, s-ar putea atunci stabili mai întâi de toate problemele concrete care stau la baza unei colaborări cât mai judicioase şi în interesul reciproc al părţilor. O prezentare prealabilă generală şi o demonstraţie a tuturor mijloacelor şi aparaturii tehnice, aşa cum s-a practicat de mai multe ori în anii precedenţi, nu mai corespunde scopului propus.

în vederea prelucrării imediate a complexului de probleme propus de către tovarăşii români, ar fi necesară consfătuirea unui grup mai mare de specialişti, combinată în mod obligatoriu cu prezentarea majorităţii mijloacelor tehnice.

De aceea, în cadrul întâlnirii lor, specialiştii ar trebui să se ocupe în viitor numai de acele probleme parţiale de tehnică operativă, în cazul cărora stadiul de dezvoltare existent al ambelor părţi ar părea să facă utilă o muncă în comun. De altfel, ar urma să se livreze mijloace tehnice gata fabricate, dacă — din considerente de ordin conspirativ — o asemenea livrare este în interesul comun [al celor două părţi].

Hentschke[16]
Colonel

[5]

Berlin, 7 februarie 1969

Administraţia Centrală A[17]
Strict secret!
10 exemplare
Al şaptelea exemplar

Situaţia din Republica Socialistă România şi influenţa imperialistă asupra acestei ţări[18]

în analiza care urmează se tratează următoarele probleme:

1. Cursul urmat de Partidul Comunist Român şi politica sa internă şi economică.
2. Poziţia P.C.R. în cadrul mişcării comuniste mondiale şi internaţionale, al Tratatului de la Varşovia şi al C.A.E.R.
3. Politica externă a României şi relaţiile ei cu ţările imperialiste.
4. Poziţiile economice şi culturale ale imperialismului vest-german în România:

a) cu privire la relaţiile economice;

b) cu privire la relaţiile culturale dintre România şi Gcrm£jtj|& Occidentală. j.%l

Pentru tratarea acestor probleme s-au utilizat următoarele materiale: informaţii interne aparţinând Administraţiei Centrale A; materiale extrem de confidenţiale ale Ministerului Afacerilor Externe şi ale MAW[19]; rapoarte primite de la reprezentanţele R.D.G. din Bucureşti, care nu au fost prelucrate în cadrul categoriei materialelor extrem de confidenţiale; materiale legale primite de la ADN[20] şi, într-un volum restrâns, extrase din revistele ţărilor frăţeşti şi din presa în limba germană din România.

/. Cursul urmat de Partidul Comunist Român fi politica sa internă şi economică.

încă de la începutul anilor '60 au apărut semne că în politica P.C.R. se dezvoltă o linie naţionalistă. Ea a fost formulată definitiv pentru prima oară la Plenara P.C.R. din aprilie 1964, care a avut drept punct de plecare consideraţiile economiştilor sovietici cu privire la o dezvoltare economică complexă a spaţiului Dunării inferioare, pentru a face ca denaturările oportuniste de dreapta şi naţionaliste ale învăţăturii marxist-leniniste cu privire la rolul naţiunii în socialism şi al colaborării internaţionale dintre ţările socialiste, să devină baza politicii româneşti. Această linie s-a accentuat după moartea tov. Gheorghe Gheorghiu-Dcj şi a fost confirmată atât la al IX-lea Congres al P.C.R., cât şi la Conferinţa Naţională a Partidului din 1967. Linia oportunistă de dreapta şi naţionalistă a P.C.R. porneşte de la o falsificare a politicii leniniste a naţionalităţilor şi, de fapt, accentuează prioritatea dezvoltării naţionale în dauna internaţionalismului proletar şi a colaborării internaţionale a ţărilor socialiste. Prin aceasta, conducerea de partid a susţinut teza că ţările socialiste pot să-şi aducă contribuţia lor principală la întărirea sistemului mondial socialist prin consolidarea şi întărirea propriului lor stat şi propriei lor economii. Teza preluării obligaţiilor internaţionale şi punerea pe planul doi a intereselor naţionale în folosul dezvoltării întregului sistem a fost respinsă (fapte concrete cu privire la cele de mai sus sunt indicate în cele ce urmează).

""""Principalul exponent al liniei naţionaliste în cadrul P.C.R. este secretarul general al partidului, tov. [Nicolae] Ceauşescu, care a înţeles să înăbuşe forţele internaţionaliste din conducerea partidului, dar fără a le suprima de tot. El se sprijină, în primul rând, pe preşedintele Consiliului de Miniştri, [Ion Gheorghe] Maurer[21], pe [Paul] Niculescu-Mizil[22], membru al Prezidiului Permanent şi pe ministrul de externe, [Corneliu] Mănescu[23].

De la Conferinţa Naţională a P.C.R. din decembrie 1967, in-', fluenţa forţelor internaţionaliste a continuat să se micşoreze. Pre^ şedinţele Consiliului de Stat al R.S.R., tov. Chivu Stoica[24], a fost„ eliberat din funcţie la această conferinţă şi înlocuit cu Ccauşescu;-; Stoica a fost numit secretar al CC, dar nu a mai avut nici o ii>4 fluenţă asupra problemelor de partid decisive, de care se ocupă} Niculcscu-Mizil (evenimentele, în special cele din ultimele luni,[1] au arătat că Niculcscu-Mizil răspunde de contactele intemaţio-i nale ale P.C.R). Dintre forţele care gândesc realist pot fi menţionaţi preşedintele actual al [Uniunii Generale a] Sindicatelor [din România], [Gheorghe] Apostol[25], [Emil] Bodnăraş[26], membru al; Prezidiului permanent, precum şi reprezentantul de până acum al României la C.A.E.R., [Alexandru] Bârlădeanu[27] (la Plenara P.C.R.^ din decembrie 1968, Bârlădeanu a fost eliberat din funcţie din moţ. tive de sănătate). Fostul ministru de Interne, [Alexandru] Drăghici,; care poate de asemenea să fie inclus în acest grup, a fost exclus" din partid deoarece s-a compromis ca urmare a condamnărilor ero-, nate ale membrilor forţelor de opoziţie din anii '50.

Trebuie să se aprecieze că grupul din anturajul lui Ceauşescu dispune în prezent de majoritate absolută în Prezidiul Comitetului Executiv al P.C.R., precum şi în Comitetul Executiv. Deocamdată nu a apărut nici o grupare care să se opună lui Ceauşescu. Grupul din anturajul lui Ceauşescu, care de preferinţă se sprijină pe cadre mai tinere, se străduieşte să obţină un control riguros asupra partidului şi al întregii vieţi sociale. S-au luat în acest scop o serie de măsuri de politică internă, care de fapt au avut drept rezultat exercitarea directă a funcţiilor administrative de către partid şi contopirea, într-o anumită proporţie, a organelor de partid cu puterea de stat. Din aceste măsuri face parte redistribuirea funcţiilor pe plan central şi local, întreprinsă în legătură cu noua împărţire

administrativă a teritoriului. La Conferinţa Naţională menţionată mai sus s-a stabilit principiul că de acelaşi domeniu de activitate pe linie de partid şi de stat trebuie să se ocupe numai un singur tovarăş. Această reglementare are drept scop o centralizare încă şi mai mare a puterii de stat.

Aceleaşi evenimente se pot observa şi pe plan central. Astfel, CC. şi-a dizolvat departamentele economice şi se ocupă acum numai de probleme de fond. în privinţa tuturor celorlalte probleme, el se bazează pe aparatul Consiliului de Miniştri. în felul acesta rolul Consiliului de Miniştri şi al preşedintelui acestui consiliu s-a mărit şi mai mult. Preşedinţii celor mai importante organizaţii de masă (Uniunea Cooperativelor Agricole de Producţie, Uniunea Generală a Sindicatelor şi organizaţia de tineret) au fost numiţi în guvern cu rang de miniştri. în funcţiile de preşedinţi ai sindicatelor de specialitate au fost numiţi membri ai organelor colective de conducere a ministerelor.

Scopul oficial al acestor măsuri a fost să se amplifice influenţa organizaţiilor sociale asupra activităţii guvernului; în practică există însă pericolul ca în acest fel să aibă loc o reglementare a activităţii acestor organizaţii. în strânsă legătură cu intensificarea influenţei grupărilor naţionaliste din conducerea de partid, s-a produs şi o consolidare sistematică a prestigiului personal al lui Ceauşescu. Numeroasele călătorii întreprinse de Ceauşescu în provincie şi comunicatele de presă aferente indică un cult al lui Ceauşescu în continuă creştere.

Asemenea tendinţe se manifestă şi în organele de securitate ale R.S.R., ale căror măsuri operative sunt dependente — în cazuri individuale — de aprobarea organelor de partid de resort. O acţiune intentată împotriva unor membri ai P.C.R. trebuie, în principiu, să aibă acordul organelor de partid[28]. în rest, activitatea organelor de securitate este orientată în general numai spre subversiunea „din străinătate", respectiv spre activitatea de spionaj, fără a se face vreo deosebire între ţările socialiste şi cele imperialiste[29].

Există o indicaţie internă de partid, potrivit căreia trebuie să se întocmească rapoarte pentru toate convorbirile cu străinii. în ciuda accentuării rolului conducător al partidului, munca ideo-

logică din subdiviziunile organizatorice ale partidului este neglijată. Aceasta se exprimă, de exemplu, prin faptul că — în conformitate cu o rezoluţie de partid — adunările membrilor organizaţiilor de bază nu trebuie să mai aibă loc lunar, ci numai trimestrial. Discutarea politicii partidului în organizaţiile de bază trece evident pe planul al doilea faţă de îndeplinirea organizatorico-administrativă a măsurilor decretate. întreaga activitate ideologică a P.C.R. serveşte promovării punctului de vedere naţionalist al acestuia. Practic, naţionalismul este declarat a fi o forţă motoare considerabilă a dezvoltării sociale. Activitatea partidului şi statului este explicată poporului ca fiind în interesul creării unei Românii puternice şi înfloritoare, care să se bucure de o valabilitate mondială crescândă. în această privinţă au fost, de exemplu, luate măsuri ca abrogarea întreruperii legale a sarcinii, pentru ca populaţia României să ajungă cât mai curând posibil la 30 milioane de locui-l tori. Drept urmare, munca ideologică teoretică din organizaţiile de partid se concentrează îndeosebi asupra studiului politicii P.C.R. în rândurile populaţiei se observă influenţe vestice din ce în ce mai importante. Această tendinţă merge atât de departe încât în România filmele vestice cu Tarzan apar pe ecran numai datorită faptului că actorul care joacă în rolul personajului principal era originar din Transilvania[30]. S-au făcut concesii importante în interesul valabilităţii mondiale a României şi al contactelor culturale cu străinătatea. Astfel, au fost încuviinţate coproducţii de filme care au tendinţe antimarxiste, călătorii ale scriitorilor şi apariţia lor în emisiuni de televiziune din vest şi altele de aceeaşi natură, în felul acesta s-au creat o serie de puncte de plecare pentru pătrunderea ideologiei imperialiste.

în cuvântarea ţinută în faţa oamenilor de ştiinţă din Iaşi la 7.10.1968, Ceauşescu a susţinut — în legătură cu aceasta — punctul de vedere potrivit căruia „victoria relaţiilor de producţie socialiste în România exclude restaurarea capitalismului". în ultimul timp s-au făcut eforturi pentru a restabili rolul conducător al partidului în domeniul culturii şi în activitatea de micşorare a influenţelor ideologice vestice. întâlnirea conducerii de partid cu creatorii de cultură din 28.12.1968 indică această orientare. ■/

Necesitatea de a se lua asemenea măsuri a fost subliniată de demonstraţiile studenţeşti din Bucureşti la 24.12.1968, în timpul cărora circa 800 de studenţi au cântat melodii bisericeşti (colinde), au cerut „libertate ca la Tito" şi au răspândit manifeste antisovietice[31]. Romanul antisovietic „Dr. Jivago" este foarte apreciat de studenţime, care cere şi proiectarea filmului cu acelaşi nume.

Concomitent cu centralizarea riguroasă a puterii de stat au fost luate unele măsuri care trebuie să servească Ia încurajarea iniţiativelor venite de jos. Din aceste măsuri fac parte: perfecţionarea activităţii consiliilor populare prin extinderea competenţelor lor; atragerea de cetăţeni în comisiile permanente şi elaborarea unei noi legi electorale; introducerea principiului dezbaterii publice a documentelor de bază; intensificarea activităţii organizaţiilor de masă, îndeosebi a sindicatelor; antrenarea mai intensă a opiniei publice în scopul preîntâmpinării evenimentelor antisocialiste şi al consolidării moralei socialiste; încurajarea dezvoltării criticii pornite de jos; extinderea dreptului de a face reclamaţii.

Este evident că, după părerea conducerii de partid din România, dezvoltarea în continuare a societăţii depinde de atragerea într-o măsură mai mare a maselor în conducerea ei. Această tendinţă este însă contradictorie, întrucât derivă dintr-o centralizare mai riguroasă a puterii care nu poate fi compensată prin măsurile menţionate mai sus. S-au luat o seric de măsuri şi în funcţie de aspecte de politică externă. Astfel, s-au făcut concesii ca introducerea responsabilităţii statului pentru încălcări neîntemeiate ale dreptul privat şi alte concepţii despre liberalizare, aşa cum au fost ele transmise din vest.

Există de asemenea păreri că întreaga politică de după război a României trebuie reevaluată. încă în vara anului 1968 a fost anunţată o nouă apreciere a rolului lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, care ar trebui să supună unei examinări diferite dezvoltarea de după ultimul război a României şi a legăturilor ei cu alte ţări socialiste.

O serie de măsuri de politică internă anunţate cu tam-tam serveşte neîndoielnic la creşterea popularităţii conducerii României, fără să aibă efecte în profunzime. Este vorba de măsuri ca: legea privind controlul moştenirii bunurilor dobândite ilegal; desfiinţarea

pensiilor onorifice pentru purtătorii de titluri de stat; interzicerea de a avea simultan două locuri de muncă ş.a.

După cum arată cuprinsul codului penal nou elaborat în prezent în România, delictele privind proprietatea şi avorturile criminale joacă evident un mare rol. O problemă de politică internă deosebită este şi faptul că România nu este un stat naţional, ci că există în ea regiuni în care locuiesc minorităţi naţionale puternice, în special de maghiari, germani şi sârbi. Ultimele călătorii ale lui Ceauşescu tocmai în aceste regiuni şi accentuarea neobişnuită a devotamentului datorat de minorităţi partidului şi conducerii de stat arată clar că există probleme în această privinţă.

România dispune de un potenţial economic relativ mare în domeniul zăcămintelor de materii prime, al agriculturii şi al forţelor de muncă. Nivelul de trai relativ scăzut în comparaţie cu cel din alte ţări socialiste şi baza de pornire redusă a dezvoltării economice au permis până acum un ritm de dezvoltare relativ înalt al industrializării ţării. Sporul mediu anual în perioada 1950-l966 a fost de 13,2% pentru întreaga industrie. Cota-parte a producţiei industriale în cadrul producţiei totale a crescut de la 30,8% în anul 1938 la circa 50% în anul 1966. în anii 1967 şi 1968 creşterea reală a producţiei industriale a depăşit de asemenea cifrele de plan.

Recolta anuală de cereale este de 13 până la 14 milioane de tone. România este capabilă să se autoaprovizioneze cu produse agricole şi, în afară de aceasta, exportă cantităţi însemnate de cereale şi de alte produse agricole în alte ţâri. Centrul de greutate absolut al dezvoltării economice a României este constituit de construcţia de maşini şi industria chimică, în cazul cărora rata de creştere din ultimii ani a fost de peste 20%, respectiv peste 15%.

Ce-i drept, în datele comunicate de România nu sunt cuprinse nici un fel de date cu privire la costuri şi aproape deloc date cu privire la calitatea tehnico-ştiinţifică a produselor. Acest fapt este important în special datorită faptului că şi în politica economică se reflectă concepţia naţionalistă a P.C.R. Orientarea RC.R. este ca în propria ţară să se fabrice un sortiment de produse cât mai larg posibil. Astfel, numai în construcţia de maşini au fost introduse în producţie, în 1967, 500 de tipuri noi de maşini şi

echipamente, printre care maşini-unelte, turbogeneratoare de 50 MW, locomotive electrice şi Diesel, camioane ş. a. Se spune că această tendinţă se intensifică vizibil încă şi mai mult. în cuvântarea menţionată mai sus, ţinută în faţa oamenilor de ştiinţă din Iaşi, Ceauşescu a cerut o intensificare a cercetării ştiinţifice în scopul de a nu se mai importa tehnică modernă.

La fel ca în celelalte ţări socialiste, s-au luat şi în România măsuri de perfecţionare a conducerii economiei naţionale, care se referă atât la industrie, cât şi Ia agricultură şi comerţul exterior, în elaborarea sistemului s-a recurs la experienţa dobândită de alte ţări, în special R.D.G. Dintre aceste măsuri fac parte, printre altele: extinderea drepturilor întreprinderilor; crearea de uniuni industriale corespunzătoare uniunilor de întreprinderi de stat din R.D.G.; îmbunătăţirea utilizării pârghiilor economice; reforma sistemului de preţuri.

Există însă unele deosebiri importante faţă de sistemul din R.D.G., care — printre altele — constau în următoarele: s-a renunţat la conducerea individuală a întreprinderilor în favoarea principiului colegial; conducerea întreprinderii ia decizii cu majoritate de voturi; cea mai mare parte din activitatea de comerţ exterior este desfăşurată de centralele industriale nou create; activitatea Ministerului Comerţului Exterior se limitează la emiterea de aprobări pentru tranzacţii[32]. Nu s-a elaborat încă un sistem de parametri economici; ca urmare, întreprinderilor li se mai transmite încă un mare număr de parametri sub formă administrativă. Aceste măsuri ar trebui să servească la depăşirea — într-un termen istoric scurt — a înapoierii economice a ţării. Ele servesc concepţiei naţionaliste întrucât ele sunt înţelese de RC.R. ca un mijloc de întărire a suveranităţii naţionale şi de mărire a aprecierii mondiale a României. Concepţia naţionalistă este exprimată deosebit de clar în dezvoltarea comerţului exterior. începând din 1960, în acest domeniu s-a observat o reorientare clară a direcţiei geografice şi politice a comerţului exterior. Din 1960, cota-parte a ţărilor socialiste în comerţul exterior al României a scăzut de la 73,0% la 52.9% în anul 1967. Dimpotrivă, cota-parte a ţărilor capitaliste înalt dezvoltate a crescut de la 22,3% la 39,6% (restul revine ţărilor în curs de dezvoltare). M*4yuC *iu u> thi**

[1] în acelaşi timp, trebuie să se constate însă că industria română nu este în situaţia de a îndeplini cerinţele de calitate nici măcar ale ţărilor socialiste, îndeosebi ale R.D.G., la exporturile de produse ale industriei de prelucrare a metalelor. în ultimii ani, s-a constatat o reţinere clară a întreprinderilor de comerţ exterior din R.D.G. de a achiziţiona bunuri industriale din România. Astfel, atât în anul 1967, cât şi în anul 1968 planul de importuri din România al R.D.G. nu a corespuns valorilor stabilite contractual. La începutul anului 1968, diferenţa — în valori de plan — între exporturi şi importuri s-a cifrat la 100 de milioane de mărci-valută.

2. Poziţia P.C.R. în mişcarea comunistă mondială şi internaţională, în Tratatul de la Varşovia şi în C.A.E.R.

RC.R. accentuează în cuvinte importanţa mişcării comuniste mondiale şi îşi recunoaşte apartenenţa la sistemul socialist mondial. De fapt, se cerc însă o unitate fără principii, al cărui criteriu esenţial este considerat de conducerea României a fi faptul că nimeni nu are dreptul să critice alte partide. Acest aspect a reieşit deosebit de clar cu ocazia conferinţei consultative de pregătire a întâlnirii mondiale a comuniştilor, în timpul căreia delegaţia română a folosit observaţiile critice adresate ei de către conducerea partidului comunist din Siria cu privire la politica României în Orientul Apropiat ca pretext pentru a părăsi conferinţa.

Cursul deosebit al politicii RC.R. faţă de cel al mişcării mondiale comuniste a avut drept rezultat faptul că RC.R. s-a izolat într-o măsură din ce în ce mai mare de partidele consecvent marxist-leniniste. Denaturările teoriei leniniste despre naţiune, care au fost prezentate ca o dezvoltare în continuare a învăţăturii marxist-leniniste despre naţiune, au dus în realitate la refuzul conducerii de partid române de a respecta deciziile colective ale mişcării comuniste mondiale şi internaţionale sau măcar de a participa la consfătuirea acesteia.

După cum reiese din declaraţiile unor personalităţi din conducerea RC.R. (printre altele, cuvântarea lui Ceauşescu în faţa Marii Adunări Naţionale din 29.11.1968), partidul consideră drept unic principiu al socialismului proprietatea poporului asupra mijloacelor de producţie şi exercitarea puterii politice prin intermediul

clasei muncitoare. Partidul trage de aici concluzia că, pornind de la această teză, nimeni nu are dreptul să-i împartă pe comunişti în buni şi răi. De aceea, în concepţia românilor, declaraţiile critice la adresa unui partid frăţesc sunt nelalocul lor şi periclitează unitatea mişcării muncitoreşti internaţionale.

După cum a reieşit în special după evenimentele din R.S.C., nu este vorba de o poziţie principială a P.C.R., ci de o politică îndreptată împotriva rolului P.C.U.S. de cea mai oţelită şi experimentată parte a mişcării comuniste mondiale şi internaţionale. Acest lucru mai este dovedit şi de faptul că, după 21.08.1968, România a luat iniţiativa de a convoca la Praga o conferinţă a partidelor comuniste din Europa în scopul de a putea utiliza evenimentele care au avut loc în R.S.C. pe dc-o parte pentru condamnarea Uniunii Sovietice şi a celorlalte [ţări care au luat parte la invadarea R.S.C], iar pe de altă parte — pentru antrenarea ţărilor participante la această conferinţă în efectuarea unor acţiuni de ajutorare a R.S.C.

Pe această linie de conduită se situează, evident, şi numeroasele contacte bilaterale ale P.C.R. întreţinute nu numai cu alte partide comuniste şi organizaţii antiimperialistc, dar şi cu partidele social-democrate din occident, care este clar că vor fi folosite în vederea consolidării poziţiei proprii a P.C.R. faţă de Uniunea Sovietică. P.C.R. nu participă la demascarea manifestărilor antimarxiste dintr-o serie de partide comuniste. El întreţine contacte strânse cu Partidul Comunist din China, Partidul de Stânga-Comuniştii din Suedia, Liga Comuniştilor din Iugoslavia, Partidul Mikunis din Israel şi cu alte partide în sânul cărora există deviaţii de la principiile marxism-leninismului.

Faptul că [P.C.R.] întreţine contacte cu aceste partide nu înseamnă însă că există o deplină concordanţă de păreri cu acestea în privinţa tuturor problemelor. Diferenţele de opinii cu alte partide sunt însă în mare măsură trecute cu vederea. Acest aspect reiese clar din relaţiile cu R.P. Chineză, cu care se întreţin bune contacte, atât pe linie de stat, cât şi pe linie de partid. P.C.R. se străduieşte, pe cât este posibil, să dobândească o poziţie de neutralitate între Uniunea Sovietică şi R.P. Chineză. Acest lucru este dovedit de numeroasele vizite la nivel înalt, ca de exemplu vizita lui Maurer în China în 1967, precum şi de „escala tehnică" făcută

de delegaţia militară chineză — în octombrie 1968 — în drumul ei spre Albania. Sărbătorirea, la 1.10.1968, a celei de a 19-a aniversări a R.P. Chineze a fost utilizată de partea română pentru a sublinia în mod demonstrativ bunele relaţii la nivel de stat şi de partid [dintre cele două ţări].

Vizita lui Maurer menţionată mai sus a servit îndeosebi la efectuarea unui amplu schimb de păreri cu conducerea la vârf chineză, în primul rând cu Ciu-en Lai, în timpul căreia partea română a luat uşor ieşirile duşmănoase ale Chinei împotriva Uniunii Sovietice şi a altor ţări socialiste. După toate probabilităţile, Maurer a informat China despre discuţiile anterioare cu [Lyndon] Johnson şi [Charles] de Gaulle.

O poziţie similară a fost manifestată şi faţă de Iugoslavia. Politica revizionistă a Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia este considerată o chestiune internă, pe când politica externă a Iugoslaviei este văzută ca un punct de convergenţă pentru politica naţionalistă proprie. Ca urmare, există o colaborare politică strânsă cu Iugoslavia, care numai în ultimele şase luni s-a confirmat prin două întâlniri între Tito şi Ceauşescu.

Această colaborare se bazează în primul rând pe interesele comune ale ambelor ţări în apărarea concepţiei lor naţionaliste de politică externă faţă de celelalte ţări socialiste. Din acest motiv, comunicatul privind convorbirile de la Timişoara scoate în evidenţă în mod special teza potrivit căreia „suveranitatea naţională, egalitatea şi neamestecul [în treburile interne]" constituie baza pentru relaţiile internaţionale şi relaţiile dintre partidele comuniste, fără a se menţiona în această ordine de idei şi internaţionalismul proletar. S-a ajuns la o concordanţă de opinii practic deplină şi în privinţa aprecierii situaţiei din mişcarea comunistă mondială. S-a adoptat o poziţie deosebită şi faţă de social-democraţia internaţională, care — în principiu — poate fi considerată ca făcând parte din forţele progresiste. Acest lucru este demonstrat de numeroasele contacte cu partidele social-democrate din ţările occidentale, în special cu Partidul Socialist Italian şi cu social-democraţia vest-germană. Reluarea relaţiilor diplomatice cu Germania Occidentală în anul 1967 (v. mai jos) a fost şi ea motivată de faptul că, prin formarea unei mari coaliţii, Partidul Social-Democrat

din Germania Occidentală (S.P.D.) a ajuns în sfera de responsabilitate a guvernului şi el trebuie să fie sprijinit în aşa fel, încât , să fie şi ajutat să aibă succes. Iluzia că S.P.D. poate fi considerat că face parte din forţele progresiste a jucat un rol şi în timpul vizitei lui [Willy] Brandt[33] în România. Pe atunci în presă se sublinia în mod deosebit calitatea lui Brandt de fost „luptător în rezistenţă." în calitatea sa de preşedinte al S.P.D., Brandt a fost primit de Ceauşeseu. Este evident că diferenţele tactice de opinii dintre S.P.D. şi Uniunea Creştin-Democrată (C.D.U.) din Germania Occidentală au fost mult exagerate; de aici s-a dezvoltat teza că trebuie să se efectueze diferenţieri de apreciere mai mari pentru a promova „forţele democratice şi progresiste" din Germania Occidentală.

Poziţia faţă de social-democraţie se situează pe linia politicii P.C.R., care se străduieşte să făurească relaţii internaţionale şi în afara mişcării comuniste şi, în locul conferinţei mondiale a partidelor comuniste şi muncitoreşti, ar dori să vadă o conferinţă a forţelor antiimperialiste.

Ceauşeseu a caracterizat poziţia P.C.R. faţă de mişcarea muncitorească internaţională după cum urmează: „în condiţiile în care mişcarea comunistă internaţională a devenit o forţă puternică a prezentului, în care numeroase partide comuniste joacă un rol activ în viaţa politică, internaţionalismul proletar şi solidaritatea internaţională trebuie să se sprijine pe principiile victorioase ale marxism-leninismului, ale independenţei partidului lor şi pe dreptul lor de a-şi elabora independent linia politică, de a organiza şi conduce lupta pentru transformarea revoluţionară a societăţii. Numai pe această bază se poate asigura lichidarea diferenţelor de opinii din mişcarea muncitorească comunistă, consolidarea unităţii şi coeziunii lor şi unirea tuturor forţelor revoluţionare şi antiimperialiste". (Cuvântare ţinută la Reşiţa la 20.09.1968.)

Această declaraţie arată clar că forul de conducere al P.C.R. pune interesele naţionale înaintea internaţionalismului proletar. Această politică este impregnată de un antisovietism camuflat care prezintă faptele istorice din relaţiile dintre Rusia ţaristă şi România fără o apreciere a poziţiilor de clasă, considerându-le analoage cu relaţiile din prezent. Aceasta a început cu publicarea fără

comentariu a lucrării „K. Marx, însemnări despre români" în anul 196434 $Q_{e\backslash\ ma}$j recent exemplu în acest sens este apariţia, în [revista] „Anale" nr. 4/68, a articolului „Martori finlandezi ai războiului din 1877/78".

Cu puţin timp în urmă au existat de asemenea luări de poziţie care au permis să se tragă concluzia (şi în acest fel au fost ele interpretate în Occident) că România are pretenţii teritoriale faţă de Uniunea Sovietică. Este vorba în acest caz de Basarabia, care în anul 1940 s-a unit [sic!] din nou cu Uniunea Sovietică, după ce ea a fost anexată de România după Revoluţia din Octombrie [sic!].

P.C.R. s-a condus după acest punct de vedere şi în poziţia sa faţă de evenimentele din R.S.C. Sprijinirea grupului Dubcek în comportarea Partidului Comunist Cehoslovac faţă de Uniunea Sovietică şi a celorlalte ţări socialiste în problema măsurilor de ajutorare militară nu trebuie înţeleasă ca fiind simpatie din partea română faţă de dezvoltarea politicii interne a R.S.C, ci mai curând ca sprijin pentru tendinţele naţionaliste din politica R.S.C. Este caracteristică în acest sens o declaraţie a ambasadorului român în Polonia făcută în prezenţa unor diplomaţi vest-germani la Varşovia în aprilie 1968, în care acesta a afirmat că R.S.C. se află pe drumul cel bun dacă reuşeşte să împiedice o subminare a socialismului. în R.S.C. se vede clar posibilitatea apariţiei unei politici condiţionate de interesele naţionale. Acest lucru este exprimat şi în declaraţiile lui Ceauşeseu făcute în timpul vizitei sale în R.S.C. şi în conţinutul tratatului de prietenie dintre România şi R.S.C, care a fost folosit cu succes de către delegaţia română pentru a întări tendinţele naţionaliste din R.S.C.

Astfel, în tratatul amintit există o serie întreagă de locuri în care se accentuează suveranitatea ambelor ţări şi neamestecul în treburile interne. în acelaşi timp, există numai consideraţii vagi cu privire la colaborarea internaţională a tuturor ţărilor socialiste. Din acest motiv, conducerea de partid română şi-a pus mari speranţe pe evenimentele din R.S.C. întrucât ea se aştepta ca acestea să iradieze şi spre celelalte ţări socialiste. Speranţe speciale s-au pus în acest caz şi pe Ungaria şi, după cum s-a spus în cuvântarea

i citată deja mai sus, pe Polonia, unde de asemenea există forţe care l au lucrat la elaborarea unei politici naţionale mai independentă.

Evenimentele din R.S.C. au fost luate de conducerea de par- > tid română ca motiv de a miza exagerat pe sentimentele naţiona- liste din România[35]. S-a înfiinţat imediat o aşa-numită miliţie a ; muncitorilor, ţăranilor şi intelectualilor, concepută evident ca o trupă de luptă împotriva unor eventuale măsuri ale ţărilor socia- liste[36]. Dr. Ghenea[37], ambasadorul român în R.D.G., a indicat ca : sarcină a forţelor armate disponibile apărarea ţării împotriva „ori- cui" ar ameninţa independenţa României. Concomitent s-a dema- rat o campanie internaţională, în cursul căreia a avut loc o întâlnire ! la vârf cu Tito la graniţa româno-iugoslavă. România a profitat de ocazie şi a adus aceste controverse în faţa O.N.U. şi a trimis statelor membre ale O.N.U. un memorandum cu privire la poli- !■ tica externă română, care — în principiu — conţine aceleaşi ar- gumente pe care le-au folosit şi ţările imperialiste.

In aceste împrejurări nu trebuie să ne mire poziţia distructivă a conducerii de partid române cu privire la colaborarea în cadrul Tratatului de la Varşovia şi al C.A.E.R. Caracteristic pentru acest aspect este faptul că România cheltuieşte pentru apărarea ţării nu- mai circa 6% din bugetul de stat.

Potrivit unor indicaţii interne de care dispunem, un funcţio- nar de la ambasada română din Germania Occidentală s-ar fi ex- primat în treacăt la începutul lui martie 1968, în prezenţa unor reprezentanţi din conducerea S.P.D., că România nu este dispusă să-şi sporească potenţialul de înarmare prin achiziţii de arme din Uniunea Sovietică, scopul fiind de a nu face ca România să de- vină dependentă de Uniunea Sovietică în această privinţă. Mări- rea potenţialului de înarmare este în contradicţie cu destinderea. Acest diplomat a calificat „drept isterice" cerinţele, în special ale R.D.G., privind îmbunătăţirea stării de pregătire pentru apărare a Tratatului de la Varşovia, ţinând seama de poziţia politică a gu- vernului de la Bonn (România este în prezent pe cale de a-şi re- aliza o producţie proprie de piese de artilerie).

România refuză să participe la măsurile militare comune ale pactului de la Varşovia şi cere o restructurare a Comandamentu- lui Forţelor Armate Unificate, care înseamnă de fapt o dezintegrare

a forţelor armate şi creează, în mod obiectiv, o slăbire a forţei lor de lovire. Poziţia specială a României în privinţa Tratatului de la Varşovia este de asemenea exprimată în numeroase luări de pozi- ţie în politica externă, în care Tratatul de la Varşovia este practic identificat cu blocul agresiv N.A.T.O. Poziţia României este de fapt identică cu poziţia Iugoslaviei în privinţa acestei probleme.

Poziţia faţă de C.A.E.R. este similară. în ciuda numeroaselor luări de poziţie cu privire la colaborarea în cadrul C.A.E.R., şi în acest caz ceea ce este considerat interes naţional are prioritate faţă de colaborarea internaţională. în convorbirea lui menţionată mai sus cu diplomaţii occidentali din Polonia, ambasadorul român a spus că o colaborare în cadrul C.A.E.R. este destinată exclusiv apărării intereselor proprii. Guvernul român nu vede nici un mo- tiv să renunţe la avantaje economice în folosul solidarităţii. Ro- mânia poate să devină repede competitivă numai dacă ea va opera pe pieţe care livrează bunuri mai moderne decât sunt în stare să livreze ţările membre ale C.A.E.R.

în politica ei faţă de C.A.E.R., România porneşte de la teza fundamentală că suveranitatea statului asupra economiei este in- divizibilă şi că, drept urmare, părţi ale economiei nu pot sta în afara dreptului naţional de a dispune de economie în ansamblu. Ca urmare, România se limitează la colaborarea bilaterală şi mul- tilaterală în cadrul C.A.E.R. pe baza statutului actual. Organul de presă central al P.C.R., „Scânteia", a limitat colaborarea în cadrul C.A.E.R. la următoarele probleme: participarea la comisii guver- namentale mixte; colaborare tehnico-ştiinţifică şi coordonare a cercetării; coordonarea planurilor; specializare şi cooperare în cercetare.

Toate formele organizatorice suprastatale şi, de asemenea, în- treprinderile comune sunt calificate drept „abateri de la atributele esenţiale, indivizibile, ale suveranităţii", care diminuează rolul conducător al partidului comunist în societate (citate din ziarele „România liberă" şi „Munca" din 25.01.69).

România consideră că din categoria „lezărilor" suveranităţii naţionale face parte şi obligaţia de a respecta decizia C.A.E.R. cu privire la problemele de interes comun, pentru care — din cauza

stadiilor de dezvoltare diferite ale ţărilor membre C.A.E.R. — nu a sosit încă timpul să fie aplicate.

România refuză, în principiu, să participe la întreprinderile comune ale C.A.E.R. De exemplu, ea nu este membră a „Intermetall", a convenţiei privind lagărele de rulmenţi cu role şi a altor uniuni internaţionale. Se foloseşte modelul decizional al C.A.E.R. pentru a lua poziţie nu numai împotriva hotărârilor comune, ci şi pentru a căuta să împiedice realizarea deciziilor comune de către C.A.E.R. întrucât se situează pe punctul de vedere că toate deciziile luate cu tot votul negativ al României sunt ilegale. Pentru moment România caută să se elibereze de aprovizionarea ţării cu materii prime din Uniunea Sovietică, procurându-şi ţiţei din Iran şi minereu de fier din Brazilia. Ea a trebuit însă să treacă printr-o experienţă care a făcut-o să ajungă la concluzia că această situaţie este neeconomică şi şi-a propus să fie inclusă din nou în sistemul de livrare al Uniunii Sovietice.

Sub presiunea poziţiei consecvente a celorlalte ţări socialiste de a se opune poziţiei României în problema măsurilor ajutătoare pentru R.S.C., România şi-a schimbat tactica. Fără a se renunţa la poziţiile de principiu, în cuvântările conducătorilor români este pusă pe prim plan necesitatea colaborării ţărilor socialiste. în acest caz, orientarea se referă în special la colaborarea economică a ţărilor socialiste. Acest aspect a fost observat, de exemplu, la a 36-a sesiune a Comitetului Executiv al C.A.E.R., care a avut loc la Moscova în septembrie, în cursul căreia România a refuzat vehement ca părerile ei deosebite să fie menţionate în protocol, deşi — ca şi mai înainte — există eforturi de a se elimina obligaţiile existente, respectiv de a nu se introduce obligaţii noi.

Membri ai conducerii Ministerului de Externe Român au subliniat faţă de un deputat al S.RD. din Germania Occidentală, Kahn-Ackermann[38], care a fost de curând în România, că în cazul acestei poziţii este vorba de o variantă tactică şi se solicită înţelegere pentru situaţia în care România nu va putea să realizeze o colaborare mai strânsă cu celelalte ţări socialiste. România nu-şi poate permite să ajungă într-o situaţie similară cu cea din R.S.C. Din acest motiv, în viitorul apropiat, România se va vedea obligată chiar să „spună vorbe de ocară" despre Germania Occidentală.

Secretarul de stat parlamentar din Ministerul Afacerilor Externe, Jahn[39], a promis că se va manifesta înţelegere faţă de România în această privinţă deoarece trebuie să se înveţe ceva din greşelile făcute în cazul R.S.C.

Adoptarea măsurilor ajutătoare va fi acum efectuată indirect, aşa cum s-a spus în cuvântarea lui Ceauşescu de la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naţionale din 29.11.1968, ţinută cu ocazia celei de a 50-a aniversări a alipirii Transilvaniei la România. în aceeaşi cuvântare, Republica Socialistă România s-a distanţat de principiile societăţii socialiste referitoare la apărarea propriilor lor interese vitale, enunţate de tov. [Andrei Andreevici] Gromîko[40] la O.N.U. Acest aspect s-a observat mai ales la ultima sesiune a Organizaţiei Naţiunilor Unite, în cursul căreia expozeul reprezentantului român atât în faţa plenului, cât şi în comitetele de autodeterminare pentru suveranitate naţională, interzicerea recurgerii la forţă şi a ameninţării cu forţa şi pentru retragerea trupelor străine de pe teritorii străine fără accentuarea concomitentă a intereselor vitale ale societăţii socialiste de către reprezentanţii occidentali, a fost apreciat ca un atac împotriva măsurilor ajutătoare ale celor cinci state socialiste.

S-au făcut în acelaşi timp şi gesturi demonstrative în relaţiile cu ţările socialiste individuale. Din acestea face parte, de exemplu, organizarea vizitei preşedintelui adjunct al Consiliului de Miniştri [al R.D.G.], tov. Fichtner[41], în România şi a primirii acestuia de către Ceauşescu. Există însă indicii ale faptului că partea română procedează diferenţiat în acest caz şi pune pe ultimul loc dezvoltarea relaţiilor cu R.D.G. Aceasta se reflectă îndeosebi în corespondenţele de presă.

Relaţiile din domeniul comerţului exterior au fost, în general, apreciate pozitiv, dar R.D.G.-ului i s-a imputat că nu lasă pe celelalte ţări socialiste să profite de relaţiile ei comerciale cu Germania Occidentală. Acestea ar trebui să fie utilizate pentru importul de tehnică nouă pentru toate ţările socialiste, aşa cum a cerut ministrul adjunct al comerţului exterior din România, Bejan[42], în octombrie 1968. în legătură cu aceasta, Bejan şi-a exprimat punctul de vedere că întărirea economică a fiecărei ţări socialiste în parte şi cu ajutorul importurilor din ţările străine capitaliste este cea

mai importantă metodă de întărire a lagărului socialist. Partea română caută acum să semneze cât mai repede posibil tratatele de prietenie cu Uniunea Sovietică şi Ungaria deja parafate.

3. Politica externă a României şi relaţiile ei cu ţările imperialiste.

In politica externă a României se manifestă în modul cel mai / evident devierea ei naţionalistă şi oportunistă de dreapta. In probleme de politică externă, România se solidarizează cu ţările socialis- \ te numai în cazurile în care această poziţie corespunde concepţiei ' t ei despre suveranitatea naţională.

Pornind de Ia teoria că statele mici şi mijlocii ar trebui să joace un rol independent în relaţiile internaţionale pentru crearea unei atmosfere de colaborare i s-a refuzat de fapt Uniunii Sovietice roIul ci în politica activă de pace a ţărilor socialiste. Caracterul de clasă al politicii externe socialiste se estompează complet atunci când se fac declaraţii ca acelea ale ministrului de externe adjunct, tov. Maliţa[4]-l, care la a 22-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. a susţinut că ţările mici şi mijlocii din Europa trebuie să-şi dezvolte contactele şi colaborarea în vederea depăşirii războiului rece indiferent de apartenenţa lor militară, politică şi filozofică. Expunerea făcută de România cu ocazia celei de a 23-a sesiuni a Adunării Generale a Naţiunilor Unite a conţinut şi ea asemenea raţionamente. Atât din cuvântarea lui tov. Maliţa, cât şi din alte luări de poziţie oficiale, reiese clar că — prin accentuarea „indivizibilităţii legalităţii internaţionale" — R.S.R. condamnă indirect acţiunile ajutătoare întreprinse pentru R.S.C. şi facilitează O.N.U. dreptul de amestec în relaţiile dintre ţările socialiste. Nu au fost făcute atacuri directe la adresa Uniunii Sovietice. România a luat poziţie împotriva încercărilor de a intensifica tensiunile internaţionale şi, de asemenea, a luat parte regulat la consultările dintre ţările socialiste. în cazul luării de hotărâri, ea a fost preponderent de acord cu ţările în curs de dezvoltare. Este evident că România se orientează în acest caz în sensul de a fi recunoscută — de către ţările în curs de dezvoltare — ca fiind una dintre ele. Acest aspect rezultă şi din consultările privind participarea Germaniei Occidentale la comitetul de pregătire a celui de al doilea deceniu de dezvoltare, în cursul cărora România a fost singura

ţară socialistă care nu s-a solidarizat pe deplin cu cerinţa că Ger- ■ mania Occidentală nu poate fi membră a comitetului dacă, simultan, nu este şi R.D.G. membră.

Pe această bază, România practică o politică a neutralităţii care ignoră caracterul de clasă al politicii externe. Luările de cuvânt ', ale României în comitetele internaţionale arată tendinţa clară de : delimitare a ci de celelalte ţări socialiste şi dorinţa ca ea să fie considerată de statele nelegatc prin nealiniere ca fiind unul dintre ele. Prin aceasta politica externă a României se abate de la politica externă a celorlalte ţări participante la Tratatul de la Varşovia atât în ceea ce priveşte aprecierile, cât şi concluziile practice. Aceasta se referă, de fapt, la toate problemele internaţionale im-portante:

Agresiunea americană împotriva Vietnamului este condamnată, dar ca nu este considerată o parte componentă a strategici imperialiste globale. Referitor la problema Orientului Apropiat, R.S.R.»' adoptă un punct de vedere neutru. Ea nu a rupt relaţiile diplomatice cu Israelul, ci dimpotrivă, le dezvoltă. Practic, se cer trata- s tive directe între Israel şi ţările arabe.

în problema tratatului de interzicere a armelor atomice, au fost exprimate o serie întreagă de rezerve, care favorizează obiectiv politica de obstrucţie a Germaniei Occidentale. Printre altele, România a propus o serie de modificări, a căror adoptare ar fi afectat foarte mult eficacitatea tratatului de interzicere a armelor atomice. Dintre acestea fac parte: stabilirea unor termene ferme pentru dezarmarea atomică; interzicerea utilizării armelor nucleare împotriva tuturor statelor care nu posedă armament nuclear, fără ca statele în care sunt depozitate arme nucleare să fie exceptate.

Au fost exprimate rezerve şi împotriva mecanismului de control al tratatului, care — în concepţia română — este prea extins. în cursul pregătirii tratatului s-a ajuns şi la contacte directe între Germania Occidentală şi România la sediul O.N.U. din New York, în cursul cărora — în martie 1967 — partea română a fost de acord cu poziţia reprezentanţilor vest-germani cu privire la tratatul de neproliferare şi chiar a declarat, la vremea respectivă, că R.S.R. nu va semna tratatul. între timp, R.S.R. a semnat totuşi tratatul. Dar şi după semnarea tratatului România a adoptat o atitudine

diferită faţă de celelalte state socialiste, în special la conferinţa statelor care nu posedă arme nucleare, care a avut loc la Geneva în septembrie 1968. Delegaţia română a dat indicii că sprijină ideea unei instituţionalizări a conferinţei, prin care Germania Occidentală va putea fi reprezentată pentru prima oară la o conferinţă de dezarmare internaţională permanentă.

în lupta pentru asigurarea securităţii europene, România ignoră deciziile luate la Bucureşti şi urmează o linie specială, care neagă pericolul constituit de imperialismul vest-german şi se bazează pe o falsă apreciere a situaţiei din Europa. Modalitatea principală de a realiza destinderea internaţională România nu o vede în lupta coordonată a ţărilor socialiste împotriva imperialismului, ci — după cum a stabilit luptătorul român pentru drepturile popoarelor, Bolintincanu, în ziarul „Munca" din 5.11.196... [document ilizibil — *n. a.]* referindu-se la politica partidului — potrivit căreia „relaţiile dintre ţări trebuie să fie construite pe o nouă bază..." Respectarea dreptului fiecărui popor de a-şi hotărî singur soarta proprie, a integrităţii teritoriale a fiecărui stat european, a egalităţii în drepturi, a neamestecului în treburile interne, a interzicerii forţei şi a utilizării forţei, cu un cuvânt: respectarea principiilor fundamentale ale dreptului internaţional, a relaţiilor dintre state, oferă baza pentru rezolvarea oricărei probleme dificile şi pentru normalizarea relaţiilor dintre state, pentru înfăptuirea unei colaborări intereuropene cuprinzătoare în serviciul păcii şi al progresului."

Cele mai importante divergenţe de păreri există, fără îndoială, în domeniul securităţii europene. Aşa cum a declarat partea română în repetate rânduri, situaţia din Europa se caracterizează prin tendinţe generale spre destindere internaţională şi o dezamorsare a războiului rece. în Europa există o tendinţă în folosul creării unor condiţii mai avantajoase pentru înfăptuirea securităţii, care — aşa cum a declarat Maliţa la a 22-a sesiune a Adunării Generale O.N.U. — să învingă forţele reacţionare şi revanşarde. în acest caz nu s-a făcut nici o diferenţiere între statele europene individuale şi, în special, nu s-a declarat nimic în legătură cu pericolul pe care îl prezintă imperialismul vest-german. în cazul cel mai bun, se vorbeşte numai de existenţa unor elemente şi curente

revanşarde în Republica Federală Germania, fără să se spună nici un cuvânt despre faptul că aceste elemente îi determină politica. Pornind de la această apreciere iluzorie a politicii vest-germane, în primăvara anului 1967 România a stabilit relaţii diplomatice cu Germania Occidentală şi a justificat această acţiune prin faptul că s-au creat condiţii de intensificare a colaborării dintre ambele ţări.

Faţă de ţările socialiste s-a argumentat că stabilirea relaţiilor diplomatice a fost o lovitură dată doctrinei Hallstein[44]. în repetatele luări de poziţie ale diplomaţilor români s-a afirmat că stabilirea relaţiilor diplomatice cu Germania Occidentală a arătat clar întregii lumi că există două state germane. în acest caz, poziţiile R.D.G. au fost sprijinite în conformitate cu hotărârile luate la Bucureşti şi Karlovy Vary. România a cerut celorlalte ţări socialiste să urmeze acest exemplu al ei. în aprecierile lui interne, guvernul de la Bonn a apreciat faptul că România nu pune nici un fel de condiţii pentru stabilirea relaţiilor diplomatice şi, mai ales, nu a cerut nici recunoaşterea graniţelor din Europa, recunoaşterea R.D.G. şi interzicerea armelor nucleare.

Cercuri conducătoare din Ministerul de Externe au fost de părere că pentru guvernul Germaniei Occidentale este neîndoielnic faptul că România nu a făcut stabilirea relaţiilor diplomatice dependentă de o declaraţie univocă a guvernului federal. Cu privire la Berlinul Occidental, România a acceptat, de asemenea, o soluţie care vine în mare măsură în întâmpinarea dorinţelor vest-germane, îndeosebi referitor la reprezentarea de facto a cetăţenilor vest-berlinezi de către Ambasada R.F.G. din România. Referitor la România, la începutul anului 1968 Brandt a apreciat fiecare nou succes al politicii răsăritene a Germaniei Occidentale în Europa Centrală şi de Sud-Est ca o dovadă a diminuării autorităţii Uniunii Sovietice.

în legătură cu aceasta, partea vest-germană apreciază că poziţia României a contribuit la evitarea — în ţările în curs de dezvoltare — a impresiei că doctrina Hallstein ar fi fost încălcată. După aceea, relaţiile dintre Germania Occidentală şi România s-au dezvoltat foarte rapid. Acest lucru este dovedit în deosebi de dezvoltarea foarte rapidă a comerţului dintre R.S.R. şi Germania

Occidentală, care — în ceea ce priveşte importurile româneşti —-< s-a triplat din 1962. [...]

în interesul dezvoltării relaţiilor dintre Germania Occidentală şi România au avut loc schimburi de păreri cu cercurile revanşarde vest-germane. Dezvăluirii trecutului fascist al unor funcţionari superiori din conducerea vcst-germană nu i s-a dat nici o importanţă în publicaţiile din România. Comunicatele vest-germane cu privire la pretinsele fraude ale Partidului Naţional Democrat[45] în alegerile comunale au fost acceptate fără critică.

Cu privire la politica externă a Republicii Federale Germania, în presa din România nu s-a comunicat nimic despre sprijinirea în continuare a pretenţiei nejustificate a Germaniei Occidentale de a fi considerată drept reprezentantă unică a întregii Germanii, precum şi sprijinirea regimurilor neocolonialiste şi fasciste de către Germania Occidentală.

în ultimii ani, între Germania Occidentală şi România a avut loc o activitate relativ intensă de călătorii la nivel înalt. Punctul culminant până acum a fost vizita lui Brandt la Bucureşti la începutul lunii august 1967, în cursul căreia Brandt a fost primit de Ceauşescu şi între cei doi au avut loc convorbiri de mai multe ori. Partea română i-a dat lui Brandt posibilitatea de a-şi expune tezele proprii cu privire la o abordare chipurile realistă a problemelor europene şi le-a acceptat aşa cum reiese din declaraţiile lui Ceauşescu făcute ambasadorului sovietic. Partea română i-a dat de asemenea lui Brandt posibilitatea de a demonstra, în timpul vizitei sale la Mamaia, pretenţia — nejustificată — a Germaniei Occidentale de a fi considerată drept reprezentantă unică a întregii Germanii.

La puţin timp după vizita de mai sus, România a fost vizitată de un grup de parlamentari vest-germani format din deputaţii Kopf[46] (C.D.U.), Franke[47] (S.P.D.) şi Achenbach[48] (F.D.P.[49]), împreună cu şeful serviciului juridic al Ministerului de Externe, Dr. Thierfelder, care a purtat convorbiri cu ministrul de externe adjunct Macovescu[50].

Ca fiind de primă importanţă, au fost anunţate vizitele preşedintelui Consiliului de Miniştri Maurer şi a unei delegaţii parlamentare române în Germania Occidentală, precum şi vizita ministrului

agriculturii, Hocherl[51]. După 21.08.1968, România s-a văzut evident obligată —- din considerente de tactică — să amâne efectuarea acestor vizite.

Structura relaţiilor cu Germania Occidentală subliniază concepţia părţii române că România nu are interese directe în ceea ce priveşte problema germană şi că R.D.G. trebuie să-şi trateze singură problemele cu Germania Occidentală.

Această poziţie reiese şi din abordarea de către România a problemei renunţării la forţă şi a securităţii europene. România nu a fost dispusă să dea asigurări R.D.G. că tratatul de renunţare la forţă va fi făcut dependent de o reglementare corespunzătoare între Germania Occidentală şi R.D.G.

în privinţa unor probleme esenţiale există însă, ca şi mai înainte, serioase deosebiri de păreri între R.S.R. şi Germania Occidentală. Este vorba în primul rând de următoarele probleme: există concepţii diferite cu privire la rolul N.A.T.O., al Tratatului de la Varşovia şi caracterul relaţiilor internaţionale. în timp ce R.S.R. insistă asupra unui multilateralism şi a dizolvării tuturor pactelor, Germania Occidentală este interesată în menţinerea N.A.T.O. şi a relaţiilor de tip bilateral.

Germania Occidentală pretinde un fel de patronat asupra minorităţii germane din România şi ar dori ca, sub semnul reunirii familiilor, să organizeze o emigrare pe scară mai largă a acestei minorităţi. Până acum, România s-a pronunţat împotriva amestecului Germaniei Occidentale în politica ei referitoare la minorităţi.

Achitarea datoriilor pe care le are România faţă de Germania Occidentală obligă R.S.R. să ceară liberalizarea de către Germania Occidentală a importurilor româneşti, pe care Germania Occidentală şi alte ţări le pot efectua numai la o scară restrânsă din cauza reglementărilor de piaţă ale Comunităţii Economice Europene („Pieţei Comune").

Linia urmată de politica externă română se abate de la linia altor ţări socialiste şi în privinţa altor probleme esenţiale. Este vorba în primul rând de politica faţă de Orientul Apropiat deoarece România sprijină de fapt poziţia Israelului în problema unor tratative directe între Israel şi statele arabe. România este singura ţară socialistă care nu a rupt relaţiile diplomatice cu Israelul, ci —

dimpotrivă — le-a intensificat. Organelor de stat centrale li s-a dat indicaţia ca, în funcţie de posibilităţi, să caute să extindă în special relaţiile economice. Astfel, Ministerul Industriei Grele cerc să se creeze noi posibilităţi pentru construirea de fabrici în România, întrucât România nu produce ea însăşi echipamentele necesare, s-au tacul propuneri de a se căuta obţinerea unor asemenea livrări din R.D.G.

Poziţiile economice şi culturale ale imperialismului vest-german în România.

a) Referitor la relaţiile economice.

Pe primul plan al strădaniilor vest-germane de a-şi intensifica influenţa în R.S.R. se află eforturile de întărire a poziţiilor economice. Informaţii interne arată că Germania Occidentală vrea să profite de stabilirea relaţiilor diplomatice cu România pentru a obţine un exemplu care să demonstreze avantajele unor relaţii mai strânse între Germania Occidentală şi ţările socialiste. Din acest motiv, s-a prevăzut pentru România un tratament preferenţial în ceea ce priveşte atât creditarea comerţului exterior normal, cât şi dezvoltarea unei colaborări mai strânse între firmele româneşti şi cele vest-germane. Ca rezultat al vizitei lui Brandt în România din august 1967, partea vesr-germană a elaborat următorul program, care urmează a fi realizat prin intermediul unei comisii mixte vest-germano-române:

Germania Occidentală urmează să asigure României fonduri de investiţii şi echipare în special pentru industria petrolului şi industria oţelului, eventual şi pentru industria de maşini agricole şi industria optică.

Pentru instruirea, în Germania Occidentală, a personalului de conducere tehnico-ştiinţifică din România, trebuie să pună la dispoziţie burse. Germania Occidentală urmează să acorde sprijin României la deschiderea pieţei vest-germane pentru mărfurile româneşti, în special produsele industriei de prelucrare.

Cu toate acestea, nu s-au făcut promisiuni concrete privind extinderea exporturilor României către Germania Occidentală. La întărirea poziţiilor vest-germane în România contribuie şi o serie de acorduri de stat cum ar fi în special acordul comercial din

anul 1963 şi acordul cu privire la colaborarea tehnico-ştiinţifică semnat cu ocazia vizitei lui Brandt din august 1967. Folosindu-se de această situaţie, în ultimii ani concernele vest-germane au tratat numeroase comenzi de echipamente şi au tratat, respectiv încheiat, acorduri cu privire la colaborarea cu firme româneşti. De importanţă sunt următoarele acorduri şi proiecte:

Livrarea unui laminor de bandă la rece pentru Combinatul Siderurgic Galaţi în valoare de 150 de milioane D.M. prin intermediul unui consorţiu vest-german alcătuit din şapte firme.

Livrarea unei instalaţii de sinterizare pentru acelaşi combinat siderurgic de către firma Lurgi în valoare de 2,5 milioane D.M.

Livrarea, de către firma Schloemann, a unui laminor bluming cu o capacitate de 3 milioane de tone anual, în valoare de 45 milioane D.M.

Livrarea, de către firma Krupp, de echipamente pentru industria minieră în valoare de 85 milioane D.M.

în 1966, s-a tratat cu firma A.E.G. livrarea de centrale electrice atomice şi convenţionale, precum şi obţinerea de licenţe pentru transformatoare. în legătură cu aceasta partea română şi-a exprimat interesul de a încheia contracte privind întregul program energetic al României cu o singură firmă de renume mondial. Reprezentanţii A.E.G. au declarat că au avut impresia că reprezentanţii români nu-i priveau cu ochi buni pe sovietici.

Uzina de coloranţi Hoechst a livrat României o instalaţie de fabricare a policsterilor în valoare de 68 milioane D.M. Eforturile firmei Volkswagen de a construi o fabrică de automobile în România nu au avut succes. Comanda a primit-o firma producătoare de automobile Renault din Franţa. România a cerut firmei M.A.N. livrarea unei macarale turn rotitoare pentru „a se elibera", după cum a declarat o persoană din conducerea I.S.C.E. Maşini-Import, de sub monopolul de până acum al furnizorilor de asemenea echipamente din Uniunea Sovietică.

De la firma vest-germană Grunzweig şi Hartmann s-a cumpărat — contrar recomandărilor C.A.E.R. — o instalaţie învechită şi neeconomică de producere a lânii minerale, care obligă R.S.R. să cheltuiască suplimentar 300.000 dolari anual pentru achiziţionarea de platină şi material refractar. Motivul pentru care

s-a făcut această achiziţie este, după cum se spune, ca România să nu fie dependentă de livrarea a 300.000 tone de cocs din ţări socialiste.

Cu firma B.A.S.F. s-a tratat în 1966 livrarea de instalaţii pentru industria chimică, de exemplu instalaţii pentru producerea de îngrăşăminte azotoase, răşini poliesterice şi alte substanţe, acccptându-se dependenţa de Germania Occidentală în privinţa procurării de materii prime.

Partea vest-germană a asigurat un volum mare de credite pentru realizarea acestor instalaţii pe o durată de 7-8 ani. Ţinând seama de faptul că România poate oferi produse industriale puţin atractive, care au şanse reduse de a fi vândute în Germania Occidentală, România vede o cale de ieşire din această situaţie în dezvoltarea forţată a relaţiilor de cooperare prin faptul că ea acţionează în calitate de subfurnizor, de exemplu de motoare elec^ trice şi echipamente pentru industria chimică, sau prin faptul că ea fabrică produse pe bază de documentaţie vest-germană şi le livrează în Germania Occidentală (un asemenea acord a fost încheiat deja în 1965 cu privire la livrarea în Germania Occidentală a 20.000 de betoniere).

Dintre produsele industriale, s-au vândut până acum în Germania Occidentală în special tractoare. Activitatea de afaceri este întreţinută de ambele părţi printr-un mare volum de deplasări reciproce. Delegaţiile economice româneşti vin în mare număr în Germania Occidentală pentru a lua contact direct cu industria vest-germană. Aceste delegaţii sunt parţial la nivel înalt, cum a fost, de exemplu, o delegaţie compusă din persoane din conducerea Ministerului Comerţului Exterior şi a întreprinderilor de comerţ exterior şi condusă de ministrul de externe adjunct Albescu[52], care a vizitat Germania Occidentală în iunie 1967. Pentru intensificarea exportului de maşini s-a înfiinţat un birou industrial în Diisseldorf. La rândul lor, firmele vest-germane şi-au înfiinţat birouri de contact în Bucureşti la care sunt adesea angajaţi cetăţeni români. Pentru înfiinţarea acestor birouri de contact sunt antrenate, în practică, numeroase concerne. O asemenea firmă este, de exemplu, compania comercială vest-germană Karl Schnick din Frankfurt/ Main, care — printre altele — reprezintă firmele Knorr,=

ZeiB/Oberkochen, Maihag/ Hamburg şi altele. Concerne cum este Bayer/Leverkusen au şi ele birouri proprii în Bucureşti.

In ultimul timp, concernele au mărit numărul călătoriilor în scop de service în România şi acolo operează mai ales cu auto-^ mobile proprii care sunt dotate cu piese de schimb şi material tehnic de informare. Aceste concerne verifică, pe costul lor, capacitatea de funcţionare şi modul de funcţionare al echipamentelor şi instalaţiilor livrate de ele. în general, există contacte bune cu clienţii români, în special cu inginerii şi tehnicienii din conducerea întreprinderilor.

b) Relaţiile culturale dintre România şi Germania Occidentală

Un rol important în concepţia pătrunderii vest-germane în România îl joacă relaţiile culturale. Până acum nu a existat un acord cultural, deşi partea vest-germană se străduieşte din 1965 să încheie un asemenea acord. Mai demult a fost prezentat un proiect, al cărui conţinut a trezit interesul părţii române. Potrivit concepţiilor vest-germane, acest acord ar trebui să fie încheiat pe baza domeniului în care se utilizează valuta D.M. pentru a se asigura şi atragerea Berlinului occidental în acest acord. Partea română a asigurat mai demult R.D.G. că nu s-a ajuns la un asemenea acord şi s-a respins includerea într-un asemenea acord a Berlinului Occidental. Partea română a argumentat în această privinţă că nu vede cultura ca pe o marii comercială, prin urmare clauza privind domeniul valutar nu poate fi folosită. Preşedintele comitetului de cultură al Bundestagului, Martin[53], membru al C.D.U., a putut afirma în acelaşi an, tară a fi contrazis, că partea română ar fi acceptat includerea Berlinului Occidental în acordul cultural. Până în prezent, acordul nu a fost încheiat. Există însă o colaborare de mare amploare cu o serie întreagă de instituţii vest-germane, care au devenit cunoscute ca organizatoare şi multiplicatoare ale diversiunii ideologice. Pe lângă institutele din est activează în primul rând Institutul Goethe şi fundaţia Friedrich Ebert. în ceea ce priveşte atitudinea faţă de Institutul Goethe sunt caracteristice declaraţiile tov. Mircea[54], director adjunct al direcţiei de ţară respective, cu ocazia predării unei documentaţii referitoare la acest institut prin intermediul R.D.G. Mircea a declarat că există o idee

clară despre caracterul Institutului Goethe, dar colaborarea va continua atâta timp cât ea va oferi avantaje.

Fundaţia Friedrich Ebert a avut un ţel special întrucât activitatea ei era centrată pe înfiinţarea unui fel de institut cultural în România, pentru care urma să se cheltuiască anual o sumă de circa un milion de D.M. Acest proiect nu a reuşit din cauza poziţiei României de a nu permite înfiinţarea nici unui institut cultural străin. Conducătorul departamentului de cercetare al Fundaţiei Friedrich Ebert, dr. Samuel Karres, a iniţiat diverse activităţi în cursul numeroaselor sale călătorii în România, aceste eforturi ale lui având scopul de a realiza o colaborare. Karres s-a oferit să pună la dispoziţia autorităţilor de resort din România burse pentru studenţi români. în plus, s-a elaborat un program care cuprinde următoarele măsuri: pregătirea de congrese, seminarii şi întâlniri în Bucureşti; schimbul de oameni de ştiinţă, studenţi, artişti şi practicanţi din economia bazată pe industria meşteşugărească; pregătirea şi efectuarea unui program de vizite în Germania Occidentală şi România; contacte strânse cu toate instituţiile din România care se ocupă de probleme ale ştiinţei, educaţiei adulţilor şi alte probleme de aceeaşi natură.

Partenerul Fundaţiei Friedrich Ebert în Germania este ambasadorul adjunct Vlad[55]. în octombrie 1966 a avut loc în România prima expoziţie de carte germană, la care au participat — în afară de editurile din Germania Occidentală — şi edituri din Berlinul Occidental. Au fost expuse circa 200 de cărţi, care apoi au fost dăruite Universităţii din Bucureşti. Unele cărţi conţineau fragmente îndreptate împotriva R.D.G., precum şi hărţi ale Germaniei, aşa cum era ea în 1937.

între oamenii de cultură români apar probleme ideologice în legătură cu relaţiile României cu Germania Occidentală în domeniul cultural. Acest aspect se reflectă mai întâi în faptul că scriitori români, printre care şi scriitori de naţionalitate germană, fac declaraţii revizioniste la televiziunea vest-germană. Ca urmare a muncii ideologice insuficiente, artiştii români care se produc în Germania şi Berlinul Occidental, se lasă orbiţi de „faţada" vest-germană. Astfel, de exemplu, cu ocazia spectacolului dat în deplasare de Teatrul de Operetă din Bucureşti în Berlinul Occidental

în 1968 s-a ajuns la discuţii între actori, care s-au arătat profund impresionaţi de aspectul exterior al Berlinului Occidental.

Pentru România au o deosebită importanţă şi turiştii vest-germani. în 1967, au venit în România în total 150.000 de turişti vest-germani (în timp ce numai 67.000 de turişti au venit din R.D.G.). Pentru 1968 se contează pe un număr de vizitatori vest-germani cu 30-40% mai mare. Pentru promovarea turismului, România a deschis un birou de voiaj pentru străini în Frankfurt/Main [6[.

[Notă informativă referitoare la existenţa unui plan sovietic de intervenţie militară în România][56]

Administraţia Centrală A Berlin, 23 februarie' 1970
Cabinetul Directorului

Tovarăşului Ministru, spre luare'la cunoştinţă

Administraţia Centrală A
Direcţia a Vil-a

Raport N.A.T.O. despre România.

O sursă de încredere ne-a adus la cunoştinţă următoarele: delegaţia Greciei a prezentat N.A.T.O. un raport potrivit căruia există informaţii care arată că Uniunea Sovietică a elaborat un plan complet de intervenţie în R.P. Română[57].

De asemenea, delegaţia greacă a comunicat că, în conformitate cu informaţiile de care dispune, România face pregătiri pentru o [eventuală] intervenţie sovietică în sensul că a amenajat pe întreg cuprinsul ţării diferite depozite de armament destinat înarmării formaţiunilor de partizani şi de luptători din rezistenţă.

După cum s-a putut afla dintr-un comentariu al S.H.A.P.E.[58] despre acest raport, pentru personalul S.H.A.P.E. este deja clar că un asemenea plan de intervenţie există. După afirmaţiile S.H.A.P.E. acest raport reprezintă o a doua confirmare a faptului că Uniunea Sovietică a elaborat planuri de intervenţie, iar România a elaborat planuri de apărare.

[7]

Berlin, 22 martie 1971

Notă informativă referitoare la o convorbire cu vicepreşedintele Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România, General-Locotcnent Doicaru, care a avut loc la 18.03.1971 între orele 10.00 şi 13.00, în blocul de apartamente din Berlin-Pankow[59]

Convorbirea a avut loc la rugămintea tov. Doicaru cu ocazia călătoriei de tranzit prin R.D.G., din Danemarca spre România (vezi telexul).

Participanţio

Tov. Doicaru

Tov. Goga, şeful Serviciului de Tehnică Operativă, Direcţia de Informaţii [Externe]
Tov. Brica, referent personal şi interpret

Tov. Wolf, adjunctul Ministrului Securităţii Statului din R.D.G.
Tov. Damm, şeful Direcţiei a X-a
Tov. Kamilli, interpretul Direcţiei a X-a

După salutări reciproce şi transmiterea de salutări din partea miniştrilor plini, tov. Doicaru a arătat următoarele: în legătură cu iminenta vizită a tov. Walter Ulbricht în Republica Socialistă

România, organele de securitate ale R.S.R. roagă să li se comunice dacă şi la ce dată se prevede trimiterea — din partea Ministerului Securităţii Statului [din R.D.G.] — a unui ministru adjunct sau a altui înalt reprezentant, cu care să se efectueze consultări şi să se convină măsurile de securitate necesare. [...]

Solicită o întrevedere cu tov. Ministru Mielke. Tov. Doicaru intenţionează să comunice mai multe amănunte într-o convorbire personală cu tov. Wolf. Remiterea unui proiect de protocol cu privire la organizarea colaborării între cele două organe în scopul efectuării de studii şi evaluări.

Tov. Wolf: Tov. Doicaru a elaborat un program vast, care este suficient de cuprinzător pentru o discuţie oficială de mare amploare, în acest moment însă, noi nu putem face faţă unei asemenea discuţii întrucât eu nu sunt pregătit să dau răspuns unora dintre aceste probleme. Este posibil ca tov. Damm să vă poată spune câte ceva cu privire la unele probleme care nu au legătură cu domeniul meu de activitate.

în principiu, aş dori să ridic următoarele chestiuni. Timp de mai mulţi ani, noi nu ne-am întâlnit absolut deloc. Acum, într-un răstimp scurt, ne-am întâlnit de trei ori. Dv. sunteţi un militant activ în favoarea acestor întâlniri. Eu am spus deja la Budapesta[60] care este secvenţa de urmat. Ţările noastre colaborează în cadrul Pactului de la Varşovia. In ultimul an, în special în ultimul timp, conducerile noastre de partid şi de stat au formulat o serie întreagă de decizii importante, decizii referitoare la problemele fundamentale generale ale dezvoltării internaţionale. Decizii şi măsuri comune au fost luate şi în alte diferite domenii ale economiei şi apărării.

La Budapesta ne-am întâlnit pe linia informaţiilor. A existat satisfacţia generală că s-a ajuns la o concordanţă de opinii în privinţa problemelor de bază ale aprecierii situaţiei operative. O expresie vie [a acestui consens] este prezenţa noastră comună şi întâlnirea de la Moscova cu ocazia celei de-a 50-a aniversări [a serviciului secret sovietic].

Despre aceste lucruri l-am informat pe tov. Ministru [al Securităţii Statului al R.D.G]. Totul a fost înregistrat cu atenţie şi

satisfacţie. L-am informat pe tov. Ministru şi despre discuţia noastră bilaterală de la Budapesta. Acolo v-am prezentat punctul nostru de vedere, v-am arătat care sunt, după părerea noastră, bazele colaborării şi în ce ordine recomandăm să se procedeze în continuare.

Se poate merge de la „coajă spre miez" şi asta este metoda pe care o preferaţi dv. Se pot discuta însă mai întâi şi problemele de fond. Noi chibzuim deocamdată care ar fi metoda cea mai bună şi mai corectă. Se pot face multe în domeniul relaţiilor de partid şi interstatale. Vor apărea cu siguranţă şi relaţii între organele noastre. Relaţiile dintre organele de securitate au însă un caracter special.

Potrivit punctului nostru de vedere, colaborarea şi în anumite domenii parţiale presupune clarificarea unor probleme de principiu. Eu vă rog să nu consideraţi această poziţie a noastră ca un „nu" la adresa propunerilor dv. Eu v-am spus deja la Budapesta că pe noi ne interesează o colaborare strânsă, dacă vor exista premise corespunzătoare. Noi ne aflăm încă în stadiul de analiză aprofundată şi credem că evenimentele politice importante, care sunt pe cale să se producă, au o anumită însemnătate şi vor fi clarificate probleme la nivel de partid şi de stat (vizita lui Walter Ulbricht la Bucureşti). Acest fapt are însemnătate pentru colaborare.

Dacă sunteţi de acord, într-o discuţie personală voi ridica încă o serie de probleme, care constituie premisa pentru evaluarea organizării colaborării. Nu spun acest lucru pentru a respinge propunerile dv. îl spun doar pentru ca dv. să înţelegeţi situaţia atunci când ceva va fi analizat de noi în profunzime pentru a găsi metoda corectă de realizare a unei colaborări strânse a organelor de securitate. Noi nu dorim să existe o colaborare formală în privinţa anumitor probleme. Ne străduim să realizăm o colaborare cekistă strânsă. Fac această afirmaţie tot neoficial deoarece întreaga discuţie nu este oficială, deoarece ea nu a fost anunţată ca vizită a unui ministru la un alt ministru, aşa cum se obişnuieşte în cazul discuţiilor oficiale.

Cele de mai sus nu constituie ceva nou faţă de cele spuse de mine la Budapesta. Firește, eu sunt o persoană care se ocupă de informaţii şi mulţumesc pentru orice informaţie pe care o primesc.

Dar noi vorbim deschis unul cu celălalt, aşa cum le stă bine unor comunişti. De aceea nu aş dori să folosesc nici un fel de formulări diplomatice pentru a fi înţeles corect şi nici nu vreau să dau naştere la vreun fel de iluzii.

Nu ştiu dacă voi putea lua legătura cu ministrul nostru şi dacă voi putea da răspuns la problemele de tehnică operativă. Firește, dv. îmi veţi da listele şi materialele în aşteptarea unei reciprocităţi din partea noastră. Din acest motiv aş dori de fapt, deşi sunt om de informaţii şi dv. aduceţi aparate noi, să nu utilizez deloc această ofertă atâta timp cât nu va exista o decizie şi un acord de principiu cu privire la această problemă concretă. După aceea ne vom putea întreţine asupra acestor probleme şi vom putea arăta mostre, vizita întreprinderi producătoare ş.a.m.d.[61] Aşa cum s-a întâmplat în trecut şi cum se întâmplă în prezent cu alte organe frăţeşti.

Voi încerca sâ-l informez pe tov. Mielke asupra acestui punct. Cred însă că noi nu putem rezolva această problemă scoasă din context în acest fel înaintea luării unei decizii de fond. Este de asemenea practic dificil să o rezolvăm întrucât toţi specialiştii sunt în Leipzig. în legătură cu această problemă trebuie mai întâi să se ia o decizie de fond. Aceasta nu exclude neapărat problemele individuale. Trebuie însă[62] ca anumite probleme fundamentale să poată fi discutate şi să se cadă de acord asupra lor în cadrul unei întâlniri oficiale. Aceasta este părerea mea personală.

Se poate proceda şi altfel, aşa cum faceţi dv., dar noi suntem încă în stadiul de analiză. Aceleaşi considerente sunt valabile şi pentru schimbul de informaţii ştiinţifice şi tehnice. Acesta este un domeniu foarte rentabil în care sunt posibile rezultate rapide dacă există premise corespunzătoare. Se poate proceda şi în conformitate cu punctul de vedere al tov. Doicaru.

Voi informa corespunzător pe superiorii mei şi vom analiza această variantă. Eu pot să spun doar aceleaşi lucruri pe care le-am spus şi la Budapesta. Noi vom studia listele. Listele noastre sunt gata[63]. Ele au fost deja schimbate cu alte ţări. Noi ne vom pregăti. Când vor exista premisele, vom putea colabora mai rapid. Problemele de informaţii din domeniul militar sunt foarte importante pentru aprecierea stadiului de pregătire şi a stadiului de

colaborare. Materialele vor fi studiate şi vor rezulta reacţii corespunzătoare la ele. [...]

[Acum doresc să fac] unele observaţii privind realizarea contactelor, în Ministerul Securităţii Statului [al R.D.G.], contactele internaţionale sunt efectuate direct de ministrul plin, respectiv de către serviciul de relaţii internaţionale. Dacă se va urma această calc corectă, pregătirile se vor putea face mai bine, inclusiv în ceea ce priveşte problema timpului. Mie îmi este întrucâtva neplăcut să îl întâmpin pe tov. Doicaru în acest fel. Dv. aţi descins într-un hotel. Sperăm că sunteţi bine cazat acolo. Dar nu este plăcut pentru noi să ne primim oaspeţii în acest fel. Sper că vom avea curând prilejul să vă putem arăta mai pe îndelete Berlinul şi republica noastră. Este mai bine ca pregătirile să se desfăşoare corect şi să se convină asupra momentului judicios al întâlnirii.

Cu tov. Mielkc nu am putut comunica decât prin telefon. Tov. Mielke este foarte ocupat. în prezent au loc convorbirile între ambasadori şi tratativele cu Parlamentul din Berlinul Occidental şi conducerea Germaniei Occidentale. La cele de mai sus se adaugă şi Târgul de Primăvară din Leipzig, care este mai diferit şi are loc într-un cadru mai larg decât alte târguri. Dv. ştiţi de mai demult acest lucru. Numărul de ţări participante şi de vizitatori nu este însă mai mic, ci a devenit considerabil mai mare. Adjunctul meu stă permanent la Leipzig şi va trebui să merg şi eu acolo. O parte din locul de muncă se găseşte acum în Leipzig. Aceasta doar ca explicaţie a faptului că noi insistăm atât de mult asupra pregătirii şi convenirii judicioase. Aceasta nu din cauza exagerării motivelor birocratice sau protocolare, ci din cauză că acestea sunt pur şi simplu importante pentru colaborare.

Cu toate acestea, mă bucur să vă văd. Fiecare întâlnire are foloasele ei. Vă mulţumesc pentru material şi informaţii. Noi avem cu siguranţă posibilitatea de a evalua mai în profunzime informaţiile pe care le primim de la dv. Când vor exista premise corespunzătoare, ne vom preciza reciproc necesarul nostru de informaţii. Sarcinile care ne-au fost trasate la Budapesta sunt mari. Ele necesită mai multă concretizare. Acolo problemele au putut fi evaluate numai în general. Căile de realizare nu au putut încă fi stabilite.

Acolo nu ara avut timp să discutăm bilateral aceste probleme până la capăt.

Când aporturile [de informaţii] vor fi studiate în profunzime, se vor observa diferenţele de abordare şi de evaluare a anumitor probleme, dacă va exista consens şi în ceea ce priveşte problemele de fond. Eu sunt convins că, dacă miniştrii s-ar întâlni, şi noi ne-am strânge laolaltă pentru o discuţie de amploare mai mare, vom putea vorbi în profunzime şi despre unele probleme de fond ale evaluării situaţiei şi duşmanului, precum şi despre mijloacele şi metodele utilizate.

Ar fi cu siguranţă util să avem o discuţie [preliminară] de clarificare. Elementul hotărâtor este ceea ce vor aprecia conducerile partidelor noastre, cum văd ele situaţia şi ce concluzii se vor trage din aceasta. Colaborarea noastră se bazează pe politica comună a partidelor noastre, dar în plus ea depăşeşte graniţele evaluării inamicului, a forţei şi mijloacelor sale şi ale următoarei aprecieri: cine este inamicul, unde se află inamicul, cât de puternic este inamicul şi cu ce mijloace şi metode luptă el? Pornind de la această apreciere trebuie făurite şi dezvoltate bazele colaborării.

Tov. Doicaru: Am ascultat cu satisfacţie ce ne-a spus tov. Wolf. Sunt necesare unele precizări. Un lucru trebuie clar înţeles: am venit aici în calitate de comunişti şi prieteni. Tov. Ceauşescu ne-a dat indicaţia să pregătim corect şi calificat vizita tov. Walter Ulbricht din punct de vedere al securităţii. Conducerea partidului nostru aşteaptă cu marc interes întâlnirea cu conducerea partidului din ţara dv. Problemele de pe ordinea de zi vor fi absolut sigur discutate cu răspundere mai mare de către ambele părţi.

De aici rezultă sarcina: ce poate şi ce trebuie să facă cineva, care are calitatea de membru al societăţii socialiste, pentru a ajuta la efectuarea acestei întâlniri la nivel înalt şi obţinerea unor rezultate fructuoase în lupta împotriva imperialismului? Eu, în calitatea mea de comunist, am obligaţia de a face ca, pe linia securităţii statului, totul să se desfăşoare fără probleme. Nu este vorba despre relaţii personale. în activitatea oficială noi nu ne limităm la documentele scrise care ne-au fost date de conducerea de partid şi de ministrul de resort. Nu am venit aici fără mandat şi însărcinare.

K,â Tov. Wolf: Sunt convins că nu sunteţi aici de capul dv. > »

Tov. Doicaru: Cu toate că eu m-am deplasat aici sub un alt nume, deoarece am venit din cealaltă parte. Eu am venit de la Copenhaga cu însoţitorul meu, care s-a întors deja în ţară. Realizarea rezoluţiilor de la Budapesta necesită timp. Acest lucru este clar. Dar dacă se va hotărî îmbunătăţirea relaţiilor, va trebui să începem discuţiile cu chestiunile comune care interesează ambele părţi, şi pe această bază să dezvoltăm în continuare relaţiile. în acest mod se pot clarifica problemele atunci când, temporar, nu a sosit încă timpul potrivit pentru alte probleme.

Eu am impresia că în punctul central există o nuanţă, dar rezultatul final este acelaşi. Atât partidul dv., cât şi ţara dv. luptă împotriva imperialismului. Noi, de asemenea, luptăm împotriva lui. Fiecare cu metode pregătite într-o măsură mai mare sau mai mică. Tot ceea ce facem noi nu poate fi mai mult decât să dăm un ajutor în această luptă. După discuţia de la Budapesta am informat conducerea partidului nostru până la nivelul tov. Ceauşescu. Am informat-o şi după întâlnirea de la Moscova. Conducerea partidului nostru cunoaşte toate amănuntele problemei.

Conducerea partidului nostru a fost informată şi despre propunerile pe care vi le-am făcut dv. în scopul îmbunătăţirii relaţiilor. Tov. Stănescu a avut o întâlnire cu o delegaţie condusă de tov. Solakow. Cu această ocazie s-a semnat un protocol de colaborare. Acest protocol respectă ce s-a stabilit la Budapesta. Eu am fost la Varşovia. Acolo m-am întâlnit cu tovarăşii Milewski[64] şi Szlachcic[65]. Cu aceştia doi am discutat şi stabilit nişte probleme. Trebuie să spun că am fost foarte mulţumit de această întâlnire cu tovarăşii polonezi. Am fost acolo în calitate de conducător al unei delegaţii formate din 5 tovarăşi şi într-o zi am putut discuta cu tov. Szlachcic. Cu această ocazie au fost stabilite probleme de interes bilateral. Eu am transmis unele materiale şi am primit un material.

Cu Republica Populară Ungară situaţia este similară. Peste scurt timp va avea loc o întâlnire între tovarăşii Stănescu şi Benkei. Noi dorim, şi eu spun foarte des acest lucru, ca împreună să găsim o cale de soluţionare a problemelor de interes comun. După

congresul partidului, tov. Andropov[66] va veni la Bucureşti. Eu am
vorbit personal cu el. Nu numai că el a spus acest lucru, dar l-a şi confirmat în scris. Eu am comunicat tov. Stănescu faptul că tov. Andropov va veni imediat după congresul partidului.

De asemenea, am început un schimb de informaţii şi cu tovarăşii sovietici. Au fost transmise şi schimbate unele teme în legătură cu informaţiile ştiinţifico-tehnice. în ceea ce ne priveşte pe noi, ca parte română, credem că nu se justifică cu nimic faptul că relaţiile noastre se găsesc la un nivel atât de scăzut cum este cel din prezent. Tov. Wolf doreşte să înţeleagă aceasta, dar eu aş dori să reamintesc ceva. Eu am remarcat foarte concret discuţia cu tov. Drăghici. Dv., cu siguranţă, puteţi înţelege foarte bine faptul că un asemenea moment a apărut în relaţiile noastre. Aceasta a fost un rezultat al perioadei trecute. Noi trebuie să nu repetăm acest lucru. Ceea ce vi s-a întâmplat dv. la Bucureşti nu trebuie să i se întâmple şi lui Doicaru la Berlin.

Tov. Wolf: în legătură cu aceasta pot să ofer o explicaţie. Vizita a avut loc demult, dar eu nu am uitat despre ce a fost vorba. Acest episod nu mai are nici o importanţă în prezent. Nu-mi este clar ce paralelism vede tov. Doicaru.

Tov. Doicaru: Aş dori numai să accentuez că aşa ceva nu i se va întâmpla lui Doicaru. Eu am venit cu inima deschisă, aşa cum se vine la comunişti, cu dorinţa de a face un lucru bun pentru ţările noastre, pentru partidele noastre. Şi noi putem realiza o piatră de construcţie bună şi durabilă pentru colaborarea noastră şi relaţiile noastre. Fiecare dintre noi ştie cum putem ajuta şi ce putem distruge. Eu am primit mandat de la tov. Stănescu să solicit ca tov. Mielke să mă primească în audienţă 10 minute. Eu am înţeles, aşa cum mi-aţi spus dv., că acest lucru este dificil. El este ocupat şi sunt probleme. Cu toate acestea, noi vorbim în calitate de comunişti. Dacă acest lucru n-ar putea fi realizat, ar trebui să vă spun că eu sunt foarte dezamăgit. Eu aş putea să merg, ca un soldat disciplinat, la tov. Stănescu şi să-i spun: „Tov. Wolf m-a primit bine. I-am predat materialul şi i-am spus ce dorim noi să facem. Am rugat să vorbesc cu tov. Mielke. Dar acolo eu nu mai

pot da ordine şi nu mai pot spune nimic". Ar trebui să mă întorc în ţară cu sarcina neîndeplinită. Acest lucru nu este de dorit nu din cauza rangului meu. Noi suntem soldaţi şi comunişti care luptă pentru interese comune.

Eu sunt de aceeaşi părere cu tov. Wolf, şi anume că trebuie să facem în aşa fel încât tov. Mielke să se întâlnească cu tov. Stănescu. Noi am spus că trebuie să punem o piatră de temelie pentru relaţiile dintre partidele noastre. Dar eu, Doicaru, şi dv. tovarăşe Wolf putem pune 10 pietre de temelie pentru relaţiile dintre cele două ministere ale noastre. Tov. ministru al meu mi-a dat însărcinarea să comunic că noi îl vom primi pe tov. Mielke oricând. Eu ştiu că dânsul este un vânător pătimaş. In acest caz cei doi miniştri ar putea să meargă la vânătoare de urşi şi să discute. Tov. Stănescu a spus: „Adu-l imediat pe tov. Wolf cu dumneata că şi el este marc vânător".

Tov. Stănescu mi-a dat mandatul să comunic că, în cazul în care tovarăşii sunt de acord şi tov. Mielke nu poate veni din motive de sănătate sau de altă natură, sau nu-i plac „urşii"[67], atunci tov. Stănescu se poate duce el în R.D.G. la vânătoare de cerbi sau porci mistreţi şi discuţiile vor putea avea loc aici [în R.D.G.]. în această privinţă putem realiza multe lucruri pozitive. Putem de asemenea crea un obstacol. Aceasta nu ar fi în spiritul unui comunist. Aceasta nu este sarcina unor comunişti, care au datoria să lupte în comun împotriva imperialismului american şi german.

Am adus cu noi o propunere de protocol cu privire la colaborarea bilaterală. Vă lăsăm aici propunerea pentru studiu până la întâlnirea miniştrilor în scopul stabilirii bazelor colaborării. Această chestiune o lăsăm în seama dv.[68]

Dacă m-am exprimat brutal în legătură cu anumite probleme, atunci îmi cer scuze. Eu nu am venit la Berlin pentru că nu am de lucru în Bucureşti şi numai ca să mă pot plimba o zi prin Berlin. Am venit dintr-o serie de motive foarte importante, de mare interes, în calitate de comunist şi pentru lupta comună pe care o ducem. Nu am venit ca să spun că Republica Socialistă România nu poate trăi dacă nu are relaţii bune [cu Republica Democrată Germană]. Există însă anumite lucruri pe care trebuie să le

realizăm în comun. Ne-am întâlnit la Budapesta şi la Moscova. Am luat iniţiativa de face ferme aceste contacte deoarece nu dorim să ne arate lumea cu degetul pentru faptul că am rămas pe tuşă.

Am venit şi am expus deschis problemele noastre. Eu voi rămâne la Berlin până sâmbătă, adică joi şi vineri. Sâmbătă la orele 16.00 mă voi întoarce cu avionul la Bucureşti. Pentru mine ar fi foarte frumos dacă mi-aş putea îndeplini sarcinile cu care am venit aici, adică dacă aş primi răspuns la problemele ridicate şi ca prim punct să am o întrevedere de 10 minute cu tov. Mielke. Eu îl cunosc pe dânsul, el mă cunoaşte pe mine. Noi ne schimbăm rolurile, fie el, fie eu. Tov. Mielke rămâne ministru şi membru al CC, iar eu rămân ceea ce sunt. Dacă ar fi posibil să discut cu el m-aş bucura foarte mult.

De asemenea, mi-ar plăcea foarte mult dacă m-aş mai putea întâlni încă o dată cu tov. Wolf. Am înţeles că el urmează să plece[69]. Eu înţeleg acest lucru. Există şi astfel de probleme şi am şi eu, în calitatea mea de ministru adjunct, sarcini şi muncă în România. Dacă tov. Wolf ar veni la Bucureşti, atunci aş face în aşa fel încât de problemele pe care le am în România să mă ocup după vizita tov. Wolf. Vă rog încă o dată să mă scuzaţi dacă am fost prea deschis.

Tov. Wolf: Să vorbeşti deschis este totdeauna corect între comunişti. Noi nu suntem sensibili, deşi există unele propoziţii pe care aş fi preferat să nu le aud. Dar nici în această privinţă nu suntem sensibili. Aş dori să spun încă o dată, respectiv să abordez unele probleme politice fundamentale, după ce dv. aţi vorbit atât de înflăcărat, că regretăm tare mult faptul că vizita dv. nu a fost convenită în modul obişnuit între noi. Mie mi-a fost foarte greu să fiu astăzi aici în Berlin. Aş putea să vă justific acest lucru foarte exact, chiar în ceea ce priveşte şi ziua de mâine şi de poimâine. Dacă aş avea discuţii cu colaboratori din Direcţiile Regionale ale Ministerului Securităţii Statului, din aparatul meu din interiorul R.D.G., aş putea amâna totul şi primi un prieten bun aşa cum

trebuie. ; .-.«fiK., ,,, ,,;,.,.,.,:.,'.,,;./ a:,, ,,,,,;.

Este de la sine înţeles că mă voi strădui să aduc la cunoştinţă tov. ministru Mielke dorinţa dv., atât de clar exprimată, de a avea o discuţie cu dânsul. Dar în cazul tov. Mielke lucrurile stau la fel. Pentru noi acest termen este foarte nepotrivit. Noi nu am fi propus şi stabilit acest termen nici pentru o vizită oficială deoarece altfel ne primim noi oaspeţii. Dv. ştiţi acest lucru de mai demult şi fiecare din oaspeţii noştri poate să-l confirme, şi anume că nu numai ministrul adjunct, dar şi alţi colaboratori sunt totdeauna primiţi de către ministrul plin atunci când ei vin aici.

Aceasta este doar o observaţie în sensul că noi nu avem intenţia de a-l brusca pe tov. Doicaru sau de a-l trata urât. Din acest motiv, după cum se ştie, v-am oferit posibilitatea de a purta discuţii cu mine cu ocazia călătoriei dv. de tranzit prin R.D.G. Altădată am fi răspuns şi propus altfel pentru a pregăti vizita de o altă manieră.

L-am înţeles bine pe tov. Doicaru. El şi-a expus de fapt poziţia cu multă ardoare chiar aici, dar eu îi cunosc felul de a gândi şi cred că el, în virtutea calităţii sale de comunist, năzuieşte să realizeze relaţiile despre care a vorbit. Eu nu am uitat nimic din cele spuse la Budapesta şi Moscova, nu numai la masa oficială de tratative, dar şi cu ocazia discuţiilor purtate în afara cadrului tratativelor oficiale. Eu cred că îl înţeleg foarte bine şi aş dori să mai vorbesc încă o dată despre acest lucru.

După cum am mai spus deja mai înainte, aş prefera să nu fi auzit propoziţia că Republica Socialistă România ar putea să trăiască fără noi, iar R.D.G. ar putea să trăiască fără România întrucât relaţiile dintre ţările noastre nu sunt de aşa natură încât să trebuiască să se tragă asemenea concluzii. Aş dori să atribui aceasta nerăbdării tov. Doicaru de a se ajunge repede la forme active de colaborare. Nimeni de la noi nu este de părere că s-ar avansa fără o colaborare între ţările noastre, între partidele noastre şi nici un membru al partidului nostru n-a uitat ce s-a stabilit în 1969 în hotărârile comune[70], şi anume să se facă totul pentru întărirea unităţii noastre şi să nu se pună pe primul plan problemele în legă-, tură cu care există divergenţe.

Aceasta este politica, politica comună a partidelor noastre, şi aceasta este de asemenea baza pentru miniştrii noştri, pentru munca comuniştilor din ministerele noastre. Dar numai cu declaraţii nu se face nimic. Este vorba despre modul în care se poate ajunge la o veritabilă colaborare cekistă şi cum poate fi înfăptuită această colaborare în aşa fel încât ea să nu fie nici formală nici decorativă, ci să se ajungă la o veritabilă colaborare în lupta împotriva duşmanului comun.

Există posibilităţi diverse şi metode diverse. Eu am înţeles foarte bine propunerile tov. Doicaru şi am înţeles de asemenea că acestea nu sunt ideile sale personale, ci chestiuni care au fost convenite. Noi ne vom informa foarte precis asupra acestor propuneri şi le vom analiza cât mai amănunţit.

CAI siguranţă, întâlnirea noastră nu a fost lipsită de rezultate. Când mă uit la întreg volumul de probleme şi la mandatul tov. Doicaru, regret cu atât mai mult că această călătorie nu a fost iniţiată, pregătită şi realizată aşa cum ar fi fost corect. Până acum am crezut într-adevăr că tov. Doicaru era într-o călătorie de tranzit şi că el nu-mi spune numai „Bună ziua" şi caută să se debaraseze de nişte idei pe care eu le cunosc deja. Dar nu m-am aşteptat să-mi se prezinte un asemenea volum de probleme, că tov. Doicaru vine cu o concepţie pentru convorbiri oficiale. Acest lucru mă suprasolicită.

Ca încheiere a acestor convorbiri, între tov. Doicaru şi tov. Wolf a avut loc o discuţie de 15 minute, între patru ochi. Cu această ocazie tov. Doicaru şi-a exprimat de mai multe ori dorinţa de a avea neapărat o discuţie cu tov. Mielke. Concomitent, el a comunicat tov. Wolf că sejurul lui la Copenhaga a fost numai un pretext ca să ajungă la o discuţie cu tovarăşi din conducerea Ministerului Securităţii Statului [din Germania Democrată]. în final, tov. Wolf a oferit — în blocul de apartamente —un prânz pentru tovarăşii prezenţi.

Colonel Damm

Berlin, 22 martie 1971

Notă informativă referitoare la o convorbire cu vicepreşedintele Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România, tov. Doicaru, la 19.03.1971 de la orele 14.00 la 15.30, în sediul Ambasadei Republicii Socialiste România[71]

Participanţi la convorbire:
Tov. Goga —R.S.R.
Tov. Brica — R.S.R.
Tov. Miiller — M.S.S. al R.D.G.

Pe baza indicaţiei tov. Ministru Mielke, i s-au comunicat tov. Doicaru următoarele:

Tov. Wolf şi tov. Damm au raportat tov. Mielke toate chestiunile şi problemele. Tov. Mielke a trasat sarcina ca totul să lic studiat temeinic şi conştiincios. în viitorul apropiat tov. Stănescu va primi răspuns la toate chestiunile ridicate. Tov. Mielke regretă foarte mult că timpul nu i-a permis să-l primească personal pe tov. Doicaru. îl roagă pe tov. Doicaru să transmită [în ţară] salutările de rigoare.

De asemenea, problemele de tehnică operativă pretind o verificare în profunzime şi un studiu exact, ceea ce va ocupa o anumită perioadă de timp. Din aceste motive, nu este raţional nici să se poarte discuţii între specialişti. Va urma un răspuns şi referitor la aceste chestiuni.

în vederea pregătirii vizitei tov. Walter Ulbricht la Bucureşti, în cadrul delegaţiei de protocol va veni la Bucureşti — dacă se va dovedi necesar — şi un lucrător cu răspundere din M.S.S. Spre regretul tov. Mielke, timpul lui nu îi permite să accepte invitaţia tov. ambasador [al R.S.R.] de a lua parte la o întâlnire vineri seara. Acelaşi lucru este valabil şi pentru tov. Wolf.

Tov. ministru şi-a exprimat părerea că [în prezent] nu sunt oportune discuţii de principiu similare cu cele care au avut loc la 18.03.1971. Pentru asemenea discuţii este necesar să se ajungă la un acord între cei doi miniştri. Acordul respectiv ar trebui, în modul cel mai adecvat scopului, să fie realizat prin intermediul departamentelor internaţionale [ale celor două ministere]. în cadrul M.S.S. aceasta este unica legătură. Nu există nici un fel de legături pe linie de nivel.

în replică, tov. Doicaru şi-a expus încă o dată — în amănunt — punctul său de vedere că trebuie neapărat să aibă o întrevedere cu tov. Mielke şi tov. Wolf. Pentru susţinere el a utilizat aceleaşi argumente ca cele folosite în timpul convorbirii din 18.03.1971. Tov. Doicani a accentuat că nu este vorba numai de un răspuns în scris la problemele ridicate, ci şi de o consfătuire asupra chestiunilor prin intermediul unor lucrători cu răspundere. Partea română ar fi gata să primească imediat la Bucureşti pe lucrătorii împuterniciţi ai Ministerului Securităţii Statului [din R.D.G.].

[S-a profitat de cele spuse de tov. Doicaru] pentru a se arăta încă o dată că discuţiile de acest fel la nivelul ministerelor, precum şi al departamentelor internaţionale, trebuie convenite şi pregătite corespunzător în scopul evitării unor asemenea situaţii neplăcute pentru M.S.S. şi tov. Mielke. Concomitent, s-a accentuat încă o dată că această informaţie dată reprezintă răspunsul tov. Mielke.

în încheiere, tov. Doicaru a oferit gustări. Ţinându-se seama de coctailul oferit de ataşatul militar al Republicii Populare Mongole, părţile şi-au luat rămas bun la orele 15.30. în timpul mersului cu automobilul, partea română a oferit mici atenţii tovarăşilor Wolf, Damm, Miiller şi Kamilli.

Damm,
Colonel

[9]

Propunere
Traducere din limba rusă
Strict secret!
[martie 1971]

§ Din partea Ministerului Securităţii Statului al Republicii De-Aocrate Germane: %■■ — Erich Miclke, Ministrul Securităţii Statului, şeful delegaţiei

Protocol cu privire la colaborarea dintre Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane[72]

De la..... până la ..... 1971 au avut loc la ..... tratative între o delegaţie a Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România, în frunte cu Preşedintele acestuia şi o delegaţie a Ministerului Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane, în frunte cu Ministrul Securităţii Statului. Tratativele au avut următoarele scopuri:

— Efectuarea unui schimb de experienţă în legătură cu următoarele linii de activitate:

— linia recunoaşterii (militare) pe plan extern şi intern
—linia contrainformaţiilor
—linia tehnicii operative
— linia cadrelor şi a instruirii acestora

— Luarea de măsuri pentru dezvoltarea unei colaborări şi cooperări bilaterale reciproc avantajoasă;

— Semnarea unui protocol cu privire la colaborarea dintre Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane.

La tratative au luat parte:

Din partea Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România: ■

— - Ion Stănescu, preşedinte al C.S.S.[73], şeful delegaţiei

În cursul tratativelor, cele două delegaţii au făcut un schimb de informaţii privind situaţia politică şi operativă din ţările lor, activitatea duşmănoasă a serviciilor secrete imperialiste, în primul rând ale R.F.G., S.U.A., Marii Britanii şi Franţei, împotriva Republicii Socialiste România şi a Republicii Democrate Germane, precum şi formele şi metodele de acţiune ale centrelor de agenţi şi diversionişti duşmănoase.

Pe durata tratativelor, delegaţia Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi delegaţia Ministerului Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane au scos în evidenţă faptul că activitatea serviciilor secrete imperialiste împotriva ţărilor socialiste capătă forme din ce în ce mai variate şi mai ascunse. Călăuzindu-se după principiile politicii externe dusă de partidele şi guvernele celor două ţări prietene şi ale relaţiilor reciproce şi luând în considerare interesele asigurării securităţii statelor lor, Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane, însufleţite de dorinţa profundă de a consolida colaborarea reciprocă în interesul întăririi prieteniei dintre organele şi ţările noastre pe baza principiilor internaţionalismului proletar, al respectării suveranităţii şi independenţei naţionale, al îndreptăţirii de a extinde şi consolida avantajele reciproce şi al neamestecului în treburile interne, au stabilit următoarele:

Articolul 1

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane vor promova extinderea colaborării pe următoarele linii de activitate şi vor acorda întregul lor sprijin în acest scop: contrainformaţii (inclusiv pe linie militară), probleme tehnico-operative,

instruirea cadrelor, dezinformare şi propagandă. Aceste activităţi se vor realiza prin organizarea de vizite reciproce pentru schimb de experienţă, schimbul de informaţii şi materiale care prezintă interes pentru ambele ţări şi — la cerere — rezolvarea unor probleme în legătură cu verificarea persoanelor care au atras asupra lor atenţia organelor securităţii statului din ambele ţări.

Articolul 2

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane vor face un schimb sistematic de informaţii politice şi informative privind probleme care prezintă interes pentru ambele părţi; tematica informaţiilor se va stabili în comun de către ambele părţi în fiecare an.

Pe linie de contrainformaţii (militare):

Cu privire la situaţia politică, economică şi operativă din statele capitaliste, în special S.U.A., Anglia, R.F.G., Austria, Elveţia, ţările scandinave etc, referitor la politica guvernelor acestor ţări faţă de Republica Socialistă România şi de Republica Democrată Germană;

Cu privire la relaţiile dintre S.U.A., Anglia şi Franţa şi R.F.G., contradicţiile dintre ele, precum şi măsurile plănuite sau luate în comun împotriva ţărilor socialiste;

Cu privire Ia rolul şi influenţa cercurilor monopoliste vest-germane în viaţa politică a R.F.G. şi la presiunea exercitată de ele asupra guvernului în privinţa relaţiilor politice şi economice cu ţările socialiste;

Cu privire la relaţiile reciproce dintre guvernul şi opoziţia din R.F.G., Austria, şi ţările nordice;

Cu privire la contradicţiile dintre ţările capitaliste în privinţa problemelor mondiale actuale;

Cu privire la activitatea Pieţei Comune şi a Asociaţiei Europene a Comerţului Liber (E.F.T.A.);

Cu privire la organele de contrainformaţii (militare) şi contrainformaţii ale S.U. A. şi ale altor ţări occidentale, care acţionează

împotriva ţărilor noastre de pe teritoriul R.F.G., Austriei, Angliei şi al ţărilor nordice;

Cu privire la planurile şi intenţiile ţărilor capitaliste, care sunt îndreptate împotriva intereselor şi securităţii ţărilor noastre;

Cu privire la planurile, modurile de organizare, formele şi metodele de lucru ale organelor de contrainformaţii (militare) şi de contrainformaţii ale S.U.A., R.F.G., Franţei, Angliei, Austriei, Elveţiei, ţărilor nordice şi ale altor ţări capitaliste;

Cu privire la agenturile serviciilor secrete străine, în special cele ale S.U.A., R.F.G., Franţei, Angliei, Austriei, Elveţiei, ţărilor nordice şi ale altor ţări capitaliste, care au fost depistate şi dezvăluite pe teritoriul Republicii Socialiste România şi al Republicii Democrate Germane;

Cu privire la cadrele serviciilor secrete americane, vest-germane, engleze, franceze etc, care acţionează împotriva ţărilor noastre;

Cu privire la activitatea, formele şi metodele serviciilor secrete americane, vest-germane, engleze, franceze etc., care acţionează împotriva reprezentanţelor noastre oficiale şi a specialiştilor Republicii Socialiste România şi ai Republicii Democrate Germane, care se află în străinătate;

Cu privire la activitatea organizaţiilor reacţionare ale emigranţilor, care sunt folosite de serviciile secrete imperialiste în scopul efectuării de acţiuni subversive împotriva ţărilor noastre.

Pe linie de contrainformaţii:

Cu privire la activitatea de contrainformaţii (militare) împotriva ţărilor noastre, desfăşurată de ataşaţii militari şi reprezentanţii diplomatici ai ţărilor capitaliste, care sunt acreditaţi la Bucureşti şi, respectiv, Berlin;

Cu privire la firmele, instituţiile şi organizaţiile care sunt folosite de către serviciile secrete capitaliste pentru desfăşurarea de activităţi subversive împotriva Republicii Socialiste România şi a Republicii Democrate Germane;

Cu privire la activitatea subversivă a străinilor (comercianţi, turişti, ziarişti, marinari, specialişti, oameni de ştiinţă, precum şi creatori de cultură), care prezintă interes pentru cele două ţări;

Cu privire la activitatea organizaţiilor de emigranţi reacţionare, care sunt folosite de serviciile secrete imperialiste pentru desfăşurarea de activităţi subversive împotriva ţărilor noastre;

Cu privire la activitatea duşmănoasă desfăşurată împotriva Republicii Socialiste România şi a Republicii Democrate Germane de către centrele religioase (Vatican etc), cultelor şi sectelor;

Cu privire la situaţia operativă din porturile ţărilor capitaliste, care sunt vizitate de navele Republicii Socialiste România şi ale Republicii Democrate Germane, respectiv cu privire la persoanele care desfăşoară o activitate subversivă împotriva echipajelor navelor menţionate mai sus;

Cu privire la activitatea subversivă a serviciilor secrete străine împotriva ţărilor noastre, desfăşurată asupra membrilor echipajelor navelor, avioanelor şi mijloacelor de transport rutiere care utilizează porturile, aeroporturile şi căile rutiere ale Republicii Socialiste România şi Republicii Democrate Germane sau se deplasează în tranzit prin aceste ţări.

Pe linia unităţilor de serviciu tehnico-operative:

Cu privire la mijloacele tehnice sechestrate, descoperite sau dobândite într-un fel sau altul, care sunt utilizate de către serviciile secrete imperialiste pentru ascultarea convorbirilor telefonice, fotografiere, întocmirea de documente, controlul fizic şi chimic al corespondenţei etc.;

Cu privire la mijloacele de scriere cifrată stabilite sau dobândite pe altă cale, cifruri, cu privire la cutii poştale „moarte"[74] şi cu privire la alte mijloace de legătură utilizate de către serviciile, secrete ale ţărilor capitaliste;

Cu privire la metodele şi mijloacele tehnice (scriere cifrată, legături radio, cutii poştale „moarte") utilizate de serviciile secrete capitaliste pentru a lua legătura cu reţelele lor [de agenţi];

Efectuarea unui schimb de documentaţii tehnice referitoare atât la mijloacele tehnico-operative utilizate în prezent cât şi la cele noi, pe care una dintre cele două ţări le-a fabricat pentru lupta împotriva serviciilor secrete imperialiste;

Unităţile de serviciu tehnico-operative ale Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi ale Ministerului Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane vor face schimb de documentaţii tehnice şi mostre de aparatură şi vor livra, la comandă, mijloace tehnico-operative noi, care vor fi folosite în lupta împotriva serviciilor secrete capitaliste.

Articolul 3

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane au convenit ca, atunci când este necesar, să ia şi să execute măsuri neoficial-operative împotriva activităţii organelor de presă ale statelor imperialiste, îndreptată împotriva securităţii Republicii Socialiste România şi a Republicii Democrate Germane.

Articolul 4

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane au convenit să facă, în timp util, schimburi de informaţii cu privire la semnalele şi indicaţiile recepţionate adresate unor cetăţeni ai Republicii Socialiste România, precum şi cele adresate unor cetăţeni ai Republicii Democrate Germane care se află în tranzit prin Republica Socialistă România, fac vizite sau lucrează acolo, informaţii care prezintă interes operativ.

Articolul 5

Ambele părţi vor lua măsuri de împiedicare a trădării de patrie prin trecerea, pe cale legală sau ilegală, a unor cetăţeni ai uneia dintre ţări pe teritoriul celeilalte ţări. Ele se obligă să trimită neîntârziat înapoi în ţara de baştină, în modul corespunzător, pe cetăţenii care au fost arestaţi pe când încercau să treacă ilegal graniţa.

Articolul 6

Cele două părţi se obligă să se informeze reciproc în cazurile, în care primesc semnalări cu privire la şederea temporară — pe teritoriul uneia dintre cele două ţări — a unor trădători de ţară şi să se ajute reciproc la aplicarea măsurilor adecvate.

Articolul 7

Consiliu] Securităţii Statului şi Ministerul Securităţii Statului vor lua măsuri ca cetăţenilor Republicii Socialiste România şi ai Republicii Democrate Germane, care au aprobare să viziteze unele ţări socialiste, să nu li se dea — în timpul sejurului lor sau al tranzitului prin una dintre cele două ţări — aprobare să viziteze şi alte ţări, excepţie făcând cetăţenii care dispun — fiecare — de o aprobare din partea statului căruia îi aparţin.

Articolul 8

Ambele ţări au luat hotărârea să efectueze o informare, reciprocă şi la timp, cu privire la datele primite referitor la intenţiile unor străini de a pricinui —- într-un fel sau altul — daune unor cetăţeni, mijloace de transport rutier, aerian şi pe calea ferată pe teritoriul unuia dintre statele noastre.

Articolul 9

Organele de securitate ale ambelor ţări vor executa măsuri comune şi se vor ajuta reciproc la desfăşurarea unor festivale, olimpiade, congrese, târguri, simpozioane şi a altor manifestări internaţionale.

Articolul 10

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane vor face un schimb reciproc de informaţii şi se vor ajuta la contracararea acţiunilor duşmănoase întreprinse împotriva ţărilor noastre de către unele posturi de radio, şi anume: „Europa Liberă" şi „Vocea Americii", care sunt conduse şi finanţate de serviciile secrete occidentale.

Articolul 11

Cele două părţi au convenit ca, în cazul unei cereri corespunzătoare, să-şi acorde reciproc sprijin şi ajutor în desfăşurarea activităţii de supraveghere externă, neoficială şi tehnică a obiectivelor care prezintă interes pentru ambele organe de securitate sau numai

pentru unul dintre ele, dacă obiectivul supus supravegherii se găseşte pe teritoriul celeilalte ţări.

Articolul 12

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane vor realiza o colaborare şi un schimb de experienţă în domeniul instruirii cadrelor securităţii, îndeosebi în ceea ce priveşte activitatea serviciilor secrete capitaliste, metodele şi formele de luptă împotriva ci; informarea reciprocă în privinţa sistemelor de instruire a cadrelor securităţii şi a metodelor de câştigare a maselor în scopul preîntâmpinării activităţii elementelor duşmănoase în interiorul ţării proprii şi în străinătate. în acest scop, urmează să se efectueze un schimb reciproc de materiale, sinteze şi lecţii.

Articolul 13

Conducerile celor două ministere vor soluţiona, în cadrul activităţii lor, toate problemele legate de îndeplinirea diverselor sarcini care nu au fost incluse în prezentul protocol şi care necesită colaborare a organelor de securitate ale ambelor ţări.

Articolul 14

Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane au convenit să organizeze, pentru analizarea rezultatelor obţinute pe linia colaborării bilaterale, pentru purtarea de tratative vizând chestiunile de interes comun şi pentru luarea de noi măsuri de întărire şi extindere a relaţiilor dintre organele de securitate ale ambelor ţări, întâlniri la nivelul conducerilor ambelor ministere cel puţin o dată la fiecare doi ani sau atât de des cât se va considera necesar, iar pe liniile de activitate — la diverse niveluri — o dată pe an.

Articolul 15

Prezentul protocol a fost semnat pentru o perioadă de şase ani, începând din momentul intrării lui în vigoare şi se va prelungi automat cu încă o perioadă de şase ani dacă nici una dintre cele

două părţi nu-l va rezilia printr-o notificare trimisă cu trei luni înainte de scurgerea fiecărei perioade [de şase ani].

în perioada de valabilitate a acestui protocol, unul sau mai multe dintre articolele lui vor putea fi modificate numai cu acordul în scris al conducerilor celor două ministere. Acest protocol a fost semnat la [locul].....la [data]..... 1971 şi redactat, în două exen> plare, în limbile română şi germană, ambele versiuni având aceeaşi valabilitate.

Preşedintele Consiliului Securităţii Statului al Republicii Socialiste, România
Ion Stănescu

Ministrul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane;
Erich Mielke
Ministerul Securităţii Statului
Rugăm returnaţi materialul!

Nr. 135/72 3 pagini
2 pagini anexate
Al şaptelea exemplar

Notă informativă referitoare la legăturile dintre forţele de dreapta din R.F.G. şi un grup reacţionar din România[75]

După cum ni s-a adus la cunoştinţă de către o sursă demnă de încredere, între forţe de dreapta din R.F.G., în special asociaţia de compatrioţi din „Cele Şapte Cetăţi" (Transilvania) şi un grup anticomunist şi naţionalist de intelectuali de naţionalitate germană din România (R.S.R.) există legături.

în R.F.G., centrul care se ocupă de aceste contacte se află în localitatea Dinkelsbuhl. în R.S.R., acest grup reacţionar se

concentrează în Transilvania. El cuprinde aproximativ 100 de intelectuali de naţionalitate germană. Persoanele din conducere sunt Michael Markel, Peter Motzan, Brigitte Tontsch, Bernd Kolf şi Franz Hodjak (v. alte date despre aceste persoane în anexă)[76]. Centrul spiritual principal al grupului este Universitatea din Cluj. Mai există membri ai grupului şi în Sibiu şi Braşov, în redacţiile ziarelor de limbă germană locale (de exemplu, din Sighişoara şi Mediaş), în instituţiile culturale şi în şcoli.

Acest grup practică un cult al elitei. El se delimitează clar de R.S.R. Membrii grupului nu întreţin nici un fel de contacte cu românii nici în viaţa personală şi iau măsuri de represalii împotriva acelor membri ai familiilor lor, care manifestă loialitate faţă de R.S.R. După cât se spune, programul maximal al grupului prevede declararea Transilvaniei ca regiune autonomă şi atribuirea unui statut politic special acesteia din urmă. Programul minimal prevede constituirea Braşovului ca oraş german liber (purtând numele de odinioară, Kronstadt) şi cu un statut autonom recunoscut conform dreptului internaţional.

în prezent, centrul de greutate al activităţii grupului se află, mai înainte de toate, în domeniul cultural-politic. Grupul acţionează îndeosebi în rândurile studenţilor, în cercurile literare şi în redacţiile ziarelor. El răspândeşte concepţii teoretice despre literatura din R.F.G., porneşte de la „unitatea naţiunii germane" şi a literaturii germane, discreditează teoriile marxiste despre literatură din R.D.G. şi încearcă să împiedice răspândirea publicaţiilor sau conferinţelor despre literatura din R.D.G. Listele cu bibliografia obligatorie pentru examene ale Universităţii din Cluj sunt orientate spre opere literare modeme din R.F.G. în centru s-ar afla literatura creată de cercuri cu orientare de dreapta, care şi în timpul fascismului au cultivat o germanistică naţionalistă. Studiile despre „Criza germanisticii din R.F.G." au fost, de fapt, ignorate. Acei membri ai grupului, care activează în cadrul Universităţii din Cluj au dus o luptă aprigă împotriva „colaboraţioniştilor" din Bucureşti. Ei se simt martiri care în trecut au fost supuşi represaliilor din partea românilor prin desfiinţarea Facultăţii de Filozofie şi în prezent trebuie încă să sufere din cauza birocraţiei.

Actualmente în R.S.R. există o controversă serioasă între acest grup reacţionar şi „cercul de prietenie din Hermannstadt (Sibiu)" sub conducerea Iui [Victor] Theiss şi „grupul de la [ziarul] „Neuer Weg" („Drum Nou") condus de Stănescu, decan al Universităţii din Bucureşti. In centrul controversei se află concepţiile teoretice despre literatură ale acestui grup. Această controversă ideologică s-a iscat, evident, din cauza cărţii „Interpretări ale liricii germane şi româno-germane", a cărei autoare este Brigitte Tontsch. în această controversă, Theiss a adoptat o „linie de mijloc". Ea se manifestă printr-o tendinţă mai accentuată spre compromis şi o poziţie indiferentă faţă de clase. Theiss ar dori să „mântuiască" pe unele dintre aceste persoane, pe care el le consideră înzestrate/dotate. Dimpotrivă, Stănescu este adeptul unei atitudini radicale faţă de acest grup antimarxist.

în interesul păstrării siguranţei sursei, această informare nu trebuie valorificată prin publicare.

[11]

Berlin, 9 februarie 1973

Ministerul Securităţii Statului
Strict secret!
Rugăm returnaţi materialul!
Nr. 110/73 3 pagini
Al optulea exemplar

Notă informativă referitoare la colaborarea iugoslavo-română în domeniul | producţiei de armament

După părerea cercurilor conducătoare vest-germane, există o serie de date şi indicaţii oficiale şi interne referitoare la colaborarea dintre Iugoslavia şi România în domeniul industriei de armament. Unul dintre proiectele de colaborare este dezvoltarea şi producţia în comun a unui avion de antrenament şi de asalt. Iniţial, cele două ţări au lucrat la realizarea unor proiecte diferite, în timp ce Iugoslavia era interesată într-un prototip mai avansat

al avionului de antrenament GALEB, România dorea să înlocuiască avioanele de asalt de construcţie sovietică, pe care le considera învechite. O asociere din punct de vedere al realizării tehnice a celor două proiecte este posibilă şi importantă, nu în ultimul rând din motive de costuri.

După părerea cercurilor conducătoare vest-germane, cele două ţări doresc ca la realizarea acestui proiect, pentru care Iugoslavia a preluat conducerea proiectării, să se sprijine — după cât se pare — într-o măsură mai mare pe tehnologia vestică, deoarece motoarele şi echipamentele urmează să fie procurate din state vest-europene. Atât partea iugoslavă, cât şi partea română au purtat deja, în vara anului 1972, tratative cu concernul britanic Rolls Royce cu privire la livrarea unui motor cu reacţie corespunzător. Convorbiri referitoare la acest proiect au avut loc şi cu industria aeronautică franceză. Cercurile conducătoare vest-germane nu exclud posibilitatea ca, în cazul dezvoltării în continuare a acestui proiect, ambele state să facă un pas înainte în tehnica lor aeronautică şi, eventual, să dezvolte chiar şi un avion supersonic.

Pentru Iugoslavia, proiectul avionului de antrenament şi asalt bazat pe construcţiile proprii GALEB şi JASTREB constituie încă un pas în direcţia bună a realizării unei industrii aviatice independente. Dimpotrivă, pentru România, acest proiect constituie doar un început, iar pentru industria aviatică neînsemnată până acum a acestei ţări acesta este proiectul cel mai important. Se subliniază interesul României ca prin colaborarea cu Iugoslavia în realizarea de armament să se ajungă la o independenţă mai mare faţă de Uniunea Sovietică. De curând, s-a comunicat că, în afară de acest proiect de avion, cele două ţări vor construi în comun submarine pe şantierele iugoslave.

Poziţia specială a României în cadrul Pactului de la Varşovia este, după părerea cercurilor conducătoare vest-germane, vizibilă şi în cazul încheierii de contracte de achiziţionare de licenţe, care se referă la fabricarea avionului uşor de transport britanic ISLANDER şi a helicopterului francez ALOUETTE III. în ansamblu privind lucrurile, dezvoltarea în comun iugoslavo-română a unui avion multifuncţional este o expresie a efortului de dobândire a

unei independenţe mai mari în domeniul dezvoltării şi producţiei de avioane.

Pe de altă parte, s-ar putea întâmpla ca şi situaţia producătorilor vest-europeni de avioane din această categorie să se înrăutăţească, pe termen lung, în ceea ce priveşte exportul în ţările în curs de dezvoltare. Iugoslavia livrează deja din 1968 în primul rând arme pentru infanterie, dar şi avioane de tipurile GALEB şi JASTREB statelor din Orientul Apropiat şi din Africa.

în interesul asigurării siguranţei sursei, această informare nu poate fi valorificată prin publicare.

12]

OU[78], 17 noiembrie 1973

Minută privind întâlnirea dintre tovarăşul Erich Honecker şi tovarăşul Mareşal Greciko [în timpul căreia' s-a sugerat posibilitatea ocupării militare a României de către Uniunea Sovietică][79]

La 16 noiembrie 1973, de la ora 9.00 până la ora 11.00, a avut loc o întâlnire între Prim-Secretarul CC. al P.U.S.G. şi Preşedinte al Consiliului Naţional de Apărare, tovarăşul Erich Honecker, şi Ministrul Apărării al U.R.S.S., tovarăşul Mareşal al Uniunii Sovietice Greciko[80].

întâlnirea s-a desfăşurat într-o atmosferă extrem de sinceră şi deschisă. Tovarăşul Mareşal Greciko a transmis salutări frăţeşti şi de luptă din partea tovarăşului Brejnev şi a relevat faptul că, potrivit aprecierii conducerii de partid şi de stat sovietice, R.D.G. este cel mai apropiat şi mai fidel aliat al Uniunii Sovietice. în continuare, tovarăşul Mareşal Greciko a enunţat patrii complexe de probleme:

i'j 4. Poziţia conducerii de partid şi de stat române

Şedinţa Comitetului Miniştrilor Apărării ai Tratatului de la Varşovia a fost planificată să aibă loc la Bucureşti în perioada 26-28 noiembrie 1973. Deşi pentru această măsură s-a primit acordul general al tuturor miniştrilor apărării, ministrul român al apărării a trimis tovarăşului General de Armată Ştemenko o scrisoare în care arăta că el are de îndeplinit sarcini mai importante şi că pentru el nici nu poate fi vorba să respecte acest termen. Aceasta este o sfidare, respectiv o provocare crasă şi unul dintre numeroasele exemple ale impertinenţei cu care tovarăşii români se comportă în ultimul timp. Toate statele participante la Tratatul de la Varşovia au acordat un ajutor activ statelor arabe în timpul agresiunii[81]. Numai România s-a autoexclus de la această măsură.

A fost o nerușinare şi o mojicie de ultimă speţă ca ministrul de externe israelian să fie invitat la Bucureşti în acest timp şi să se poarte convorbiri cu el, ca şi când nu ar fi existat un război în Orientul Mijlociu.

Ministrul Greciko a discutat despre cele arătate mai sus şi cu tovarăşul Brejnev şi a reieşit clar că nu se mai poate merge mult timp cu România în acest fel. Trebuie deci să se întreprindă ceva pentru înlăturarea acestei situaţii.

Mareşalul Greciko a arătat că el este de părere că această problemă ar trebui reglementată curând. El i-a comunicat tovarăşului Brejnev că armata sovietică este pregătită şi acţiunea ar putea fi realizată mai curând decât în cazul R.S.CP

în încheiere, tovarăşul Mareşal Greciko a informat că în ultimele zile şi săptămâni ziua de lucru a tovarăşului Brejnev a durat în medie 12-l6 ore şi chiar mai mult. în ciuda strădaniilor lor, tovarăşii din Biroul Politic nu au reuşit să-l convingă pe tovarăşul Brejnev că şi el are nevoie de odihnă şi trebuie să se menajeze.

[13]

Berlin, li Septembrie

Raport informativ privind dezertarea general-locotencntului Mihai Ion Pacepa (Republica Socialistă România) şi refugierea acestuia în S.U.A.[83]

Date personale:

Pacepa, Mihai, Ion, în vârstă de 50 de ani, *[anonimizat]*[M], este general-locotenent (începând cu luna august 1974), fost Ministru adjunct de Interne al R.S.R.-ului, Secretar de Stat, fost Director al Serviciului pentru protecţia şi securitatea membrilor Comitetului Executiv al P.C.R. şi a tovarăşilor de seamă din guvernul Republicii Socialiste România, locţiitor al fostului şef al Departamentului Securităţii Statului, general-locotenent Tudor Postelnicii[85] (în mod oficial nefiindu-i recunoscută însă nici o funcţie).

Referitor la subiect:

Primele informaţii neoficiale primite începând cu data de 30.08.1978 au privit zvonurile aflate în circulaţie, potrivit cărora unul dintre cei mai de seamă ofiţeri ai Securităţii ar fi dispărut în mod misterios. La scurt timp după aceasta, tot pe cale neoficială, s-a făcut cunoscut faptul că ar fi vorba despre adjunctul Ministrului de Interne al R.S.R.-ului, general-locotenent Mihai Ion Pacepa, care nu s-ar mai fi întors dintr-o călătorie în interes de serviciu efectuată în străinătate. în discuţiile ivite în rândul populaţiei se spunea că, după ani întregi de activitate depusă în slujba serviciului american de spionaj, Pacepa ar fi defectat în tabăra duşmanului imperialist.

La începutul lunii august 1978 presa din ţările capitaliste a publicat reportaje despre dispariţia lui Pacepa, în seara zilei de 8 august, precum şi în dimineaţa zilei de 9 august 1978, mai multe posturi de radio imperialiste (B.B.C., Radio Europa Liberă, Deutsche Welle) informându-şi ascultătorii că „în urmă cu circa 3 săptămâni ofiţerul

Ministerului de Interne al R.S.R.-ului, general-locotenent Mihai Pacepa, a fugit în S.U.A., unde a cerut azil politic."

La cererea preşedintelui Republicii Socialiste România, ambasadorul S.U.A., d-l Aggrey[86], a fost rugat să ia parte în zilele de 7 şi respectiv de 8 august 1978 la nişte întrevederi personale, în cadrul cărora el nu a fost însă primit decât de către Ministml de Externe al R.S.R.-ului, Ştefan Andrei[87], care i-a prezentat poziţia guvernului român şi i-a cerut extrădarea imediată a lui Pacepa.

Cu ocazia evenimentului protocolar din data de 10.08.1978, *[anonimizat]* al S.U.A., colonelul *[anonimizat],* i-a confirmat *[anonimizat]* al R. P. Polonia ştirea de mai sus şi a adăugat că „Pacepa a furnizat serviciului american de spionaj informaţii numeroase."

Acest lucru a fost confirmat pe parcursul discuţiilor şi de către *[anonimizat]* al R.F.G.-ului, *[anonimizat] [anonimizat],* care a precizat că „generalul trebuie să fi strâns deja destul în contul său din S.U.A., pentru ca să-şi poată permite acum să se retragă liniştit."

[Anonimizat] al S.U.A., colonelul *[anonimizat],* a lăsat să se înţeleagă cu ocazia unui eveniment organizat la 11 august 1978, că „preşedintele Statelor Unite a decis ca această chestiune să fie tratată cu multă delicateţe, pentru a nu fi afectate bunele relaţii dintre S.U.A. şi R.S.R." La întrebarea dacă S.U.A. intenţionează sau nu să-l extrădeze pe general, el a răspuns că acest lucru cu siguranţă că nu se va întâmpla. „Ar însemna o încălcare a drepturilor omului şi respectiv a dreptului la azil, garantat de către S.U.A."

La întrebarea directă, adresată de către *[anonimizat]* al R.P. Bulgaria, colonelul *[anonimizat],* care tocmai se întorcea din concediu, *[anonimizat]* al serviciului de informaţii, general-maiorului *[anonimizat],* în ce măsură discuţiile privind Pacepa corespund sau nu realităţii, acesta din urmă a răspuns: „Nu avem un asemenea tovarăş printre noi şi personal nu cunosc nimic despre o asemenea situaţie."

(j ■■' Referitor la poziţia părţii române:

Ataşatul militar al R.D.G.-ului la Bucureşti aprecia în momentul răspândirii ştirii despre dezertarea lui Pacepa, că partea română păstrează în continuare tăcerea asupra întregului eveniment, deşi populaţia României fusese deja informată prin intermediul

J

emisiunilor în limba română a posturilor vestice de radio despre faptele întâmplate.

La nivelul partidului şi al guvernului se pot observa deja consecinţele grave ale celor petrecute în ultima vreme. Recent a avut loc o adunare a activului de partid, la care au participat cei mai înalţi funcţionari din forurile de conducere, precum şi delegaţi din diferite ministere. La Ministerul de Interne a fost de asemenea convocată o reuniune internă a activului de partid, fără ca acest caz al lui Pacepa să fie evaluat şi analizat însă pe scară largă.

Comitetul Executiv al partidului a alcătuit o comisie, care va analiza toate aspectele legate de Pacepa, va stabili persoanele de contact şi va formula în încheiere eventualele urmări ale acestui eveniment. în discuţiile purtate a fost exprimată bănuiala că în cadru] Ministerului de Interne va avea loc un proces larg de reorganizare şi că este posibil ca unii ofiţeri şi funcţionari să fie destituiţi pe viitor. Schimbările de cadre efectuate deja în interiorul Ministerului de Interne sunt privite tocmai din această perspectivă, deşi e drept că nu există încă nici o confirmare în funcţie a noilor veniţi. Informaţiile furnizate în data de 4.09.1978 de către reprezentanţa noastră diplomatică de la Bucureşti cuprind printre altele:

în materialele şi publicaţiile oficiale române continuă să fie condamnate elementele corupte, care „trădează ţara."

în mesajul transmis de către Ceauşescu cu ocazia sărbătoririi a 30 de ani de la înfiinţarea organelor de securitate, preşedintele statului a făcut din nou apel la sporirea vigilenţei. El a cerut ca Securitatea să-şi desfăşoare pe viitor întreaga activitate sub „conducerea directă şi nemijlocită a partidului şi a statului" şi să întocmească în mod sistematic rapoarte cu privire la munca depusă. Organizaţiile de partid au fost însărcinate să exercite un control mai sever asupra activităţii Securităţii.

Contrar obiceiului respectat până acum cu ocazia aniversărilor, de această dată nu au fost organizate nici un fel de evenimente festive şi nu au fost anunţate avansări în grad. Motivul invocat a fost investigaţia încă neîncheiată în momentul de faţă. De când s-a aflat de fuga lui Pacepa, în jurul sediului conducerii partidului şi a altor obiective de maximă importanţă, aflate în Bucureşti, s-a

constatat o creştere a activităţii patrulelor şi forţelor de pază şi protecţie.

Potrivit unor zvonuri neconfirmate, incendiul izbucnit pe scena Teatrului Naţional, precum şi diversele avarii provocate în Bucu-•reşti şi Ploieşti, s-ar datora şi ele tot unor acţiuni ale inamicului. în presa românească din data de 05.09.1978 a fost publicată numai , o scurtă referire la demiterea din funcţie a Ministrului de Interne Teodor Coman[88], fără a se da informaţii despre motivele care au stat la baza acestei hotărâri sau despre viitorul său profesonal. Nu s-a precizat nimic nici despre funcţia lui Coman, de candidat al Comitetului Executiv al partidului.

Noul Ministru de Interne este George Homestan[89], membru al CC. al P.C.R. din 1965, ani de-a rândul Prim-Secretar al Comitetului de Partid al judeţului Alba, deputat al Marii Adunări Naţionale şi vicepreşedinte al Comisiei pentru probleme de apărare. .

Potrivit unor informaţii secrete, aflate în posesia reprezentanţei noastre diplomatice de la Bucureşti, în cursul investigaţiei efectuate în cazul Pacepa au mai fost arestaţi general-colonelul Nieolae Doicaru şi general-maiorul *[anonimizat].* Doicaru a fost până în martie 1978 prim-locţiitor al Ministrului de Interne, iar apoi Ministru al Turismului. Din această funcţie a fost destituit în august 1978. Despre *[anonimizat]* se cunoaşte doar faptul, că era un cadru de seamă în conducerea Ministerului de Interne[90].

Concluziile trase de către ataşatul militar al R.D.G.-ului la Bucureşti în legătură cu dezertarea lui Pacepa:

Dezertarea lui Pacepa şi fuga acestuia în S.U.A. reprezintă o lovitură grea pentru conducerea politică şi militară a R.S.R.-ului, întrucât Pacepa se număra printre ofiţerii Ministerului de Interne care-l însoţeau adesea pe Secretarul General al P.C.R. şi Preşedinte al României, Nieolae Ceauşescu, şi răspundea pentru securitatea acestuia. Având în vedere funcţia sa, precum şi datele menţionate mai sus, Pacepa dispunea de un volum vast şi variat de cunoştinţe.

Este aşteptată cu o mare nerăbdare poziţia Statelor Unite în această chestiune. în cazul în care nu se va hotărî extrădarea lui Pacepa, nu numai că relaţiile dintre cele două ţări vor fi grav afectate, dar se va crea şi un „precedent", care i-ar putea încuraja pe

oamenii mai labili [din cadrul Securităţii] să acţioneze într-o mar nieră asemănătoare pe viitor.

în ceea ce priveşte motivele şi dedesubturile dezertării lui Pacepa, până la această oră nu există nici o informaţie oficială sau neoficială. Până şi respectiva călătorie în interes de serviciu, efectuată de către Pacepa în R.F.G. (la Koln şi la Berlin) şi aflată atunci în centrul discuţiei, a fost infirmată în mod categoric de către autorităţi.

în cadrul convorbirilor au fost puse adesea în discuţie unele aspecte contradictorii, cum ar fi:

Pacepa lucra deja „de o anumită perioadă de timp" pentru un serviciu imperialist de spionaj şi s-a folosit de un moment prielnic pentru a se retrage în siguranţă.

în activitatea desfăşurată Pacepa a comis diverse greşeli şi trebuia să se aştepte Ia o înlocuire a sa. Prin acest pas întreprins de el, şi cu ajutorul „informaţiilor fierbinţi" de care dispunea, Pacepa voia să-şi înceapă o nouă viaţă.

Decizia lui Pacepa de a se refugia în S.U.A. a fost luată pe nepregătite, el fiind avertizat şi respectiv „eliberat din funcţie" *{[anonimizaf]* se află la Bucureşti).

Referitor la relaţiile dintre forţele armate române si cele Statelor Unite ale Amcricii

Ataşatul militar al R.D.G.-ului în România apreciază aceste relaţii ca fiind următoarele:

Dezvoltarea relaţiilor dintre forţele armate ale celor două state are loc în baza unui acord semnat în 1974.

Ca rezultate ale acestui acord s-au înregistrat până în luna mai 1978 16 acţiuni. O statistică de care dispunem ilustrează faptul că armata S.U.A. implică din ce în ce mai mulţi ofiţeri ai serviciului de recunoaştere şi ai celui de informaţii (inclusiv cadre care se află la un curs de specializare) în activităţile întreprinse în scopul dezvoltării relaţiilor cu forţele armate române.

Această tendinţă este confirmată de faptul că invitaţia adresată directorului serviciului de informaţii al armatei române, general-maiorul D. I. Dumitru[91], de a întreprinde în iulie 1978 o vizită

în S.U.A., a fost acceptată de către partea română. Termenul propus de americani, respectiv luna iulie 1978, nu a putut fi încă respectat de către Dumitru datorită unor dificultăţi care au ţinut de programul acestuia. Vizita va fi însă efectuată până la sfârşitul lui 1978.

Pornim de la premisa că după succesele repurtate la început, în momentul de faţă conducerea armatei americane testează să vadă cât de mare este spaţiul de manevră al R.S.R.-ului, ca ţară membră a Tratatului de la Varşovia, în dezvoltarea cooperării politico-militare dintre această ţară şi S.U.A. şi care domenii ale relaţiilor, respectiv cooperării dintre cele două ţări, permit o influenţare a României din partea Statelor Unite. S.U.A. analizează de asemenea şi gradul în care condiţiile politicii interne permit o dezvoltare mai accentuată a acestor relaţii, precum şi măsura în care există vreo disponibilitate în acest sens, în special în rândul forţelor armate române.

în acest caz, se poate observa faptul că forurile superioare ale forţelor armate americane nu întreprinde nici un pas pripit, abordarea fiind una echilibrată, adaptată eforturilor ambiţioase şi naţionaliste ale conducerii române, şi orientată în mod evident înspre intrarea pe termen lung, din punct de vedere militar, în sistemul Tratatului de la Varşovia.

Dintr-un referat pe care, cu ocazia sărbătoririi a 202 ani de la cucerirea independenţei de către America, ataşatul militar al Statelor Unite în România, colonelul R. Womack, l-a prezentat în faţa unui public format din generali şi ofiţeri ai Ministerului Apărării Naţionale, ai Academiei Militare şi ai Armatei a 2-a staţionată la Bucureşti, s-au desprins următoarele:

- poziţie antisovietică clară, acceptată fără nici un fel de obiecţii de către partea română;
- faptul că ambele părţi lucrează în mod serios la o continuare a dezvoltării relaţiilor lor bilaterale;
- faptul că S.U.A. a utilizat metode de război psihologic, în special de diversiune şi de sabotare ideologică a R.S.R.-ului, metodele ei bazându-se pe o analiză atentă a evoluţiei situaţiei din România.

Din actualele publicaţii de presă (5.09.1978) se desprinde următoarea situaţie:

In ziua de 28.07.1978 cetăţeanul român Mihai Ion Pacepa s-a predat în condiţii până acum ncclucidate autorităţilor din R.F.G. La această acţiune au participat atât agenţi ai serviciului american de informaţii C.I.A., cât şi agenţi federali ai Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei[92].

Intervenţia forţelor germane de securitate s-a datorat „îngrijorării ca Pacepa să nu fie cumva răpit în ultimul moment de către proprii săi oameni." Autorităţile din R.F.G. au hotărât punerea sub urmărire la intrarea şi respectiv ieşirea din ţară a următorilor cetăţeni români, aflaţi sub bănuiala că urmează să acţioneze în acest sens […]

Aceleaşi măsuri au fost luate ulterior şi în cazul altor cetăţeni, români, numiţi de către dezertorul Pacepa ca fiind trimişi în urmărirea sa. Arestarea acestora sau a altor cetăţeni români nu a avut însă Ioc până acum în R.F.G. Pacepa, care din însărcinarea guvernului român purta la Koln negocieri privind achiziţionarea şi respectiv construirea pe bază de licenţă a avionului cu rază medie de acţiune „VFW 614", a declarat că nu doreşte să se mai întoarcă în ţară.

La 29.07.1978 a fost dus cu avionul în Statele Unite şi interogat îndelung de către agenţi CI.A., într-un loc rămas încă necunoscut. De atunci s-a ridicat o adevărată barieră informaţională fată de mass-media. Ea nu a putut fi străpunsă decât abia o lună mai târziu, printr-o indiscreţie voită a ziarelor Springer (Die Welt ctc.)[93].

începând cu 1 septembrie 1978 „cazul de spionaj Pacepa" şi efectele acestuia asupra politicului şi asupra activităţii serviciilor secrete constituie tema preferată a tuturor mediilor cetăţeneşti din R.F.G. şi din Berlinul de Vest.

în ceea ce priveşte atribuţiile de serviciu ale lui Pacepa, există mai multe variante. Potrivit uneia acesta „acţiona ca om de legătură între conducerea Securităţii şi... Ceauşescu" şi era responsabil cu „schimbul de informaţii dintre Securitatea română şi celelalte servicii secrete din blocul statelor răsăritene." Conform altor publicaţii Pacepa deţinea „conducerea cea mai înaltă a serviciului român de spionaj extern." în orice caz el făcea însă parte din „categoria

oamenilor care se aflau în posesia celor mai importante secrete de stat", constituind „după cel de-al doilea război mondial cel mai de seamă dezertor din blocul socialist."

Pacepa l-a însoţit pe Ceauşescu în mai multe călătorii în străinătate, ultima fiind cea întreprinsă de către acesta în Grecia (1977). Vorbeşte germana fluent. Pacepa se pare că a fost contactat de către C.l.A. deja înainte de 1970.

Referitor la afirmaţiile dezertorului:

Referitor la declaraţiile date de către Pacepa agenţilor C.I.A., în momentul de faţă circulă informaţii diferite şi contradictorii. Potrivit acestora, Pacepa ar fi numit deja mai multe persoane aliate în R.F.G., drept „agenţi ai Securităţii române sau ai unor servicii secrete ale altor ţări socialiste", respectiv ar fi furnizat date privind activitatea unor asemenea persoane, care au condus apoi la identificarea lor. Conform unei ştiri apărute în ziarul „Bild", se pare că au şi început deja investigaţiile împotriva a şapte dintre aceste persoane.

Printre cetăţenii R.F.G. „deconspiraţi" se numără:

Joachim, Riidiger Broudre-Groger[94], referent personal al secretarului executiv al Partidului Social Democrat, Egon Bahr[95] şi Dr. Uwe Holtz[96] (34), membra al Bundestag-ului[97], preşedinte al Comisiei pentru Cooperare Economică, membru în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (din 1973), vicepreşedinte al Comisiei Economice şi Sociale a Uniunii Interparlamentare (din 1975), membru al Partidului Social Democrat, *[anonimizat]*.

Potrivit declaraţiilor lui Pacepa Securitatea a obţinut de la Holtz date concrete privind ajutoarele acordate de către R.F.G. altor ţări în scopul dezvoltării acestora. S-au primit de exemplu informaţii cu privire la modul diferit în care R.F.G.-ui a înţeles să sprijine diverse ţări africane cu arme sau cu altă aparatură nonmilitară.

După cum a mai declarat Pacepa, partea română a putut chiar prin intermediul omului ei de legătură Holtz — acesta era cunoscut sub pseudonimul „Martin" şi era agent de influenţă — să lanseze anumite interpelări în Bundestag.

Pe lângă cetăţenii din R.F.G. Pacepa l-a identificat drept agent al Securităţii şi pe Constantin Denuta, angajatul ambasadei române

la Bonn, diplomat la agenţia economică (într-o altă publicaţie se vorbeşte de Ştefan Constantin, consilier în cadrul ambsadei, în realitate însă ofiţer de legătură al Securităţii). Denuta, care a avut de mai multe ori contacte cu amândoi cetăţenii din R.F.G., s-a întors între timp în R.S. România[98].

în afară de declaraţiile sale referitoare la persoane, Pacepa se parc că a furnizat informaţii şi despre activitatea politică a Partidului Social Democrat. Punctul central al acestor afirmaţii îl constituie declaraţia că Securitatea s-ar afla în posesia unui studiu al partidului în care secretarul executiv Egon Bahr se pronunţă pentru o ieşire a R.F.G.-ului din alianţa N.A.T.O. în cazul unei „reunificări a celor două state germane şi a unei strategii sovietice de neagresiune", lucru deja preconizat de altfel.

Această platformă politică — redenumită între timp „autofinlandizarea Republicii Federale Germania" — ar fi fost cunoscută numai de către un cerc mic din interiorul partidului, din care făcea însă parte bineînţeles şi referentul personal al lui Bahr.

Referitor la situaţia juridică:

După indiscreţia voită a ziarului „Die Welt" a urmat o activitate febrilă de cercetare şi investigaţie, a cărei proporţii este de asemenea prezentată în mod diferit de către organele de presă. Potrivit acestora, înainte de publicarea articolului în ziarul Springer, politicianul Bahr se pare că l-ar fi acuzat deja pe referentul său de colaborare cu un „serviciu secret din est", trăgând astfel „un semn de alarmă" în acest sens. Broudre-Groger a negat însă cu vehemenţă orice implicare a sa în acţiuni de spionaj. O percheziţie efectuată mai târziu la domiciliul lui Groger nu a furnizat — exceptând o cameră de luat vederi Minox — nici o altă dovadă a vinovăţiei acestuia.

în ceea ce priveşte investigaţiile poliţiei, în cazul deputatului Holtz se cerea mai întâi o ridicare a imunităţii parlamentare a acestuia, în acest scop a fost convocată o şedinţă extraordinară a Parlamentului, care i-a obligat pe mulţi deputaţi să-şi întrerupă concediul început. Din cei 518 deputaţi ai Bundestag-ului au apărut circa 320, care în şedinţa de aproximativ 5 minute au votat în unanimitate —

luându-se în calcul inclusiv votul lui Holtz — pentru ridicarea imunităţii.

Imediat după aceasta a urmat o percheziţie a încăperilor particulare şi de serviciu ale lui Holtz, care a rămas în mod evident fără nici un fel de rezultat. Percheziţia a fost condusă de către procurorul federal Lunz, care deja lucra în acel moment la ancheta desfăşurată în cazul de spionaj al soţilor Lutze", acuzaţi de colaborare cu Ministerul Securităţii de Stat din R.D.G.

Pe lângă Holtz a mai fost prezent în calitate de martor şi *[anonimizat]* al Partidului Social Democrat, *[anonimizat]*. La întrebarea unui jurnalist, de ce folos ar putea fi această percheziţie pentru poliţie şi pentru ancheta în sine, ţinând seama de faptul că ea a fost efectuată abia la cinci ore după publicarea acuzaţiilor de spionaj aduse împotriva lui Holtz, procurorul Lunz nu a dat nici un răspuns. Holtz a negat imediat orice colaborare cu vreun, serviciu străin de informaţii. La 1 septembrie 1978 el a declarat în acest sens postului de televiziune ZDF: „în ceea ce priveşte acuzaţiile aduse în presă doresc să spun numai atât. Mi-am făcut şi-mi fac în continuare datoria mea de deputat. Nu există nici o acţiune, nici un comportament al meu de vreun fel sau altul, care să poată justifica bănuiala că am desfăşurat sau desfăşor acţiuni de spionaj sau alte acţiuni ilegale..."

Procuratura din Karlsruhe nu a făcut până acum cunoscut nici un detaliu sau rezultat cu privire la investigaţiile conduse „în cea mai mare taină" sau la persoanele implicate în această anchetă. , Ea a dezminţit însă reportajele ziarelor, potrivit cărora cercetările ar fi fost extinse inclusiv asupra unui colaborator al preşedintelui unei facţiuni din cadrul Partidului Social Democrat, Herbert Wehner.

în afară de aceasta procurorul general Rebmann[100] a acuzat necunoscuţi „de încălcarea secretului de serviciu şi de transmiterea neautorizată mai departe a unor informaţii secrete." Potrivit afirmaţiilor sale, prin intermediul mass-mediei ar fi fost răspândite date secrete, extrase din declaraţiile dezertorului, prin aceasta provocându-se pagube considerabile statului german.

Acuzaţia depusă la procuratura din Bonn se bazează pe articolul 353b, alineatul 4 şi „este îndreptată atât împotriva unor

tfuncţionari, cât şi împotriva jurnaliştilor." în aceste condiţii, pare destul de sigur faptul că guvernul federal — spre deosebire de cazul T *[anonimizat]* şi de cel al publicării raportului Lookhccd — va da de această dată undă verde acţiunii de urmărire penală a jurnaliştilor.

într-o scrisoare datată 2 septembrie 1978 şi adresată Ministrului Federal de Interne, Ministrul Justiţiei îi explica acestuia măsurile juridice prevăzute a fi luate şi îi cerca sprijinul în aplicarea lor. Şeful cabinetului cancelarului german a luat de asemenea cunoştinţă de conţinutul respectivului document.

în scrisoarea Ministrului Justiţiei sunt trecute faptele penale deja amintite, care urmează să 11c sancţionate cu ajutorul articolului 353, al. 4, menţionat şi el mai devreme (textul documentului se află în posesia noastră).

Membrii Partidului Social Democrat din cadrul Bundcstag-ului au luat şi ci atitudine faţă de publicarea timpurie a declaraţiilor lui Pacepa în ziarele Springer, potrivit lor acest fapt „împiedicând şi îngreunând într-un mod iresponsabil clarificarea întregii situaţii."

într-o luare de poziţie a unora dintre aceştia se vorbeşte despre un „complot realizat de către membri ai organelor germane de securitate şi presa Springer." în viitorul apropiat, Partidul Social Democrat intenţionează să intervină pe lângă preşedintele republicii „astfel încât Consiliul German de Presă să se ocupe de problema precondamnării celor care se fac vinovaţi de publicarea unor informaţii ce ţin de o anchetă aliată în curs de desfăşurare" şi să stabilească consecinţele de rigoare, care se impun pentru respectivele acţiuni ale unor asemenea jurnalişti.

Presa din data de 6.09.1978:

După plângerea depusă de către procuratură şi după scrisoarea adresată Ministrului de Interne şi şefului cabinetului cancelarului german de către Ministrul Federal de Justiţie, Vogel[101], guvernul federal trebuie să hotărască acum dacă acordă sau nu împuternicirea necesară pentru începerea urmăririi penale a funcţionarilor şi jurnaliştilor, acuzaţi de divulgare de secrete.

Mediile puse sub acuzaţie sunt ziarele Springer „Die Welt" şi „Bild", cel de-al doilea post naţional de televiziune „ZDF", precum

şi agenţia de presă „Deutscher Dcpeschendienst". Este cert faptul că aprobarea pentru începerea urmăririi penale a funcţionarilor va li dată. Ceea ce se află sub semnul întrebării este decizia guvernului federal cu privire la jurnalişti.

Din publicaţiile de presă de la data de 7.09.1978 reiese faptul că în şedinţa cabinetului, ţinută cu o zi în urmă, guvernul federal a împuternicit procuratura din Bonn în vederea demarării anchetei împotriva funcţionarilor Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei (subordonat Ministerului de Interne) şi a funcţionarilor din cadrul Procuraturii (subordonată Ministerului de Justiţie), acuzaţi de încălcarea secretului de serviciu. Potrivit spuselor purtătorului de cuvânt al guvernului, Bolling[102], cabinetul nu arc deocamdată în vedere întreprinderea unor investigaţii în interiorul Serviciului Federal de Informaţii.

în ceea ce priveşte ancheta, nu va fi vorba doar de „cazul de spionaj Pacepa", ci şi de transmiterea ncautorizată mai departe a unor informaţii care ţin de domeniul acţiunilor de combatere a terorismului.

Analog hotărârii luate de către guvernul federal, guvernele landurilor au aprobat şi ele, la rândul lor, începerea urmăririi penale a unor funcţionari locali, în măsura în care informaţiile dezvăluite proveneau din landurile respective.

Referitor la aşteptata anchetare a unor jurnalişti, acuzaţi de „publicarea unor informaţii şi aprecieri iresponsabile, menite să pericliteze cursul investigaţiilor", nu s-a luat până acum nici o decizie în acest sens, o asemenea hotărâre fiind amânată pentru următoarea şedinţă a cabinetului, care va avea loc pe data de 13.09.1978. [...]

Articole din presă referitoare la reacţii ale R.S. România:

Pornind de la premisa că aceste articole reflectă realitatea şi corespund adevărului, reacţiile care se conturează sunt următoarele:

Mass-media din România nu a menţionat încă în nici un fel acest caz de trădare. O trimitere indirectă o conţine mesajul lui Ceauşescu adresat membrilor organelor de securitate cu ocazia celei de-a 30-a aniversări a înfiinţării Securităţii. Printre altele se spune acolo că există în continuare „elemente putrede şi declasate, care sunt gata să-şi trădeze patria pentru o mână de argint." ,u> .-.;■}

: Demiterea din funcţie a Ministrului Turismului, Nicolae Doicaru, este pusă şi ea în legătură cu acest caz de trădare. Doicaru a fost, până în martie 1978, un cadru de conducere în organele de securitate ale Ministerului de Interne.

în ceea ce priveşte arestările efectuate, datele diferă. Agenţiile de presă Associated Press şi Reuters vorbesc despre „12 înalţi ofiţeri de armată şi de securitate, printre care 2 generali", iar DPA-ul aminteşte „60 de ofiţeri, dintre care 12 generali". Printre aceşti generali se pare că se numără şi directorul Oficiului pentru Paşapoarte şi Vize, Luchian[103]. La cererea expresă a lui Ceauşescu, locuinţele persoanelor arestate au fost percheziţionate.

La data de 5.09.1978, AFP a relatat de la Bucureşti că, printr-un decret prezidenţial, ministrul român de Interne, Teodor Coman, a fost eliberat din funcţie şi înlocuit cu Gheorghe Homoştean. Acest lucru se pare că a fost dat publicităţii la Bucureşti în aceeaşi zi de către agenţia oficială de presă „Agerpress".

Pe parcursul a şase ani de zile Ministerul de Interne şi-a schimbat astfel de cinci ori ministrul. Coman fusese numit Ministru de Interne la data de 16 august 1976 şi ales în acelaşi timp candidat al Biroului Politic P.C.R. înaintea ocupării acestei funcţii ci lucrase în cadrul departamentului pentru probleme de securitate al Comitetului Central P.C.R.

Din motive neelucidate încă, în dimineaţa zilei de marţi (5.09. 1978) Radiodifuziunea Română şi-a întrerupt emisia pentru câteva ore. Conducerea instituţiei nu a dat nici un fel de explicaţii în acest sens. [...]

Articolele din presă din data de 8.09.1978:

în legătură cu acest subiect, în central presei cotidiene se află relatările despre demiterea din funcţie a încă unui ministru român. Este vorba despre Ministrul Sănătăţii Nicolaescu[104] (57), care ocupa această funcţie încă din luna iunie 1976. O legătură directă între el şi Pacepa nu este vizibilă. Nu trebuie exclusă însă posibilitatea ca între cei doi să fi existat nişte relaţii personale strânse. în ştirea de ieri a agenţiei Agerpress nu au fost precizate motivele revocării din funcţie a lui Nicolaescu.

' în afară de aceasta ziarele relatează faptul că potrivit declaraţiilor purtătorului de cuvânt al procurorului general, Piesker, ancheta desfăşurată împotriva membrilor Partidului Social Democrat acuzaţi, Holtz şi Broudre-Groger, nu s-ar fi încheiat încă. Prin aceasta se contrazice în mod indirect o afirmaţie a secretarului executiv al partidului, Bahr, care a vorbit recent despre „încheierea în curând, într-un mod pozitiv, a investigaţiilor." Ministerul Federal al Justiţiei a declarat la rândul său în mod categoric că încă nu se întrevede nici un rezultat al cercetărilor întreprinse în acest caz.

' Presa săptămânală (revistele „Stern" şi „Ouick") tratează şi ea „cazul Pacepa":

Revista miinchenează „Quick" numeşte cu această ocazie câteva aspecte, care nu au fost dezbătute până acum în articolele din presă. De exemplu: fuga lui Pacepa a fost asigurată de către trei agenţi CJ.A. şi de mai mulţi agenţi ai Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei (R.F.G.). El s-a predat în Piaţa Domului din Koln, a fost dus cu un autovehicul civil (cu număr de Frankfurt) în secţiunea militară a aeroportului Frankfurt/Main şi transportat imediat cu avionul în S.U.A.

La audierea care a urmat şi care a avut loc în apropierea Washington-ului a fost de faţă şi un agent al Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei. Declaraţiile au fost date în limba germană. Agentul din R.F.G. a putut să ia cu el benzile cu interogatoriul. Din conţinutul acestora a întocmit apoi un raport nenumerotat, de opt pagini.

Pacepa a pronunţat numele lui Uwe Holtz şi a dat numele de acoperire a unor presupuşi trei agenţi români, aflaţi în R.F.G. Contrar prezentărilor de până acum, Pacepa nu a vorbit despre un „nume de acoperire «Martin»" în cazul deputatului Bundestag-ului Holtz, ci despre un „dosar colectiv «Martin»", în care se aflau adunate informaţii despre mai multe persoane din R.F.G., precum şi documente care priveau acest stat.

De asemenea, nu este adevărat faptul că Securitatea se află în, posesia aşa-numitei „hârtii Bahr", în care este vorba despre „autofinlandizarea Republicii Federale Germania."

Pacepa nu-l cunoştea pe referentul lui Bahr, Broudre-Groger, el a ajutat însă la identificarea acestuia, vorbind despre „agentul eu nume dublu" şi precizând fostul domeniu de activitate al acestuia. Pe cuprinsul a două pagini, reprezentând anexa la documentul agentului Oficiului Federal pentru Apărarea Constituţiei, acesta descrie importanţa lui Pacepa şi apreciază volumul informaţiilor divulgate. Fugarul este prezentat în aceste rânduri drept „cel mai valoros dezertor ajuns vreodată în vest." Cunoştinţele sale despre agenţii români din străinătate sunt însă, ce-i drept, destul de limitate.

Revista respectivă mai dă şi alte detalii despre persoana lui Pacepa. în perioada 1962 1967 acesta a făcut parte din reprezentanţa comercială a României la Frankfurt/Main. în timpul ultimei sale funcţii a vizitat de mai multe ori R.F.G.-ul (de patru până la şase ori pe an).

Revista din Hamburg „Der Spiegel" se ocupă într-un articol de şase pagini în mod temeinic de acest caz de spionaj şi de consecinţele sale. Autorul articolului, redactorul Alfred Frcudenhammer, ajunge într-un final la următoarea concluzie: „De data aceasta multe aspecte vorbesc în favoarea faptului că indiciile, mai mult decât sărăcăcioase, furnizate de către român, au servit partidelor C.D.U. şi C.S.U."[15], precum şi presei Springer, respectiv revistelor «Quick» şi «Lowenthal»[106], ca pretext pentru înscenarea în. timpul luptei electorale încinse din landul Ilcsscn a unui adevărat spectacol împotriva social-dcmocraţilor aflaţi la guvernare". Câţiva membri ai cabinetului se pare că au făcut chiar o paralelă între situaţia de faţă şi „operaţiunea «Vulcanul»". Sub acest' nume a fost cunoscută probabil „cea mai mare organizaţie secretă sovietică din vest." 38 de cetăţeni din R.F.G. au fost atunci arestaţi, fiind desconspiraţi de către „fugarul est-german Gottlob Krause"[107]. Probele aduse împotriva acestora s-au dovedit însă a nu fi valabile, astfel încât până la urmă a trebuit să se dispună eliberarea tuturor celor arestaţi.

Potrivit celor relatate de către revista „Spiegel", Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei a trimis de două ori agenţi în S.U.A. Prima oară a fost pentru a afla — respectivul agent dându-se drept colaborator CI.A. — informaţii exacte despre activitatea agenţilor socialişti pe teritoriul R.F.G.-ului. Declaraţiile lui

Pacepa au fost însă „lapidare şi lipsite de consistenţă." După lungi interogări şi-a adus aminte doar de câteva indicii privind 7 cetăţeni din R.F.G. Nu mai ştia însă decât foarte puţine alte detalii despre aceştia. Singurul nume clar pe care l-a dat Pacepa a fost cel al deputatului social-dcmocrat Holtz. Acesta ar fi fost, potrivit spuselor sale, un agent adevărat şi ar fi ■furnizat multe informaţii importante celor din blocul comunist.

în afară de legăturile impuse de natura funcţiei deţinute, stabilite între Holtz şi reprezentantul departamentului economic al ambasadei R.S.R.-ului la Bonn, Denuta, ar fi existat astfel se pare şi alte contacte permanente ascunse. Prin intermediul lui Holtz s-ar fi realizat chiar diverse interpelări, adresate de către România Bundcstag-ukii. Drept dovadă a acestui fapt, Pacepa a amintit întrebarea pusă de Holtz în cadrul Bundestag-ului, despre situaţia negocierilor purtate între R.S.R. şi R.F.G. cu privire la fabricarea sub licenţă a avionului „VWF 614". Pentru informaţiile furnizate Holtz nu a primit bani, ci cadouri.

Relaţiile dintre Hollz şi Denuta erau într-adevăr destul de bune. Acesta din urmă l-a vizitat pe Tloltz la el acasă, iar cei doi se vedeau adesea la restaurant. Cadouri însă nu şi-au făcut unul altuia. Nici celelalte acuzaţii aduse unor diverse persoane, potrivit cărora sunt „agenţi străini", nu s-au dovedit a fi întemeiate şi n-au putut fi probate. [Ele sunt următoarele]: faptul că un membru al forţelor de pază de la frontiera R.F.G.-ului ar fi dat în vileag o listă cu persoanele aliate sub urmărire; faptul că un funcţionar al Ministerului Afacerilor Externe împreună cu un angajat al unei filiale judeţene a partidului F.D.P.[108] s-ar afla pe statul de plată al Securităţii Române; faptul că un şef de departament din cabinetul cancelarului Germaniei ar fi dezvăluit un raport anual, întocmit de către Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei.

Referitor la aprecierea afirmaţiilor făcute de Pacepa se spun următoarele: „Oameni de specialitate ai serviciilor secrete de la Bonn îl suspectează pe fugar că acesta nu intenţionează nimic altceva decât ca, prin intermediul informaţiilor sale vizibil sărăcăcioase, să-şi cumpere de la CI. A. dreptul la o bătrâneţe asigurată în S.U.A., ocrotit de investigaţiile prietenilor săi de odinioară."

Nici măcar nu se exclude posibilitatea, ca Pacepa să facă parte dintre acei oameni care inventează liste de salarii pentru agenţi dubioşi, tocmai pentru a-şi face rost de o bună sursă de venituri.

Spre deosebire de opiniile prezentate mai sus, agenţii CI.A. îi acordă dezertorului o importanţă şi o valoare cu mult mai mare. După părerea lor, acesta este un om care dispune de cunoştinţe politice şi militare detaliate şi care ştie ce se gândea şi plănuia în cercurile de conducere ale Pactului de la Varşovia. Fuga sa va conduce la tulburări şi valuri de arestări în capitalele statelor socialiste. Ţinând seama de cunoştinţele sale vaste audierile vor mai dura luni de zile. [...]

[14]

Administraţia Centrală A/
Direcţia IX/C/12

Berlin, 22 septembrie 1978
890/ru

Informaţii ale organelor de contrainformaţii ale R.F.G. despre activitatea serviciilor române de informaţii[109]

Serviciul de informaţii român are o participare de la 3 până la 4% (în 1976, 29 din 873 de conversaţii de culegere de informaţii purtate = 3,3%) la activităţile serviciilor de informaţii socialiste împotriva R.F.G.

In comparaţie cu anul precedent, în 1977 numărul de recrutări sau de încercări de recrutare [de agenţi] ale serviciilor de informaţii române a scăzut. Cele mai frecvente ocazii de contactare au apărut în legătură cu cererile de emigrare şi călătoriile turistice în România.

Centrul de greutate al activităţii de spionaj a fost spionajul politic, care a reprezentat peste 50% din toate misiunile primite. Pe primul loc a fost culegerea de informaţii de la emigranţii sosiţi din România.

Serviciul român de informaţii s-a folosit de eforturile transfugilor sau ale emigranţilor de origine germană de a scăpa de cetăţenia

de stat română. Dacă o asemenea persoană se adresa Ambasadei Române din R.F.G., pentru ca — de exemplu — să obţină emigrarea familiei sale şi desprinderea din legătura de stat, i se cerea — drept contraserviciu pentru reunirea familiei — să colaboreze cu serviciul de informaţii.

Cele circa 400 de persoane, care au venit în R.F.G. din România în 1974 ca urmare a unor căsătorii, au servit — în aproape toate cazurile — drept puncte de plecare pentru serviciul de informaţii român în scopul de a obţine colaborarea, în culegerea de informaţii, a unuia sau a ambilor soţi.

Serviciul de informaţii român este activ şi în domeniul economic, în scopul culegerii de informaţii, el trimite în R.F.G. specialişti calificaţi şi oameni de ştiinţă care activează acolo în cele mai diferite domenii de specialitate. Această tendinţă se observă în special începând din anul 1968"°. Răspunzătoare de trimiterea acestor persoane este D.I.E. (Direcţia de Informaţii Externe).

Candidaţii consideraţi potriviţi au fost selecţionaţi încă din timpul studiilor şi ţinuţi sub observaţie atentă timp de unul până la doi ani. în principal, D.I.E. angajează persoane care au studii superioare de specialitate tehnice sau studiază limbi străine. După promovarea unui examen [de admitere], candidaţii respectivi sunt trimişi la centrala D.I.E. pentru a învăţa meseria de lucrător într-un serviciu de informaţii şi a activa apoi, ca „referenţi" în acele ţări, care vor constitui domeniul de îndeplinire a misiunilor lor. în timpul muncii lor în centrală, candidaţii vor primi şi o educaţie politică practică. Unii dintre ei urmează pe rând, conform unei ordini stabilite, cursurile şcolii D.I.E. timp de doi ani. Adesea ofiţerii de serviciu de informaţii şcolarizaţi în acest fel sunt trimişi apoi în străinătate, în cadrul unui program de schimburi bilaterale, în calitate de studenţi sau voluntari, pentru ca să-şi ia o diplomă de doctor sau să lucreze, pe bază de contract, în unele firme sau institute din străinătate.

în 1974, România a cerut 1.900 de vize de intrare în R.F.G. pentru şoferi care lucrează în transportul de mărfuri transfrontalier. O parte dintre şoferii sau ajutorii de şoferi ai întreprinderii de stat pentru transporturi Romtrans sunt ofiţeri ai Serviciului Român de Informaţii[1]". Li s-a cerut în repetate rânduri şi altor şoferi

ai acestei întreprinderi să îndeplinească misiuni de culegere de. informaţii în R.F.G.

Potrivit celor cunoscute de noi, şoferilor Ii s-a dat misiunea de a observa instalaţii militare, manevre şi alte mişcări de trupe; parţial, aceştia activează şi în sistemul de legătură şi comunicaţie utilizat în scopul culegerii de informaţii, precum şi pentru discuţii cu anumite persoane.

Metodele de lucru ale serviciului român de informaţii în hotelurile pentru turism internaţional:

Interesul Securităţii se concentrează, mai înainte de toate, asupra turiştilor individuali din ţări vestice. Sosirea unor asemenea persoane trebuie anunţată neîntârziat Securităţii de către conducerile hotelurilor. în alte cazuri, există un termen de anunţare de 12 ore.

Pe lângă aceasta, registrul de înregistrare a clienţilor şi diagrama de ocupare a camerelor ale hotelurilor sunt controlate cu-' rent de către lucrători ai serviciilor de informaţii. Supravegherea persoanelor care prezintă interes se face de către lucrători ai Securităţii, care apar în postura de clienţi ai hotelurilor. Toţi aceştia stăpânesc limbi străine şi încearcă, şi în afara hotelurilor, să intercepteze sau să asculte convorbirile pcrsoanelor-ţintă, Iară însă a lua contact personal cu ele.

Cameristele şi băieţii de la lifturi au deseori obligaţia de a culege informaţii. Ei sau ele percheziţionează bagajele clienţilor, respectiv supraveghează contactele dintre aceştia din urmă.

Luarea de contact cu o persoană-ţintă în scopul culegerii de informaţii este iniţiată fie de către directorul hotelului, fie de către persoane feminine de la recepţie care acţionează ca animatoare, invitând persoana-ţintă să bea ceva, după care, întâmplător, îşi face apariţia un lucrător de la Securitate.

In cazuri singulare, cameristele stabilesc şi ele contacte în scopul culegerii de informaţii, prin faptul că — folosindu-se de posibilitatea lor de a avea acces la camerele clienţilor — au relaţii intime cu persoana-ţintă. în unele camere, care sunt ocupate exclusiv de către turişti individuali, în prizele veiozelor sunt instalate microfoane.

[151

[Administraţia Centrală A/ Direcţia 111/306] Berlin, 27 septembrie 1978

Anexă de completare la materialul „Trecere în revistă operativă a R.S.R.

1. Cu privire la situaţia politică internă a R.S.R.: în ciuda eforturilor însemnate depuse de conducerea R.S.R. pentru a asigura o stabilitate internă, s-a ajuns, şi în ultimii doi ani, la evenimente care au arătat clar că, atât în rândurile muncitorilor, cât şi în rândurile intelectualilor domneşte o nemulţumire demnă de luat în seamă cauzată de politica din prezent a conducerii R.S.R. Situaţia descrisă mai sus a fost determinată în special de următoarele evenimente, care au devenit cunoscute public şi au făcut necesară o reacţie din partea conducerii române, respectiv atacarea de către organele de securitate.

• în toamna anului 1977, în regiunile miniere ale R.S.R. s-a ajuns la încetări ale lucrului şi la tulburări, îndreptate împotriva politicii sociale a guvernului (stabilirea unor noi norme de lucru, care au avut drept rezultat reduceri de salarii; reglementarea timpului de lucru etc.). Aceste tulburări au făcut necesară o intervenţie directă a lui Ceauşescu şi au dus, în decembrie 1977, la desfiinţarea Ministerului Minelor, care fusese înfiinţat doar de curând, în luna ianuarie a aceluiaşi an.

• în legătură eu amnistia acordată, în mai 1977, unui număr de 19.000 de deţinuţi cu ocazia sărbătoririi centenarului independenţei României, s-a ajuns la o creştere vizibilă a criminalităţii. Aceasta a dus la nelinişte şi îngrijorare a populaţiei. Un anumit punct culminant a fost în acest caz uciderea unui şofer de taxi, a cărui înmormântare — la 16.10.1977 — a dus la o demonstaţie de mare amploare a şoferilor de taxi bucureşteni. De teama unor agravări ale situaţiei, organele de miliţie nu au intervenit. în legătură cu aceasta, s-a ajuns la o serie de schimbări de cadre în Ministerul de Interne şi, de asemenea, la schimbarea în august anul acesta a primarului general al Bucureştilor[113] din cauza faptului

că el nu a înţeles că este imperios necesar să se asigure ordinea şi securitatea în capitală.

• în timpul întâlnirii de la Belgrad din cadrul Conferinţei pentru Securitate şi Colaborare în Europa (C.S.C.E.), pe primul punct al ordinei de zi s-au aflat, la mare distanţă de toate celelalte probleme, scrisorile adresate diverselor delegaţii, care conţineau cereri de plecare, respectiv emigrare din R.S.R. şi critici determinate de încălcarea serioasă a hotărârilor din documentele finale de la Helsinki de către conducerea R.S.R. Numărul acestor scrisori depăşea cu mult numărul de scrisori primite din alte ţări. Exilaţii români din R.F.G. au încercat chiar să organizeze, în Belgrad, o demonstraţie în legătură de remiterea petiţiilor şi apelurilor. Aceste activităţi au fost continuate prin măsuri luate în Bucureşti.

Astfel, la 3.08.1978, un grup de cetăţeni români (patru bărbaţi, o femeie şi doi copii) au cerut ambasadei S.U.A. din Bucureşti permisiunea de a călători în această ţară şi a ameninţat că, în cazul respingerii călătoriilor, se vor sinucide dându-şi foc. Ei au fost opriţi cu forţa şi îndepărtaţi din ambasadă. Cu această ocazie, trei cetăţeni au fost arestaţi de către organele de miliţie ale R.S.R. La 11.09.1978, 16 cetăţeni români au intrat în greva foamei într-o locuinţă dintr-un cartier mărginaş al Bucureştiului şi au cerut ca autorităţile române să le elibereze paşapoarte. Ei s-au baricadat şi au căutat să intre în contact cu trecătorii de pe stradă, ceea ce a dus la adunări de până la 800 de persoane. De abia la 13.09.78, organele de miliţie au pătruns în locuinţă. S-a putut observa arestarea unei persoane de sex feminin. Locuinţa respectivă era o locuinţă de muncitori.

• în afară de incendiul din marea sală a Teatrului Naţional din Bucureşti, care a fost atribuit unui incendiator, până în prezent nu există nici un fel de date confirmate privind cauzele exploziei unui cazan la întreprinderea de Construcţii de Maşini Grele „23 August", în afară de aceasta, în apropiere de Constanţa au avut loc grave avarii provocate de deraierea unui tren. în legătură cu aceasta, s-a constatat că în timpul vizitei lui Hua Guo-feng în zona Constanţa, spre deosebire de alte localităţi, măsurile de securitate au fost luate de către trupe ale armatei,

fti' 2. Cu privire la activităţile CI.A. împotriva României: Potrivit unor informaţii de la Serviciul Principal I începând cu 6.04.1978, şeful sectorului CI.A. pentru Europa, generalul-locotenent Dillard, a fost în Bucureşti în perioada 15.11-21.11.1977. Dillards-a întâlnit în sediul Serviciului de Relaţii Externe al Ministerului Apărării Naţionale al R.S.R. cu şeful Direcţiei de Informaţii a forţelor armate ale R.S.R., generalul-maior Dumitru. La discuţii au luat parte, în calitate de translatori, primul adjunct al generalului-maior Dumitru şi şeful Serviciului de Recunoaşteri Strategice, generalul-maior Cucu"[4]. Nu au fost de faţă şi alte persoane.

Dillard i-a remis generalului-maior Dumitru o invitaţie pentru o călătorie în R.F.G. sau în S.U.A. în luna septembrie 1978. Se spune că Dumitru ar fi refuzat vizita în R.F.G., dar a promis să facă o vizită în S.U.A. „ca oaspete al armatei S.U.A." în continuare, a fost prevăzută — pentru perioada 1.05-6.05.1978 — o întâlnire neoficială în R.S.R. a generalului-maior Dumitra cu şeful de stat-major al Serviciului Armatei Americane din cadrul CI.A., generalul-maior Thompson. Nu dispunem de informaţii dacă această întâlnire a avut loc.

3. Alte cazuri cunoscute de trădare comisă de unii lucrători din organele de securitate române.

a) în iulie 1969, căpitanul *[anonimizat]* din Securitatea de Stat română a săvârşit un act de trădare, rămânând la Paris. El activa sub acoperirea diplomatică a unui funcţionar de la reprezentanţa permanentă a României pe lângă sediul U.N.E.S.C.O. din Paris. Din cauza acestei trădări, în perioada următoare au fost arestaţi mai mulţi cetăţeni francezi, iar trei funcţionari de la ambasada română din Paris au fost expulzaţi.

b) La 15 iunie 1975, lucrătorul *[anonimizat]* al Securităţii de Stat române a comis un act de trădare, rămânând în Norvegia. El era ofiţer de securitate din 1965, iar din 1970 a fost angajat în comerţul exterior al României. în 1971 a fost numit secretar la Reprezentanţa Comercială a României din Oslo. Potrivit comunicatelor din presa occidentală, *[anonimizat]* ar fi dezvăluit numele a 40 de lucrători şi colaboratori neoficiali ai serviciilor de informaţii româneşti. Imediat după această trădare, un matematician

român a fost arestat, iar doi funcţionari de la ambasada R.S.R. din Oslo au fost expulzaţi.

c) Potrivit unor date încă neconfirmate, la mijlocul lui septembrie anul acesta, un ofiţer de rang înalt din flota militară română şi un alt funcţionar de stat de rang înalt al R.S.R. au fugit în Turcia cu un iaht proprietate de stat. Nu dispunem de amănunte cu privire la acest caz.

[16[

[Administraţia Centrală A]
29 ianuarie 1979

Nota informativă nr. 5 din 29 ianuarie 1979 cu privire la evaluarea politicii externe actuale ° a R.S. România[115]

După opinia cercurilor politice din S.U.A. şi R.F.G., poziţiile diferite ale României în politica externă — aşa cum au apărut ele în timpul şi după şedinţa de la Moscova a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia — reprezintă „începutul unei noi epoci în istoria sistemului socialist de alianţe." Nu este însă sigur dacă această politică va avea succes pe termen lung. Occidentul nu este în situaţia de a sprijini efectiv România întrucât nu există o poziţie occidentală definită cu privire la această problemă.

De asemenea, politica externă a României nu duce aproape deloc la o însănătoşire a economiei şi la soluţionarea problemelor naţionale ale ţării. Deşi diplomaţii români vorbesc despre o presiune exercitată de U.R.S.S. asupra ţării lor, este îndoielnic dacă această [presiune] va duce la o poziţie critică a României. Potrivit aprecierii cercurilor conducătoare ale N.A.T.O., U.R.S.S. păstrează o linişte relativă întrucât până acum nu s-a ajuns la o slăbire decisivă a Organizaţiei Tratatului de la Varşovia, ani;;noi ujsm

Direcţia Principală a II-a"[6] [17J Berlin, 9 iulie 1979
Strict secret! "Informare nr. 70
ZAIG[117]/I/2953/79

Informare cu privire la măsurile politico-economice ale R.S. România şi relaţiile ei cu Israelul[118]

Prin intermediul unei surse neoficiale de încredere, sursă de naţionalitate străină a Departamentului Principal 11/AG Străini"[9] s-a aflat că un asociat al unei firme israeliene de şlefuit diamante din Tel Aviv, Israel, ar fi purtat recent tratative în R.S. România cu experţi economişti de frunte din R.S. România.

Sursa noastră a aflat de la acest intermediar israelian că pe cercurile economice de frunte din S.U.A. le-ar interesa o legătură mai strânsă între R.S. România şi Israel. în cursul tratativelor purtate de intermediarul israelian în R.S. România, experţii economici români s-ar fi exprimat că sunt interesaţi de o legătură cu C.E.E. mai strânsă decât cea cu C.A.E.R.

în afacerea cu diamante care se desfăşoară între Israel şi R.S. România este vorba de diamante pe care Israelul şi le procură din Africa de Sud. Aceste diamante, respectiv cioburi de diamante, sunt prelucrate într-un atelier de şlefuit diamante care funcţionează în Tel Aviv sub paravanul unei florării.

R.S. România primeşte aceste diamante din Israel pentru scopuri industriale, precum şi pentru utilizarea în industria de apărare a României. Potrivit datelor primite de la asociatul firmei israeliene de şlefuit diamante, afacerea dintre Israel şi R.S. România a fost realizată cu acordul S.U.A.

Conform celor comunicate de acest asociat, S.U.A. face eforturi şi în vederea creării unei legături mai strânse între R.S.F. Iugoslavia şi C.E.E. Cercurile politico-economice conducătoare din Israel şi S.U.A. ar fi plănuit să faciliteze intrarea în C.E.E. a R.S.

România şi a R.S.F. Iugoslavia pentru a diminua influenţa economică a Uniunii Sovietice asupra acestor ţări.

Prin intermediul unor măsuri diferite, în contradicţie cu poziţia statelor membre ale C.A.E.R., R.S. România intenţionează să pregătească această acţiune.

4decembmbrie

[Notă informativă privind] relaţiile dintre R.S. România şi R.F.G.[120]

(Sursă: Ambasada [R.D.G.] din Bucureşti, Serv. ESE, Serv. R.F.G.)

, La 26.11.1979 a fost inaugurat în Bucureşti un institut de cultură a R.F.G. (denumirea în română: „Casa Culturii R.F.G."). La această inaugurare a participat, din partea română, tov. Aurel Duma[121], secretar de stat în M.A.E. Peste puţin timp îşi va începe activitatea şi Casa Culturii Române din Miinchcn.

Dna Hamm-Briicher'[22], ministru de stat în Ministerul Afacerilor Externe al R.F.G., care a asistat la inaugurare, a descris acest eveniment ca un „nou şi important episod în relaţiile culturale dintre România şi Republica Federală Germania." Ea şi-a exprimat speranţa că „modul exemplar al României de a proceda în problema colaborării culturale va încuraja şi alte state est-europene să facă acelaşi pas." Ambele părţi au apreciat înfiinţarea institutului ca un pas pozitiv şi în spiritul vremii, care corespunde intereselor ambelor popoare, prieteniei şi destinderii, precum şi recomandărilor din documentele finale de la Helsinki.

în cazul acestui institut cultural, pe care presa din R.F.G. l-a descris ca fiind o „filială a Institutului Goethe", este vorba despre prima instituţie de acest gen înfiinţată de R.F.G. în unul dintre statele membre ale Tratatului de la Varşovia. Baza înfiinţării institutului a fost convenţia guvernamentală încheiată la 29.06.1973 în timpul vizitei tov. Ceauşescu în R.F.G. şi intrată în vigoare la

04.03.1974, „...cu privire la înfiinţarea reciprocă de biblioteci." în această convenţie, problema denumirii finale a instituţiilor a fost lăsată deschisă, dar s-a menţionat clar că acestea au fost concepute ca institute culturale.

Berlinul Occidental a fost inclus în această convenţie „potrivit prevederilor Acordului celor patru puteri din 03.09.1971, în concordanţă cu procedeul stabilit." După părerea directorului institutului, sarcina principală a acestuia din urmă este „promovarea imaginii R.F.G. şi a Germaniei" în R.S.R. şi „stimularea unei atitudini corecte faţă de R.F.G. în rândurile populaţiei R.S.R." în acest scop, institutul cultural va desfăşura o propagandă intensă în străinătate şi o vastă muncă de contactare, care trebuie să se orienteze în principal spre creatorii de cultură, germaniştii, profesorii, studenţii şi: populaţia vorbitoare de limba germană din România. Există intenţia de a câştiga pe creatorii de cultură români de partea ideii unei colaborări directe.

Institutul dispune de un numeros personal şi de numeroase mijloace tehnico-materiale. El adăposteşte o bibliotecă (inclusiv o sală de lectură) cu aproape 3.000 de volume (elementele cu pondere sunt lucrări de informare — dicţionare, lexicoane, beletristică nouă din R.F.G. şi beletristică din R.D.G. publicată în R.F.G.), precum şi o sală multifuncţională cu 200 de locuri.

Clădirea institutului a fost pusă la dispoziţie gratuit de către R.S.R.

(Această informare a mai fost primită, în afară de primitorii ATI, şi de: tov. *[anonimizat],* tov. WeiB, Bohme, tov. Honecker[123], tov. Hoffmann, tov. *[anonimizat],* şefii serviciilor de ţări, şefii reprezentanţelor diplomatice din ţările socialiste, Europa de Vest, Europa de Nord, S.U.A.)

[19]

[Administraţia* Genitală Â]
9 martie 1981

Aprecieri ale diplomaţilor occidentali referitoare la situaţia politicii interne din România[124]

Unii diplomaţi occidentali sunt de părere că problemele extraordinar de grave ale aprovizionării [cu alimente, energie şi materie primă] din R.S.R. ar putea duce la o evoluţie a evenimentelor, similară cu aceea din R.P. Polonă[125]. Aprovizionarea populaţiei cu mărfuri din necesarul zilnic, făcând abstracţie de o uşoară îmbunătăţire în capitală, trebuie apreciată ca fiind foarte proastă. Ca urmare a acestei situaţii a aprovizionării, care durează de mai mult timp, s-ar ajunge la o înrăutăţire crescândă a stării de spirit în rândurile populaţiei. Nemulţumirea cea mai mare o manifestă clasa muncitoare. Politica de „intimidare absolută a populaţiei" de către organele de securitate nu va mai avea efecte depline pe o durată mai mare. Se amplifică şi rezervele faţă de cultul personalităţii tovarăşului Ceauşescu.

în perspectiva unei agravări a situaţiei, starea de pregătire a organelor de securitate în vederea intrării imediate în acţiune nu este prea apreciată. Se admite însă că armata ar fi gata de intervenţie pentru apărarea puterii încă de la bun început. în cazul izbucnirii unor conflicte ar putea să apară o dezvoltare — favorizată de starea de spirit antisovietică latentă existentă, precum şi de permanenta accentuare a poziţiilor diferite ale politicii externe româneşti — care să tindă cu mai multă intensitate spre eurocomunism şi social-dcmocraţie.

[20]

[Ministerul Securităţii Statului, Direcţia Principală XX/2]'
14 septembrie 1981
862/81

ZAIG/l-4092/81

Părerile unui funcţionar [român] de la Ambasada R.S.R. cu privire la situaţia din România[126]

în legătură cu situaţia actuală din România, există nişte indicaţii neoficiale în legătură cu declaraţiile unui funcţionar cu răspundere al Ambasadei R.S.R. din capitala R.D.G.

Potrivit acestor declaraţii, situaţia politică internă a României nu se prezintă într-o culoare „tocmai trandafirie". în special în domeniul economic, există „lacune vizibile şi mari lipsuri" în aprovizionarea populaţiei cu alimente de bază şi alte mărfuri. Acestea au efecte negative asupra raporturilor dintre partid şi mase, la care contribuie şi experienţa directă dobândită de mulţi români din călătoriile lor în R.D.G. şi R.P. Ungară.

Cu toate acestea, situaţia din ţară este în continuare liniştită, neexistând nici greve, nici demonstraţii. Din ce în ce mai multă lume se întreabă însă de ce după 37 ani de socialism, în R.D.G. lumea poate cumpăra suficientă carne şi pâine, dar acest lucru nu este posibil în România.

Slăbiciunea conducerii române ar consta în faptul că Ceauşescu încearcă să rezolve problemele, dar porneşte de la „capătul greşit", şi anume prin schimbarea permanentă a miniştrilor şi „declaraţii ideologice." Nici una dintre aceste măsuri nu a adus nici pâine, nici carne poporului. Acest aspect este cu atât mai îngrijorător cu cât „nu există, nici nu se întrevede, o concepţie constructivă a conducerii."

Este însă previzibil că această situaţie, care are legătură cu problemele referitoare la energie şi materii prime, precum şi cu

datoriile externe ale României, va avea într-o bună zi efecte asupra relaţiilor bilaterale şi multilaterale — în special cu R.D.G. —- în cadrul C.A.E.R.

22 ianuarie 1982
Personal — Strict confidenţial

[Informare făcută de Tbdor Jivkov către Biroul Politic al CC. al PC.B.][127]

Către Biroul Politic al Cfomitctului] Cfentral] al Pfartidului] Cfomunist] Bfulgar]
Tovarăşi !

După părerea mea, rezultatele întâlnirii tradiţionale pe care am avut-o anul acesta în România cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în perioada 14-l7 ianuarie [1982], trebuie să fie apreciate pozitiv. Bilanţul pe care l-am făcut în timpul convorbirilor noastre a confirmat că relaţiile de colaborare dintre R.P. Bulgară şi Republica Socialistă România în domeniul economiei s-au desfăşurat cu succes. S-au descoperit noi posibilităţi de extindere a relaţiilor economice şi tehnico-ştiinţifice. Am avut un schimb de păreri fundamental cu privire la cele mai importante probleme ale situaţiei internaţionale actuale.

Aş dori să comunic membrilor Biroului Politic unele impresii şi concluzii care se desprind din vizită, din discuţii, din cele două şedinţe plenare şi — în special — din întâlnirile mele personale cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

România se confruntă cu o serie de dificultăţi economice care au efecte politice inevitabil defavorabile. Există o lipsă de alimente şi de mărfuri de larg consum. Capacităţile de producţie nu sunt încărcate complet. Prezenţa pe piaţă a produselor industriale este deficitară. Au apărut dificultăţi şi din cauza faptului că nu este

posibil să se îndeplinească la termen marile obligaţii financiare faţă de ţările vestice.

Din întâlnirea mea cu Ceauşescu în timpul ultimei mele şederi la Moscova, precum şi din rapoartele pe care le-am primit de la unii tovarăşi, ştiam că el este foarte presat. Cauzele evidente ale acestei presiuni sunt datoriile financiare ale ţării, care — potrivit unor informaţii — se ridică la o sumă de 10-l2 miliarde de dolari. Cu ocazia întâlnirilor noastre de acum din România, l-am găsit însă complet schimbat. El părea liniştit şi cu aceeaşi stare de spirit în care l-am mai întâlnit în trecut. Această liniştire poate fi pusă în legătură cu faptul evident că Ceauşescu s-a hotărât să nu ramburseze acum creditele primite de la băncile vestice, mai precis el le-a forţat ca — din cauza unor împrejurări uşor de înţeles — să se declare dispuse să amâne plăţile. Nu este întâmplător că, într-o discuţie cu mine, el a scos în evidenţă refuzul lui Kim Ir Sen de a-şi achita obligaţiile [financiare] faţă de ţările capitaliste.

Este însă necesar să se sublinieze că România are o bază tch nico-materială solidă în industrie, care îi va permite să depăşească aceste dificultăţi în următorii ani. Agricultura dispune şi ea de mari rezerve. Conducerea de partid şi de stat română ia măsuri serioase de mărire a ritmurilor de producţie, de extindere a pieţelor externe şi de consolidare a disciplinei. în linii mari, se foloseşte experienţa noastră în ceea ce priveşte autoaprovizionarea sistemelor din localităţi (deşi nu se recunoaşte că această experienţă este a noastră); acestei sarcini i se acordă multă atenţie în mass-media.

Am avut impresia că Ceauşescu se ocupă foarte intens de economie şi cunoaşte până la nivel de amănunt problemele care au fost rezolvate şi pe cele care mai trebuie încă soluţionate în acest domeniu.

Este adevărat şi următorul fapt: cadrele sunt inhibate. Lipseşte iniţiativa proprie necesară, cauza fiind de cele mai dese ori faptul că se aşteaptă indicaţiile Primului Conducător. Dar, în măsura în care am putut constata personal acest lucru în timpul şederii mele de acum în România, cea mai mare parte a cadrelor şi a poporului are mare încredere în Ceauşescu şi urmează linia şi indicaţiile acestuia

De asemenea, este posibil ca ici şi colo să fi avut loc acte de sabotaj şi tentative de intrare în grevă. Eu cred totuşi că forurile de conducere române dispun de posibilităţile necesare contracarării acestor acţiuni.

Nu există nici un fel de indicii că s-ar fi produs schimbări pozitive ale liniei naţionaliste pe care conducerea română o urmează în ţară şi, îndeosebi, în cadrul internaţional. în timpul convorbirilor cu Nicolae Ceauşescu s-au manifestat din nou concepţiile diferite cu privire la o serie de probleme ca, de exemplu, aprecierea situaţiei din Polonia, staţionarea armelor [nucleare] americane în Europa Occidentală, dezvoltarea democraţiei în socialism etc. Nicolae Ceauşescu sprijină în continuare şi teza eliminării totale a armelor nucleare din Europa. Ceauşescu a folosit discuţia cu privire Ia transformarea Balcanilor într-o zonă lipsită de arme nucleare pentru a prezenta din nou vechea teză română a dezvoltării unei colaborări multilaterale a statelor balcanice. El a propus cu insistenţă ca la o eventuală întâlnire viitoare a oamenilor de stat din conducerile statelor balcanice problema transformării Balcanilor într-o zonă liberă de arme nucleare să fie subordonată unei colaborări multilaterale în Balcani.

După părerea lui Ceauşescu, cauza principală a evenimentelor din Polonia nu este subaprecierea modului conducerii de partid poloneze de abordare cu caracter de clasă a problemelor, ci subaprecierea problemei naţionale.

Nicolae Ceauşescu mi-a comunicat că anul acesta va face o vizită oficială în China, dar nu m-a informat că imediat după vizita mea urmează să vină în vizită oficială în România preşedintele Pakistanului. Rămâi cu impresia că deşi se vorbeşte mult despre dezvoltarea democraţiei, în conducerea română există concepţii şi acţiuni practice diferite în legătură cu această problemă. Utilizarea frecventă a unei dispoziţii a preşedintelui în ceea ce priveşte problemele de importanţă vitală ale societăţii române, dovedeşte că adeseori se contează prea mult pe puterea şi autoritatea unei singure personalităţi individuale. în afară de aceasta, democratizarea se explică în mare măsură prin formarea de organe conducătoare ca reprezentante ale straturilor individuale ale poporului, fără ca să se creeze premisele necesare atragerii oamenilor muncii

în procesul de rezolvare a problemelor principale ale dezvoltării societăţii. în linii mari, este însă necesar să se constate că — independent de „pendulările" conducerii de partid şi de stat române, în special în ceea ce priveşte problema relaţiilor internaţionale — România merge pe calea dezvoltării socialiste.

în timpul vizitei ne-am convins din nou de ce mare influenţă şi autoritate se bucură partidul nostru şi ţara noastră în rândurile cadrelor de partid şi din economie, precum şi în masele largi ale poporului român. Viaţa dovedeşte că linia principială pe care o urmăm în legătură cu România frăţească este corectă şi că ea va fi continuată în interesul ambelor ţări, al ambelor popoare şi al ambelor partide, precum şi în interesul comunităţii socialiste.

Poporul român şi comuniştii români ne cred şi au încredere în poporul nostru şi în partidul nostru. Rezultatele obţinute în colaborarea bilaterală dovedesc că conducerea de partid şi de stat română se străduieşte într-adevăr să dezvolte relaţiile, îndeosebi relaţiile economice, cu ţara noastră. Ar fi o greşeală dacă, luând în considerare poziţiile diferite ale conducerii române în privinţa unor probleme, nu am extinde relaţiile bilaterale.

Relaţiile noastre economice sunt avantajoase atât pentru Bulgaria, cât şi pentru România. Cooperarea şi specializarea fac posibilă dezvoltarea unei serii de producţii. Acestea extind prezenţa produselor noastre şi tehnicii noastre pe piaţa română. Concomitent, noi primim de la ei tehnica, tehnologiile şi producţiile de care avem nevoie. Trebuie spus că şi tovarăşii români îşi îndeplinesc conştiincios obligaţiile economice, fapt care, de asemenea, dovedeşte eforturile de dezvoltare consecventă a relaţiilor economice şi tehnico-ştiinţifice. Este adevărat că, în privinţa unor probleme, ei încearcă să obţină o independenţă economică mai mare, dar asta pretinde din partea noastră o adaptare mai bună şi purtarea de tratative cu competenţă mai mare, pentru a găsi relaţii economice cu adevărat avantajoase pentru ambele părţi.

în timpul convorbirilor cu tovarăşul Ceauşescu, acesta a pus din nou şi cu insistenţă problema construirii în comun a complexului hidrotehnic Nicopole-Turnu Măgurele. Ar fi eventual corect ca atunci când se ia decizia finală asupra problemei oportunităţii

acestui obiectiv să se examineze şi aspectele economice, sociale şi politice legate de acesta.

Aş dori, în acelaşi timp, să scot în relief faptul că în relaţiile cu România s-au acumulat o serie de probleme nerezolvate din domeniul culturii, istoriei etc, care ar putea duce la un conflict, în spiritul poziţiei noastre marxist-leniniste principiale, susţinem acum ideea unui schimb deschis de păreri cu românii. Acest lucru are însă limitele sale. Este necesar ca secretarii cu probleme ideologice ai Comitetelor Centrale al Partidului Comunist Bulgar şi al Partidului Comunist Român să se întâlnească şi să dezbată aceste probleme (aşa cum am propus noi pârtii române încă în 1980). Am ajuns acum la un acord în această privinţă.

In încheiere, aş dori să subliniez din nou că noi vom continua să ducem o politică de dezvoltare şi consolidare a relaţiilor bilaterale cu România, acordând simultan atenţie şi intereselor altor parteneri din C.A.E.R., precum şi intereselor comunităţii socialiste.

Todor Jivkov

[22]

Direcţia a Xl-a[128] Erfurt, 17 iuniel9Ş2,
Bătut la maşină după o înregistrare magnetică
Raportul IM[129] „Jiirgen"
Primit de tov. cpt. Scharn la 16 iunie 1982

Notă informativă privind posibilitatea de a părăsi ilegal Republica Socialistă România în direcţia Iugoslavia[130]

în timpul concediului meu din lunile mai-iunie 1982, am vizitat regiunea de lângă oraşul Jimbolia. Acest oraş constituie punctul de trecere oficială a graniţei spre Iugoslavia, atât pentru trecerea graniţei pe calea ferată, cât şi pentru trecerea graniţei pe şosea.

■.' La intrarea în zona de frontieră eşti controlat la o distanţă de 10-l5 km înainte de graniţă. O santinelă opreşte automobilul în care te afli, te întreabă care este scopul călătoriei şi îţi cere să prezinţi legitimaţia. Când îi răspunzi santinelei că vrei să vizitezi satul cutare, respectiv familia cutare, ea se mulţumeşte cu acest răspuns şi te lasă să treci fără să te mai controleze. La intrarea în zona de frontieră pe calea ferată, controlul se efectuează în felul următor: un membru al trupelor de grăniceri, de cele mai dese ori cu gradul de soldat simplu sau de subofiţer, parcurge tot trenul şi persoanelor care i se par străine le cere să prezinte legitimaţia şi le întreabă de scopul călătoriei. După aceea, se poate trece şi aici fără vreun alt control.

Când te găseşti în zona de frontieră te poţi deplasa liber fără ca cineva să te întrebe încotro te duci sau ce ai de gând să faci. în timpul concediului meu am vizitat cu bicicleta câteva sate din imediata vecinătate a frontierei şi, de asemenea, am parcurs o porţiune de drum mai lungă la o distanţă de 50-l00 m de frontiera cu Iugoslavia, Frontiera, aşa cum am văzut-o cu, era marcată numai cu nişte stinghii de lemn, care erau înfipte în pământ din 50 în 50 m. De o parte şi de alta a stinghiilor, pe fâşii cu lăţimea de circa 2 m, pământul era arat şi greblat. Pe partea română a frontierei există nişte turnuri de pază cu înălţimea de 2-3 m, în fiecare dintre ele fiind postată o santinelă în timpul zilei.

Pe partea iugoslavă [a frontierei] pot fi văzute foarte puţine turnuri de pază. Eu am văzut în total numai două turnuri, care sunt considerabil mai înalte şi mai îndepărtate de frontieră. De la nişte cunoştinţe şi, de asemenea, de la socrul meu am aflat că este un fapt cu totul obişnuit ca, tot din cauza situaţiei economice proaste din prezent a economiei în România, după lăsarea întunericului persoane mai tinere să treacă ilegal graniţa cu Iugoslavia pentru o zi ca să facă cumpărături şi în ziua următoare — tot după lăsarea întunericului — să se întoarcă. Persoanele care fac acest lucru fie sunt informate despre intervalele de timp la care santinelele patrulează pe întuneric pe partea română a frontierei dintre turnurile de pază, fie sunt călăuzite atunci de vreun localnic care cunoaşte bine situaţia. Acest lucru nu este prea riscant pentru populaţia locală deoarece, pe de o parte, ea ştie cum stau

lucrurile la graniţă şi, pe de altă parte, în partea iugoslavă controalele sunt neînsemnate, iar cei care trec graniţa sunt chiar ignoraţi, pe când santinelele române — în cazul în care ele observă persoane care au violat frontiera — deschid focul şi îi urmăresc pe violatorii de frontieră care fug din România. Acest delict de părăsire ilegală a R.S. România se pedepseşte cu aproximativ şase luni de închisoare.

Pentru cetăţenii R.D.G. care fac călătorii în această regiune ar exista posibilitatea să părăsească tot ilegal republica dacă ei au rude sau cunoştinţe care le-ar putea fi de folos în acest scop. Dacă cetăţeni ai R.D.G. călătoresc acolo fără să aibă cunoştinţele locale necesare, consider că o asemenea trecere ilegală a frontierei este exclusă. Mie nu mi s-a adus la cunoştinţă nici un caz în care cetăţeni ai R.D.G. ar fi trecut ilegal frontiera din România în Iugoslavia în această regiune.

Pentru corectitudinea informaţiilor,
Sergent Hubner

Ministerul Afacerilor Externe
Direcţia Principală de Informaţii
Confidenţial

17 august 1982

Informare nr. 109/VIII din 17.08.1982 privind activitatea centrelor culturale ale statelor imperialiste din România[132]

Creşterea influenţei statelor imperialiste asupra României, stimulată de situaţia internă complicată a acestei ţări, se reflectă şi în eforturile din ce în ce mai mari ale centrelor culturale şi de informare (CCI.) ale S.U.A., R.F.G., Franţei şi Italiei din Bucureşti, eforturi de a propaga idei antisocialiste. Instituţiile culturale

imperialiste, avantajate de reţinerea conducerii României în controversa de principiu cu politica de confruntare şi sporire a înarmării a imperialismului şi de ajustarea corespunzătoare a muncii politico-ideologice, au reuşit să-şi extindă influenţa, mai ales în rândurile intelectualităţii.

Unul dintre mijloacele [de acţiune] preferate ale acestor centre este punerea la dispoziţia oamenilor de ştiinţă şi intelectualilor români a unui mare volum de informaţii prin intermediul bibliotecilor înfiinţate acolo. Posibilitatea de a beneficia, gratuit, de toată literatura statelor vestice, le permite acestor centre să exercite o influenţă politico-ideologică eficace.

Prin numeroasele ei activităţi, biblioteca S.U.A., în special, a devenit centrul propagandei antisocialiste şi antisovietice. La această bibliotecă se organizează regulat mese rotunde cu Institutul Român pentru Drepturile Popoarelor şi Relaţii Internaţionale, la care participanţii — oameni de ştiinţă din ambele ţări — dezbat probleme de politică internaţională şi economie mondială. Cu ocazia aniversării a 10 ani de la înfiinţarea Bibliotecii Americane, activitatea acesteia a fost apreciată ca fiind un „factor de cultură şi de apropiere între popoare".

Serile în care se proiectează filme în CCI. se bucură de o mare popularitate şi de mulţi spectatori. Prin retrospective de filme au putut fi prezentaţi până acum, de exemplu, aproape toţi regizorii de film importanţi din R.F.G.

Biblioteca Italiană organizează îndeosebi expoziţii în localul propriu şi de asemenea în instituţii româneşti, prin intermediul cărora operele artiştilor plastici italieni devin accesibile unor cercuri mai largi.

în munca lor de stabilire de contacte, CCI. se străduiesc să atragă intelectuali din întreaga ţară. Relaţiile neîntrerupte cu cercurile de specialişti din institutele de învăţământ superior ale ţării sunt întreţinute prin oameni de legătură, în special prin conferenţiari-oaspeţi din străinătate. Prin intermediul acestora din urmă se organizează călătorii de studii şi se acordă burse, materiale didactice şi lucrări de beletristică, precum şi filme documentare şi artistice pentru proiecţie. *'■•iVj'A'tV.ri A .•■-; J.'h,* ■ . ! : ; : -y,\": i,."„;.('i

Partea română îşi utilizează numai formal dreptul de a aproba manifestările caselor de cultură şi a face obiecţii cu privire la conţinutul lor. Activităţi oficiale ale caselor de cultură în institutele româneşti şi în afara Bucureştiului sunt permise doar în cazuri excepţionale. în acelaşi timp, reglementările valabile privind accesul cetăţenilor români în instituţii străine sunt aplicate cu stricteţe de organele competente (aprobare dată de conducerea locului de muncă).

[24]

n

[Ministerul Securităţii Statului, Direcţia Principală XX/2]
5 octombrie 1982.
818/82
ZAIG/l-4370/82

Declaraţii ale unor lucrători ai ambasadei [R.S. România din Berlin] cu privire la situaţia din această ţara[133]

S-a aflat, neoficial, că unii lucrători ai ambasadei Republicii Socialiste România, referindu-se la situaţia din România s-au exprimat după cum urmează:

Situaţia economică şi socială din România a fost apreciată drept „foarte critică" de unii membri ai ambasadei. Din cauza lipsei de materii prime şi materiale, încărcarea [capacităţilor de producţie ale] industriei române este de numai circa 60%, iar în industria chimică — de mai puţin decât 50%. La aceasta se adaugă înglodarea în datorii la bănci capitaliste, care trebuie considerată un balast suplimentar enorm. România nu mai poate rambursa aceste datorii prin forţele economiei proprii. Din acest motiv, rambursarea necesară a dobânzilor, precum şi rambursarea datoriilor pe anul 1982 şi pentru anii următori ar putea fi efectuată numai prin noi datorii, respectiv prin luarea de credite de

la Fondul Monetar Internaţional. Pentru anul 1982 s-ar fi perfectat deja un procedeu de acest fel.

Din cauza încărcării reduse a capacităţilor de producţie, precum şi a lipsei acute de producţie de mărfuri, României îi este imposibil — respectiv de abia posibil — să-şi respecte integral obligaţiile de livrare convenite cu R.D.G. pentru anul 1982. Cota de îndeplinire prognozată va fi de circa 90% din obligaţiile contractuale. Mai mult nu va fi posibil în anul 1982. în această privinţă nu îndrăzneşti să te gândeşti la anul 1983.

Această situaţie economică are influenţă negativă şi din punct de vedere al politicii interne. în România nu se prevăd, pentru viitorul apropiat, „situaţii de criză ca în Polonia"; există însă semne ale unei „destrămări progresive a raporturilor şi relaţiilor socialiste."

Infracţionalitatea în economie a atins un „nivel gigantic". Programul de lucru redus din întreprinderi, cauzat de proasta aprovizionare, distruge moralul de muncă — în special cel al clasei muncitoare şi al tineretului —, ceea ce favorizează orientarea ideologică spre sistemul economic capitalist.

La aceasta se adaugă, potrivit aprecierii lucrătorilor din ambasadă, „tendinţa tinerei generaţii de a nu mai munci şi de a se gândi numai la timpul liber şi la bunăstare." Tinerii din România motivează acest lucru în felul următor: „Pentru ce au luptat oare părinţii noştri? Cu siguranţă nu pentru mai multă muncă."

De asemenea, lucrătorii de la ambasadă au arătat că forul de conducere al partidului nu a găsit nici un fel de mijloace adecvate pentru a combate aceste dezvoltări negative. Tovarăşul Ceauşescu „doar călătoreşte încoace şi-n colo prin ţară şi ţine mari cuvântări, dar practic nu se schimbă nimic."

La evaluarea acestor informaţii se va asigura protecţia sursei.

[25]

Berlin, [29 martie 1983]
Şeful ZAIG
Strict secret!

[Notă a şefului Grupului Central de Evaluare şi Informare către unităţile Stasi prin care se solicită evaluarea posibilităţilor Stasi de a se informa cu privire la situaţia internă din R.S.R.][134]

Către şefii de unităţi

Din însărcinarea tovarăşului ministru, vă solicit să verificaţi
imediat posibilităţile unităţii dv. de serviciu de a dobândi informaţii cu privire la problemele importante ale situaţiei interne şi dezvoltării Republicii Socialiste România.

în acest caz trebuie să se asigure că în scopul sus-menţionat se vor utiliza numai surse absolut de încredere, în condiţiile existenţei unor posibilităţi corespunzătoare şi impunându-se [surselor] cerinţe deosebit de severe în privinţa caracterului conspirativ şi a păstrării secretului. Nu trebuie în nici un caz să se observe că Ministerul Securităţii Statului a luat măsuri specifice; sursele nu trebuie să întreprindă nici un fel de activităţi de dobândire a informaţiilor, care ar putea permite altor persoane sau organe să dezvăluie, respectiv să recunoască ţelurile pe care ni le propunem.

In primul rând este vorba de informaţii referitoare la următoarele probleme:

Aspecte esenţiale ale politicii externe a R.S.R., îndeosebi cu privire la eforturile şi poziţiile ei speciale în privinţa problemelor internaţionale însemnate, în special poziţiile care se abat de la hotărârile şi politica Tratatului de la Varşovia şi intenţia ei de a urmări şi implementa într-o măsură şi mai mare linia ei independentă totală;

Probleme esenţiale ale relaţiilor ei economice externe cu state imperialiste şi socialiste, în special eforturile de a îngreuna integrarea economică socialistă în cadrul C.A.E.R., adâncirea colaborării cu organizaţiile economice capitaliste şi — prin abandonarea unor poziţii principiale — dobândirea de avantaje proprii faţă de celelalte state socialiste;

Situaţia din conducerea de partid şi de stat, cauzele schimbărilor de personal, indiciile existenţei unor diferenţe de opinii, respectiv a unor poziţii de opoziţie vădite;

Semnele unei destabilizări politice şi economice a ordinei socialiste şi aspectele esenţiale ale politicii interne dependente de această destabilizare, mai ales cele care rezultă din dificultăţile crescânde din domeniul economiei naţionale şi din domeniul social;

Stările de spirit şi reacţiile negative ale populaţiei în legătură cu situaţia internă care devine din ce în ce mai complicată, îndeosebi semnele de nemulţumire şi nelinişte şi pericolele care rezultă de aici;

Indicii cu privire la existenţa şi efectul forţelor de opoziţie, îndeosebi cele referitoare la activităţile forţelor duşmănos-negative şi colaborarea lor cu forţe de opoziţie din exterior;

Evaluarea politicii conducerii de partid şi de stat, a poziţiilor lor internaţionale, a situaţiei interne şi dezvoltării R.S.R. de către cercuri conducătoare din ţări occidentale, servicii de informaţii imperialiste şi alte centre duşmănoase.

Rog ca toate informaţiile corespunzătoare să-mi fie transmise personal.

General-maior Irmler[135]

[26]

[Ministerul Securităţii Statului
Direcţia Principală XX/2]
2 aprilie 1983

Declaraţiile unui membru al Ambasadei României din R.D.G.[136]

[1] Intr-o convorbire purtată confidenţial, membrul *[anonimizat]* al Ambasadei R.S.R. din R.D.G., având funcţia de *[anonimizat],*

a declarat că ambasada sa este lipsită într-o măsură din ce în ce[!]
mai mare de informaţiile necesare desfăşurării activităţii sale. Lip^i sesc, în primul rând, informaţiile „de culise" de la propriul mi-f nister al Afacerilor Externe, dar şi de la conducerea RC.R.

Practic, în cazul tuturor chestiunilor, de exemplu crizele din[:] America Centrală şi Orientul Apropiat, întâlnirile la vârf ale C.A.E.R. şi şedinţa secretarilor cu probleme ideologice de la Moscova, Ambasadei României din R.D.G. i s-au „indicat" numai „formulări de opinii speculative", aşa cum ar rezulta ele din evaluarea efectuată de mass-media oficiale (inclusiv presa occidentală).

„Neliniştitor" este faptul că membrii Ambasadei nu au ştiut exact ce se petrece în conducerea politică a României şi dacă schimbarea de durată a conducerii la vârf a partidului şi guvernului este doar continuarea cursului de până acum — de „cădere a capetelor" — al lui Ccauşescu (prin care nu s-a rezolvat nici o problemă de politică internă sau externă) sau expresia unei dezvoltări politice de „însemnătate fundamentală".

Membrii Ambasadei României au fost iritaţi suplimentar de pretinsa rezervă perceptibilă în transmiterea, de către Ministerul de Externe şi instituţiile de comerţ exterior din R.D.G. şi, de fapt, de către toţi diplomaţii din ţări socialiste acreditaţi în R.D.G., a informaţiilor care îi interesează. Diplomaţii de la Ambasada U.R.S.S: din R.D.G. s-au manifestat de o manieră cu totul „încuiată" în privinţa „problemelor concrete de fond".

[Anonimizat] s-a arătat interesat de toate informaţiile care se referă la atitudinea faţă de România a R.D.G. şi a celorlalte ţări membre ale C.A.E.R. De un interes deosebit este poziţia conducerii de partid şi de stat a R.D.G. faţă de efectuarea, în prezent, a unei întâlniri la vârf a C.A.E.R. pe probleme economice. După; părerea lui *[anonimizat],* o asemenea întâlnire la vârf pe probleme economice ar putea eventual duce la o confruntare cu U.R.S.S. deoarece România ar refuza să accepte acordurile preconizate. Din acest motiv, R.S. România speră că şi R.D.G. are interes ca întâlnirea la vârf a C.A.E.R. să fie amânată pentru mai târziu. ;;;

[27]

Şeful Direcţiei Regionale din Hallc
a Ministerului Securităţii Statului
Halle, 21 aprilie 1983
Tgb.[137] Nr. 630/83

Ministerul Securităţii Statului
Către Şeful ZA1G
Gcncral-maior Irmler
Personal

Berlin

Informaţii cu privire la situaţia şi dezvoltările din R.S. România[138]

Scrisoarea dv. din 29.03.1983 — înregistrată
în Tgb. nr. 2562/83

Q , în conformitate cu scrisoarea dv., în unităţile operative de serviciu ale Direcţiei Regionale pentru Securitatea Statului din Halle s-au verificat posibilităţile de obţinere, pe cale neoficială, a unor informaţii corespunzător sarcinilor complexe care ne-au fost transmise şi s-au luat măsuri de angajare — în calitate de agenţi secreţi — a unor colaboratori neoficiali (IM) verificaţi şi de încredere, ţinându-se seama de cerinţele de respectare consecventă a caracterului conspirativ [al misiunilor].

Din informaţiile primite de la IM/GMS[139] (existente deja în echipamentele de memorare ale unităţii operative de serviciu), care — în timpul ultimelor câteva luni — au făcut călătorii în interes de serviciu în România sau, respectiv, au întreţinut relaţii cu cetăţeni ai R.S.R., rezultă în linii mari că, începând aproximativ din 1980-l981, în această ţară are loc o înrăutăţire a situaţiei politice interne şi a economiei.
.;■, S-au trimis informaţii în special despre următoarele probleme:

1. Cu privire la situaţia conducerii de partid şi de stat a R.S.R.:

Informaţiile primite de la IM în legătură cu această problemă se bazează pe aprecieri, respectiv opinii, ale partenerilor de contact români şi se referă exclusiv la Secretarul General al P.C.R.

Cu privire la această problemă, cetăţenii români au declarat, printre altele, următoarele: cultul personalităţii lui Ceauşescu s-a extins şi la alte cercuri. S-au luat din nou măsuri pentru plasarea şi a altor membri ai familiei sale în funcţii de conducere. Fostul Palat al Pionierilor şi fostul Palat Regal au fost transformate în reşedinţe pentru Secretarul General;

Atâta timp cât Ceauşescu va rămâne la putere, în ţară nu se va schimba nimic; încetul cu încetul, ea va ajunge la faliment. Pe lângă aprecierile critice, unele părţi ale populaţiei salută politica „independentă" în cadrul Comunităţii Statelor Socialiste şi resping ideea unor legături strânse cu Uniunea Sovietică.

2. Cu privire la dezvoltarea economică a R.S.R.:

Mai mulţi RK-IM'[40], utilizaţi în calitate de „cadre voiajoare", ne-au informat despre dificultăţile crescânde întâmpinate [de R.D.G.] în dezvoltarea relaţiilor economice cu R.S.R. Din rapoartele de activitate şi informaţiile primite de la un RK-IM care, în cursul anului 1982, a fost de mai multe ori în R.S.R. în calitate de reprezentant al firmei „VEB Forderanlagen-und Kranbau"[141] din Kothen pentru purtarea de tratative de achiziţionare şi de încheiere de contracte cu „Industrial-Export-Import"[142] din Bucureşti, reies, printre altele, următoarele: „.. .Din cauza problemelor existente, în economie apar permanent modificări şi transformări. Reprezentantul „Industrial-Export-Import", prin urmare partenerul nostru, ne-a comunicat că întreaga conducere a Ministerului Comerţului Exterior şi [Ministerului] Comerţului Interior, de la vârf până la nivelurile mijlocii, a fost schimbată.

Din cauza situaţiei tensionate din economie, lucrătorii întreprinderii de comerţ exterior se aşteaptă să aibă loc o reducere importantă a numărului de angajaţi pentru ca şi în acest fel să se ajungă la economii considerabile. Se vorbeşte că se va realiza o „economie" de personal de 50%/'>/■■■ fu H;|is,cmokn *watn m&r.<i*

' Evident, tot în legătură cu cele de mai sus, s-au făcut verificări cărora au trebuit să li se supună toţi lucrătorii din comerţul exterior. Testele de nivel de cunoştinţe, împărţite pe categorii în funcţie de studiile fiecărui lucrător verificat (instituţii de învăţământ superior, şcoli profesionale etc.), aveau drept scop — după părerea lucrătorilor -— stabilirea acelor lucrători care mai târziu nu vor mai avea voie să lucreze în întreprinderea de comerţ exterior.

IM a mai apreciat că ampla critică adusă de partid şi guvern Ministerului Comerţului Exterior şi întreprinderilor de comerţ exterior la sfârşitul anului 1982, precum şi înăsprirea condiţiilor de aprobare a importurilor, a dus la o înrăutăţire apreciabilă a situaţiei tratativelor.

Reprezentantul întreprinderii române de comerţ exterior a mai arătat că rezultatele tratativelor [privind importurile] pentru anul 1984 trebuie considerate neangajatorii din cauza faptului că încă nu s-au primit aprobările[143] necesare.

Reprezentanţilor întreprinderilor din R.D.G. li s-a recomandat ca livrările de mărfuri oferite pentru 1984 să fie devansate în livrări pentru 1983. Pe de o parte, în acest caz, întreprinderile de comerţ exterior ar avea dreptul să încheie contracte de import şi ar putea conta şi pe punerea la dispoziţia lor a mijloacelor de plată a importurilor. Pe de altă parte, s-a comunicat că guvernul a prevăzut pentru 1984 o reducere a importurilor de circa 60% faţă de anul 1983 şi această tendinţă va continua şi în 1985 ca urmare a creşterii producţiei proprii.

Referitor la modul de purtare a tratativelor, întreprinderea de comerţ exterior română l-a informat pe IM al nostru că vor fi considerate drept valabile numai documentaţiile [de preţ] din ţări nesocialiste.

în legătură cu convenirea preţurilor, s-au adus ca argument, printre altele, documentaţii de la firma elveţiană Uzimex, în care preţurile erau cu până la 75% mai mici decât preţurile oferite de întreprinderile din R.D.G.[144] IM a mai raportat că, potrivit comunicatelor de televiziune şi din presă, R.S.R. plănuieşte să-şi înfiinţeze propria industrie de avioane.

3. Cu privire la aprovizionarea populaţiei: *1 vVfi» *H* s'Vtf

în prezentele informaţii primite de la IM se vorbeşte la unison despre înrăutăţirea situaţiei aprovizionării în R.S.R.

Extras din raportul IMS[145] „Hans Ring" (KD[146] Kothen): „[...] Situaţia aprovizionării s-a schimbat foarte mult faţă de 1981, când am fost ultima dată în interes de serviciu la Bucureşti. Preţurile alimentelor au crescut între timp cu 50%, iar preţurile articolelor de lux — din care fac parte şi băuturile alcoolice — cu 100%. Oferta de alimente nu poate asigura o aprovizionare generală stabilă. Locuitorii Bucureştilor trebuie să stea la coadă pentru a cumpăra pâine. Pâinea se livrează la brutării de două ori pe zi, dar când se aduce pâine la brutării se formează imediat cozi foarte lungi la care oamenii trebuie să stea ca să poată cumpăra pâine. Eu am numărat de mai multe ori cu mult peste o sută sau două sute de persoane [care stăteau la coadă].

Untul nu ajunge decât foarte rar la alimentare şi atunci se vinde numai câte un pachet mic pentru fiecare cumpărător. Era un accident dacă puteai ajunge să cumperi unt. Situaţia aprovizionării cu carne şi mezeluri este şi mai catastrofală; în magazine se găsea numai un singur sortiment de salam uscat (de iarnă). Când i-am întrebat pe nişte localnici, mi-au răspuns că acest sortiment nu era deloc bun de mâncat. Altceva nu puteai găsi. Singurul lucru mai deosebit [aflat la vânzare în magazine] erau puii pentru rotisor.

Mai demult exista la vânzare în Bucureşti un sortiment bogat de produse din carne şi, în afară de acesta, şi un sortiment substanţial de brânzeturi. Brânzeturi, de asemenea, nu se găseau absolut deloc la vânzare.

Vara, în aşa-numitele pieţe ţărăneşti se găsesc la vânzare roşii, căpşuni, cireşe, şi mere, dar nici în aceste pieţe nu se mai găsesc produse din carne, spre deosebire de situaţia de mai demult, când la vânzare se găsea adesea carne de batal. Prin contrast, în restaurante se găseşte un sortiment normal de mâncăruri, dar trebuie să se ţină seama de faptul că preţurile sunt relativ mai mari.

Cafeaua face, de asemenea, parte din lucrurile care nu se mai găsesc deloc; la vânzare se găseşte numai cafea-amestec, dar şi atunci numai sporadic şi cu cozi mari. Sortimentul de produse

de vedere neutraliste şi naţionalist-oportuniste. Statele membre ale comunităţii socialiste (S.C.S.) s-au străduit şi continuă să se

industriale s-a schimbat şi el foarte mult. în octombrie mai erau încă un mare număr de produse importate din China şi Albania. Aceste mărfuri au dispărut complet de la vânzare. Sortimentul de produse industriale oferit s-a înrăutăţit apreciabil.

Dimpotrivă, există un sortiment bogat de articole din textile, îmbrăcăminte, articole de sticlărie şi de cristal. Există la vânzare şi aparate electrocasnice ca frigidere, televizoare şi aparate de radio, precum şi plite şi aragaze."

Mai departe, în rapoartele trimise de IM se semnalează şi aprovizionarea, de asemenea deficitară, cu articole pentru necesarul de consum zilnic. Articolele de acest fel (de ex., săpunuri, detergenţi etc), precum şi delicatesele, sunt acceptate ca „mijloace de plată" în magazine şi la staţiile de benzină.

De la lucrători din întreprinderile de transport cu autovehicole IM a aflat că, la fel ca înainte, aprovizionarea cu benzină şi motorină este insuficientă. Aceste informaţii conţin indicaţii cu privire la venalitatea vameşilor români şi a poliţiei la controalele de la graniţă şi rutiere ([care sunt mituiţi cu] valută, săpunuri, gumă de mestecat, zahăr, cafea).

General-maior Schmidt[147]

[28]

Berlin, 15 decembrie 1983
VII/2/2206/83

Administraţia Centrală A
Direcţia a Vil-a
Strict secret!

Notă informativă întocmită de şeful de serviciu referitoare la situaţia actuală a României şi politica acestui stat[148]

Aprecierea problemelor internaţionale fundamentale, precum şi a problemelor de politică externă actuale, permite să se constate din ce în ce mai mult în politica externă a României o „nivelare" a poziţiilor marxist-leniniste şi transformarea lor în puncte

străduiască să atragă România în politica lor externă corelată cu
politica securităţii. O analiză a politicii externe româneşti arată

clar că ea contravine intereselor de politică externă fundamentale ale S.C.S. Acest lucru se exprimă/manifestă atât prin poziţiile speciale de politică externă mai puternic conturate, cât şi printr-o abatere clară de la marxism-leninism, care — sub mantia dezvoltării lui creatoare în continuare — ar trebui să fie adaptat la politica naţionalist-oportunistă a României. In ultimul timp, România a propagat mai intens în confruntări polemice publice cu privire la punctele de vedere ale S.C.S. poziţiile ei speciale de politică externă fără caracter de clasă, îndeosebi în domeniul dezarmării, precum şi concepţiile ei revizioniste.

Eforturile de fundamentare teoretică a cursului actual al conducerii României (Plenul Ideologic şi Conferinţele Naţionale ale RC.R. din 1982), esenţial influenţate de tov. Ceauşescu, precum şi transpunerea lor în practică, au drept rezultat o amploare crescândă a cultului personalităţii Iui Ceauşescu şi a soţiei lui Elena, al cărui efect pe plan naţional şi internaţional este extrem de preţuit. Scoaterea în evidenţă peste măsură a personalităţii lui Ceauşescu şi politica RC.R. care se adresează emoţiilor naţionaliste [ale populaţiei], întâmpină tot mai multe dificultăţi din cauza contradicţiilor— care se adâncesc într-o măsură din ce în ce mai mare — dintre ţelurile declarate ale RC.R. şi politica sa practică.

Cultul personalităţii lui Ceauşescu şi manifestările şi declaraţiile subiectiviste ale acestuia, care nu au fost convenite cu Comitetul Politic Executiv, sunt din ce în ce mai frecvent întâmpinate de o parte dintre muncitori şi intelectuali cu neînţelegere şi dezacord/obiecţii. De la începutul anilor '80 au apărut manifestări care denotă o deteriorare a relaţiilor de încredere dintre conducerea de partid şi de stat şi populaţie.

In ciuda înrăutăţirii permanente a situaţiei aprovizionării şi a nemulţumirii crescânde a populaţiei, conducerea României are, în principal, situaţia sub control. Prin numirea în poziţii de conducere în economia naţională, armată şi aparatul Securităţii a unor persoane din cercul Iui îngust de rude şi cunoştinţe, Ceauşescu a

putut până acum să împiedice — prin controale stricte asupra fiecărei personalităţi din conducere şi destituirea celor ale căror concepţii deviază de la linia instituită de el — orice proteste cu caracter de opoziţie.

Situaţia economică foarte complicată a României, care a apărut în ultimii ani, s-a agravat încă şi mai mult în perioada planului cincinal actual în domenii importante ale economiei naţionale. Conducerea României continuă să se cramponeze de ţelurile nerealiste ale celui de al XH-lea Congres al RC.R. şi încearcă, prin soluţii parţiale şi măsuri contradictorii, să contracareze numeroasele disproporţii din economia naţională. Deşi în 1981 şi 1982 parametrii economici s-au aflat simţitor sub indicatorii de plan şi s-a efectuat o reducere severă a importurilor esenţiale pentru sectorul materii prime şi sectorul energie necesare unei producţii continue, în ultimele lui cuvântări Ceauşescu s-a orientat din nou spre îndeplinirea şi depăşirea planului cincinal. Nu se poate conta pe obţinerea în scurt timp a unor efecte pozitive ale implementării unor programe speciale pentru îndeplinirea planului cincinal curent.

Prin activităţi de politică externă intensificate, parţial febrile, Ceauşescu încearcă să elimine dificultăţile economice crescânde. Convenirea cu R.S.R. a unor poziţii comune se dovedeşte din ce în ce mai dificilă deoarece conducerea română are concepţii care deviază de la politica celorlalte state membre ale comunităţii socialiste cu privire la aproape toate chestiunile importante ale dezvoltării internaţionale (dezarmare, procesul destinderii, conflictul din Orientul Mijlociu) şi la colaborarea în cadrul Tratatului de la Varşovia şi al C.A.E.R.

România este de acord cu orientarea spre îndeplinirea ţelului final principal al partenerilor de alianţă din cadrul Tratatului de la Varşovia, care este stoparea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmare, în special în domeniul nuclear. Aproape nici uneia dintre problemele de fond nu i s-a acordat însă prioritatea cuvenită şi au fost susţinute poziţii independente. O astfel de poziţie a României este aceea faţă de propunerile de dezarmare conţinute în Declaraţia de la Praga şi înfăptuirea lor contradictorie, care nu ţine seama aproape deloc de interesele şi necesităţile de securitate ale R.S.R. Acest mod de abordare al conducerii române s-a confirmat mai

ales cu ocazia tratativelor de la Geneva referitoare la staţionarea, în Europa, a unor noi rachete americane cu rază medie de acţiune, în cadrul cărora R.S.R. practic a acceptat aşa-numita soluţie „zero"[149], prin care S.LJ.A. şi Uniunea Sovietică au fost ţinute răspunzătoare, în egală măsură, de provocarea situaţiei grave care a apărut şi a respins contramăsurile prezentate de U.R.S.S., R.D.G. şi R.S.C. Conducerea română a apelat acum nediferenţiat — şi mai direct decât înainte — la statele şi popoarele, inclusiv ale R.D.G. şi R.S.C, pe teritoriul cărora staţionează [trupe şi armamente străine], cerându-le să se declare împotriva hotărârii luate.

în legătură cu expirarea în 1985 a duratei de valabilitate a Tratatului de la Varşovia, conducerea română subliniază caracterul temporar al mecanismului de colaborare [în cadrul acestui Tratat] şi respinge orice hotărâri care ar prejudicia o prelungire a duratei de valabilitate a Tratatului de la Varşovia după 1985. Apartenenţa în continuare a României la sistemul Tratatului de la Varşovia face ca această ţară să fie dependentă de îndeplinirea unor cerinţe esenţiale (printre altele, încheierea unei convenţii între statele membre individuale ale Tratatului de la Varşovia în care să se prevadă următoarele: obligaţia ca nici un fel de trupe să nu poată fi desfăşurate pe teritoriul altei ţări fără acordul conducerii legale a ţării respective; deciziile Comandamentului Suprem Unificat al Tratatului de la Varşovia nu au valabilitate pe teritoriul României şi' pentru forţele sale armate în timp de pace, precum şi neparticiparea trupelor române la manevrele statelor membre ale Tratatului de la Varşovia).

Colaborarea statelor socialiste cu România în cadrul Tratatului de la Varşovia are un caracter complicat şi contradictoriu. Deşi conducerea română şi-a afirmat solemn totdeauna, verbal, disponibilitatea de a colabora şi a contribui la adâncirea procesului de integrare, în domeniile energiei, materiilor prime şi combustibililor ea pune condiţii nerealiste U.R.S.S. şi celorlalte state socialiste, fără a presta în acest caz şi contraserviciile corespunzătoare. Această poziţie a conducerii române a fost clară şi în timpul întâlnirii de pregătire a consfătuirii pe teme economice la cel mai înalt nivel a statelor membre C.A.E.R. România consideră că ţelul acestei întâlniri la vârf este stabilirea măsurilor de îndeplinire a planurilor cincinale în curs.

La consfătuirea finală privind pregătirea întâlnirii la vârf a C.A.E.R., efectuată în timpul celei de a XVII-a sesiuni a C.A.E.R. (octombrie 1983), partea română nu a fost pregătită să-şi retragă punctele de vedere speciale (garantarea aprovizionării sigure cu materii prime şi combustibili a tuturor statelor membre ale C.A.E.R. prin livrări din Uniunea Sovietică cu volume stabilite pe baza necesarului pe cap de locuitor al fiecărei ţări membre, întâlniri anuale pe probleme economice la cel mai înalt nivel şi efectuarea imediată a unei consfătuiri la cel mai înalt nivel pe probleme de agricultură).

în cadrul relaţiilor României cu U.R.S.S., partea română este din ce în ce mai puţin dispusă să efectueze un schimb deschis de opinii politice. Politica României faţă de principalele state imperialiste este determinată de încercările de depăşire a stagnării şi a regresului parţial al relaţiilor, care se observă de la începutul anilor '80. în această privinţă, conducerea României a reuşit să elimine în special acele efecte negative, care au rezultat pentru ansamblul relaţiilor ei din campania antiromânească de mare amploare declanşată de S.U.A. şi R.F.G. în legătură cu decretul promulgat în octombrie 1982 privind rambursarea — în valută forte — a cheltuielilor ocazionate de efectuarea studiilor superioare de către persoanele care pleacă definitiv din România. Renunţarea de către România la aplicarea acestui decret este un semn vizibil al dării înapoi a acestei ţări în faţa politicii de ameninţare şi şantajare politică şi economică desfăşurată de imperialism având în vedere situaţia economică a României şi dependenţa ei economică apreciabilă de Occident.

Prin dezvoltarea relaţiilor ei cu principalele state imperialiste, România se va strădui să demonstreze şi să asigure corectitudinea şi realizabilitatea „politicii sale independente" faţă de celelalte state membre ale comunităţii socialiste. Ca urmare a aprecierii fără caracter de clasă a imperialismului şi a politicii de înarmare intensă şi de confruntare a S.U.A. şi a celorlalte state membre ale N.A.T.O., România vine practic în întâmpinarea politicii occidentale de diferenţiere faţă de celelalte state socialiste. România se

străduieşte să declare că acest mod de a proceda este o contribu^ ţie la traducerea în viaţă a principiilor coexistenţei paşnice.

In cadrul politicii lor de diferenţiere faţă de statele socialiste, principalele state imperialiste acordă României un rol deosebit. In ciuda interesului considerabil de a menţine „cursul indepeiv dent" al conducerii române, Occidentul nu este încă dispus să suporte dezvoltări interne neplăcute ale acestui curs, în special în ceea ce priveşte problemele drepturilor omului şi cele ale plecărilor definitive din ţară. Pe când în cercurile conducătoare vestice a predominat mult timp ideea de a folosi România ca un factor de „tulburare a apelor" în cadrul Tratatului de la Varşovia şi al C.A.E.R., luând în considerare prelungirea devenită necesară a Tratatului de la Varşovia capătă o influenţă crescândă forţele care acreditează ideea ca România să fie scoasă treptat din Tratatului de la Varşovia şi din C.A.E.R. prin diverse acţiuni vestice cu ţel precis şi coordonate. Pentru atingerea acestui ţel, Occidentul susţine mai intens poziţiile speciale ale României şi utilizează toate ocaziile favorabile pentru a pune România într-o situaţie şi mai contradictorie faţă de celelalte state socialiste. In acest scop urmează să se acorde României şi un sprijin economic limitat, legat de anumite condiţii.

încercările active ale României — neconvenite cu celelalte state socialiste — de intermediere în conflictul din Orientul Mijlociu, care avantajează modul de a proceda al forţelor imperialiste în această regiune, reflectă o altă poziţie specifică de politică externă, care reprezintă o deviere de la politica celorlalte state socialiste. România a colaborat în mod hotărâtor la realizarea acordului de la Câmp David şi este singura ţară din comunitatea statelor socialiste care întreţine relaţii diplomatice cu statul Israel. Eforturile României în cadrul acestui mod de abordare a problemelor Orientului Apropiat sunt direcţionate spre demonstrarea [posibilităţii de realizare] a unei configuraţii „echilibrate" a relaţiilor cu toate statele din Orientul Apropiat, obţinerea unei influenţe mai mari în procesul de soluţionare a conflictului şi punerea din nou în discuţie a propunerii ca ea să aibă un rol de intermediar. O altă poziţie specială este iniţiativa României de a se convoca, la Bucureşti, o întâlnire la vârf a ţărilor în curs de dezvoltare, al cărei scop ar urma să fie elaborarea unei „strategii comune pentru tratative

globale cu ţările dezvoltate". Cu această iniţiativă, care are puţine perspective de succes, România intenţionează să obţină un rol conducător în cadrul „Grupului celor 77 (G77)"[150] şi, în acelaşi timp, să creeze noi posibilităţi de colaborare economică cu ţările dezvoltate.

In munca politico-operativă trebuie să se aibă în vedere continuarea utilizării tuturor posibilităţilor statelor membre ale comunităţii socialiste de a acţiona asupra R.S.R. în scopul de a menţine şi intensifica legăturile existente ale României cu Tratatul de la Varşovia şi cu C.A.E.R., precum şi contractele bilaterale.

Ţinând seama de activităţile din ce în ce mai intense ale principalelor state imperialiste în scopul separării, pe termen lung, a României de comunitatea statelor socialiste, precum şi de accentuarea previzibilă a poziţiilor speciale adoptate de România, pentru dobândirea de informaţii rezultă următoarele sarcini de primă importanţă:

- Analizele politicii interne şi celei externe a R.S.R., efectuate în Occident cu privire la raportul intern de forţe, situaţia conducerii române, existenţa unor grupuri, respectiv forţe făţiş duşmănoase, care au concepţii şi ţeluri diferite;
- Concluziile cercurilor politice şi serviciilor secrete occidentale care rezultă din aprecierile situaţiei privind influenţarea în continuare a României;
- Dezvoltarea relaţiilor României cu principalele state imperialiste (în primul rând a celor cu S.U.A., R.F.G. şi Franţa) şi cu Comunitatea Europeană, precum şi încheierea unor posibile acorduri politice sau militare. Utilizarea de către statele occidentale a relaţiilor economice pentru o influenţare mai profundă a politicii româneşti, în primul rând în ceea ce priveşte menţinerea şi accentuarea poziţiilor de politică externă speciale ale României. Exercitarea de către guvernele occidentale şi instituţiile financiare internaţionale a unor presiuni asupra conducerii române în legătură cu tratativele curente privind rambursarea datoriilor externe, precum şi acordarea de noi credite;
- Politica viitoare a României faţă de comunitatea statelor socialiste (în primul rând, faţă de Tratatul de la Varşovia, C.A.E.R., relaţiile bilaterale), ţinând seama în mod special de U.R.S.S.

şi R.D.G., date cu privire la posibilele concepţii româneşti referitoare la separarea în continuare a ţării de comunitatea statelor socialiste.

Poziţia României faţă de chestiunile de politică mondială esenţiale, îndeosebi cu privire la problemele dezarmării şi limitării armamentelor, procesului C.S.C.E. etc.

Politica României faţă de statele balcanice, mai întâi de toate Iugoslavia şi Albania, precum şi faţă de R.P. Chineză.

Continuarea politicii României în cadrul mişcării ţărilor nealiniate printr-un pact, încercările de dobândire a unei poziţii marcante în cadrul mişcării ţărilor nealiniate printr-un pact, măsurile luate de conducerea română în vederea convocării unei conferinţe la vârf a ţărilor în curs de dezvoltare.

Politica şi activităţile României în cadrul mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale.

Declaraţiile referitoare la situaţia economică şi dezvoltarea în continuare, precum şi la urmările care derivă de aici pentru politica socială şi dispoziţia/ starea de spirit în rândurile populaţiei.

Raporturile dintre conducerea de partid şi de stat a României şi masele populare, imaginea ei în ochii populaţiei; date referitoare la starea P.C.R., înfăptuirea rolului lui conducător, politica culturală, motivele ascunse ale modificărilor politicii de cadre.

Activităţile conducerii române cu privire la întărirea în continuare a naţionalismului, ţelurile şi rezultatele acestei politici; politica faţă de minorităţile naţionale, în primul rând maghiari şi germani, reacţiile acestor grupuri etnice la politica referitoare la naţionalităţi a conducerii ţării.

Caracterizarea persoanelor care aspiră să câştige influenţă sau să ajungă în poziţii de conducere, respectiv astfel de funcţionari, care — din cauza concepţiilor lor care deviază de la linia lui Ceauşescu — au fost schimbaţi din funcţie şi mutaţi în posturi de importanţă neînsemnată.

Şeful Direcţiei,
Colonel Bierbaum[151]

291

Ministerul Afacerilor Externe
Direcţia Principală de Informaţii
Confidenţial

VME/1076/84

22 octombrie 1984

Notă informativă nr. 128/X din 22.10.1984 privind acţiunile întreprinse de către R.F.G. şi Austria în cazul intelectualilor români de etnie germană[152]

In vederea compensării schimbului redus de delegaţii, în ceea ce priveşte domeniul cultural-ştiinţific, dintre ele şi România, R.F.G.-ui şi Austria şi-au intensificat eforturile depuse în stabilirea unor contacte stabile, în special cu filologi, scriitori, cercetători în ştiinţe sociale şi istorici, toţi vorbitori de limbă germană. In acest sens s-a încercat o corelare a acestor acţiuni cu interesele corespunzătoare ale respectivilor intelectuali.

Pe lângă insistarea asupra utilizării burselor de studii, care presupun şederi mai scurte sau mai lungi de timp în R.F.G., se practică îndeosebi atragerea acestor intelectuali în diverse cercuri permanente sau chiar temporare de lucru. Susţinătorii acestor cercuri sunt, printre altele, şi organizaţii cu vederi clar revanşiste, fapt care este însă tolerat de către partea română.

Prin specificarea aspectelor concrete de specialitate şi prin stabilirea contactelor cu ajutorul unor organizaţii nonguvemamentale se obţin mai uşor aprobările din partea organelor române abilitate, necesare pentru iniţierea unei cooperări cu aceşti oameni de ştiinţă.

în vederea menţinerii legăturilor cu cercul de persoane menţionat anterior se recurge la diverse posibilităţi, cum ar fi de exemplu şederile de studiu, participarea la conferinţe, simpozioane sau expoziţii de carte etc. R.F.G.-ui încearcă în cadrul acestor acţiuni

— în ciuda prezenţei active a Austriei — ca prin alegerea unor subiecte corespunzătoare să se profileze drept „patria spirituală şi culturală" a acestor oameni.

Intelectualii români de etnie germană sunt folosiţi cu iscusinţă ca multiplicatori, al căror rol este răspândirea ideilor, principiilor şi valorilor R.F.G.-ului în rândul populaţiei române.

Prin prezentarea cu titlul de alternativă socială a condiţiilor „democratice" din R.F.G. se urmăreşte atragerea altor persoane de contact, care să fie deschise pe termen lung unei colaborări culturale cu R.F.G.-ul şi care să-i servească acestuia din urmă cu informaţii despre România şi Europa de Sud-Est.

Succesele repurtate în realizarea acestui proiect se arată deja sub forma reacţiilor române pozitive, manifestate faţă de şederile pe teritoriul R.F.G.-ului, precum şi sub forma unei activităţi publicistice corespunzătoare, binevoitoare, în România.

[30]

Direcţia Regională a Ministerului Securităţii Statului
Direcţia a XV-a
AKG'[53]

Leipzig, 8 noiembrie 1984
B
o-kl, 2475/84

Informaţii privind situaţia politică din R.S.R.[154]

Din discuţiile care au avut drept subiect evoluţia internaţională a sistemului socialist şi dezvoltarea acestuia în România, discuţii care au fost purtate cu un cetăţean român, vorbitor de limba germană, care s-a aflat pentru o vreme ca turist în R.D.G., despre care se ştie că este un fost ofiţer (locotenent-colonel sau căpitan în rezervă) al forţelor armate române şi care, în ceea ce priveşte clasele sociale, îmbrăţişează un punct de vedere marxist-leninist convins, un informator de încredere al biroului nostru a aflat că în 1982/1983 ar fi avut loc o tentativă de puci îndreptată împotriva guvernului Republicii Socialiste România. Tentativa a fost plănuită, organizată şi executată de către membrii marcanţi ai armatei române.

Potrivit sursei citate lovitura de stat nu a putut fi oprită decât graţie intervenţiei foitelor speciale (din cadrul armatei şi a Securităţii), o mare parte dintre participanţi fiind „lichidaţi". Ministrul adjunct de Interne a fugit cu familia sa în S.U.A.[155]

Motivul acţiunii puciştilor îl constituie influenţa exercitată de către conducerea statului şi a partidului asupra politicii militare şi de securitate a ţării. Persoanele în mâinile cărora se află adunată întreaga putere politică a R.S.R.-ului sunt neoficial intitulate membri ai „clanului Ceauşescu". De asemenea, s-a făcut cunoscut faptul că după dejucarea tentativei de puci numeroase părţi ale populaţiei, în special minoritatea maghiară şi cea germană din România, manifestă încă simpatie deosebită faţă de pucişti, deoarece oamenii cred că printr-o restructurare a guvernului s-ar putea obţine o creştere a randamentului economiei naţionale.

Populaţia nu este de acord cu politica actuală pentru îmbunătăţirea standardului de viaţă. Alimentele de bază şi aşa extrem de scumpe nu se găsesc decât pe cartele, în timp ce băuturile alcoolice există în cantităţi suficiente.

Prin aceasta se încurajează abuzul de consum de alcool în rândul populaţiei. Mai este extrem de răspândită ideea că nu merită să munceşti, întrucât oricum nu găseşti nimic de cumpărat. De aici rezultă şi productivitatea scăzută a muncii.

Şef adjunct al Direcţiei a XV-a
Feistel[156],
Locotenent-colonel

Ministerul Securităţii Statului
Strict secret!
Rog returnaţi materialul! Berlin, 15 noiembrie 198ş4
Nr. 429/84

Notă informativă referitoare la situaţia din România şi din P.C.R. înainte de al XIII-lea Congres al partidului[157]

Cercuri informate din conducerea P.C.R., care se situează pe o poziţie parţial critică faţă de linia politică a lui Ccauşescu, nu se aşteaptă la nici un fel de schimbări ale politicii româneşti de Ia iminentul congres al partidului, a cărui desfăşurare fără perturbaţii a fost asigurată cu multă vreme înainte de către conducerea partidului. Indicaţiile conducerii de partid, transmise tuturor organizaţiilor de bază în ajunul congresului, sunt direcţionale spre efectuarea unui bilanţ al dezvoltării cu succes a ţării, în primul rând a domeniului economic, climinându-se critica, respectiv ridicarea de probleme, preţuirea amplă a personalităţilor lui Nicolae şi Elena Ceauşescu şi asigurarea îndeplinirii planului pe 1984.

Scopul urmărit de conducerea României prin pregătirile de partid intensive, şi anume consolidarea încrederii în partid şi politica acestuia, precum şi mobilizarea muncitorilor în vederea prestării muncii lor la un nivel mai înalt, nu a fost atins decât în foarte mică măsură. Pături largi ale populaţiei României au primit cu pasivitate chemările conducerii de partid şi au reacţionat cu indiferenţă la aprecierile exagerate privind dezvoltarea României, care nu reflectă situaţia reală, precum şi la directivele congresului. Nemulţumirea latentă, mai ales a muncitorilor, cu privire la linia politică a lui Ceauşescu, îndeosebi cu privire la situaţia lor social-politică proastă, a dus la manifestări de revoltă deschise în întreprinderi. Nu s-au aşteptat de la congres la nici un fel de schimbări care să îmbunătăţească situaţia maselor muncitoare. Nu se poate exclude înrăutăţirea în continuare a situaţiei generale din România dacă politica actuală este menţinută. Cu toate acestea, după părerea

cercurilor funcţionăreşti menţionate mai sus, în prezent nu există temeri privind o acutizare a situaţiei politicii interne a României.

Poziţia lui Nicolae Ceauşescu şi a soţiei sale Elena în conducerea României este necontestată. Nu există nici un fel de forţe la nivel mediu şi înalt care să se exprime critic şi în mod deschis la adresa liniei [politice] fundamentale a lui Ceauşescu, precum şi la adresa cultului personalităţii lui şi a familiei sale. Aceste două aspecte determină hotărârile esenţiale politice, economice şi de politică de cadre. Elena Ceauşescu, care a devenit o personalitate deosebit de marcantă în conducerea României, arc în ultimul timp o influenţă hotărâtoare asupra rezoluţiilor referitoare la politica de cadre. Astfel, [iniţiativa elaborării] directivelor de partid privind alegerea şi numirea în funcţii de conducere în cadrul partidului şi statului a unui număr mai mare de femei trebuie atribuită unei indicaţii a Elenei Ceauşescu. Prin această măsură ea a urmărit scopul evident ca acei funcţionari care nu îi sunt pe plac, chiar din anturajul ei apropiat, din care, după cât se spune, face parte şi Paul Niculcscu, să fie îndepărtaţi şi în acest mod să-şi mărească spaţiul ei propriu de manevră în politica de forţă. Odată cu concentrarea în continuare a puterii în mâinile lui N. şi E. Ceauşescu, sarcina secretarilor CC. se limitează mai ales la transpunerea în practică a deciziilor acestor două persoane. Influenţa Comitetului Politic Executiv al P.C.R. s-a micşorat şi ea simţitor. In esenţă, acest comitet confirmă doar formal hotărârile.

Pregătirile pentru congres, care au ajuns la punctul culminant odată cu ţinerea conferinţelor delegaţilor judeţeni, sunt efectuate foarte intens la nivelul conducerilor judeţene deoarece efectele negative ale politicii parţial ruptă de realitate şi contradictorie a lui Ceauşescu s-au manifestat cu precădere aici. Schimbările de cadre de mare amploare efectuate în ajunul congresului, mai întâi de toate în rândurile organelor de conducere ale judeţelor, au arătat clar faptul că în conducerea de partid domneşte nemulţumirea cu privire la rezultatele înfăptuirii politicii ei. Schimbările menţionate au servit, în acelaşi timp, la protejarea în viitor a liniei politice a lui Ceauşescu. în cercurile conducătoare române se aşteaptă şi alte remanieri de cadre chiar şi în cazul celor mai înalte funcţii. Ţelul urmărit cu prioritate de vârfurile conducerii de partid prin

această permanentă rotaţie a cadrelor, şi anume obţinerea unor rezultate hotărâtoare în ceea ce priveşte dezvoltarea economiei naţionale a ţării, nu a fost însă atins. Mai mult, există o instabilitate crescândă în rândurile organelor de conducere de rang inferior şi nesiguranţă în rândurile cadrelor. Situaţia este agravată şi mai mult de faptul că un număr mai mare de cadre de conducere, inclusiv prim-secretarii organizaţiilor de partid judeţene, posedă premise politice şi profesionale insuficiente pentru funcţiile lor.

Potrivit părerii cercurilor sus-menţionate, starea politico-ideologică a partidului trebuie apreciată ca fiind îngrijorătoare. Acest aspect nu trebuie atribuit numai situaţiei generale complicate din ţară, ci el reprezintă rezultatul — nu puţin important — al neglijării timp de ani de zile a muncii politico-idcologice a partidului de instruire a cadrelor sale. în activitatea lor, organizaţiile de partid s-au orientat în cel mai înalt grad numai spre lucrările şi operele lui Ceauşescu, în timp ce clasicii marxism-lcninismului au jucat doar un rol secundar. Efectuarea anului de ucenicie în partid este abordată numai formal şi, de multe ori, nu reprezintă nici un fel de for de învăţământ politico-idcologic al membrilor de partid. De când E. Ceauşescu a preluat responsabilitatea cu privire la domeniile ştiinţei, culturii şi educaţiei, lipsa de concepţii şi voluntarismul au sporit. Capacitatea de manevră a secretarului Petru Enachc'[58], care răspunde de aceste domenii, este considerabil limitată.

în interesul păstrării siguranţei sursei, această informare nu trebuie valorificată prin publicare.

[32]

Direcţia Principală a Ii-a
Strict secret!

Berlin, 15 mai 1985
Notă informativă nr. 1910/85
ZAIG/l-2206/85

Notă informativă privind opiniile unui diplomat al R.S. România, acreditat în R.D.G.[159]

Prin intermediul unei surse neoficiale de încredere, la începutul lunii mai 1985 ne-au fost aduse la cunoştinţă opiniile diplomatului

[anonimizat], acreditat în R.D.G. în calitate de *[anonimizat]* la Ambasada R.S. România, pe care vi le redăm în cele ce urmează:

Poziţia R.S.R.. fată de Tratatul de la Varşovia:

Motivul deciziei României de a fi de acord cu prelungirea Tratatului a fost cunoaşterea faptului că politica puterilor N.A.T.O., în primul rând a S.U.A., nu se va modifica în viitorul previzibil. Deja de la primele întrevederi de la Moscova dintre reprezentanţii S.U.A. şi cei ai U.R.S.S. s-a remarcat că nu s-a înregistrat nici un progres vizibil.

Din acest motiv şi pe baza hotărârilor celui de-al XI 1l-lea Congres al P.C.R., Ceauşescu a fost de acord cu prelungirea. Această hotărâre i-a fost comunicată şi lui Egon Krenz cu ocazia vizitei acestuia din urmă la Bucureşti.

în prezent s-au dezvoltat relaţii foarte bune între R.S.R. şi Uniunea Sovietică. Un simbol al acestei dezvoltări a fost faptul că, la cea mai recentă consfătuire de la Varşovia, Gorbaciov a subliniat — de faţă cu „gazda" Jaruzelski -— că le-a urat din inimă succes lui Erich Honecker şi lui Ceauşescu după semnarea protocolului.

Relaţiile R.S.R.-R.D.G.:

Cu ocazia iminentei vizite a lui Ceauşescu în R.D.G., partea română va pune în centrul discuţiilor în primul rând problemele economice. Din cauza situaţiei economice precare a României, există interes pentru realizarea în acest domeniu a unei colaborări mai strânse cu R.D.G., care să prezinte stabilitate şi continuitate.

în acest scop, instituţiile din Republica Socialistă România doresc să răspundă într-o măsură mai mare îndemnurilor primite de la partenerii din R.D.G. şi să arate că vin în întâmpinarea ideii de a extinde schimburile în domeniile tehnico-ştiinţific, cultural şi educativ. Din motive materiale, România a trebuit până acum să facă dovadă de o mare reţinere în aceste domenii.

în privinţa problemelor de politică internaţională, există o concordanţă de păreri aproape totală. Relaţiile de partid sunt şi ele excelente. *[Anonimizat]* i-a dat de înţeles sursei că el are condiţii de lucru excelente în R.D.G. El este tratat excepţional şi a fost primit foarte prietenește. Contactele sale la nivel diplomatic în R.D.G. sunt foarte puţin numeroase. El a menţionat numai participarea

la o gală de filme din S.U.A. Cauza acestei situaţii este supraso*. licitarea la serviciu. Deşi el a fost angajat ca *[anonimizat],* a trebuit totuşi adesea să-i reprezinte pe *[anonimizat]* şi *[anonimizat].:* El speră că această situaţie a lui se va schimba în lunile următoare. Protecţia sursei este neapărat necesară!

P3]

[Ministerul Securităţii Statului, Direcţia Principală a 11-a]
[ianuarie 1986]

Notă informativă referitoare la sejurul unor cetăţeni români în R.D.G., ;;= precum şi în Berlinul Occidental şi în R.F.G.[160]

Potrivit datelor de care dispunem, în prezent circa 940 de cetăţeni ai R.S.R. sunt stabiliţi permanent sau temporar în R.D.G. Cetăţenii români sunt mai numeroşi în districtele Drcsden (circa 120), Magdeburg (circa 100), Halle (circa 90), Berlin (fără personalul ambasadei — circa 90), Karl-Marx-Stadt [actualmente Chemnitz] (circa 85), Gera (circa 80) şi Erfurt (circa 80). Cei mai mulţi cetăţeni români care s-au stabilit permanent în R.D.G. au venit aici în cadrul reunirii familiilor (prin căsătorie cu cetăţeni ai R.D.G). Acest grup de persoane trăieşte parţial deja de mulţi ani în R.D.G. şi, în marea lui majoritate, s-a integrat deplin în viaţa statului nostru. Securitatea socială care li se garantează în R.D.G. este adesea cel mai important motiv pentru alegerea locului de reşedinţă permanentă.

Majoritatea covârşitoare a românilor care s-a stabilit temporar în R.D.G. pentru a-şi exercita profesia activează în industria hotelieră sau în domeniul divertismentului. Cetăţenii români care trăiesc în R.D.G. au, de regulă, relaţii bune cu ambasada lor din R.D.G. Aceasta a depus, în ultimul timp, eforturi vizibile în scopul de a stăvili utilizarea incorectă a posibilităţilor legale de călătorie în ţări nesocialiste pentru îmbogăţire personală prin contrabandă sau alte procedee infracţionale, precum şi pentru rămânerea ilegală

în străinătate (cetăţenii români care au menţiunile corespunzătoare în paşapoartele turistice pot călători, de exemplu, în Berlinul Occidental, fără o aprobare suplimentară).

Emigranţii români care s-au stabilit în R.F.G. sau în Berlinul Occidental sunt în parte organizaţi în „Asociaţia de Compatrioţi din «Regiunea celor Şapte Cetăţi» (Siebenburgen[161])" — R.F.G., 8000 Berlin 2, Sendlinger Str. 48. Această asociaţie îşi maschează conspirativ munca duşmănoasă socialismului, în care s-a observat clar o activizare a acţiunilor ei antisocialiste. O expresie a acestor acţiuni antisocialiste este înfiinţarea la mijlocul anului 1985, în R.F.G. şi Berlinul Occidental, a „Comitetului de Eliberare a Românilor Oprimaţi şi Persecutaţi". Acest comitet urmează să acorde sprijin şi grupurilor similare de persoane din celelalte state socialiste. Comitetul are legături cu societatea înregistrată „Uniunea Naţională a Persoanelor Izgonite, Berlin", şi societatea înregistrată „Uniunea Naţională a Refugiaţilor Politici şi a Expropriaţilor din Est", 1000 Berlin 61, StresemannstraBe 90.

Informaţiile actuale arată că persoanele din grupurile menţionate mai sus s-au exprimat că, în cazul unei schimbări de regim în R.S.R., ele se vor întoarce imediat în patria lor.

[34]

Berlin, 25 aprilie 1986
VII/2/802/86
Strict secret!

Administraţia Centrală A
Direcţia a Vil-a
Director

Notă informativă referitoare la aprecierile ţărilor vestice privind actuala situaţie din R.S. România[162]

Cercurile de conducere vestice acordă o atenţie deosebită evoluţiei recente a politicii interne din R.S. România, precum şi indiciilor de înrăutăţire a stării şubrede de sănătate a Secretarului General al P.C.R. şi totodată Preşedinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceauşescu. Ele nu exclud posibilitatea unei retrageri

temporare a lui N. Ceauşescu din activitatea politică şi consideră că problema unui succesor al său la conducerea partidului rămâne deschisă. Mai departe, ele iau în considerare în analiza lor şi criza internă din România, datorată situaţiei economice complicate, cu efecte sociale negative asupra populaţiei. Evaluările vestice, realizate într-o măsură din ce în ce mai mare în strânsă cooperare între statele N.A.T.O., la nivel de guvern şi de experţi, la nivel diplomatic şi de servicii secrete, au ca subiect principal consecinţele unei posibile schimbări de conducere asupra stabilităţii şi asupra politicii interne, economice şi externe a ţării.

Totodată sunt formulate variante pentru exercitarea unei influenţe vestice asupra României, care are ca scop, pe de o parte, păstrarea „poziţiei sale deosebite" în cadrul lagărului socialist, poziţie ce rezultă în urma anumitor raporturi de politică externă, iar pe de altă parte, avantajele pe care această influenţă le-ar putea avea pentru politica vestică de diferenţiere. Conform acestor evaluări trebuie evitată o apropiere mai marc a României faţă de U.R.S.S., sau faţă de celelalte state socialiste, apropiere care, datorită situaţiei economice critice, s-a produs parţial în ultima perioadă.

După părerea cercurilor de conducere vestice, din cauza înrăutăţirii situaţiei economice şi sociale din ţară, noua conducere a României va fi nevoită să schimbe direcţia de dezvoltare a politicii interne şi a economiei. Aria şi gradul în care vor fi făcute schimbările de linie politică vor depinde însă de persoanele care se vor afla atunci la conducere. Cu toate acestea, se aşteaptă la o menţinere a liniilor de până acum în politica externă. La momentul actual nu se pot cunoaşte eventualele grupări şi raportul de forţe care se vor instala în cazul succesiunii, deoarece principiul rotaţiei cadrelor, practicat până acum, şi stilul de conducere autoritar al lui N. Ceauşescu au îngreunat, respectiv au împiedicat, formarea unor grupări alternative.

In acelaşi timp, se apreciază că N. Ceauşescu nu a reuşit să-şi impună îndeajuns „clanul familial" pentru o preluare pe termen lung a puterii. De aceea cercurile vestice nu exclud posibilitatea ca schimbarea de conducere în România să determine o perioadă de tranziţie extrem de dificilă. Este puţin probabil să aibă loc acţiuni ale maselor, asemănătoare celor din Polonia, care să declanşeze

o criză internă. Cercurile vestice se aşteaptă la dispute între grupările din aparatul de stat şi cele de partid şi îi atribuie conducerii armatei un rol important, care însă deocamdată nu poate fi determinat cu exactitate.

Ele i-au numit drept posibili succesori ai lui N. Ceauşescu, în funcţiile de şef de stat şi de partid, pe preşedintele adjunct al Consiliului de Stat M. Mănescu, pe primul ministru Dăscălescu, precum şi pe secretarii Comitetului Central E. Bobu[163] şi I. Coman[164], dar se aşteaptă totodată la o restabilire la conducerea României a foştilor secretari ai Comitetului Central P. Niculescu[165], C. Burtică[166] şi 1. Iliescu[167].

Atitudinea ţărilor membre ale N.A.T.O. faţă de România se înscrie în politica lor faţă de întreaga regiune a Peninsulei Balcanice. Ele au constatat în această regiune prezenţa unei situaţii complicate, care, pe lângă direcţia de dezvoltare conturată în România, se caracterizează şi printr-o criză în Iugoslavia, prin confuzie, după decesul lui Iloxha, în Albania, prin tensiuni între Grecia şi Turcia la graniţa de sud a regiunii N.A.T.O., precum şi prin accentuarea neînţelegerilor dintre statele balcanice cu privire la problema minorităţilor. Atitudinea ţărilor vestice faţă de această regiune are ca prim scop stabilizarea graniţei de sud a N.A.T.O., prin exercitarea masivă de influenţă asupra Greciei şi asupra Turciei, iar cu privire la Iugoslavia, Albania şi România — consolidarea şi extinderea influenţei vestice în aceste ţări.

în ceea ce priveşte procurarea de informaţii suplimentare, suntem interesaţi îndeosebi de aprecierile române şi vestice ce fac referire la următoarele probleme:

Situaţia internă a R.S. România, precum şi poziţia acestei ţări faţă de chestiuni internaţionale; consultări între statele imperialiste cu privire la situaţia din R.S.R., cum ar fi întrunirea ambasadorilor ţărilor N.A.T.O. la ambasada S.U.A. de la Bucureşti, din data de 09.01.1986; acorduri asupra modului de influenţare a cursului politicii externe a ţării; activităţi subversive împotriva R.S.R.

Posibilele cadre române de conducere; repere pentru formarea unor grupări la conducerea R.S.R.; indicii cu privire la eventuala evoluţie a raportului de forţe din cadrul aparatelor de stat şi de partid, după ieşirea lui N. Ceauşescu de la conducere; modul în

care forţele armate şi de securitate înţeleg asigurarea cursului socialist după o eventuală schimbare de conducere; măsurile de apărare ale României împotriva încercărilor de amestec ale ţărilor vestice şi împotriva activităţilor subversive.

Modul în care cercurile române de conducere văd evoluţia relaţiilor acestei ţâri cu celelalte state socialiste; atitudinea faţă de C.A.E.R. şi faţă de Tratatul de la Varşovia, precum şi faţă de activitatea acestora; motivele şi interesele în cooperarea cu aceste două organisme; menţinerea, respectiv modificarea poziţiilor deosebite ale conducerii române în politica externă; relaţiile R.S.R. cu R.P. China, inclusiv în domeniul militar.

Activităţile bilaterale ale principalelor puteri vestice, în special ale S.U.A. şi R.F.G., faţă de România; forme şi metode de influenţare politică, economică şi ideologică, promovată de politica vestică de diferenţiere faţă de lagărul socialist; evaluarea intereselor şi scopurilor României în stabilirea unor relaţii cu statele vestice, posibila disponibilitate de a face concesii.

Analize cu privire la situaţia generală, atât din regiunea balcanică, cât şi din fiecare stat din această zonă; concepţia N.A.T.O., a S.U.A. şi a fiecărui stat vestic cu privire la politica ce trebuie dusă faţă de această regiune şi faţă de statele ei; activităţile în vederea stabilizării graniţei de nord a N.A.T.O.

Colonel Bierbaum

[Administraţia Centrală A, Direcţia a IV-a]
[27 iunie 1986]

Discuţii despre activităţile serviciului secret român, în Berlinul de Vest în legătură cu relaţiile scriitorilor români doritori să emigreze[168]

In discuţiile dintre scriitorii din Berlinul de Vest joacă un rol din ce în ce mai important problemele în legătură cu măsurile luate de stat împotriva scriitorilor români doritori să emigreze. Se con-

turează faptul că, în viitorul apropiat, această problematică va cauza izbucnirea unor controverse politice serioase. în acest context, un rol special îl joacă un anume Paul Schuster[169], în vârstă de circa 60 de ani şi membru al Uniunii Scriitorilor Germani din Berlinul de Vest. Din punct de vedere profesional-literar Schuster este de fapt o figură relativ ştearsă, dar ca urmare a unei activităţi susţinute de mai mulţi ani în cadrul Uniunii Scriitorilor Germani el a devenit o personalitate respectată. Se spune că, mai demult, în România, el ar fi avut legături bune cu CC. al P.C.R. Motivul şi momentul plecării sale din România în străinătate nu sunt cunoscute. El este sas din Transilvania şi s-a manifestat masiv în calitate de „specialist" în problematica persecuţiei intelectualilor, în special a scriitorilor din România. Influenţa sa în Uniunea Scriitorilor Germani din Berlinul de Vest nu trebuie subapreciată; în prezent, ci contribuie şi la mobilizarea în vederea întăririi solidarităţii cu persecutaţii din România.

O influenţă însemnată asupra sensibilizării scenei pentru această problematică au diversele rapoarte cu privire la activităţile ascunse şi demonstrative ale serviciului secret român în Berlinul de Vest. Se discută că serviciul secret român, pe lângă căutarea de manuscrise, scrisori etc., se străduieşte de asemenea să-i intimideze pe lectorii vest-berlinezi şi partenerii de contact ai disidenţilor români. Astfel, a devenit cunoscut faptul că, la locuinţa *[partenerei de contact anonimizată]* a scriitoarei române Herta Miiller (care făcuse cerere de plecare peste graniţă şi se afla de câtva timp în Berlinul de Vest pentru lecturi din opere literare) a avut loc o spargere. Este vorba despre *[anonimizat].* Unicul scop evident al spargerii a fost căutarea unor documente personale ale sale despre Herta Miiller întrucât nici nu au fost sustrase lucruri de valoare, nici nu au fost provocate alte daune. Ea a tras concluzia că a fost vorba de activităţi ale serviciului secret român şi din faptul că, noaptea, primeşte frecvent apeluri telefonice, în care — într-o germană mai stricată (cu accent românesc) — se proferează ameninţări la adresa ei din cauză că sprijină disidenţii români. Se spune că apeluri telefonice de acest fel ar fi primit şi alţi membri ai U.S.G., nu numai în cazul Herta Miiller. Astfel, se vorbeşte că — drept urmare a acestor apeluri — Ern[e]st Wichner (fost membru

al Comitetului de conducere al U.S.G. din Berlinul de Vest şi prieten intim al *[anonimizat]* a intervenit pe lângă Protecţia de Stat din Berlinul de Vest, determinând-o astfel să înceapă să se ocupe de aceste cazuri.

[36]

[Ministerul Securităţii Statului, Direcţia Principală a Ii-a]

Berlin, 3 octombrie 1986
Strict secret!

Notă informativă referitoare la activităţile organelor de securitate din România în legătură cu studenţii străini[170]

Cu ocazia unei luări de contact recente cu un cetăţean al R.D.G., candidat la poziţia de IM a Direcţiei Principale 11/10, care îşi face studiile în R.S. România începând din septembrie 1983, s-a luat cunoştinţă de următoarea stare de lucruri reală, interesantă din punct de vedere operativ:

Imediat după începerea studiilor ca student la medicină la Universitatea românească din Cluj-Napoca, candidatul IM a fost invitat de un funcţionar de la decanat la o convorbire în camera nr. 22 a Universităţii, unde un lucrător al organelor de securitate române (în vârstă de 45-50 de ani) l-a întrebat dacă este dispus să se angajeze într-o colaborare pe termen lung. După o serie de întrebări generale referitoare la persoana IM, acesta a fost solicitat, printre altele, să facă rapoarte despre alţi studenţi străini de la Universitatea din Cluj-Napoca şi să culeagă, pe termen lung, informaţii despre acest cerc de persoane „întrucât asemenea informaţii sunt necesare pentm securitatea străinilor care îşi fac studiile la această universitate."

în legătură cu cele semnalate mai sus, candidatului IM i s-au oferit avantaje materiale şi i s-a luat o declaraţie verbală de obligativitate de a păstra confidenţialitatea. întrucât candidatul IM a atras atenţia că el este obligat, în cazul în care va accepta propunerea

care i s-a făcut, să aducă acest fapt la cunoştinţa Ambasadei R.D.G. din R.S.R., convorbirea a fost încheiată de către partea română.

în mai 1986, candidatul IM a fost din nou invitat de către decanat în camera nr. 22 a Universităţii. Lucrătorul organelor de securitate române, pe care candidatul IM îl cunoştea deja, i-a comunicat acestuia că „o colaborare cu el ar fi foarte interesantă". Concomitent, a fost reînnoită propunerea [de colaborare pe termen lung] făcută cu ocazia primei convorbiri. în ciuda refuzului candidatului IM, acesta a fost anunţat că este posibil să se poarte şi alte convorbiri cu el.

Candidatul IM a putut constata în continuare, prin observaţii personale, că în camera de convorbiri sus-menţionată lucrători ai organelor de securitate române purtau convorbiri şi cu alţi studenţi străini, în special cei de naţionalitate greacă.

137]

24 ianuarie 1987

[Notă informativă referitoare
la un manifest anticeauşist] [17]
Tov. Bierbaum [HV A] (prin telefon)

Situaţia la 24.01.1987, ora 9.00 dimineaţa: totul este liniştit. Viaţa publică este normală. Se lucrează în toate întreprinderile. Direcţia de evoluţie a preţurilor de vânzare este normală. Oferta de mărfuri este la nivelul scăzut obişnuit. Nici un fel de restricţii la transport. Măsuri de siguranţă sunt obişnuite, nimic suplimentar.

Strict secret! , ,■,

Cuprinsul si aprecierea unui manifest antistatal clandestin care a apărut în R.S.R.

Prin intermediul ataşatului militar al R.D.G. din Bucureşti ne-a parvenit o copie a unui manifest întocmit în limba română. Manuscrisul poartă semnătura „Acţiunea Democratică Română" şi are

următorul text

„Plan de acţiune.

Trebuie să se ştie că familia Ceauşescu nu este invincibilă. Dacă ne este însă teamă să acţionăm pe faţă, atunci să procedăm aşa cum au făcut strămoşii noştri şi să învingem cu viclenie puterea, regresul şi răul.

La 23 ianuarie 1987 toţi cetăţenii capitalei vor începe o grevă generală, nu cu demonstraţii pe stradă, ci în sensul că fiecare va rămâne acasă. Dacă ne vom baricada în casele noastre, vom paraliza întreaga capitală şi împreună cu ea întreaga ţară. Nu vă fie teamă, va fi dificil pentru aceia care vor încerca să pătrundă prin spargere în mii de locuinţe. Aprovizionaţi-vă cu alimente şi apă pentru mai multe zile. Rămâneţi solidari cu această acţiune.

Greva se va termina atunci când la radio se va transmite următorul comunicai: «La cererea sa şi din motive de sănătate, tovarăşul N. Ceauşescu a fost eliberat din funcţie.» Acest comunicat va fi repetat de mai multe ori şi va fi urmat de alte amănunte.

Ce trebuie să ştim: trebuie să ştim de ce suferim de foame şi frig, de ce suntem privaţi şi de cele mai elementare drepturi. Vinovat nu este nici natura, vinovaţi nu suntem nici noi şi nici miliţienii. Vinovat este sistemul de conducere totalitar, care este practicat abuziv de către familia Ceauşescu. Trebuie să ştim de ce într-o ţară comunistă sunt tolerate dictatura şi anarhia. Acest sistem de conducere practicat de familia Ceauşescu nu constituie o bună propagandă pentru cauza comunismului. Regulile democraţiei socialiste sunt încălcate. Noi avem încredere în aparatul de stat actual, care — fără Ceauşescu — ne va oferi, dacă nu imediat atunci curând, condiţii de viaţă mai bune.

Muncitori ai Capitalei!

Nu vă duceţi la lucru în ziua de 23 ianuarie, în primul rînd cei care lucrează în sistemul de transport în comun. Baricadaţi-vă în casele voastre şi aruncaţi pe fereastră manifeste şi lozinci anticeauşiste. Raliaţi-vă Acţiunii Democratice Române"

Potrivit aprecierii rezidenţilor noştri din Bucureşti, această acţiune trebuie încadrată în seria de proteste spontane şi izolate unul faţă de altul ale populaţiei din anumite regiuni ale R.S.R., apărute ca urmare a situaţiei dificile din domeniul aprovizionării. Nu există nici un fel de indicii care să determine o anumită apreciere

a acestui manifest sau să însemne o agravare a situaţiei interne. Au fost însă întreprinse şi alte măsuri de supraverificarc.

Aprecierea prezentată de ataşatul militar al R.D.G. centralei sale, în care susţinea că reacţia conducerii române faţă de manifestul apărut ar fi fost luarea contramăsurii de decretare a unei interdicţii de circulaţie pentru automobilele particulare, nu este împărtăşită de centrală. O asemenea interdicţie de circulaţie a existat în iarna 1985/86 şi a putut fi atribuită relativ univoc situaţiei de criză din sectorul energic şi combustibili din România. De asemenea, nu se prevede o schimbare importantă în acest domeniu, care să declanşeze efectuarea unei noi aprecieri a situaţiei.

în aceeaşi ordine de idei trebuie să se indice faptul că, deja în urmă cu aproximativ un an, ataşatul militar al R.D.G. a trimis o comunicare despre,existenţa unui zvon persistent privind înrăutăţirea acută a stării sănătăţii tovarăşului Ceauşescu şi hotărârile deja luate referitor la o succesiune [la putere], cu indicaţii concrete în ceea ce priveşte posturile de conducere.

[38]

Direcţia Principală XVIII/7 Berlin, 12 februarie 1987
întâlnire: 4 februarie 1987
IMK[172]: „Eliberarea" („Befreimrg")
Ora: 19.00-20.00
Primit: Sublocotenent Bank

Raport referitor la afacerile dintre R.S.R. şi R.S.F.I. în sectorul „Producţie specială"[173]

în prezent, R.S.R. se străduieşte să-şi dezvolte o producţie [specială] proprie. îndeosebi în cadrul colaborării cu R.S.F.I., R.S.R. încearcă să producă singură unele echipamente tehnice pentru înarmare şi, parţial, să colaboreze cu R.S.F.I. în acest domeniu. Se plănuieşte construirea, din iniţiativa R.S.R., a unui avion de luptă.

S-a prevăzut în acest caz să se importe cabina piloţilor şi motoa-i rele din statele N.A.T.O., concret, din S.LJ.A.

Mai departe, se vorbeşte despre construirea unui tanc comun, care ar urma să fie realizat pe baza tancului TR 800 propriu al R.S.R., precum şi a tancului sovietic T 72. Acest tanc trebuie să fie prevăzut cu un tun de calibru 125 mm. Acest tun constituie o dezvoltare a U.R.S.S. în prezent însă R.S.R. nu posedă licenţa pentru producţia proprie a acestui tun.

Până în prezent, R.S.F.I. nu şi-a dat acceptul pentru participarea la realizarea propunerilor sus-menţionate. R.S.F.I. a consimţit însă să participe la producţia unei canonierc fluviale, dotată cu un tun jumclat[174] de calibrul 37 mm. Trebuie să se remarce în continuare că, sub denumirea „Grad", se produce un nou proiectil pentru un aruncător de grenade; lansator de rachete produs sub aceeaşi denumire. Se mai cunoaşte faptul că R.S.R. are intenţia de a dezvolta, luând ca bază [puşca de asalt automată sovietică] AK 74, o armă asemănătoare.

R.S.R. face eforturi de a achiziţiona din R.D.G. muniţia corespunzătoare (5,45 mm) [pentru AK 74], dar nici în acest caz U.R.S.S. nu a acordat licenţă.

Aceste informaţii trebuie tratate confidenţial. Ele mi-au fost comunicate de *[anonimizat]* al R.D.G. în R.S.R., tovarăşul *[anonimizat]*. Au mai luat cunoştinţă de aceste informaţii şi tovarăşul colonel Sandhoff, precum şi *[anonimizat]* al Comerţului Exterior Special, tovarăşul *[anonimizat].]*

f- Semnat: „Eliberarea"

Direcţia a Ii-a
Căpitan John

Erfurt, 23 noiembrie 1987

Notă informativă [referitoare la revolta muncitorilor din Braşov][17]

t?' Prin intermediul IMS[176] „Georg" (cetăţean român) ni s-a adus la cunoştinţă de către fratele acestuia, care la 20.11.1987 a efectuat

o călătorie turistică în R.D.G. împreună-eu Tnama'sa, următoarea stare de lucruri reală:

Cele două rude din România ale IMS, menţionate mai sus, locuiesc în Braşov, unde din cauza evoluţiei politicii interne a României s-a ajuns la conflicte deschise cu populaţia, referitor la care fratele IMS s-a exprimat că nu ar fi vorba numai de un singur incident de acest fel. Fratele IMS este de părere că este vorba numai de începutul unei evoluţii, care va lua şi alte forme, de mai mare amploare.

în legătură cu confruntările din Braşov între populaţie şi organele de securitate, fratele IMS a fost de faţă şi a descris felul în care s-au desfăşurat lucrurile. în întreprinderi, muncitorii au organizat greve, cu care ocazie s-au ţinut întruniri la care au fost obligaţi să participe şi funcţionarii de partid şi cei de sindicat.

Formaţia de marş a fost stabilită în aşa fel încât femeile şi copiii să mărşăluiască în primele rânduri pentru a se asigura o anumită protecţie [pentru cei din urma lor]. în raza oraşului Braşov s-a mărşăluit apoi spre clădirea Consiliului Popular, unde au avut loc altercaţii, ajungându-se la acte de violenţă deschise, în cursul cărora clădirea Consiliului Popular a fost atacată.

în clădirea Consiliului Popular au fost sparte ferestre şi uşi şi au fost distruse diverse piese de mobilier, salariaţii au fost agresaţi, iar preşedintele Consiliului Popular a fost grav rănit şi a trebuit să fie internat în spital.

în pivniţa clădirii a fost găsit un depozit de alimente, printre altele carne şi mezeluri, ceea ce a dus la o sporire a mâniei manifestanţilor, urmarea fiind faptul că acţiunile au fost îndreptate împotriva organelor de poliţie şi de securitate, ajungându-se chiar la răniri.

întrucât situaţia se agrava din ce în ce mai mult, s-a procedat la desfăşurarea de forţe de securitate, care au recurs la utilizarea de furtunuri cu apă, gaze lacrimogene şi bastoane, rezultatul fiind destrămarea acţiunii muncitorilor.

Semnează IMS „Georg"

Măsuri: informarea primului adjunct al Direcţiei Regionale; chestionarea IMS „Georg" în vederea dobândirii de informaţii suplimentare cu privire la evenimentele din România.

[40]

[Ambasada R.D.G. în Bucureşti]
25 noiembrie 1987

Telegramă [referitoare la evenimentele de la Braşov petrecute la 15 noiembrie 1987][177]

Bucureşti
Grad de urgenţă: „Fulger"
VVS[178]-T-B7/6—1678/87

Tov. Dr. Krolikowski[179]
,, Tov. Sieber[180], Departamentul IV [Relaţii Internaţionale] al CC.

Referitor la evenimentele petrecute în centrul industrial Braşov la 15.11.1987, din informaţiile contradictorii, doar condiţionat verificabile, primite de la ambasadele ţărilor strâns frăţeşti, corpul diplomatic şi din schimburile de păreri cu persoana de contact din R.S.R., care a exprimat o reţinere extremă ce ajunge chiar până la respingerea [faptului că evenimentele de la Braşov au avut loc], precum şi din observaţiile şi convorbirile noastre de la Braşov, rezultă următoarea imagine devenită între timp certă:

1. Câteva sute de angajaţi ai Uzinei de Autocamioane au refuzat duminică dimineaţa să participe la alegerile pentru organele locale, care erau organizate în incinta uzinei. Cauzele directe ale acestui refuz au fost, pe de-o parte, plata — anunţată de mai multe ori — a salariilor restante pe lunile septembrie şi octombrie, iar pe de altă parte — vânzarea alimentelor de bază raţionalizate, care din nou nu a avut loc, în ciuda asigurărilor date de autorităţi. în afară de cauzele menţionate mai sus, iritarea muncitorilor a fost provocată şi de sarcinile financiare suplimentare prevăzute în Decretul de Stat din 11.11.87 referitor la noi limitări ale consumului de energie electrică şi gaz metan al populaţiei şi al economiei (v. telegrama noastră VD 318/87), întreruperea zilnică a alimentării cu curent electric cu frecvenţă mai mare în orele de seară 17.00-21.00, deficienţele din ce în ce mai mari în alimentarea cu pâine şi alte alimente de bază, precum şi concedierea a circa 500 de angajaţi ai Uzinei de Autocamioane din numărul total de angajaţi de aproximativ 11.000, din cauza lipsei de contracte şi a producţiei intermitente ca urmare a lipsurilor de energie electrică, materii prime şi materiale.

Membrii conducerii de partid şi de stat ai acestei mari întreprinderi s-au retras, în ziua alegerilor, de la convorbirile cu muncitorii solicitate de aceştia din urmă, deoarece nu erau în situaţia de a da un răspuns cu privire la plata salariilor restante şi aprovizionarea cu alimente.

Grupul de demonstranţi format din circa două-trei sute de angajaţi ai Uzinei de Camioane, care mergeau — purtând steaguri roşii — în direcţia stadionului central, a crescut repede numeric prin participarea muncitorilor de la Uzina de Tractoare din Braşov, aflaţi în aceeaşi situaţie economică şi socială complicată, a membrilor familiilor acestora şi a celor curioşi să vadă ce se întâmplă, ajungând până la circa 3 000-5 000 de persoane.

La apropierea de centrul oraşului şi mai ales în piaţa din faţa Consiliului Popular Municipal, au apărut pe neaşteptate panouri cu revendicări — evident îndelung pregătite dinainte — cu texte ca „Vrem pâine, locuri de muncă, curent electric, încălzire şi salarii", precum şi „Jos cu dictatura şi cu hoţii." Demonstranţii au şi strigat revendicări similare. Miliţia nu a intervenit deloc.

O parte din demonstranţi a solicitat o întâlnire, în clădirea Consiliului Popular Municipal, cu primul secretar al comitetului municipal de partid şi primar al oraşului Braşov, ceea ce acesta a refuzat, sporind şi mai mult iritarea demonstranţilor.

După prădarea unor cantine şi magazine destinate aprovizionării preferenţiale a funcţionarilor [de partid] locali, către amiază demonstranţii au pătruns cu forţa în birourile Consiliului Popular

Municipal, pe care le-au devastat şi — parţial — incendiat. Se spune că primarul ar fi fost agresat şi ar fi internat în spitalul guvernului din Bucureşti.

în primele ore ale după-amiezii a avut loc evacuarea cu forţa a clădirii de către unităţi de miliţie, forţe de securitate şi forţe armate, care au utilizat maşini blindate, gaze lacrimogene şi bastoane de cauciuc, fără a recurge însă la arme de foc. Au fost efectuate numeroase arestări imediat şi în zilele următoare.

In ciuda unei îmbunătăţiri de scurtă durată a situaţiei aprovizionării cu pâine şi cu alte alimente deficitare, a încetării întreruperilor de curent şi a asigurării încălzirii prin termoficare a apartamentelor, în ultimele săptămâni pe clădirile din Braşov au fost lipite numeroase manifeste ilegale şi lozinci cu revendicările menţionate mai sus. Trebuie să se ia în considerare şi profunda nesiguranţă a funcţionarilor [de partid] locali, care se pot aştepta la numeroase concedieri şi sancţiuni.

Deja în scara zilei de 15.11.[1987J a avut loc, sub conducerea lui N. Ceauşescu, o şedinţă specială a Biroului Permanent al Comitetului Politic Executiv al CC. al P.C.R., care — după cât se spune — a caracterizat evenimentele [de la Braşov] ca o acţiune dirijată din exterior a unor elemente ncprolctare. S-a răspândit zvonul, cu scop precis, că un anumit punct de plecare al evenimentelor de la Braşov ar fi fost şi minorităţile maghiară şi germană. O comisie condusă de prim-ministrul C. Dăscălescu, secretarul cu probleme economice I. Radu şi ministrul de interne T. Postelnicii a fost însărcinată să cerceteze evenimentele care au avut loc la Braşov; până la data prezentei, rezultatele acestei cercetări nu au fost făcute cunoscute. între timp, în întreprinderi şi în oraşul Braşov liniştea şi ordinea au fost restabilite. La 17.11 .[1987], la Uzina de Autocamioane s-au plătit salariile şi retribuţiile pe luna octombrie.

2. Cele mai recente evenimente de la Braşov, care constituie până acum punctul culminant al acţiunilor de acest fel ale muncitorilor, cu prioritate în lunile de iarnă 1986/1987, şi despre care am informat corespunzător la vremea respectivă, înseamnă că nemulţumirea muncitorilor pricinuită de poverile sociale crescânde, dificultăţile foarte serioase de aprovizionare cu alimentele de

bază şi scăderea nivelului de trai a ajuns la proporţii considerabile. [Această nemulţumire] începe să aibă o influenţă din ce în ce mai apreciabilă în cazuri izolate de letargie şi pasivitate în acţiunile de protest — cu revendicări prioritar sociale — din centre industriale, şi constituie de asemenea puncte de plecare pentru acţiunile cu ţel precis ale forţelor antisocialiste.

Nu trebuie să se excludă nici posibilitatea ca acţiunile de acest fel să se amplifice, în special în lunile de iarnă care sunt iminente, şi să cauzeze o încordare sporită a relaţiei conducere/partid/muncitori, cu consecinţe negative asupra stabilităţii politice a ţării.

Abordarea perseverent dură [a evenimentelor de la Braşov] de către mass-media din Occident, însoţită de o prezentare exagerată şi falsificată a lor, arc drept scop să neliniştească populaţia şi să-i sporească nemulţumirea, precum şi să-i încurajeze pe muncitori să continue acţiunile cu revendicări privind reformele economice şi o transformare cu tentă antisocialistă.

Pe de-o parte, evenimentele stimulează părerile funcţionarilor de partid — inclusiv ale celor din centrala industrială — că sunt necesare [umiătoarele]: o anumită schimbare a modului de a gândi în direcţia accelerării dezvoltării social-economice, o adaptare mai bună între condiţiile din agricultură şi posibilităţile existente şi o calitate echilibrată a creşterii nivelului de trai, o politică socială mai activă şi depăşirea anumitor „locuri înguste" din domeniul ideologic-cultural.

Pe de altă parte, sunt sprijinite acele păreri, potrivit cărora este necesar să se înăsprească ordinea şi disciplina în activitatea organelor de partid şi de stat, să se întărească sistemul de securitate şi să se contracareze puternicele influenţe ale procesului de reorganizare din Uniunea Sovietică şi alte ţări frăţeşti.

[41]

[Ambasada R.D.G. din Bucureşti]
3 decembrie 1987

Telegramă [referitoare la reacţiile conducerii de partid în urma evenimentelor dc la Braşov de la 15 noiembrie 1987, precum şi la consecinţele suportate de iniţiatorii acestor evenimente][181]

Bucureşti
Grad de urgenţă: „Fulger"
VD[IX2] 337/87

Tov. Dr. Krolikowski
Tov. Sieber, Departamentul IV al *CC.*
Tov. *[anonimizat],* Serv. Europa de Sud-Est

f Publicarea la 3.12 [1987], în presa cotidiană din R.S.R., a comunicatului cu privire la adunarea generală extraordinară a muncitorilor de la Uzina de Autocamioane din Braşov, care a avut loc la 1.12.87, precum şi publicarea telegramei trimise de această adunare lui Ceauşescu, constituie prima reacţie oficială dată publicităţii cu privire la evenimentele care s-au petrecut la Braşov în ziua alegerilor [locale].

S-a scos în evidenţă faptul că în această adunare generală s-au adus critici extraordinar de aspre conducerii centralei industriale şi uzinei pentru deficienţele din ce în ce mai grave din activitatea de conducere, ceea ce a dus la neîndeplinirea sarcinilor de plan, în special la export, precum şi la lipsa de disciplină şi perturbarea ordinii, nerespectarea tehnologiilor şi irosirea timpului de lucru de către angajaţii uzinei.

Se apreciază că acest stil de lucru inadmisibil şi lipsit de răspundere a condus la grave încălcări ale principiilor de salarizare pe baza acordului global şi a celui direct, la modificări ulterioare ale planului, precum şi la nivelarea, foarte gravă în consecinţe, ilegală, arbitrară şi abuzivă a veniturilor, fără a se ţine seama de munca efectiv prestată.

Gravele deficienţe constatate în utilizarea noului mecanism financiar-economic şi aplicarea principiilor de autoconducere muncitorească constituie o dovadă a calităţii scăzute a activităţii de conducere, a incompetenţei profesionale şi politice a cadrelor de conducere, precum şi a eşecului organelor de conducere colective din centrală şi din uzină.

Această situaţie a făcut posibil ca „unele elemente" din rândurile angajaţilor uzinei să participe la acţiuni străine societăţii socialiste şi dăunătoare pentru reputaţia uzinei. S-a decis destituirea directorului general al centralei industriale, a adjunctului său, a preşedintelui consiliului muncitorilor şi a altor membri ai conducerii, precum şi destituirea fără preaviz — respectiv urmărirea penală — a celor răspunzători de violarea dispoziţiilor legale.

De asemenea, s-a decis destituirea imediată a „aţâţătorilor la revoltă" care au fost condamnaţi de colectivele de muncă, alegerea noii conduceri a uzinei în conformitate cu legea şi confirmarea componenţei noului consiliu al muncitorilor. în plus, s-a hotărât luarea de măsuri imediate pentru îndeplinirea planului, precum şi pentru îmbunătăţirea radicală a activităţii de conducere, a ordinei şi a disciplinei.

Ţinând seama de nemulţumirea permanentă a populaţiei şi de problemele care persistă în economie, precum şi de ecoul evenimentelor de la Braşov amplificat prin campania intensivă a mass-media imperialiste, conducerea s-a văzut obligată să reacţioneze. Cauzele problemelor şi lipsurilor au fost atribuite exclusiv activităţii funcţionarilor locali, în acest caz concret — erorilor conducerii uzinei.

Luarea de poziţie faţă de activitatea de partid este evident prevăzută să aibă loc la şedinţa iminentă a Comitetului Judeţean de Partid, în cadrul pregătirii conferinţei pe ţară. Adunarea generală trebuie efectuată în aşa fel încât să demonstreze democraţia

socialistă şi — pe o bază ideologică şi organizatorică exemplară —- să asigure împiedicarea repetării unor asemenea acţiuni.

Prin destituirea cadrelor de conducere ale uzinei au fost con-* firmate ulterior deciziile deja luate de centrala industrială. Procedura are următoarele faze, într-o ordine determinată de importanţa lor: eforturi orientate unitar spre ghidarea partidului în ceea ce priveşte pregătirea conferinţei pe ţară, întărirea disciplinei şi ordinei în partid şi în rândurile muncitorilor, precum şi scoaterea în evidenţă în mod deosebit a rolului mobilizator al secretarului general în înfăptuirea politicii interne şi externe.

[42]

Bucureşti, 9 decembrie 1987

Cabinetul Ataşatului militar [al ambasadei R.D.G.] din R.S.R.

Efectele situaţiei interne din Republica Socialistă România asupra ; capacităţii de luptă şi gradului de pregătire de .lupta al forţelor armate române[183]

Situaţia internă din Republica Socialistă România, care se complică şi se agravează din ce în ce mai mult, are efecte negative directe asupra capacităţii de luptă şi gradului de pregătire de luptă al foitelor armate române. Din numărul total de 218.000 de cadre ale forţelor armate, 199.000 reprezintă cadre operative propriu-zise {145.000 — forţe armate terestre (FAT), 20.000 — forţe armate aeriene (FAA), 16.000 — forţe armate de apărare antiaeriană (FAAT) şi 18.000 — forţe armate navale (FAN)}. 60% din aceste cadre operative, având structura dată mai jos[184], sunt desfăşurate permanent şi sunt active în poziţiile-cheie şi întreprinderile importante ale economiei naţionale. în prezent, cadrele forţelor armate lucrează în poziţiile-cheie din minele de huilă şi lignit, în centrele de extracţie a ţiţeiului şi gazelor naturale, în domeniile producătoare

de energie ale economiei naţionale, precum şi în construcţia canalului [Dunăre-Marea Neagră] şi a metroului [din Bucureşti].

Desfăşurarea de coq^uri şi unităţi de trupe în economia naţională este o dovadă evidentă a înrăutăţirii stării politico-morale a cadrelor armatei, precum şi a disciplinei şi ordinei militare. De regulă, trupele sunt cazate în barăci aflate chiar în incinta întreprinderilor sau în imediata apropiere a acestora. Din cauza condiţiilor de muncă şi de trai dificile, a situaţiei proaste a aprovizionării şi a condiţiilor de cazare, care sunt — parţial — extrem de proaste, pe de o parte, precum şi a cerinţelor severe ale proceselor de producţie, pe de altă parte, se înmulţesc cazurile de încălcare a disciplinei, ca — de exemplu — plecări [din întreprinderi] fără permisiune, refuzul de a executa ordinele, trândăvcala/hoinăreala în timpul muncii şi consumul excesiv de alcool. Situaţia ofiţerilor detaşaţi în economia naţională este de asemenea complicată. Ei sunt, de regulă, cazaţi în acelaşi fel ca şi subordonaţii lor şi au aceleaşi probleme ca şi aceştia din urmă, sunt răspunzători de îndeplinirea unor planuri foarte pretenţioase şi, pe deasupra, sunt remuneraţi prin acord global, adică — în caz de neîndeplinire a planului — remuneraţia lor este de regulă micşorată cu procentul de neîndeplinire. Din aceste motive, se înmulţesc nu numai manifestările de indiferenţă şi descurajare, dar şi cele de angoasă existenţială şi nemulţumire. Chiar şi în cazul cadrelor militare din corpurile şi unităţile de trupe care se găsesc într-un permanent proces de instruire în garnizoane, factori ca:

• utilizarea riguroasă a principiului aprovizionării proprii;

• respectarea cu consecvenţă şi rigurozitate (adică fără „rabaturi") a prevederilor decretului privind economia de energie electrică şi gaze, precum şi de combustibili şi carburanţi;

• subocuparea permanentă a poziţiilor de ofiţeri în statele majore (inclusiv în statele majore ale armatei până la nivelul de stat major de batalion şi de companie), care are drept urinare prelungirea programului de lucru până la 12-l4 ore pe zi;

• neglijarea muncii politico-ideologice din unităţi, precum şi situaţia generală a aprovizionării, cu consecinţele care rezultă din ea, au o influenţă crescândă asupra înrăutăţirii stării politico-morale a cadrelor forţelor armate ale Republicii Socialiste România şi cauzează degradarea în continuare a disciplinei şi ordinii militare.

în legătura cu desfăşurarea forţelor armate în economia naţională şi ţinând seama de factorii sus-menţionaţi, trebuie să se constate că puterea de luptă şi gradul de pregătire de luptă, precum şi gradul de stăpânire a parametrilor tehnicii de luptă au continuat să scadă, iar forţele armate ale R.S.R. sunt pregătite de luptă numai într-o măsură foarte limitată.

Datorită patriotismului românesc care le-a fost inoculat cadrelor forţelor armate, într-o formă puternic accentuată, timp de ani de zile şi a aplicării riguroase a doctrinei militare române, dar şi din cauza îngrijorării provocată de agenţii secreţi ai poliţiei şi de „turnători" (denunţători), care domneşte parţial în rândurile ofiţerilor şi subofiţerilor (generali şi ofiţeri care şi-au exprimat opiniile critice au fost şi continuă să fie scoşi din funcţiile lor), forţele armate susţin ferm conducerea de partid şi de stat şi îndeplinesc sarcinile care le-au fost încredinţate.

Gabler
Locotenent-colonel

[43]

Leipzig, 8 ianuarie 1988

Direcţia Regională a
Ministerului Securităţi^Statului
Direcţia II/4 :

Nr. informaţiei: 6/88

Ministerul Securităţii Statului
Direcţia Principală 11/10
Berlin

[Notă informativă referitoare la evenimentele de la Braşov petrecute la 15 noiembrie 1987][185]

O sursă a serviciului nostru s-a deplasat în interes de serviciu în România (oraşul Braşov) de la începutul până la jumătatea lunii decembrie a.c. Din convorbirile cu muncitori şi din propriile constatări ale sursei, au putut fi dobândite şi prelucrate următoarele informaţii: ■

Duminică, 15.11.1987, au avut loc în România alegeri pentru reprezentanţii locali ai puterii de stat. Cu puţin timp înainte, guvernul României a adoptat un decret privind [aprovizionarea cu] energie electrică, potrivit căruia consumul casnic de energie electrică urmează să fie raţionalizat (circa 22 kW/lună). în legătură cu această situaţie, în Braşov s-a ajuns la 15.11.1987 la o demonstraţie, care — potrivit spuselor muncitorilor — a pornit de la fabrica de tractoare de acolo. Sursa a constatat personal că centrul oraşului era izolat prin cordoane de poliţie puternice şi s-au utilizat furtunuri cu apă şi automobile blindate de protecţie. Sursa a mai aflat, tot de la muncitori, că — pentru protecţia împotriva forţelor de poliţie — în rândurile din faţă ale coloanei de demonstranţi au fost puşi să mărşăluiască copii. S-a mai relatat că unii demonstranţi au pătruns în clădirea Consiliului Popular, iar în faţa acesteia s-a dat foc la hârtii. Atunci forţele de poliţie au atacat şi s-au efectuat arestări. Muncitorii nu mai au acum nici o părere bună despre guvern şi conducerea de către secretarul general Ceauşescu. Economisirea de energic electrică a mers atât de departe, încât emisiunile programului de televiziune 2 au fost suspendate. Noaptea, străzile nu sunt luminate, şi nici pe aeroportul Bucureşti [Otopeni] iluminatul nu funcţionează în timpul nopţii. Benzina a fost raţionalizată la 25 de litri pe lună.

Sursa apreciază că, în general, producţia — de exemplu, la fabrica de camioane Roman Diesel — nu se desfăşoară corect (producţie foarte redusă), ceea ce se consideră că este de asemenea o urmare a schimbării frecvente a conducerii întreprinderii. Potrivit spuselor muncitorilor, conducătorii numiţi ai întreprinderii „se îmbogăţesc" după numai trei sferturi de an până la un an în posturile lor. Ei schimbă anumite lucruri, dar cu toate acestea lucrurile nu merg mai bine întrucât de cele mai dese ori ei nu au nici un pic de experienţă în producţie.

, . Sursa este de încredere.
Informaţiile nu sunt verificate.

Şef adjunct al Direcţiei a II-a,
" Locotenent-colonel Firesch[186]

[44]

Traducere din limba polonă
DDR-OCH-0248/88 - .
88.30219
8 februarie 1988
Secret!

Referitor la consfătuirea activului de conducere al Departamentului Securităţii Statului al Ministerului de Interne al României[187]

La 12.01.1988 a avut loc, la Ministerul de Interne al Republicii Socialiste România, o consfătuire a activului de conducere al Departamentului Securităţii Statului [D.S.S.], la care a luat parte [Ion] Coman, Secretar al Comitetului Central al P.C.R., care răspunde de problemele interne. Consfătuirea s-a desfăşurat sub forma unei critici la adresa serviciilor Ministerului de Interne, determinată de greşelile şi lipsurile din munca lor operativă. In discuţiile cu conducerea restrânsă a Ministerului de Interne, tovarăşi din conducerea P.C.R.[188] şi-au exprimat neliniştea şi îngrijorarea faţă de scurgerea în străinătate a unor informaţii foarte importante. Pentru îmbunătăţirea acestei situaţii, conducerea Departamentului Securităţii Statului a fost obligată [să asigure] următoarele: Prelucrarea operativă aprofundată a persoanelor şi centrelor care pot întreprinde o activitate duşmănoasă; eforturi operative intensificate în rândurile muncitorilor, în principal în întreprinderi industriale mai mari; protecţia fizică intensificată a marilor întreprinderi de producţie; controale mai severe ale contactelor străinilor cu cetăţeni români; prelucrarea intensivă a reprezentanţelor şi instituţiilor diplomatice străine în scopul depistării străinilor care desfăşoară activităţi de recunoaştere; controale mai severe ale organelor de partid locale şi de stat (conduită, ţinută şi atitudine faţă de obligaţiile [de serviciu]); sporirea numărului de posturi de pază şi de razii poliţieneşti în localităţi care sunt expuse pericolului unor

activităţi duşmănoase. '"rts^'Vii i k, Pentru a-i facilita Departamentului Securităţii Statului îndeplinirea integrală a sarcinilor sus-menţionate, conducerea Ministerului de Interne a stabilit măsurile următoare: îmbunătăţirea dotării tehnice a unităţilor operative de serviciu [U.O.S.]; mărirea cu până la 100% a numărului de lucrători ai Departamentului Securităţii Statului, delegaţi în întreprinderile industriale; extinderea drepturilor reprezentanţilor Ministerului de Interne, care controlează U.O.S. teritoriale ale Departamentului Securităţii Statului; intensificarea instruirii politice şi operative a membrilor.

O atenţie deosebită a fost acordată educaţiei ideologice în conformitate cu hotărârile Conferinţei Naţionale a P.C.R. din decembrie.

[45]

Berlin, 5 septembrie 1988

Ministerul Securităţii Statului
Strict secret!
Rog returnaţi materialul!
Nr. 399/88 '

Notă informativă referitoare la aprecierile făcute de duşman asupra situaţiei interne a organelor de securitate şi a forţelor armate ale Republicii Socialiste România[189]

Duşmanul[190] continuă sâ aprecieze că organele de securitate ale Republicii Socialiste România sunt pe deplin funcţionale şi capabile să asigure o supraveghere de amploare şi neîntreruptă a populaţiei, precum şi să recunoască la timp o evoluţie încordată a evenimentelor care ar duce la schimbarea situaţiei. Starea de conştiinţă în sânul organelor de securitate îi permite conducerii de partid şi de stat să se bizuie pe aparatul de securitate apreciat drept loial şi de încredere chiar şi în cazul în care situaţia securităţii interne ar continua să se agraveze. Ce-i drept, se observă semne de indignare şi nemulţumire faţă de conducere, dar ele nu au făcut necesară intervenţia lucrătorilor organelor de securitate.

Toţi lucrătorii organelor de securitate cred în Ceauşescu, se identifică cu politica sa şi aplică dispoziţiile sale referitoare la populaţie. Toate acestea nu se mai petrec însă cu rigurozitatea de până acum. Potrivit estimării părţii adverse, efectivul de cadre al organelor de securitate române are o structură stratificată alcătuită din trei grupuri principale. Primul grup este format din cadre de conducere de nivel mai înalt, care îşi datorează poziţiile lui Ceauşescu şi ar putea supravieţui numai împreună cu el. Un al doilea grup, care include majoritatea lucrătorilor, îşi îndeplineşte sarcinile în mod profesionist pe baza unei concepţii despre datorie care este în esenţă nepolitică, aceşti lucrători putând servi şi sub o altă conducere. Al treilea grup este alcătuit în mod predominant din lucrători mai tineri, care se ocupă mai ales de carierele lor şi se abţin de la exprimarea unor puncte de vedere critice cu privire la sarcinile lor.

Poziţia conducerii forţelor armate este apreciată ca fiind invariabil loială conducerii [de partid şi de stat]. Nu este de aşteptat nici o abatere de la această poziţie atâta timp cât interesele armatei nu vor fi prejudiciate substanţial. Situaţia precară a aprovizionării ţării are efecte deosebit de mari asupra forţelor armate, spre deosebire de organele de securitate [care nu suferă nici un fel de consecinţe]. Un prestigiu social redus, privilegiile neînsemnate ale soldatului de profesie în comparaţie cu cele ale organelor de securitate, precum şi desfăşurarea [pentru muncă] într-un domeniu nemilitar afectează cu efect de durată atât pregătirea [soldaţilor] pentru intrarea în acţiune cât şi „fiabilitatea" lor (măsura în care se poate conta pe ei). Partea adversă estimează că aproximativ 60% din soldaţi (cu preponderenţă din forţele armate terestre) sunt în continuare desfăşuraţi [pentru muncă] în economia naţională. Alţi 20% din soldaţi îndeplinesc mai ales sarcini de întreţinere a forţelor armate şi numai încă circa 20% din soldaţi primesc permanent sarcini militare pure. Pentru desfăşurare pe plan intern, în special în cazurile în care este necesară folosirea forţei, sunt considerate adecvate numai trupe de elită ca paraşutiştii şi vânătorii de munte. Partea adversă consideră că deosebirile, cunoscute de ea, dintre concepţiile ofiţerilor mai bătrâni — al căror antisovietism este mai puternic — pe de o parte, şi cele ale ofiţerilor mai tineri — care

sunt mai „deschişi" faţă de evoluţiile din Uniunea Sovietică şi schimbările din propria ţară — pe de altă parte, nu au influenţă asupra loialităţii faţă de Ceauşescu.

O supraveghere extrem de strictă [din partea organelor de securitate] şi o neîncredere omniprezentă faţă de oricine nu permit apariţia unei opoziţii organizate a populaţiei. Chiar şi în rândurile organelor de securitate predomină, în ciuda rezervelor interne existente faţă de conducerea lui Ceauşescu, teama că în cazul unei soluţionări violente, respectiv într-un caz extrem, îşi vor pierde toate privilegiile şi bunurile materiale şi vor fi tratate aşa cum au fost trataţi membrii organelor de securitate în timpul contrarevoluţiei din Ungaria. Atât organele de securitate cât şi forţele armate aşteaptă să afle care este părerea adversarului despre schimbările care vor avea loc după moartea lui Ceauşescu. Din acest motiv, se aşteaptă ca organele de securitate să fie în stare să menţină controlul în cazul unor tulburări regionale spontane, precum şi în cazul situaţiei labile a securităţii care ar surveni după un eventual deces al lui Ceauşescu. în scopul de a nu se pune în pericol sursa, această informare este destinată a fi luată la cunoştinţă numai personal.

[46]

Leipzig, 1 noiembrie 1988

Declaraţie de protest [anticeauşistă][191]

Noi respectăm suveranitatea naţională a României, dar ţinând seama de nerespeetarea drepturilor omului în România considerăm că nu putem tăcea şi că oamenii care trăiesc în România au nevoie de solidaritatea noastră. Noi protestăm împotriva următoarelor fapte:

• că, în ciuda pretinselor succese şi progrese economice, condiţiile de viaţă ale locuitorilor României se apropie din ce în ce mai mult de catastrofă şi nu mai există, în cantităţi suficiente, nici măcar alimentele de bază;

• raderea de pe suprafaţa pământului a 8.000 de sate;

• izolarea populaţiei, de exemplu prin limitarea arbitrară a călătoriilor turistice [în străinătate], interdicţia de a caza peste noapte persoane particulare, posibilităţi limitate de efectuare de convorbiri telefonice cu străinătatea;

• imixtiunea în viaţa particulară a cetăţenilor români, de exemplu prin politica de a impune familiilor să aibă patru copii.

Afirmăm cu hotărâre că nu înţelegem faptul că, în România, domneşte cultul personalităţii lui Nieolae Ceauşescu. Acest cult nu este compatibil cu principiile fundamentale ale democraţiei socialiste.

în acordarea de către guvernul R.D.G. a Ordinului Karl Marx lui Nieolae Ceauşescu vedem o recunoaştere a acestei situaţii din România. Din acest motiv, ne distanţăm de acest gest. Cerem schimbarea situaţiei. Mai multă pâine, mai multă libertate, mai multă omenie pentru cetăţenii României!

Această declaraţie a fost semnată de 89 de participanţi la Ziua României, care s-a ţinut în Leipzig-Mock.au la 29.10.1988.

în numele participanţilor,
[anoninuzut]

NOTE

[1] BStU, MfS, dosar AOP 4288/65, voi. 3/1, f. 13l-l32. Tovarăşii români („Rumänische Genossen") erau de fapt ofiţerii de securitate care formau conducerea Grupului Operativ al D.I.E. din Berlinul Răsăritean.

[2] Casă conspirativă a Stasi.

[3] Direcţia a X-a a Stasi coordona relaţiile cu celelalte servicii secrete comuniste ale lagărului sovietic.

[4] Erhard Schierhorn (n. 1933), ofiţer Stasi între 1952-l989/90. începând cu 1953 a lucrat în Direcţia Principală a Il-a, iar din 1957 a fost şeful Departamentului 5/B din cadrul Direcţiei Principale a Il-a. După anul 1963, a fost numit şeful a unor diverse departamente din aceeaşi direcţie („contraspionaj"). Ceilalţi ofiţeri Stasi menţionaţi în document nu au putut fi identificaţi.

[5] Este vorba de Aurel Moiş, şeful Grupului Operativ al Securităţii din Berlin.

[6] Este vorba de Vasilc Turcu, membru al Grupului Operativ al Securităţii din Berlin.

[7] „Sectorul democrat", în acea vreme, era denumirea oficială a părţii din Berlinul controlate de Armata Roşie.

[s] Grupul Operativ al D.I.E. din Berlinul Răsăritean a oferit ofiţerilor Stasi câteva informaţii despre aceste organizaţii. Despre alte schimburi de informaţii similare, vezi BStU, MfS, dosar AOP 4288/65, voi. 1/3, f. 102-l11 şi voi. 3/1, f. 134-l38.

[9] Colonia Română din Berlin.

[D] Ofiţerii Stasi au dat colegilor români o parte din informaţiile solicitate. Vezi detalii şi în BStU, MfS, dosar AOP 4288/65, voi. 3/1, f. 137.

[1] Ibidcm, dosar AP 15942/62, f. 11.

[2] Ibidcm, f. 28-29.

[3] RIAS („Rundfunk im amcrikaniscb.cn Scktor"), post de radio aflat în sectorul american al Berlinului, care emitea pe unde medii emisiuni occidentale destinate exclusiv R.D.G.-ului. Postul a fost atât de puternic bruiat, încât în perioada 1955-l965 bruiajul reuşea să perturbe considerabil recepţia emisiunilor lui chiar şi în România.

[4] BStU, MfS, dosar OTS, Bundei 3112, nenumerotat.

[5] Sectorul de Tehnică Operativă, serviciu independent la nivel ministerial, care se ocupa cu cercetarea, testarea şi asigurarea unităţilor operative ale Ministerului Securităţii Statului cu aparatură tehnico-ştiinţifică, mijloace, expertize, documente operative şi investigaţii tchnico-criminalistice.

[6] Herbert Hentschke (1919-l991), şef al Direcţiei I a HV A între 195l-l959. A fost şeful departamentului „Tehnică Operativă" în perioada 1960-l965. Până la momentul pensionării sale din 1981, a mai condus şi alte departamente ale Stasi.

[7] Administraţia Centrală A („Hauptverwaltung A" sau HV A), direcţia de spionaj a Stasi.

[IS] BStU, MfS, dosar ZAIG 5481, f. l-38.

[9] Ministerul pentru Relaţii Economice Externe („Ministerium fur AuBenwirtschaft").

[20] Agenţia de presă a R.D.G.

[21] Ion Ghcorghc Maurcr (1902-2000), jurist, membru al CC. al P.C.R. între 1945-l955 şi 1958-l974. Avocat în Bucureşti între 1928-l944 şi membru de partid începând cu anul 1937. Printre funcţiile deţinute cele mai importante sunt: ministrul Afacerilor Externe (1957-l958), preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale (1958-l961) şi preşedintele Consiliului de Miniştri (196l-l974); vezi Florica Dobrc (coord.), *op. cit.,* p. 385.

[22] Paul Niculescu-Mizil (n. 1923), profesor, jurnalist, membru al CC. al P.C.R. între 1955-l989. Membru de partid din 1945, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1972-l975), ministrul Educaţiei şi învăţământului (1972-l976), ministrul Finanţelor (1978--l981). A fost profesor universitar la catedra „Bazele marxism-lcninismului" a Universităţii „CI. Parhon" Bucureşti (Ibidcm, pp. 432-433).

[23] Corncliu Măncscu (1916-2000), jurist, membru al CC. al P.C.R. între 1965-l980. Membru de partid din 1944, gcncral-maior, ambasador al României în Ungaria (1960 1961), Franţa (1977-l982), iar între 196l-l972 ministrul Afacerilor Externe (Ibidcm, pp. 386-387).

[24] Chivu Stoica (1908-l975), cazangiu, membru al CC. al P.C.R. între 1945-l975. Membru de partid din 1931, în diverse perioade a fost ministrul Industriei Chimice, Metalurgice şi Construcţiilor de Maşini. între 1955-l961 a fost preşedinte al Consiliului de Miniştri, iar între 1965-l967 a fost preşedinte al Consiliului de Stat (Ibidcm, pp. 150-l51).

[25] Ghcorghc Apostol (n. 1913), turnător, membru al CC al P.C.R. între 1945-l949. Membru de partid din 1934, prim-viccpreşcdintc al Consiliului de Miniştri (196l-l967), ambasador al României în Argentina, Uruguay şi Brazilia (Ibidcm, pp. 74-75).

[26] Emil Bodnăraş (1904-l976), ofiţer de artilerie, membru al CC al P.C.R. între 1945-l976. Membru de partid din 1940 şi agent al spionajului sovietic, Bodnăraş a fost numit ministru al Apărării Naţionale între 1947-l955. A fost prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri între 1955-l957 şi între 1965-l967 (Ibidem, pp. 104-l05).

[27] Alexandru Bârlădeanu (191l-l997), economist, membru al CC. al P.C.R. între 1955-l969. Membru de partid din 1943, expert economic al Comisiei guvernamentale române la tratativele de pace de la Paris (1946-l947). A fost numit ministru al Comerţului Exterior între 1948-l954. între 1955-l965 şi 1967-l969 a fost vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (Ibidem, pp. 92-93). 1 \vw »

[1] [2K] în această privinţă, analiza HV A este perfect adevărată. începând cu anul 1954 s-au sporit măsurile privind „îmbunătăţirea muncii organizaţiilor de bază ale partidului din M.A.I. şi intensificarea controlului activităţii lor din partea organelor de partid." Aceste măsuri ofereau primului-secretar de partid posibilitatea de a avea drept de control asupra activităţii organelor de Securitate din regiune sau judeţ, inclusiv asupra muncii lor informative. Controlul asupra Securităţii s-a extins odată cu hotărârea Biroului Politic din 22 februarie 1957, când s-a decis ca urmărirea informativă a membrilor de partid să fie făcută numai cu încuviinţarea organelor de partid. în aceste condiţii, un membru de partid nu mai putea fi urmărit de Securitate fără acordul organizaţiei de partid judeţene, iar recrutarea lui ca informator sau agent se făcea numai după ce Comitetul Municipal al P.C.R. aproba verificarea şi folosirea în interesul muncii de securitate a membrului de partid vizat; vezi alte detalii în Marius Oprea (coord.), *Securiştii partidului. Serviciul de cadre al P. C.R. ca poliţie politica,* Ed. Polirom, Iaşi, 2002.

[29] Organigrama Securităţii din anul 1989 avea în componenţa ci şi U.M. 0110, unitatea denumită „Contraspionaj ţări socialiste". U.M. 0110 a fost înfiinţată cu scopul de a identifica şi controla informativ agenţi ai serviciilor secrete comuniste aflaţi în România. Vezi detalii în Capitolul 4.

[30] Este vorba despre actorul american Johnny Weissmuller (1904-l984), originar din Banat, care în anii '20 a câştigat cinci medalii olimpice de aur şi a stabilit 67 de recorduri mondiale, pe diferite distanţe, la înot în stilul liber *(nota trad.).*

[3] La 24 ianuarie 1969, ministerul Afacerilor Externe de la Varşovia primea de la ambasada din Bucureşti o „Notă diplomatică referitoare la demonstraţia studenţilor din Bucureşti de la 24 decembrie 1968", fiind semnată de secretarul 1 al ambasadei, J. Bauer. în mod concret, documentul descrie fiecare etapă a acestui eveniment puţin cunoscut astăzi: „[...] 1. Cursul evenimentelor. 23 decembrie. Un grup destul de numeros de studenţi ai seminarului teologic au cântat în mod organizat colinde de Crăciun în campusul studenţesc Regie, undeva în apropierea căminelor în care locuiau studente. După spectacol, care a fost foarte apreciat, studenţii au promis că vor reveni a doua zi, pe 24 decembrie, solicitând şi altor studenţi să li se alăture în momentul când au creat o atmosferă de mobilizare. în ziua următoare, un grup important de studenţi ai Institutului Teologic (printre

care foarte multe fete), s-au alăturat manifestaţiei. Studenţii au dorit să viziteze şi alte campusuri universitare, unele dintre ele fiind situate în centrul oraşului. Au plecat mărşăluind pe străzile oraşului. Colindătorilor li s-au alăturat şi alţi studenţi, dar şi persoane care stăteau pe margine. Studenţii Academiei de Ştiinţe Economice au refuzat să se alăture acestui grup punând la îndoială scopul său real. In zona centrală [studenţii] au scandat: «Vrem libertate şi democraţie pentru studenţi!», «Vrem Crăciun!». De asemenea, au fost cântate şi colinde, întreaga manifestare nu a fost luată în serios şi considerată o aventură studenţească, negându-sc astfel caracterul politic al manifestaţiei, precum şi caracterul antiguvernamental şi antisocialist al evenimentelor. Un grup al participanţilor la manifestaţie s-a deplasat la rectorul Institutului Politehnic cu scopul de a-i cânta colinde. Urările acestora au fost bine primite de rector, Iară să dea impresia că refuză sau că doreşte să Ic adreseze reproşuri. încurajaţi de acest episod, alţi studenţi au mers în vizită la domiciliul unora dintre profesori, şi acolo fiind primiţi bine. Membri ai Institutului [Teologic] care s-au alăturat manifestaţiei şi au încercat să împiedice desfăşurarea ei au fost trataţi cu ostilitate (două persoane au fost împinse în râul Dâmboviţa). Peste 1 000 de persoane au participat la această demonstraţie care s-a încheiat în jurul orei 4 a.m., 25 decembrie. Miliţia nu a intervenit. După demonstraţie, Securitatea a început să-i identifice pe cei mai mulţi dintre participanţi. După ce studenţii au fost anchetaţi şi au fost avertizaţi «părinteşte», au fost eliberaţi. Nimeni nu a fost arestat. După informaţiile pe care lc-am primit de la alte ambasade prietene, cursul evenimentelor a fost diferit [faţă de cel expus mai sus]. Potrivit informaţiilor oferite de Ambasada U.R.S.S., s-au strigat şi alte sloganuri precum «Jos Ccauşescu!», sloganuri împotriva intervenţiei din Cehoslovacia sau «Avem nevoie de Tito!». Potrivit informaţiilor obţinute de la Ambasada R.D.G., s-a strigat «Libertate ca la Tito!» şi alte sloganuri antisovietiec. Mai mult, tovarăşii [est-] germani afirmă că un grup de jurnalişti şi oameni de ştiinţă de la Institutul de Fizică Atomică au fost foarte activi în mobilizarea studenţilor pentru demonstraţie. Când manifestaţia a ajuns în zona Gării de Nord (gara principală a Bucureştilor), ziariştii occidentali prezenţi la faţa locului au făcut fotografii şi chiar înregistrări pe bandă audio. Potrivit informaţiilor obţinute de la Ambasada U.R.S.S., în timp ce marşul se deplasa pe Bulevardul Magheru (una dintre arterele principale ale Bucureştilor) un grup de catolici, care tocmai ieşeau din Biserica italiană aflată în

apropriere, s-au alăturat marşului. Numărul celor anchetaţi de Securitate: potrivit Ambasadei U.R.S.S. au fost aprox. 150, potrivit Ambasadei R.D.G. au fost aprox. 200. După discuţiile cu autorităţile au fost eliberaţi [...]" (Arhiva Ministerului de Externe al Poloniei, dosar 28/74, W-9, D-l-R-0-24/1/69, ncnumerotat). Mulţumim lui Adam Burakovski pentru că ne-a semnalat şi pus la dispoziţie acest document din arhivele diplomatice poloneze.

[32] Autorizaţii de import şi export (/;. *trad.).*

33 willy Brandt (1913-l992), politician vest-german, preşedinte al Partidului Social Democrat (S.P.D.). între 1957-l966 a fost primar al Berlinului Occidental, exact în perioada când oraşul german a trecut prin nenumărate crize şi situaţii tensionate. între 1966-l969 a fost ministru federal al Afacerilor Externe, iar între 1969-l974 Cancelar al R.F.G. între 1976-l992 a fost preşedinte al Internaţionalei Socialiste. în perioada cât a fost cancelar al R.F.G. Willy Brandt a reuşit să reconcilieze Germania cu statele vecine est-europenc ce formau Blocul Răsăritean, inclusiv Republica Democrată Germană, lansând concepţia sa de „Ostpolitik", politica de normalizare a relaţiilor cu Estul. Principiile care au stat la baza acestei politici conciliatoare faţă de Est i-au adus în 1971 Premiul Nobel pentru pace. în aprilie 1974, când cuplul de spioni est-germani Giintcr şi Christcl Guillaume a fost deconspirat — Giintcr Guillaume fiind unul dintre colaboratorii apropiaţi ai cancelarului — Brandt a demisionat.

[34] Este vorba despre volumul intitulat „însemnări despre români" şi care îl are drept autor pe Karl Marx. Cartea este o colecţie de „manuscrise inedite" adunate şi editate de Academia Republicii Populare Române la sfârşitul lui octombrie 1964. Volumul, care a avut un tiraj iniţial de 20.500 de exemplare, beneficiază totuşi de un comentariu scris sub forma unei „Introduceri", care a fost semnată de A. Oţetea şi G. Zâne.

[35] Practic, anul 1968 l-a transformat pe Nicolae Ccauşescu dintr-un lider comunist obişnuit într-o personalitate a politicii mondiale. După cum se remarcă şi în această analiză, împrejurările favorabile ale acestui an, de nemaiîntâlnit până atunci în istoria României, i-au permis lui Ceauşescu „să mizeze pe sentimentele naţionaliste". Opţiunea a părut legitimă din moment ce „viaţa internaţională îi conferea în viaţa internă o legitimitate la care ceilalţi lideri comunişti nu puteau nici măcar să viseze" (Pavel Câmpeanu, *Ceauşescu, anii numărătorii inverse,* Ed. Polirom, Iaşi, 2002, p. 250).

Iii

[36] Este vorba de Gărzile patriotice, înfiinţate în urma unui Decret al Consiliului de Stat, adoptat la 4 septembrie 1968. Gărzile patriotice aveau menirea de a contribui, împreună cu armata, la apărarea localităţilor, întreprinderilor şi instituţiilor, în cazul unei intervenţii străine pe teritoriul ţării, precum cea din Cehoslovacia.

[37] Nicolae Ghenca, inginer, director în Ministerul Afacerilor Externe în anul 1963. în perioada 1966-l972 a fost ambasador al României în R.D.G. între 1973-l974 a ocupat cea mai înaltă funcţie din carieră: adjunct al ministrului Afacerilor Externe (Gh. Crişan, *op. cit.,* voi. 1, p. 153).

[38] Georg Kahn-Ackcrmann (n. 1918), parlamentar vest-german între 1953-l957 şi 1962-l974, a fost membru al S.P.D.

[39] Gcrhard Jahn (1927-l998), parlamentar vest-german între 1957-l990, a fost membru al S.P.D., între 1967-l969 fiind secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, iar între 1969-l974 ministru federal de Justiţie.

[40] Andrei Andrecvici Gromîko (1909-l989) a fost cel mai longeviv ministru de Externe sovietic (1957-l985). Originar din Belarus, Gromîko provenea dintr-o familie de ţărani. Deşi a studiat în institute de economie şi agronomie a intrat în serviciul diplomatic. A fost numit în 1943 ambasador al U.R.S.S. la Washington; în 1946 reprezentant permanent al U.R.S.S. la O.N.U. şi în 1952 ambasador la Londra.

[4] Kurt Fichtner (n. 1916), politician est-german, între 1967-l974 a fost vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al R.D.G. între 1974-1979 a fost vicepreşedinte al Comisiei de Stat pentru Planificarea Economiei. în 1979 s-a pensionat invocând motive medicale. Până la căderea Zidului Berlinului a fost preşedintele societăţii de prietenie est-germanc-belgicne.

< [42] Dumitru Bcjan (n. 1928), membru al CC. al P.C.R. între 1969-1989. Până în anul când a devenit membru de partid (1946), Bejan a fost ucenic la un atelier din com. Bogdăniţa (194l-l945) şi sculer pe un şantier din Galaţi (1945-l946), profesia lui de bază fiind aceea de lăcătuş mecanic. în 1949 a absolvit şcoala de un an a Comsomolului de la Moscova, iar în 1958 Facultatea de Filozofie, Şcoala Superioară de Partid „Ştefan Gheorghiu". între 1966-l969 a fost prim-adjunct al ministrului Comerţului Exterior (Florica Dobrc, *op. cit,* pp. 94-95).

[43] Mireea Augustin Maliţa (n. 1927), membru al CC. al P.C.R. între 1972-l980. Matematician, eseist şi diplomat. La data când era

menţionat în documentul german, Mireea Maliţa era ministru adjunct de Externe pe problemele O.N.U. şi alte organisme internaţionale (Ibidem, pp. 37l-372).

[44] Walter Hallstcin (190l-l982), jurist şi diplomat german, secretar de stat în Ministerul de Externe şi consilier de politică externă al cancelarului Konrad Adcnaucr. Potrivit doctrinei Hallstcin, enunţată pentru prima dată în septembrie 1955, Germania de Vest trebuia să rupă relaţiile diplomatice cu orice ţară care recunoştea R.D.G., cu excepţia Uniunii Sovietice. Doctrina Hallstcin a fost abandonată de cancelarul Willy Brandt după 14 ani de la momentul adoptării ci, în favoarea unei politici de tip nou, numită „Ostpolitik".

[45] Partidul Neonazist din R.F.G. *(nota trad.).*

[46] Hcrmann Kopf (190l-l991), parlamentar vest-german între 1949-l969, a fost membru al Uniunii Creştin-Dcmocrate (C.D.U.). între 1960-l969 a fost preşedintele comisiei federale parlamentare pentru afaceri externe.

[47] Egon Franke (1913-l995), parlamentar vest-german între 195l-l987, a fost membru al S.P.D. între 1967-l969 a fost preşedintele comisiei parlamentare care analiza problemele întregului Berlin.

[4S] Ernst Achcnbach (1909-l991), parlamentar vest-german între 1957-l976, a fost membru al Partidului Liber Democrat din Germania Occidentală.

[49] Partidul Liber Democrat din Germania Occidentală («. *trad.).*

[50] George Macovescu (n. 1913), ilegalist, membru al CC. al P.C.R. între 1969-l984. Jurist şi scriitor, a fost prim-adjunct al ministrului Afacerilor Externe (1967-l972), iar în perioada 1972-l978 a fost numit ministru al Afacerilor Externe. Preşedinte al Uniunii Scriitorilor între 1972-l981 (Florica Dobre, *op. cit.,* pp. 369-370).

[51] Hcrbcrt Hocherl (1912-l989), parlamentar vest-german între 1953-l976, a fost membru al Uniunii Creştin-Sociale. între 196l-l965 a fost ministru federal de Interne, iar mire 1965-l969 a fost ministrul federal al Agriculturii.

[52] Constantin Alexandru Albescu, ministru adjunct al Comerţului Exterior între 1966-l970.

[53] Berthold Martin (1913-l973), parlamentar vest-german între 1957-l973, a fost membru C.D.U., iar între 196l-l965 preşedintele comitetului de cultură al Bundestagului.

[54] Tudor Mircea (1937-l999), diplomat, a fost reprezentantul diplomatic al României la O.N.U.: între 1978-l980 la New York şi între 199l-l992 la Geneva (Ghcorghe Crişan, *op. cit.,* voi. 1, p. 226).

[55] Vasile Vlad (1929-l997), jurist, membru supleant al CC. al P.C.R. între 1965-l974. A fost şeful Secţiei Relaţii Externe a CC. al P.C.R. şi membru al Comisiei de Propagandă Externă a CC. al P.C.R. (din 1969). Până în anul 1978 a fost ambasador al României în R.D.G. (Florica Dobrc, *op. cit.,* p. 622).

[56] BStU, MfS, dosar SdM 352, f. l-2. Documentul a fost semnat pentru confirmare de către generalul Markus Wolf.

[57] Documentul Stasi menţionează în mod eronat sintagma „Republica Populară Română" pentru că în 1970, data acestui document, R.P.R. nu mai exista, în locul ci fiind proclamată Republica Socialistă România.

[58] S.H.A.P.E. („Supreme Hcadquartcrs Allied Powcrs Europe"), Comandamentul Suprem al Puterilor Aliate din Europa.

[59] BStU, MfS, dosar Abt. X 247, f. 196-213. în prima parte a documentului se menţionează faptul că generalul Nicolac Doicaru şi-a exprimat dorinţa ca serviciile secrete să colaboreze mai activ în domeniul tehnico-ştiinţific. De altfel, potrivit documentului, în semn de apreciere şi din dorinţa de a realiza o colaborare mai strânsă, delegaţia condusă de Doicaru a adus cu ca câteva aparate de fotografiat şi de radiocomunicaţii de ultim model cu tot cu documentaţia aferentă. Acestea au fost oferite ofiţerilor Stasi, partea română subliniind faptul că la Bucureşti există un institut de cercetare şi producţie a mijloacelor de tehnică operativă, institut care doreşte să colaboreze cu institutele similare est-germane.

[00] La iniţiativa poliţiei politice sovietice, s-au realizat numeroase „întâlniri de lucru" între şefii departamentelor de securitate din ţările socialiste europene. Prima astfel de întâlnire a avut loc la Moscova, după care au fost organizate şi în alte capitale: Varşovia, Berlinul de Est, Budapesta, Sofia sau Praga. La aceste întâlniri se „trasa linia de viitor", se analizau succesele şi lipsurile din muncă şi, evident, se impuneau punctele de vedere sovietice în munca informativă.

[61] Markus Wolf face referiri la echipamentul tehnic şi documentaţia aduse de Nicolae Doicaru cu prilejul acestei vizite.

[62] Sublinierea aparţine autorilor documentului.

[63] Este o altă referire la eventualul schimb de tehnologie între serviciile secrete din lagărul comunist.

[64] Mirostaw Milcwski (n. 1928), general în „Shisba Bczpicczcnstwa" (S.B.), serviciul de informaţii comunist din Polonia. între 1968-l971 a condus departamentul de spionaj din Ministerul de Interne, între 197l-l980 a fost ministru adjunct de Interne, iar în perioada septembrie 1980-l981 a fost ministru de Interne. în 1985 a fost exclus din partid din cauza afacerii „Selazo", operaţiune secretă în urma căreia S.B. a fost acuzată de acţiuni criminale desfăşurate în Occident, printre care şi asasinate. Chiar în timpul regimului comunist, Milcwski, care aparţinea aripii „dure", prosovietice, a partidului, a fost acuzat că s-a implicat în uciderea preotului anticomunist Jerzy Popicluszko. A fost arestat în octombrie 1990 şi anchetat, fiind eliberat după numai două săptămâni din lipsă de probe.

[65] Franciszck Szlachcic (1920-l990), general în „Milicja Obywatclska" (M.O.), miliţia poloneză. Szlachcic a fost miner. Odată cu ascensiunea sa politică, a reuşit să-şi termine studiile, în februarie 1963 devenind general de miliţie. între 1968-l975 a fost membru al CC. al Partidului Muncitoresc Polonez. La data când aveau loc discuţiile dintre Doicaru şi Wolf, Szlachcic era ministru adjunct de Interne. în perioada decembrie 197 l-ianuarie 1972 a fost ministru de Interne.

[66] 1 uri Vladimirovici Andropov (1914-l984), şef al K.G.B. între 1967-l982. La sfârşitul mandatului său din fruntea poliţiei politice sovietice i-a succedat lui Leonid Brejnev ca secretar general al P.C.U.S. (1982), devenind astfel conducător al ţării în detrimentul lui (Constantin Cerncnko, uns ca succesor al lui Brejnev.

[67] Dat fiind prezenţa ghilimelelor, este posibil ca Doicaru să fi sugerat ofiţerilor Stasi, într-o manieră peiorativă, faptul că se referă la sovietici. încă din secolul al XlX-lca, diplomaţii şi jurnaliştii europeni au comparat Rusia cu ursul, un animal puternic care nu-şi eliberează prada în momentul în care o are în braţele sale, comparaţia făcând referiri la politica anexionistă a Imperiului ţarist.

[68] Generalul Doicaru se referă la un document intitulat „Protocol cu privire la colaborarea dintre Consiliul Securităţii Statului al Republicii Socialiste România şi Ministerul Securităţii Statului al Republicii Democrate Germane". Această propunere de protocol a fost adusă de ofiţerul de securitate partenerului german în timpul întâlnirii din martie 1971 (vezi documentul nr. 9).

[69] Generalul Doicaru se referă la faptul că generalul Wolf era pe punctul de a pleca din Berlinul Răsăritean pentru a participa la Târgul Industrial de la Leipzig.

[70] în perioada 5-l7 iunie 1969 a avut loc la Moscova o conferinţă internaţională a partidelor comuniste şi muncitoreşti, la care au participat şi reprezentanţi ai partidelor român şi est-german. La 17 iunie 1969 a fost prezentată o declaraţie comună a acestei conferinţe prin care se afirma lupta împotriva imperialismului occidental drept obiectiv principal a ţărilor comuniste.

[71] BStU, MfS, dosar Abt. X 247, f. 214-215.

[72] Ibidem, f. 240-250. Documentul Stasi este de fapt o propunere („EntwurP'), ceea ce înseamnă că la data la care a fost elaborat tratativele menţionate nu au avut loc. Spaţiile lăsate libere de către autori în dreptul numelor participanţilor arată faptul că nu se stabilise exact cine urma să participe Ia aceste tratative. Acest document a fost elaborat de către Securitate ca o sugestie de colaborare adresată serviciului similar est-german şi a fost adus la Berlin de către generalul Doicaru cu ocazia vizilci secrete efectuate de acesta la se-l diul Stasi în martie 1971 (vezi documentul nr. 7).

[7:1] Consiliul Securităţii Statului din România.

[74] Locuri ascunse, în acest caz „moarte" sau scoase din funcţiune, prin intermediul cărora se comunică mesajele secrete.

[75] BStU, MfS, dosar HVA380, f. 223-225. Deşi acest document a fost elaborat de spionajul est-german, acuzaţiile prezentate nu au fost susţinute de probe sau bazate pe fapte reale. Ele nu au fost decât simple invenţii ale Stasi pentru că un astfel de grup nu a existat niciodată, iar cele cinci persoane menţionate drept conducători ai acestui grup nu au intenţionat vreodată să întreprindă activităţi „reacţionare". Aceştia nu şi-au propus niciodată să obţină autonomia Transilvaniei sau să declare Braşovul un „oraş german liber". Cu toate acestea, din moment ce nota informativă a fost prezentată politicienilor est-germani, se poate considera că a avut puterea să le influenţeze opinia privind situaţia politică din România (vezi detalii în Capitolul 5).

[76] Anexa acestui document conţine scurte informaţii despre cele cinci persoane menţionate. Fiecare persoană este caracterizată în aproximativ 8 rânduri, care conţin mai mult zvonuri şi informaţii false, denigratoare. în aceste condiţii, autorii au decis să nu publice acest document-anexă din arhiva Stasi.

[77] BStU, MfS, dosar HV A 90, f. 49-51. Acest document a fost elaborat de departamentul de spionaj est-german. în versiunea originală documentul a fost datat greşit (1972).

[7S] OU („Ortsunterkunft"), termen militar care se traduce „locul unde ne aflăm în acest moment" sau „locul unde se află situai cartierul general în această clipă". Documentul a fost elaborat de generalul-locotcncnt de armată Fritz Streletz, care a folosit acest termen în loc să menţioneze numele oraşului.

[79] BStU, MfS, dosar SdM 1577, f. 50-56.

[80] Andrei Antonovici Greciko (1903-l976), mareşal sovietic cu pregătire în domeniul blindatelor. A fost comandant-şef al forţelor de ocupaţie din Germania în 1953. A devenit prim-adjunct al ministrului Apărării (1957), iar trei ani mai târziu a fost numit la comanda forţelor Tratatului de la Varşovia. A fost numit ministrul Apărării Naţionale în 1967, minister de la comanda căruia s-a retras în 1976.

[8] Această „agresiune" este de fapt „războiul de Yom Kippur", care a izbucnit la 6 octombrie 1973 între Israel, pe de o parte, şi Egipt şi Siria pe de altă parte.

[82] Paragraful scris cu italice a fost completat de mână de către generalul-locotcncnt de armată Fritz Streletz. Istoricul Otto Wcnzel din Berlin face următoarea observaţie în această privinţă: „Este evident că aceste propoziţii au fost considerate de generalul Streletz atât de explozive încât el nu a lăsat-o pe secretara lui să le dactilografieze, ci le-a adăugat de mână sub formă de observaţie." Potrivit istoricului, *Ministrul sovietic al apărării sugera să ocupe militar România* (vezi „Zeitschrift des Forschungsverbundes S.E.D.-Staat", nr. 6/1998, p. 94).

[8] BStU, MfS, dosar Abt. X 22, f. 3-56. Raportul informativ face parte din dosarul intitulat „Imagine operativă de ansamblu asupra R.S.R.-ului", elaborat la 12.09.1978 de biroul primului adjunct al Stasi, Bruno Beater.

[84] O parte din datele biografice ale generalului Ion Mihai Pacepa consemnate în documentul Stasi, precum şi numele altor ofiţeri de informaţii români sau străini, au fost anonimizate potrivit legii de funcţionare a Comisiei Gauck. Datele biografice sunt parţial eronate,, Pacepa nefiind locţiitor al şefului D.S.S.

[85] Tudor Postclnicu (n. 1931), strungar, membru al CC. al P.C.R. între 1979-l989. A fost ministru secretar de stat, şef al Departamentului Securităţii Statului din Ministerul de Interne între 1978-l987, iar între 1987-l989 a fost numit ministru de Interne (Florica Dobre, *op. cit.,* p. 487). Nu a fost niciodată general, aşa cum se afirmă în mod

eronat în documentul Stasi. în iunie 1951 a fost trimis la o şcoală de ofiţeri M.A.I., de unde s-a retras după câteva luni, în noiembrie 1951.

[86] Potrivit lui Pacepa, prezenţa lui Rudolph Aggrey ca ambasador în România nu era pe placul lui Nicoale Ceauşescu. Dat fiind că acesta era de culoare, liderul de la Bucureşti îl dispreţuia şi evita întâlnirile cu el. Aggrey era însă un diplomat de carieră, iar unul dintre motivele pentru care a fost numit de administraţia Carter în funcţia de ambasador la Bucureşti era tocmai de a-i aminti lui Ceauşescu de faptul că administraţia americană crede în drepturile omului şi în egalitate (vezi Joscph F. Harrington, Brucc .1. Courtncy, *Relaţii româno-americane 1940-l990,* Ed. Institutul European, Iaşi, 2002, p. 404).

[87] Ştefan Andrei (n. 1931), inginer, membru al CC. al P.C.R. între 1972-l989. în 1977 a fost numit şef al Secţiei Relaţii Externe a CC. al P.C.R., iar între 1978-l985 a fost ministrul Afacerilor Externe, între 1987-l989 a fost viceprim-ministru al Guvernului (Florica Dobre, *op. cit.,* p. 71).

[88] Teodor Coman (1928-l996), mecanic auto, a fost membru al *CC.* al P.C.R. între 1969-l987. A fost ministru de Interne între 1975-1978. După defectarea generalului Pacepa, a fost numit prim-scrctar al Comitetului judeţean de partid şi preşedinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al judeţului Vâlcea. între 1986-l989 a fost numit ambasador al României în Regatul Haşcmit al Iordaniei (Ibidcm, pp. 169-l70).

[89] Este vorba de fapt despre Gcorge Homoştean (n. 1923), ministru de Interne între 5 septembrie 1978 şi 3 octombrie 1987. Datele biografice prezentate în dosarul Stasi sunt parţial eronate. Homoştean a fost membru al CC al P.C.R. în perioada august 1969—aprilie 1989. în decembrie 1989 era ambasador al României în Cehoslovacia (Gh. Crişan, *op. cit.,* voi. 1, p. 170).

[90] Nicolae Doicaru, şeful spionajului românesc, a fost numit ministru al Turismului în mai 1978, dar numirea nu a fost o penalizare. De fapt, Doicaru a avut sarcina de a organiza pătrunderea în Ministerul Turismului a cât mai multor ofiţeri de spionaj în vederea folosirii lor în operaţiunile din exterior ale D.I.E. sub acoperirea de funcţionari ai birourilor de turism din străinătate. Strategia era folosită nu doar în Ministerul Turismului, ci şi în Ministerul de Externe sau în cel al Comerţului Exterior, pline de ofiţeri de securitate acoperiţi (Ghe. Ionescu Olbojan, *op. cit.,* p. 21). Despre anchetarea lui Doicaru după fuga lui Pacepa, vezi Mihai Pelin, *Culisele...*

-> [91] Dumitru I. Dumitru (1932-l994), general-maior în■M.Ap.N. în 1969 şi locţiitor al şefului Direcţiei de Contrainformaţii Militare (196l-l963). A fost şeful Direcţiei de Informaţii a Armatei (D.I.A.) între 1963-l978, fiind schimbat din această funcţie în perioada când Nicolae Ceauşescu a decis restructurarea serviciilor secrete româneşti în urma defectării generalului Pacepa (Gh. Crişan, *op. cit.,* voi. 1, p. 131). Potrivit fostului ofiţer D.I.A. Titu Simon, odată cu numirea lui, care a fost puternic susţinută de Alexandru Drăghici şi Ion Mihai Pacepa, generalul Dumitru a adus în D.I.A. un grup important de ofiţeri de Securitate care au fost numiţi la şefia unor birouri însemnate, inclusiv Secţia a Ii-a, cea mai importantă din Direcţie. După dezertarea lui Pacepa, generalul Dumitru a fost trimis la Academia Militară (Titu Simon, *Din culisele serviciilor secrete româneşti. Pacepa, quo vadis?*', Casa editorială Odeon, f.L, fa., p. 221).

[92] Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei („Verfassungssehutz"), serviciul secret vest-german care desfăşoară activităţi de contraspionaj şi urmăreşte acţiunile extremiste şi teroriste desfăşurate pe teritoriul Germaniei. începând cu anul 1969, Oficiul publică un raport anual referitor Ia munca depusă şi rezultatele obţinute.

[93] Axei Springer (1912-l985), începând cu anii '50 unul dintre cei mai influenţi oameni de presă din Germania Occidentală. Ziarele sale au susţinut politica forţelor conservatoare din Germania Federală.

[94] Joachim Broudrc-Groger (n. 1944), diplomat, ambasador, funcţionar în Ministerul de Externe al Germaniei Federale între 197l-l973, 198l-l993. Membru al S.P.D., în perioada 1973-l974 a fost consilier al cancelarului Willy Brandt, iar între 1974-l976 consilier personal al ministrului social-democrat Egon Bahr.

[95] Egon Bahr (n. 1922), politician vest-german, a fost unul dintre cei mai importanţi consilieri ai lui Willy Brandt. între 1960-l966 a fost purtătorul de cuvânt al primarului Brandt, între 1969-l972 a fost secretar de stat la cancelaria federală, iar între 1972-l974 a fost ministru pentru Afaceri Speciale. Alături de Brandt, a fost arhitectul curentului „Ostpolitik". Bahr a fost parlamentar vest-german între 1972-l990, membru al S.P.D., iar între 1976-l981 preşedinte executiv al partidului.

[96] Uwe Holtz (n. 1944), parlamentar vest-german între 1972-l994, membru al S.P.D.

[97] Camera inferioară a Parlamentului german.

[98] Este vorba despre Constantin Dcnuta, ofiţer D.l.E. sub acoperire. Potrivit contraspionajului vest-german, Uwe Holtz, şeful comisiei parlamentare pentru ajutor şi dezvoltare, s-a întâlnit de mai multe ori cu Denuţa, care lucra la secţia economică a Ambasadei României din Bonn. Se parc că Holtz a încercat să-i ajute pe români în realizarea proiectului de construcţie a avionului VFW-FOKKER-614, fiind interesat în realizarea proiectului şi pentru că firma FOKKER se afla în dificultăţi financiare. întâlnirile dintre cei doi s-au desfăşurat în diverse restaurante, Denuţa folosindu-se de aceste invitaţii pentru a deconta în centrala de la Bucureşti note piperate. în timpul cercetărilor, diplomatul român dispăruse de la ambasadă de o săptămână (Titu Simon, *op. cit.,* p. 277-278).

[99] Renale şi Lothar-Erwin Lutzc (amândoi născuţi în 1940), cetăţeni vest-germani, unii dintre cei mai importanţi agenţi ai Stasi în anii '70. în perioada cât au lucrat în Ministerul vest-german al Apărării, au avut acces la importante documente secrete ale N.A.T.O., care au fost transmise de aceştia spionajului est-german. Au fost descoperiţi şi arestaţi în iunie 1976, iar în 1979 Lothar Lutze a fost condamnat la 12 ani de închisoare, în timp ce Rcnatc Lutzc a fost condamnată la 6 ani. Renatc Lutze a fost eliberată în 1981, iar Lothar Lutze în 1987, în urma unui schimb de spioni.

[100] Kurt Rcbmann (1924-2005), între 1977-l990 a fost procuror general al Germaniei Federale. Predecesorul său, Siegfricd Buback (1920-l977), a fost asasinat de gruparea teroristă „Rote Armee Fraktion" (Facţiunea Armata Roşie). Rebmann a luptat împotriva terorismului de stânga din Germania Federală şi a avut rezultate notabile, precum şi în acţiunile sale de a combate spionajul în Germania Federală.

[101] Hans-Jochen Vogel (n. 1926), politician vest-german, între 1972-l981 şi 1983-l994 a fost membru al parlamentului din partea S.P.D. între 1960-l972 a fost primar al oraşului Miinchen, între 1974-l981 a fost ministru federal al Justiţiei, apoi a devenit primar al Berlinului de Verst în 1981, iar între 1987-l991 a fost preşedinte al S.P.D.

[102] Klaus Bolling (n. 1928), publicist şi jurnalist vest-german, între 1974-l980 şi în 1982 a fost purtător de cuvânt al guvernului vest-german. între 198l-l982 a fost şeful misiunii diplomatice per-: manente a Germaniei Federale în Berlinul de Est. inii inttfiiR',.,*

[103] Eugen Luchian (n. 1927), jurist, a devenit general-maior de securitate la 6 mai 1971. între 1958-l978 a fost secretar permanent al Comisiei de Vize şi Paşapoarte, cu rang de adjunct al ministrului de Interne şi consilier legal al primului-ministru. în 1978 a fost trecut în rezervă cu gradul de soldat.

[104] Nicolae Nicolacscu (n. 1921), medic. A fost şef al Direcţiei Sanitare a judeţului Dolj. între 1975-l980 a fost deputat de Mehedinţi. A fost numit ministru al Sănătăţii în perioada 1976-l978 (Gh. Crişan, *op. cit.,* voi. 1, p. 249).

[105] Uniunea Creştin-Democrată (C.D.U.) şi Uniunea Social Creştină (C.S.U.) sunt de fapt partide surori: C.S.U. îşi desfăşoară activitatea numai în landul Bavaria, în timp ce C.D.U. îşi desfăşoară activitatea pe tot teritoriul Germaniei mai puţin Bavaria. Deşi sunt partide conservatoare independente, C.D.U. şi C.S.U. formează un grup parlamentar comun în Bundestag. în 1978 aceste partide se aflau în opoziţie. Ele s-au aflat în diferite alianţe ajunse la putere între 1949-l969 şi 1982-l998.

[106] Gerhard Lowenthal (1922-2002), jurnalist şi moderator de televiziune important, acţionând consecvent împotriva propagandei comuniste şi a regimului comunist est-german.

[107] Gottlob Krause (Gotthold Kraus), adjunct al unui departament din spionajul est-german care a precedat HV A. Kraus a defectat în Germania de Vest la începutul lui aprilie 1953. Gestul lui a dus la iniţierea operaţiunii „Vulkan" de către spionajul vest-german „Vcrfassungsschutz", care a constat în arestarea a şase spioni est-germani, în timp ce alte persoane suspecte arestate atunci au fost găsite nevinovate şi eliberate.

[108] Partidul Liber Democrat din Germania Occidentală („Frcie Demokratische Partei").

[109] BStU, MfS, dosar HA II 18663, f. 227-228. HV A a copiat pur şi simplu acest document dintr-un raport mai amplu elaborat de Oficiul Federal pentru Apărarea Constituţiei, serviciul secret de informaţii federal responsabil pentru acţiunile din interiorul ţării, document care este publicat anual de către această instituţie şi care se află la dispoziţia opiniei publice.

[110] Vezi Capitolul 7.

[111] începând cu anul 1972, D.l.E. a preluat controlul camioanelor TIR (Transporturi Internaţionale Rutiere) folosite pe rcliiţiil (le import-export. Astfel, D.l.E. a încadrat majoritatea ponturilor di

conducere ale TIR cu ofiţeri acoperiţi, a înlocuit o bună parte a şoferilor cu cadre ale Securităţii şi i-a recrutat pe ceilalţi ca informatori. S-a contrafăcut cea mai mare parte a sigiliilor vamale folosite de ţările vestice pentru a fi resigilate camioanele după ce erau deschise în mod ilegal, pentru motive operative, în timpul tranzitării unor ţări vestice. Potrivit generalului Pacepa, la mijlocul anilor '70 aceste camioane erau folosite în acţiuni operative ale Securităţii care mergeau de la preluarea de materiale informative din căsuţele poştale create pe şoselele occidentale, până la trafic ilegal de arme şi droguri (Ion Mihai Pacepa, *Moştenirea.,,* p. 279).

[112] BStU, MfS, dosar HA II 18663, f. 223-226.

[113] In realitate, este vorba despre preşedintele Consiliului Popular al Municipiului Bucureşti.

[114] Nicolac Cucu a fost avansat Ia gradul de gencral-maior la 19 august 1974. A fost locţiitorul şefului D.I.A.

[115] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 288.

[116] Direcţia Principală a Ii-a a fost o unitate de contraspionaj din cadrul Stasi.

[117] Grupul Central de Evaluare şi Informare („Zcntralc Auswcrtungs-und Informationsgruppe").

[118] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 274. Deşi în documentul original se prezintă acest act ca fiind elaborat în 1978, anul real este 1979.

[119] Grup de lucru „Străini" („Arbcitsgruppc Ausländer"). în cadrul Direcţiei Principale a Ii-a a existat un grup de lucru care s-a ocupat numai de operaţiunile în care erau implicate persoanele străine aflate în Germania Democrată.

[120] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 259-260.

[121] Aurel Duma (1919-l993), lăcătuş mecanic, membru al CC. al P.C.R. (1969-l989). între 1966-l971 a fost ambasador al României în R.P. Chineză. A fost numit şef al Cancelariei CC. al P.C.R. (1971) şi ministru secretar de stat la M.A.E. între 1979 şi 1989 (Gh. Crişan, *op. cit.* voi. 1, p. 128).

[122] Hildegard Hamm-Briicher (n. 1921), politician liberal proeminent, între 1950-l966 a fost parlamentar al landului Bavaria, iar între 1976-l990 a fost membru al Bundestagului. între 1976-l982 a fost ministru de stat în Ministerul Afacerilor Externe al R.F.G., iar în 1994 a candidat la preşedinţia republicii germane.

[123] Este vorba despre Margot Honcckcr (n. 1927), căsătorită cu liderul comunist est-german Erich Honeckerîn 1953. între 1963-l989 Margot Honcckcr a fost ministru al Educaţiei.

[124] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 245.

[125] în anul 1980 în Polonia începuse un nou val de greve, iar puterea comunistă a încercat să slăbească sindicatul „Solidaritatea" prin provocarea unor disensiuni interne. Poliţia politică poloneză a infiltrat în mod sistematic sindicatul cu informatori şi a optat pentru înfruntări sporadice, în urma cărora doreau să sondeze reacţiile muncitorilor. Astfel, greviştii erau reţinuţi pentru scurte perioade de timp, de obicei patruzeci şi opt de ore. Miliţia intervenea pentru deblocarea clădirilor publice ocupate, iar listele celor care urmau să fie arestaţi erau pregătite. Tactica autorităţilor de atunci a fost una de hărţuire, presărată cu momente precum cel petrecut în martie 1981 la Bydgoszcz, când Miliţia i-a bătut pe sindicalişti. Situaţia a durat până la sfârşitul anului când, în noaptea de 12 spre 13 decembrie 1981, în Polonia s-a instituit Legea marţială.

[126] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 204.

[127] Ibidcm, f. 150-l55. La 3 februarie 1982, Serviciul de Relaţii Internaţionale al *CC.* al S.E.D. îi adresa lui Erich Honecker o „Notă internă" în care se menţionau următoarele: „Stimate tovarăşe Honecker! Vă transmitem în anexă raportul cu privire la rezultatele vizitei sale în R.S. România prezentat de către tovarăşul Todor Jivkov Biroului Politic al CC. al P.C.B., raport pus la dispoziţia noastră de către tovarăşii bulgari. Cu salutări socialiste, Sieber." (Ibidem, f. 149).

[128] Direcţia a Xl-a („Chiffrierwesen, Chiffriertechnik") a fost Departamentul „Cifru" al Stasi.

[129] Inoffizieller Mitarbeiter (IM) sau „colaborator neoficial" a fost denumirea informatorului Stasi. Acesta avea sarcina de a dobândi, pe cale conspirativă, informaţii şi dovezi concrete referitoare la persoane sau activităţi duşmănoase îndreptate împotriva R.D.G.

[130] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 133-l34. Din moment ce informatorul „Ju'rgen" a avut rude într-un sat aflat în apropierea localităţii Jimbolia de la graniţa României cu Iugoslavia, reuşea mult mai uşor să ajungă la graniţă (vezi alte detalii în Capitolul 5).

[131] VME („Vorzimmer Mielke Eingang"), anticamera lui Erich Mielke.

[132] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 144-l45.

[133] Ibidem, f. 123-l24.

[134] Ibidem, f. 282-283.

[135] Werncr Irmier (n. 1930), ofiţer Stasi din 1952. între 1965-l989 a fost şeful ZA1G.

[136] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 5l-52.

[137] Registru de corespondenţă *(n. trad.).*

[138] BStU, MfS, dosar ZAIG 7120, f. 7-l0. La aproximativ trei săptămâni după ce şeful ZAIG, generalul Werncr Irmier, a solicitat informaţii privind România (vezi documentul nr. 25), şeful Direcţiei Regionale a Stasi din Hal le i-a trimis acestuia un raport referitor la situaţia internă din România.

[139] Colaborator social pentru probleme de securitate („Gcsellschaftlichcr Mitarbeiter fur Sicherheit"), cetăţean al R.D.G. care ocupa, simultan, atât o funcţie publică („la vedere") cât şi o funcţie „acoperită" în cadrul Ministerului Securităţii Statului. Rolul unui astfel de colaborator era acela de a rezolva sarcini politico-opcrativc, infiltrându-se în mediile persoanelor cunoscute de autorităţi ca având opinii considerate „duşmănoase".

[140] Colaboratori neoficiali voiajori („Reisekadcr-IM"), informatori ai Stasi selectaţi din diverse instituţii şi organizaţii socialiste, cărora li se încredinţau misiuni de serviciu, de scurtă sau lungă durată, în străinătate.

[141] întreprinderea de Stat de Construcţii de Transportoare cu Bandă şi Macarale *(n. trad.).*

[142] întreprinderea de Stat pentru Comerţul Exterior (*«. trad.).*

[143] Autorizaţii de import *(n. trad.).*

[144] Când aveau loc negocieri cu firme occidentale, Securitatea era implicată prin agenţii ci aflaţi sub acoperire. Se instalau microfoane în camerele de hotel ale reprezentanţilor firmelor veniţi la Bucureşti, fiind în acelaşi timp filaţi permanent. Exista şi o grupă de prostituate care funcţiona în cadrul Direcţiei de Contraspionaj a Securităţii, prostituate care erau trimise acestor reprezentanţi pentru a le smulge din informaţiile pe care Securitatea le dorea. Se întâmpla ca la negocierile cu statul român să fie prezente două sau mai multe firme concurente, ale căror documente erau fotocopiate de Securitate în secret. Apoi, se falsifica o parte din aceste documente care aparţinea uneia dintre firme, fiind plasată reprezentantului firmei concurente care avea astfel posibilitatea să vadă ultima „ofertă". în felul acesta, observând în documentul falsificat că partea concurentă oferă un preţ mai mic, se hotăra să se scadă preţul.

[145] Colaborator neoficial al Stasi care, datorită cunoştinţelor şi abilităţilor sale sau poziţiei sociale pe care o deţinea, avea posibilităţi semnificative de a furniza informaţii de interes pentru organele Stasi.

[146] KD („Kreisdienststellc"), serviciul zonal al Stasi.

[147] Heinz Schmidt (n. 1930), ofiţer Stasi din 1952. între 1972-1989 a fost şeful Direcţiei Regionale din Hallc a Stasi.

[14S] BStU, MfS, dosar ZAIG 6267, f. 10-l2. Documentul a fost semnat pentru confirmare de către generalul Markus Wolf.

[149] Este vorba despre aşa-numita „opţiune zero-zero", care a fost în esenţă o ofertă — făcută de una dintre părţi — de limitare a numărului de rachete cu rază de acţiune medie şi scurtă, sau de eliminare totală a acestor tipuri de rachete, dacă partea opusă era de acord să facă acelaşi lucru.

i5<) Organizaţie guvernamentală internaţională creată în timpul primei sesiuni a Conferinţei Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare din 1964, în scopul armonizării poziţiilor ţărilor în curs de dezvoltare în cadrul organismelor şi negocierilor din sistemul O.N.U. începând cu anul 1964, numărul ţărilor membre a crescut până la 117 în 1995, dintre ele făcând parte şi România.

[151] Werncr Bierbaum (n. 1928), ofiţer Stasi din 1952. începând cu anul 1956 a lucrai în cadrul HV A, iar între 1983-l990 a fost director al Direcţiei a Vil-a, care era responsabilă cu operaţiuni de „evaluare şi informaţii".

[152] BStU, MfS, dosar ZAIG 14054, f. 4l-42.

[153] AKG („Auswertungs- und Kontrollgruppc"), grup regional de evaluare şi control al Stasi.

[154] BStU, MfS, dosar ZAIG 14072, f. 80.

[155] Vezi detalii în Capitolul 6.

[156] Hans Feistel (n. 1928), între 1952-l976 şi 198l-4989 a lucrat în Leipzig ca ofiţer Stasi. începând cu 1976 şi până în 1981 a făcut parte din Direcţia a IlI-a a HV A, direcţia de spionaj a Stasi, transferându-sc în Berlinul de Est. De altfel, atât în cadrul Direcţiei a XV-a a Stasi de la Leipzig cât şi în Direcţia a IlI-a a Stasi de la Berlin, Feistel s-a ocupat de spionaj încă din 1956.

[157] BStU, MfS, dosar HV A 32, f. l-3. Document elaborat de spionajul est-german.

[158] Petru Enache (1934-l987), strungar în fier, membru al CC. al P.C.R. între 1979-l987 (Florica Dobre, *op. cit.,* pp. 25l-252).

[159] BStU, MfS, dosar ZAIG 14027, f. 88-89.

[160] Ibidem, dosar HA 11/10, 284, f. 148-149.

[161] Denumirea în limba germană a Transilvaniei.

[162] BStU, MfS, dosar ZAIG 14061, f. 36. Documentul a fost semnat pentru confirmare de generalul Markus Wolf.

[163] Emil Bobu (n. 1927), strungar, a fost membru al CC. al P.C.R. între 1965-1989. Membru de partid din 1945, Bobu a fost ministrul Muncii între 1979-1981, viceprim-ministru al Guvernului între 1980-1982 şi adjunct al ministrului Energiei Electrice între 1984-1985 (Florica Dobre, *op. cit.,* pp. 102-103).

[164] Ion Coman (n. 1926), strungar, a fost membru al CC. ai P.C.R. între 1965-1989. Membru de partid din 1945, în 1966 a fost avansat la gradul de general-locotenent, iar între 1976-1980 a fost numit ministrul Apărării Naţionale (Ibidem, pp. 168-169).

[165] Este vorba despre Paul Niculescu-Mizil.

[166] Cornel Burtică (n. 1931), inginer electromecanic, a fost membru al CC. al P.C.R între 1969-1982. A fost ambasador al României în Italia, Maroc şi Malta, iar între 1969-1972 şi 1978-1982 a fost numit ministru al Comerţului Exterior. între 1977-1982 a fost şi viceprim-ministru al Guvernului. în 1982 a fost marginalizat de Nicolae Ceauşescu fiind trimis la Ploieşti în funcţia de director al Uzinelor „1 Mai", funcţie în care a rămas până în martie 1990 (Florica Dobre, *op. cit., pp.* 121-122).

[167] Ion Ilicscu (n. 1930), inginer energetician, a fost membru al CC al P.C.R. între 1969-1984. în 1965 a fost numit şeful Secţiei de Propagandă şi Agitaţie a CC al P.M.R., iar între 1967-1971 a fost prim-secretar al CC. al U.T.C. şi ministru pentru Problemele Tineretului, între 1971-1974 a fost secretar pentru probleme de propagandă al Comitetului judeţean de partid şi vicepreşedinte al Consiliului judeţean Timiş. între 1974-1979 a fost prim-secretar al Comitetului judeţean de partid şi preşedinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al judeţului Iaşi. A mai fost preşedinte al Consiliului Naţional al Apelor (1979-1984) şi director al Editurii Tehnice (1984-1989). După 22 decembrie 1989, a fost preşedintele Frontului Salvării Naţionale şi preşedinte al României între 1990-1992, 1992-1996 şi 2000-2004. în prezent (2005) este senator din partea Partidului Social-Democrat (Ibidem, pp. 322-323).

[168] BStU, MfS, dosar HA XX/ZMA, 4094, f. 44 şi urm.; vezi acelaşi document păstrat în condiţii mai bune în ibidem, dosar HA XX/ZMA, 3025, f 216-217.

[169] Paul Schuster (1930-2004), născut în Sibiu, scriitor, eseist şi publicist. A încurajat frecvent scriitorii de etnie germană din România să scrie într-o manieră critică indiferent de subiectul abordat. în 1971, profitând de posibilitatea de a vizita Germania Federală, Schuster nu s-a mai întors în România. începând cu 1972 a locuit în Berlinul Occidental.

[170] BStU, MfS, dosar HA II, 18663, f. 219.

[171] Ibidem, dosar ZAIG 14021, f. 14-16.

[172] IMK, colaborator neoficial al Ministerului Securităţii Statului, care se ocupă de păstrarea caracterului conspirativ al acţiunilor şi de comunicaţii.

[173] BStU, MfS, dosar HA XVIII, 7472, f. 227.

[174] Gouă ţevi gemene.

[175] BStU, MfS, dosar HA II (AGA), 1348, f. 23.

[176] IMS, colaborator neoficial care, datorită posibilităţilor sale bune (cunoştinţe, abilităţi, poziţie socială) este în situaţia de a furniza informaţii de interes pentru organele Stasi din R.D.G.

[177] BStU, MfS, dosar ZAIG 14020, f. 29-31.

[178] Document Secret Confidenţial („Vertrauliche Verschlussache", *n. trad.).*

[179] Herbert Krolikowski (n. 1924), adjunct al ministrului de Externe est-german între 1975-1990.

[180] Guntcr Sicber (n. 1930), între 1980-1989 a fost şef al departamentului de Relaţii Internaţionale al CC al S.E.D.

[181] BStU, MfS, dosar ZAIG 14020, f. 27-28.

[182] Problemă de serviciu confidenţială („Vertrauliche Dienstsache", *n. trad.).*

[183] BStU, MfS, dosar ZAIG 14021, f. 10-11.

[184] Aceste cifre sunt corectate de mână în documentul original astfel: 70% din FAT (145.000), adică 101 500,25% din FAA (20.000) plus 25% din FAAT (16.000), adică 9 000 şi 25% din FAN (18.000), adică 4 500, în total 113.000 = 53%.

[185] BStU, MfS, dosar HA II 181, f. 191-192.

[186] Roland Firesch (n. 1939), ofiţer Stasi între 1964-1989/90, şi-a încheiat cariera în Direcţia a **Ii-a** din cadrul Administraţiei regionale Leipzig, unde, începând cu anul 1981, a fost director adjunct.

[187] BStU, MfS, dosar ZAIG 14063, f. 1-2.

[188] Traducerea textului a ţinut cont de adnotările făcute de mână pe marginea documentului, prin care s-au înlocuit sintagme precum

„Secretarul Comitetului Central al P.C.R." cu „tovarăşi din conducerea P.C.R." *(n. traci.).*

[m] BStU, MfS, dosar HV A 53, f. 50-51. Document elaborat de spionajul est-german.

[190] Documentul se referă la un stat occidental sau la un serviciu de informaţii N.A.T.O. care, în limbajul de lemn folosit, erau adesea etichetate drept „duşman" sau „inamic".

[9] BStU, MfS, dosar HA XX/9, 1778, f. 16.La21 noiembrie 1988, un document Stasi îl informa pe gcncralul-maior Strobel de existenţa acestei declaraţii, afirmându-se că se protestează împotriva „nerespectării drepturilor omului în România". în acelaşi timp, se arăta că nu se înţelege de ce lui Nicolac Ccauşcscu i s-a acordat Ordinul Karl Marx (ibidem, f. 13. Vezi alte detalii în Capitolul 6). Nicolac şi Elena Ceauşcscu au reuşit să colecţioneze numeroase titluri academice, medalii sau diplome, dorind să fie recunoscuţi pe plan internaţional drept personalităţi deosebit de importante ale lumii contemporane. în public, nu se puteau face referiri Ia Elena Ceauşcscu decât dacă se menţionau în prealabil titlurile sale (profesor, doctor, academician), iar lui Nicolac Ceauşcscu, pe lângă menţionarea demnităţilor politice (preşedintele României, secretarul general al P.C.R. şi comandantul suprem al armatei) îi plăcea să audă şi sintagme de genul „cel mai iubit fiu al poporului" etc. Titlurile academice şi medaliile universităţilor occidentale obţinute de cei doi au fost cumpărate cu sume de bani importante. începând cu 23 decembrie 1989, aceste titluri au început să fie retrase, iar la 27 decembrie 1989 Adunarea Generală Extraordinară a Academiei Române a decis anularea hotărârilor prin care au fost acordate titluri academice fostului preşedinte comunist şi soţiei sale.

Indice

Achenbach, Ernst 280, 409
Albescu, Constantin Alexandri}, 284, 409
Altmann, Ullrich 193
Anders, Sicgfricd 108
Andrei, Ştefan 317, 414
Andropov, luri Vladimirovici 87,„ 93,295,411
Apostol, Gheorghe 261, 404
Arachelian, Vartan 170
Arndt, Claus 246
Arscne, Mihai 170
Axen, Hermann 129, 152

Baev, Jordan 99
Bahr, Egon 323, 324, 329-330," 415
Bank, sublocotenent 385
Băstlein, Klaus 247
Bauer, J. 405
Baumgarten, Klaus-Dieter 92
Băcanu, Mihai Petre 172
Bârlădeanu, Alexandru 261,404
Beater, Bruno 83, 130, 192, 197, 413
Beaupre, Nicolas 246
Behling, Klaus 107, 124-l25
Bej an, Dumitru 275, 408

Beldeanu, Oliviu 49-53, 151
Beleites, Johannes 6,17-l8,205, 245
Bensussan, Agncs 246
Bcrgcl, Hans 152
Berwanger, Nikolaus 131
Bicrbaum, Wcrner 368,380,383," 421
Biermann, Wolf 132, 133
Birkc, Wolfgang 99
Blau, Hagen 105
Blănaru, Spiru 27
Bliimmcl, Regina 247
Bobocea, Gheorghe 145, 154
Bobu, Emil 160, 379, 422
Bock, Siegfried96, 100
Bodnăraş, Emil 261, 404
Bohme 341
Bolling, Klaus 327, 416
Borodziej, Wlodimierz 119
Brandt, Willy 270, 279-280, 282-283,407,409,415
Brejnev, Leonid 90, 314-315 411
Bromme, Hans-Werner 147-l48
Broudre-Groger, Joachim 323, 415
Brucan, Silviu 170
Brucăr, Inna 149

Brudaşcu, D. 1T1
Buback, Sicgfried 416
Buchwald, Roland 108
Bucicov, Măria 31, 32
Bucur, Casandra 36, 60
Bucur, Hildegard 34
Bucur, Theodor 33-37, 60,2$2
Burakovski, Adam 6, 407
Burcea, Constanţa 36, 60
Burtică, Cornel 379, 422

Calafeteanu, Ion 61
Caranicolov, Boris 31
Călinoiu, Constantin 92
Câmpcanu, Pavel 407
Ceauşcscu, Elena 362, 372-373, 424
Ccauşescu, llic 160
Ceauşescu, Nicolae 13, 18, 57-58,74,80,83-84,91,96-97, 100,109-l11,124,134-l35, 156,159,160,162-l63,167-168, 192, 20l-202, 26l-263, 265-267,269-271,275, 280, 293-294, 318-319,322-323, 327-328, 335, 340,342-347, 353,356,358,362-363,368, 37l-375,377-379,384-385, 390, 392, 397, 400-402, 406-407,414-415,422,424
Cernenko, Konstantin 411
Chivoiu, Alexandru 172
Chivu, Stoica 261, 404
Ciobanu, Constantin 191
Coman, Ion 160, 379, 398, 4221
Coman, Teodor 319, 328, 414
Constantin, Ion 191
Constantin, Ştefan 324
Courtney, Bruce J. 414 Cozma, Ncagu 64, 65, 73, 74, 77
Creangă, Mihai 172
Crişan, Ghcorghe 75, 408, 410, 414-415, 417-418
Cucu, Nicolae 337, 418

D
Dakowska, Dorota 246
Damm, Willi 50, 51, 83, 253, 288, 289, 299-301
Danciu, Victor 99
Daniclidis, Odisei 44
Dăscălcscu, Constantin 379, 39Q*
Decci, Aurel 37-39, 4l-47, 50, 6l
Dclctant, Dennis 6, 75, 170
Dclius, Friedrich Christian 152
Dcnuţa, Constantin 331,416
Diaconcscu, Ovidiu 67, 68, 75
Diestcl, Peter-Michael 213
Dillard, general-Iocotenent 337
Dincă, Ion 160
Dinu, Ştefan 92
Dobrc, colonel 99
Dobre, Florica 121, 404, 408-410,413-414,42l-422
Dobrin, Tamara 117
Doicaru, Nicolae 27, 38, 48,49, 52, 59,67,68,75,76, 85-89, 93, 94, 200, 249, 288, 289,' 29l-296,298-301,319,328, 410-412,414
Drăghici, Alexandru 26, 50, 66, 74,249,255-256,261,295, 415
Dubcek, Alexander 90, 271
Duma, Aurel 340, 418

Dumbravă 48

Dumitrăchcscu, Constantin 193
Dumitru, Dumitru 1. 320, 32lţ 337,415
Eisenburgcr, Eduard 113-l16' 121, 125
Enachc, Petru 374, 421
Engelmann, Rogcr 171,244-245

Feistel, Hans371,421
Fichtncr, Kurt 275, 408
Filipcscu, Ghcorghe 31
Filipcscu, Radu 167, 172
Filipcscu, Zorel 172
Fircsch, Roland 397, 423
Fischcr, Oskar 152
Frank, Rahel 59
Frankc, Egon 280, 409
Fricke, Karl Wilhelm 171

Gablcr, locotencnt-colonel 396'
Galter, Johann 22
Gast, Gabricle 105, 119
Gast, Gabrielle 190
Gauck, Joachim 12, 18, 213, 217,218,220,413
Gaulle, Charles de 269
Gavriliuc, Mihai 27
Gehlen, Rcinhard 61
Gciger, Hansjorg 244
Georgescu, Emil 191
Georgescu, Virgil 3l-32,
Ghenea, Nicolae 272, 408
Gheorghe, Elena 172
Gheorghiu-Dej, Gheorghe 18, 74,79-80,260,264
Ghica, Grigore Al. 36
Gîdea, Suzana 116, 117'
Gladitz, Edgar 107, 116
Goma, Paul 132, 166
Gomoiu, Ghcorghe 160
Gonzâles, Jainics 62
Gorbaciov, Mihail 96, 103, 375
Graupncr, Achim 121
Greciko, Andrei Antonovici 90, 250,314-315,413
Grecu, Ion 191
Gromîko, Andrei Andrecvici 275, 408
Grozcv, Kostadin 99
Guillaumc, Cliristel 407
Guillaumc, Giintci 407

Gysi, Grcgor 243

H
Hadcl, Dicter 108
Hallstein, Walter 279, 409
Hamm-Brucher, Hildegard 340»
Harrington, Joscph F. 414
Hauser, Arnold 130
Hausleitner, Mariana 170
Havcmann, Robert 132
Heinegg, Wolff Heintschel voii 246
Hentschke, Herbert 67-68, 259, 403
Herbstritt, Georg 2-4, 1l-l3,76; 152
Herling, David 149
Hertzsch, Wilfried 107
Hocherl, Herbert 281, 409
Hodjak, Franz 128, 151,311
Hofrmann, Dieter 151, 341
Hollingher, Isidor31,32
428

Hollitzcr, Tobias 24l-244
Holtz, Uwe 323-325, 329, 331, 415,416
Homoştcan, Gheorghc (Homcstan, George)319, 328, 414
Honcckcr, Erich 90-91,96, 100, 152,201,242,250,314,341, 375,419
Honecker, Margot 419

Hruşciov, Nikita 79
Hiibner, sergent 350
Husscin, Turki 149, 150
lacobcscu, Ion 193
Ilicscu, Ion 160,379,422
Ioncscu, Alexandru 28, 121,414
Ioniţă, Ion 159-l60
Iorga, Nicolac 35, 47
Irmler, Wcrncr 157, 335,357,420

Jahn, Gerhard 275, 408
Jivkov, Todor 250, 344, 348,419
John, căpitan 386
Johnson, Lyndon 269

K
Kahn-Ackermann, Georg 274, 408
Kamilli, Wcrner 89, 288, 301
Kăpernick, Harry 182
Kehayoglu, Gheorghe 43^4-5,51, 52
Kemper, Herbert 105
Kennel, Herma 172
Kcrski, Basil 119
Kienberg, Paul 130
Kim, Ir Sen 345
Klinghardt, Heinz 244
Koch, Peter 208, 209
Kochanowski, Jcrzy 119
Kohl, Hclmut 223,224,226-228
Kolbe, Uwe 131
Kolt; Bcrnd 128, 151,311
Konopatzky, Stcphan 76
Kopf, Hcnnann 280, 409
Kowalczuk, Ilko-Sascha
Krause, Alfred 92, 93
Krause, Gottlob 330, 417
Krolikowski, Herbert 388, 392} 423
Kuc, Wcrner 137, 138
Kunze, Thomas 97

Lcrcscu, Constantin 48
Lin, Biaollo
Lindcmann, Hans 150
Lowcnthal, Gerhard 330, 4J7s
Luchian, Eugen 328, 417
Lucht, Roland 243
Lumpc, Dicter 108
Lupu, Ioan 191
Lutze, Lothar-Erwin 325,
Lutze, Renatc 325,416

M
Macovescu, Gcorge 280, 409
Magoş, Constanţa (născută Olariir) 30-32, 60
Magoş, Dumitru 30-32
Maiziere, Lothar de 211
Maliţa, Mircea Augustin 276, 278, 408, 409
Mandache, Ghe. 58
Mao, Tse Tung 110
Markei, Michael 128, 151,311
Markert, Rolf33
Markowski, Paul 129
Martin, Bcrthold 285, 329, 409
Marxen, Klaus 247‹
Massner, Alfred 149
Mattern, Franz 89, 98
Maurer, Ion Gheorghe 261, 26^·, 269, 280, 404
Mavropoulos, Mărie 44, 45 *K*
Măncscu, Cornelii! 261, 379,404
Miclkc, Erich 15, 16,26,51,66, 78,79,83,86-88,91,93,95, 96, 130, 145, 154, 156, 157, 164, 192,197,201,205-207, ,tl 230, 231, 241, 243, 247, 249, 255-257, 289, 291, 292, 295-301,303,310,419
Mihăilescu, Silvan 149
Mihoc, Dan 191
Mikosovits, Adrian Lconte 149
Milcwski, Miroslaw 294, 411,,..
Militam, Nicolac 160
Mircea, Tudor 285, 410
Milter, Arm in 171
Moiş, Aurel 26-28, 37,43,47-50^ 52, 55, 59, 253, 403
Motzan, Petcr 128, 151,311
Miiller, Hcrta 135, 162,381
Miiller, Kurt 150,
Miiller, locotenent 28, 253
Miiller, plutonier-major 28,253-254,
Miiller-Enbcrgs, Helmut 2, 76, 119, 151
Muth, Ingrid 100
Nădejde, Nicolae 55, 62
Neacşu, Nicolae 172
Negrea, Vasile 68, 75
Neumann, Klaus 107, 125, 150
Nica, Sergiu 55-57
Nicolacscu, Nicolac 328, 417
Niculescu, şofer 49
Niculescu-Maier, Ştefan 172
Niculcscu-Mizil, Paul 261, 373], 379, 404, 422
Nicbling, Gerhard 99, 195
Niţu, Petre 28
Noschel, Manfrcd 120

O
Olaru, Stejărel 6, 7, 1l-l3, 20, 61,62,151,170
Olbojan, Gh. Ioncscu 121,414
Olga, translator 78, 79, 97
Opran, Mihail 30
Oprea, Marius 6, 55, 59, 63, 119, 120, 155, 170, 194,405
Otto, Wilfricde 247

Pacepa, Ioan Minai 56, 57, 61, 111, 121, 174, 192, 193,250, 316-320, 322-324, 326-332, 413-415,418
Pauli, Ludwig 105
Pcle, Gheorghe 38, 39, 41,42
Pelin, Mihai 59-61, 414
Petruţ, Vasile 92
Pfutze, Peter 145, 154
Pingel-Schliemann, Sandra 59
Pintclie, Stclian 99
Pîngulescu, Elena (Nuţi) 117
Plăpcianu, Iuliu 99
Pleşiţă, Nicolae 56-58
Popa, general 160
Popietuszko, Jerzy 411

Postelnicii, Tudor 160, 316, 390, 413
Puiu, Traian 47-49

Radu, 1. 390
Rathenow, Lutz 131
Raţiu, Ion 5, 166
Raue, Pctcr248
Rausscndorff, Klaus Kurt voriEl
Răceanu, Mircea 150
Răuţă, Constantin 193
Rcbmann, Kurt 325, 416
Rcichcrt, StcITcn 248
Rcinhard, llclmul 26, 61, 255, 256
Rcinhardt, Horst 182, 183
Rupp, Raincr 105
Rusan, Ioan 7, 112, 116, 117, 12 J
Rusan, Romulus 172

S

Sabău, Eugen (Szabo)28 59
Săltcr, Gcrhard 197
Samson, Horst 131, 132
Sânchcz, Ramirez 56
Schăfcr, Bernd 119
Scharn, căpitan 348
Schierhorn, Erhard 28, 253, 40$
Schildknecht, Wolfgang 62
Schlesak, Dictcr 152
Schmidt, Gtintcr 68
Schmidt, Heinz 361, 421
Schneider, căpitan 28, 253
Schroder, Fritz 83, 130
Schumann, Silke 243-245
Schustcr, Paull35, 152,381,421
Schwanitz, Wolfgang 207,
Schwarz, Bernd 107, 121
Schwiesau, Hcrmann 100
Scornea, Cristian 43
Secaşiu, Claudiu 6, 60
Seidcl, Wolfgang 106, 119
Seifert, Hildcgard34
Sclitrcnny, Rita 243
Sevaciuc, Mircea 171
Sicbcr, Giinter 388, 392, 4191 423
Sima, Horia 254
Simon, Titu 415,416
Solakov, Anghcl 93
Springer, Axei 322, 324, 326, 330,415
Spuhler, Ludwig 105, 190
Stăncscu, Ion 64, 65, 73, 74, 77, 87,294-296,300,302,310, 312
Stenzel, Wolfgang 147
Stiller, Wcrncr 193
Stoenescu, Alcx Mihai 121
Sloffel, Emerich 130, 134, 15l'
Stoltenberg, Klaus 244
StrauB, Franz Joscf 167
SiifJ, Walter 24l-243
Szlachcic, Franciszek 294, 411!

M

Şerban, Ion 58
Ştcfânescu, Aurel 39, 41,42 ,,

Tantzscher, Monika 59, 76, 77, 100, 154
Thaysen, Uwc 243
Theiss, Victor 312
Timmermann, Heincr 76
Tipănuţ, Virgil 193
Tismăneanu, Vladimir 97
Tito, losip Broz 85, 264, 269, 272, 406
Toncgaru, agent 22
Tontsch, Brigittc 128, 151,311, 312
Totok, William 100, 13l-l33, 151, 152
Tov. Alexandru 43
Tov. Brica 288, 300
Tov. Costin38
Tov. Goga 288, 300
Tov. Rizu39
Tov. Rotam 38
Troncotă, Cristian 74:
Turcu, Vasile 28, 49, 52, 253,, 403

Ţanev, Anghcl 93

U
Ulbricht, Walter 86, 288, 290, 293, 300
Uncu, Anton 172
Unvcrhau, Dagmar 243

Veen, Hans-Joachim 173
Vlad, Vasile 286, 410
Vogel, Hans-Jochen 326, 416

w
Wagner, Richard 131, 132
Wcgmann, Bodo 77
Wchner, Hcrbcrt 325
Weichert, Thilo 243
Weinkc, Anncttc 97
WciB 98, 341
WeiBmullcr, Johnny 98

Wcnzcl, Otto 99,413
Wcrlc, Gcrhard 247
Wcrthcbach, Eckart 213, 215 . V
Wichner, Erncst 135, 152, 381,,
Wicdmann, Roland 62
Wielgohs, Jan 151
Winzer, Otto 130
Wolf, Markus 67, 78, 79, 86-88, 91, 94, 97, 104, 192, 197, 288,289,293-297,299-301, 410,411,421,422
Wolf, Stcphan 99
Wollc, Ştefan 171
Wollstein, Robert 137
Womack, R 321

Lista agenţilor

„Adler", agent 105, 119
„Alberts, Hans", agent 108
„Andreas, Mimcli", agent 195
„Angestellter", agent 120
„Anna", agentă 137, 153
„Becher, Christian", agent 108, 120"-
„Berger", agent 113-l15, 121
„Brede", agent 105, 119
„Brey", agent 107, 120
„Carl"/„Karl", agent 108, 120
„Danga" 38-43
„Denkmal", agentă 105, 119
„Feder", agent 108, 120
„Florian", agent 179
„Georg", agent 161, 386-388
„George", agent 43, 46, 47, 50-53
„Gerda", agentă 47, 48
„Gerald", agentă 105, 119
„Gisela", agentă 105
„Gisela, Becker", agentă 134, 135, 152
„Hans, Ring", agent 360
„Harry", agent 105, 119
„Herschel, Manfred", ag6nt 120
„Howard", agent 137, 140, 141
„Hugo", agent 159, 170
„Irene", agentă 137, 153
„Ivo", agent 107, 116, 120, 121

„Johannes Hofmann", agent 159, 170
„Jurgen", agent 158, 159, 170, 348, 419
„Kuhnert", agent 107, 120, 150
„Lamm", agent 108
„Lanze", agent 106, 12z
„Linda", agentă 178, 179[C
„Măria", agentă 137, 153 .
„Mark", agent 107, 120
„Mehmet", agent 179
„Merten", agent 105, 119
„Monika Schiitz", agentă 137, 153 Z™
„Neubert", agent 106, 120
„Pavel", agent 179
„Peter", agent 105, 119
„Reebe, Wolfgang", agent 137, 140
„Renn", agent 182, 183, 195
„Reinhard, Bischoff', agent 26, 256
„Reinhard", agentă 105, 119
„Sperling, Wolfgang", agent 106j
„Sarah", agentă 137, 153
„Spree", agent 106, 119, 120 L
„Tanne", agent 108, 120
„Topas", agent 105, 119
„Ulii", agent 140
„Ulme", agent 108, 120
„Walter, Reinhard", agent **108Î** 120
„Wilhelm", agent 137, 153
„Zink", agent 108, 120
„Zobel", agent 113

Ministru al Securităţii Statului
Generai de armată Erich Mielke Membru af Biroului Politic
Colegiu
Organizaţia judeţeană de partid a 8ED în MSS Berlin Prim-secretar-General-maior Horst Felber
Secretariatul ministrului
General-maior Hans Carlsohn
Grupul de lucru al ministrului Mobilizare, Adăposturi General-maior Erich Rummler
ZAIG
Gaip central de evaluare şi informaţi
General-locotenent Wsmer Irmler
Biroul conducerii
General-mabr Egon Ludwig
Direcţia Principală Cadre şi învăţământ General-locotenenl Gunter Moller
Direcţia Principală a II-a Contraspionaj
General-locotenent Gunter Kratsch
Direcţia Principală a IX-a de Investigaţii General-maior Rolf Fister
Direcţia a X-a Relaţii internaţionale General-maior Willi Damm
Direcţia a XIV-a
Arest Preventiv, Detenţie
Colonel Siegfried Rataizick
Direcţia Finanţe General-maior Werner Henning
Birou al Conducerii Centrale al Asoc. Sportive „Dynamo"
General-maior Heinz Pommer
Direcţia Principală Protecţie Persoane, îngrijire
General-bcotenent Gunter Wolf
Şefii celor 15 adminlstr. regionale
(217KDOD)
Regimentul Gardă Berlin „Folix Djerjinscki"
General-maior Manfred Dohring
Direcţia a XII-a
Birou Contral/Informaţii/Fişior
Colonel Heinz Rolh
Direcţia a XIII-a
Socţia contrală do calcul
Colonel Gunar Hartling
Secţia juridică
Colonel Udo Lemme
Serviciul Central Medical
General-maior Klaus-Wolfgang Klein
Facultatea Juridică a MSS
General-maior Willi Opitz
Direcţia M
Control corespondenţă
General-maior Rudi Strobel
'

Adjunct
General-colonel Rudi Mittig
Secretariatul locţiitorului
Locotenenl-colonel Gerhard Scherf
Administraţia Servicii Acoperite
Colonel Manfred Weihmann
Direcţia Principală a XVIII-; Securitatea Economiei Naţionale General-locotenent Alfred Kleine
Direcţia Principală a XIX-a Comunicaţii, Poştă Serviciul de Informaţii
General-maior Edgar Braun
Direcţia Principală a XX-a Aparatul de Stat, Cultură, Biserică, Subversiune
General-locotenent Paul Kienberg
Grupul de lucru Central
pentru Securitatea
Informaţiilor
Colonel Werner Schroder
Sectorul Cooperare Comercială
Colonel Karl-Heinz Herbrich
Stat Major Operativ Central
Colonel Manfred Sommer
Grupul de lucru E Tehnica Operativă
Locotenent-colonel Hermann Petrich

Structura organizatorică a Ministerului Securităţii Statului în 1989

T

Adjunct
General-locotenent Gerhard Neiber
I Secretariatul locţiitorului -*1 Colonel Rudiger Falk
Direcţia Principală I Contraspionaj la ANP şi trupe do grăniceri
General-locotenent Mantred Dietze
Direcţia Principală a VI-a Control Paşapoarte, Turism Interliotcl
General-maior Heinz Fiedler
Direcţia Principală a VII-a Mdl/DVP Contraspionaj Ministerul de Interne/Poliţia
General-maior Joachim Biichner
Direcţia Principală a VIII-a Supraveghere, Corcetare
General-maior Karli Coburger
Direcţia Principală a XXII-a Antitero
Colonel Horst Franz
Grup Central Coordonare Fugă dinţară, Emigrare
General-maior Gerhard Niebling
Grup lucru XVII
Birou Vizitatori (Berlin Vest|
Colonel Horst JanBen

T

Adjunct
General-locotenent Wolfgang Schwanitz
Secretariatul locţiitorului Colonel Eckhard Kahnt
Direcţia Principală a III-a
Contraspionaj Telecomunicaţii General-maior Horst Mânnchen
Sector Tehnic-Operativ
General-maior Gunter Schmidl
Secţia Informaţii Securizarea Serviciului Informaţii
General-maior Karl Zukunft
Direcţia a XI-a Cifru
General-maior Wollgang Birke
Adjunct şi şef al Administraţiei Centrale A
General-colonel Werner Groftmannn
Mobilizare, „Securitate Internă", Analiză Contraspionaj Extern, „Măsuri active"
Prim-adjunct
General-maior Horst Vogel
Tehnică operativă,
Prelucrare operativă,
Prelucrarea electronică a
datelor,
Sector Ştiinţă şi Tehnică
Adjunct
General-maior Heinz Geyer „Probleme ale regimului", Infiltrări, Serviciu sub acoperire"

Adjunct
Colonel Ralf-Peter Devaux Contrainformaţii politice RFG Pregătire sabotaje
Adjunct
General maior Heinrich Tauchert Contraspionaj militar RFG, America de Nord, NATO, CE
Adjunct General maior Werner Prosetzky Rezidenţe în „terţe ţări", îngrijire, învăţământ

După Roland Wiedmann (coord.), Die Organisationsstruktur des Ministeriums fur Staatssicherheit 1989, Ed. BStU, Berlin, 1996, pp. 40&-407

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂŢII STATULUI
CONSILIUL DE CONDUCERE
BIROUL EXECUTIV AL CONSILIULUI DE CONDUCERE
CONSILIUL POLITIC AL
DEPARTAMENTULUI SECURITĂŢII STATULUI
10-0-2-I-I3
1 MINISTRU SECRETAR DE STAT
2 ADJUNCŢI AI MINISTRULUI
3 SECRETARI DE STAT
U.M. 0554
715-36-I97-I1I-I059
U.M.0195
386-5-42-I8-451
U.M.0110
264-8-I5-I7-304
U.M. 0525
412-I5-32-I6-475
I.C.E. DUNĂREA
115-0-I0-I2-I37
DIRECŢIA I INFORMATII'INTERNE
98-0-8-8-I14
DIRECŢIA a II-a CONTRAINFORMATII ÎN SECT. ECONOMICE
150-0-6-II-I67
DIRECŢIA a III-a CONTRASPIONAJ
215-4-22-I-242
DIRECŢIA a IV-a
CONTRAINFORMATII
MILITARE
926-I7-I60-30-I133
DIRECŢIA a V-a
DE SECURITATE ŞI
GARDĂ
306-I4-I44-20-484
DIRECŢIA a VI-a CERCETĂRI PENALE
".
36-I-26-9-72
UNITATEA SPECIALĂ
DE LUPTĂ
ANTITERORISTĂ
184-2I-580-I0-795
SERVICIUL INDEPENDENT PT. APĂRAREA SECRETULUI DE STAT
43-0-8-6-57
SERVICIUL INDEPENDENT PENTRU COMERŢ EXTERIOR
4I-0-2-2-45
SERVICIUL „D"
20-0-2-0-22
CENTRUL DE INFORMATICĂ ŞI DOCUMENTARE
174-32-50-I6-272
SERVICIUL
INDEPENDENT
SECRETARIAT JURIDIC
19-0-9-0-28
UNITATEA SPECIALĂ „F" - Filaj
447-I3-252-65-777
SERVICIUL INDEP. CADRE, ÎNVĂŢĂMÂNT, ORGANIZARE MOBILIZ.
28-0-7-0-35

După Alexandru-Radu Timofte (coord.), Reforma Serviciului Român de Informaţii, Ed. Academiei Naţionale de Informaţii, Bucureşti, 2003, pp. 12-I3.

STRUCTURA ORGANIZATORICĂ A DEPARTAMENTULUI SECURITĂŢII STATULUI ÎN 1989

1
I
COMANDAMENTUL PT.
TEHNICĂ OPERATIVĂ
ŞI TRANSMISIUNI
20-3-I0-9-42
UNITATEA SPECIALĂ **„T"**
404-35-I9-I9-477
UNITATEA SPECIALA „P"
17I-257-9-28-465
UNITATEA SPECIALĂ „S"
300-7-67-I4-388
UNITATEA SPECIALA ,,R"
230-I00-20-99-449
SERVICIUL "C" PT. TRANSPORTUL CORESPONDENTEI SECRETE
5-I-7I-0-77
UNITATEA SPECIALA DE AVIAŢIE
22-I9-3-0-44
ŞCOALA DE PERFECŢIONARE A CADRELOR 'DE SEC. GRĂDIŞTEA
I
SECURITATILE JUDEŢENE ŞI Â MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

6l-l2-l8-79-l70
4017-l82-l297-563-6059
CENTRUL DE
PERFECȚIONARE
CADRE BRAN
-5-4-13-30
CENTRUL SPECIAL
DE
INSTRUIRE
12-0-8-5-25
RECAPITULATIE
COMANDAMENTUL
TRUPELOR DE
SECURITATE
1387-l36-924-536-20387 23370

CUPRINS

.
.....
Mulţumiri .....
Lista abrevierilor . .....
Prefaţă
A cunoaşte şi a informa
de EMIL HUREZEANU.....
Introducere .....
Capitolul 1
Două „organe prietene".
Stasi şi Securitatea la început de drum.....
Capitolul 2
O prietenie se destramă.....
Capitolul 3
Jocuri murdare.....
Capitolul 4
O ţară „frăţească", un serviciu secret ostil.
Agenţi şi informatori Stasi în România .....
Capitolul 5
Obiectivele Stasi în România.....
Capitolul 6
Stasi şi mişcările de protest din România.....
Capitolul 7
Diplomaţi, securişti, fugari şi bişniţari: români
în vizorul Stasi.....

în loc de epilog..... 199
Postfaţă
O inventariere critică: legea privind administrarea arhivelor Stasi — geneză, conţinut şi efecte de JOHANNES BELEITES.....205
Lista documentelor 249
Anexă 253
Indice..... 425
Lista agenţilor..... 432
ii . ■ ■..... . "t-V i.SM lli >!!/-] *ib*
Redactor
HORIA BÂRNA
Tehnoredactor
DANIELA DUMITRESCU
Corectori
GEORGIANA BECHERU
NADEJDA STĂNCULESCU
ELENA STUPARU
Apărut 2005 BUCUREŞTI - ROMÂNIA .Lucrare executată la „UNIVERSUL" S.A.

Principalele merite ale cărţilor lui Stejărel Olaru sunt de natură ştiinţifică. Cartea de faţă, scrisă împreună cu cercetătorul german Georg Herbstritt, este prima încercare de haşurare a relaţiilor dintre Stasi şi Securitate, în lumina unor documente descoperite şi citite de cei doi autori în arhivele celebrului „Oficiu Gauck", unde sute, dacă nu mii de pagini îşi aşteptau eliberatorul. Oameni nevinovaţi, victime ale regimului comunist, devin cunoscuţi astfel. Avem de-a face aşadar nu doar cu o reparaţie ştiinţifică, ci şi cu una morală.

EMIL HUREZEANU

ISBN 973-50-1135-2
5948353007602